

European 7-Arkkitehtuurikilpailu

Pori ja Tampere - tavoitteet ja toteutus

Johanna Koskinen-Koski
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma
Maisemantutkimus
Toukokuu 2016

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnit OriginalityCheck-järjestelmällä.

TIIVISTELMÄ

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

KOSKINEN-KOSKI, JOHANNA: Europan 7-Arkkitehtuurikilpailu.
Pori ja Tampere – tavoitteet ja toteutus.

Pro Gradu-tutkielma, 111 s., 48 liites.

Maisemantutkimus

Toukokuu 2016

Arkkitehtuurikilpailuja on maailmalla järjestetty tiettävästi jo 2500 vuoden ajan ja Suomesakin ensimmäiset kilpailut järjestettiin 1860-luvulla. Kilpailujen tarkoituksena on ollut hakea sopivaa suunnittelija tai hyvää suunnitelmaa rakennusprojektille. Kilpailukäytäntö on toiminut myös hyvänä opinpolkuna arkkitehtiopiskelijoille ja uusien innovaatioiden kehittämiskenttänä arkkitehtuurille.

Arkkitehtuurikilpailumuotoja on lukuisia ja tämän työn tarkastelun alla on ollut Europan 7-arkkitehtuurikilpailu, jonka kilpailumuotona on ideakilpailu. Ideakilpailun tavoitteena on löytää uusia ja raikkaita ehdotuksia usein alueelle, joka on koettu haastavaksi suunnittelualueeksi esimerkiksi kaupunkikuvallisesti merkittävän sijainnin tai haastavien ympäristöolosuhteiden vuoksi. Ideakilpailun voittajaehdotuksen pohjalta on tarkoitus jatkaa tarkempien suunnitelmien laatimista.

Arkkitehtuuriin liittyy monia vahvoja instituutioita, jotka vaikuttavat omilla intresseillään suunnitteluun ja sen seurauksena tapahtuvaan toteutukseen. Tässä työssä ensimmäisenä tarkastelun kohteena on instituutioiden vaikutus kilpailuihin, miksi kilpailuihin osallistutaan, mitä tavoitteita asetetaan, kuka nuo tavoitteet laatii, minkälaisia ovat kilpailujen säännöt/kilpailuohjelmat ja miten tuomaristo toimii. Myös kilpailuun osallistuneiden arkkitehtien tavoitteita ja näkemyksiä kilpailulle on tuotu esiin. Toisena tarkastelun kohteena on kilpailun jälkeen seurannut kilpailualueen toteuttamisen prosessi. Miten kilpailuun kohdistuneet tavoitteet toteutuvat vai jäävätkö ne esimerkiksi kokonaan toteutumatta. Kuka kilpailualueen toteutuksesta päättää ja kenen ehdoilla toteutus tapahtuu.

Työn perustana on laadullinen vertaileva tapaustutkimus, jonka puitteissa kilpailun tavoitteista ja toteutuksesta on tehty sekä kilpailun sisäistä vertailua että Porin ja Tampereen kilpailujen välistä keskinäistä, ulkoista vertailua. Ulkoista vertailua on tehty myös Europan-organisaation ja Porin kilpailun sekä Europan-organisaation ja Tampereen kilpailun välillä.

Europan-arkkitehtuurikilpailuihin osallistutaan usein Europan Suomi Finlandin pyynnöstä. Kilpailu järjestetään joka toinen vuosi ja usein suurimpia kuntia/kaupunkeja pyydetään osallistumaan kilpailuun. Kilpailuun ryhdytäänkin usein ilman selkeää tarvetta ja kilpailualueen toteutuksesta vastaa kilpailun jälkeen taho, joka ei ole ollut mukana kilpailun järjestämisestä. Tästä syystä voittaneen kilpailuehdotuksen laatineet arkkitehdit jäävät usein ilman jatkotoimeksiantoa.

ASIASANAT: arkkitehtuuri, arkkitehtuurikilpailu, asemakaavoitus, rakentaminen, suunnittelu, tavoitteet, instituutio, vertaileva tutkimus, tapaustutkimus

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 MIKÄ ARKKITEHTUURIKILPAILUISSA KIINNOSTAA JA MIKSI EUROPAN 7-KILPAILU?	1
1.2 TUTKIMUSKIRJALLISUUS JA AIKAISEMPI TUTKIMUS.....	3
1.3 METODOLOGIA JA TUTKIMUSAINEISTO.....	8
1.3.1 Metodologia	8
1.3.2 Tutkimusaineisto	13
2. ARKKITEHTUURI JA ARKKITEHTUURIKILPAILUT.....	19
2.1 ARKKITEHTUURI KÄSITTEENÄ	19
2.2 ARKKITEHTIEN AMMATTIKUNNAN SYNTY JA MUOTOUTUMINEN SUOMESSA	20
2.3 ARKKITEHTUURIKILPAILUT	24
2.3.1 Kilpailujen historiaa ja tulevaisuuden haasteita.....	25
2.3.2 Kilpailumuodot	29
2.3.3 Kilpailujen tuomarointi	31
2.4 ARKKITEHTUURIKILPAILU JA INSTITUUTTIOT	35
3. EUROPAN 7-ARKKITEHTUURIKILPAILU.....	39
3.1 EUROPAN 7-ARKKITEHTUURIKILPAILUN KANSAINVÄLISET TAVOITTEET	39
3.2 EUROPAN 7-ARKKITEHTUURIKILPAILUN TUOMARISTO JA SEN TYÖSKENTELY	41
4. EUROPAN 7-ARKKITEHTUURIKILPAILU PORISSA.....	45
4.1 KILPAILUUN OSALLISTUMISEN LÄHTÖKOHDAT	45
4.2 KILPAILUN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY JA KILPAILUOHJELMA.....	50
4.3 PORIN EUROPAN-KORTTELIN KILPAILUEHDOTUKSET, ARVIOINTI JA PALKITSEMINEN..	54
5. EUROPAN 7-ARKKITEHTUURIKILPAILU TAMPEREELLA.....	61
5.1 KILPAILUUN OSALLISTUMISEN LÄHTÖKOHDAT	61
5.2 KILPAILUN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY JA KILPAILUOHJELMA.....	67
5.3 TAMPEREEN SAMMONKADUN KILPAILUEHDOTUKSET, ARVIOINTI JA PALKITSEMINEN.	70
6. EUROPAN-KORTTELIN TOTEUTUS PORISSA	76
6.1 IDEASTA ASEMAKAAVAKSI PORISSA	76
6.2 RAKENNUSSUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN EUROPAN-KORTTELISSA.....	82
6.3 KORTTELIN NYKYTILANNE JA KILPAILUUN OSALLISTUMISEN MIELEKKYYS	84

7. SAMMONKADUN KILPAILUALUEEN TOTEUTUS

TAMPEREELLA86

7.1 IDEASTA ASEMAKAAVAKSI TAMPEREELLA..... 86

7.2 RAKENNUSSUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN SAMMONKADUN KILPAILUALUEELLA... 91

7.3 KORTTELIN NYKYTILANNE JA KILPAILUUN OSALLISTUMISEN MIELEKKYYS 93

8. MITEN TAVOITTEIDEN JA TOTEUTUKSEN KÄVI?95

8.1 EUROOPAN-ORGANISAATION SEKÄ PORIN JA TAMPEREEN KAUPUNKIEN TAVOITTEET... 96

8.2 KILPAILUALUEIDEN TOTEUTUS PORISSA JA TAMPEREELLA 101

8.3 JATKOTUTKIMUSKYSYMYS..... 104

LÄHTEET106

LIITTEET

KUVAT		sivu
Kuva 1.	Ilmakuva Porin keskustan ruutuasemakaava-alueesta. (PKSA)	45
Kuva 2.	Porin Karhunpään kaupunginosan korttelin 44 ilmakuva. (PKSA)	47
Kuva 3.	Pori: Korttelin 44 tontit ja rakennuskanta kilpailun aikana. (PKSA)	48
Kuva 4.	Pori: Kuva kilpailun aikana voimassa olleesta asemakaavasta. (PKSA)	49
Kuva 5.	Porin kilpailun voittanut ehdotus PM055. Planssi 1. (ESFA)	57
Kuva 6.	Porin kilpailun voittanut ehdotus PM055. Planssi 2. (ESFA)	58
Kuva 7.	Porin kilpailun voittanut ehdotus PM055. Planssi 3. (ESFA)	59
Kuva 8.	Tampere: Kilpailun aikana osittain voimassa ollut asemakaava 1484. (TKSA)	62
Kuva 9.	Tampere: Vuoden 1960 asemakaavaan 1484 tehty asemakaavan muutos 6219. (TKSA)	63
Kuva 10.	Tampere: Vuoden 1960 asemakaavaan 1484 tehty asemakaavan muutos 3534. (TKSA)	63
Kuva 11.	Tampereen kilpailualueen rakennuskanta ennen kilpailua. (TKSA)	64
Kuva 12.	Tampereen kilpailun voittanut ehdotus CO808. Planssi 1. (ESFA)	73
Kuva 13.	Tampereen kilpailun voittanut ehdotus CO808. Planssi 2. (ESFA)	74
Kuva 14.	Tampereen kilpailun voittanut ehdotus CO808. Planssi 3. (ESFA)	75
Kuva 15.	Pori: Havainnekuva YIT:n ja SKANSKA:n suunnittelemista asuinkerrostaloista sekä pysäköintitalosta. (PRVA)	80
Kuva 16.	Porin Karhunpään kaupunginosan korttelin 44 uusi asemakaava 1454_2. (PKSA)	81
Kuva 17.	Pori: Havainnekuva SKANSKA:n rakennuskohteesta Eteläpuiston ja Itsenäisyydenkadun kulmasta. (PRVA)	83

Kuva 18.	Pori: Havainnekuva SKANSKA:n rakennuskohteesta korttelin keskeltä. (PRVA)	83
Kuva 19.	Pori: Havainnekuva YIT:n rakennuskohteesta Mikonkadun ja Eteläpuiston kulmaan tulevasta asuinkerrostalosta. (PRVA)	83
Kuva 20.	Pori: Havainnekuva YIT:n rakennuskohteesta Mikonkadun varrelle tulevasta asuinkerrostalosta pihan puolelta. (PRVA)	83
Kuva 21.	Pori:YIT:n rakentama asuinkerrostalo Länsipuiston ja Mikonkadun kulmassa. (Kuva Mika Koski, 14.5.2016)	84
Kuva 22.	Pori. SKANSKA:n rakentama asuinkerrostalo Länsipuiston ja Itsenäisyydenkadun kulmassa. (Kuva Mika Koski, 14.5.2016)	84
Kuva 23.	Pori: Korttelin sisäpiha. Etualalla Europan-puisto ja sen takana SKANSKA:n rakentama asuinkerrostalo korttelin keskellä. (Kuva Mika Koski 14.5.2016)	85
Kuva 24.	Pori: Korttelin sisäpiha. Etualalla Europan puisto ja sen takana kaksi YIT:n rakentamaa asuinkerrostaloa, vasemmalla oleva Eteläpuiston laidalla ja oikealla oleva Mikonkadun varrella. (Kuva Mika Koski 14.5.2016)	85
Kuva 25.	Tampereen Kalevanrinteen (XIX) kaupunginosan korttelin 831, 832-1 ja -2 uusi asemakaava 8029. (TKSA)	89
Kuva 26.	Tampereen Kalevanrinteen (XIX) kaupunginosan tonttien 832-4-L1 ja -6-L1 uusi asemakaava 8379. (TKSA)	91
Kuva 27.	Tampere: Havainnekuva Takojankatu 7 Sammon Kalervo. (AIHIO Arkkitehdit).	92
Kuva 28.	Tampere: Havainnekuva näkymä Sammonkadulle, etualalla Ninansammon Sarvijaakonkatu 2 ja Takojankatu 13B. (AIHIO Arkkitehdit)	92
Kuva 29.	Tampere: Havainnekuva Ninansampo Takojankatu 13 ja Jokelan vanha kenkätehdas. (AIHIO Arkkitehdit)	92
Kuva 30.	Tampere: Havainnekuva vasemmalla Ninansampo C Takojankatu 13, keskellä Jokelan vanha kenkätehdas ja oikealla Ninansampo A Sarvijaakonkatu 2. (AIHIO Arkkitehdit)	92
Kuva 31.	Tampere:YH-kodit Oy:n senioriasuintalo Sammonkadun ja Tursonkadun kulmassa. (Kuva YH-Kodit Oy)	93
Kuva 32.	Tampere: SATO:n vuokra-asuintalo Takojankatu 7. (Kuva SATO)	93
Kuva 33.	Tampere: TOAS:n Jarinsampo Sammonkadun puolelta. (Kuva NCC)	94
Kuva 34	Tampere: Jarinsampo pihan puolelta. (Kuva TOAS)	94

1. Johdanto

1.1 Mikä arkkitehtuurikilpailuissa kiinnostaa ja miksi Europan 7-kilpailu?

Arkkitehtuurikilpailuja järjestetään sekä maa-alueiden käytön suunnittelusta että yksittäisten rakennusten tai rakennusryhmien suunnittelusta. Arkkitehtuurikilpailu kerää lähes poikkeuksetta paljon huomiota. Kilpailu herättää paljon keskustelua kaduilla, kahviloissa, lehdistä ja kunnan toimielimissä, joskus jopa kiivasta väittelyä kilpailun tarpeellisuudesta tai kilpailun tuotoksina syntyneiden suunnitelmien laadusta. Kilpailusta keskustelevat ja väittelevät niin tavalliset ”Matti ja Maija Meikäläiset” kuin rakentamisen ja suunnittelun ammattilaiset. Tuntuu, että lähes jokaisella on jotain sanottavaa kilpailusta ja sen tuotoksista.

Usein kilpailuja sivusta seuranneena ja toteutusta tarkastelleena tulee ajatelleeksi, ettei toteutuksessa ole kuitenkaan huomioitu tai käytetty niitä ideoita, joiden perusteella suunnittelukilpailun voittanut ehdotus palkittiin. Onko todella näin? *Pro gradu-tutkielmassani haluan selvittää mitä tavoitteita arkkitehtuurikilpailulle asetetaan niin järjestäjien kuin kilpailuun osallistuvien arkkitehtienkin taholta. Ja kuka nuo tavoitteet määrittelee.* Kilpailuesimerkkeinä työssäni käytän vuosina 2002 – 2003 Porissa ja Tampereella pidettyjä Europan 7-arkkitehtuurikilpailuja. Europan-kilpailuissa järjestävinä tahoina ovat yleensä Europan Suomi Finland -organisaation lisäksi kilpailualueen maa-alan omistajat, useimmiten suurimmat kaupungit, toisinaan myös suuret rakennusliikkeet, yritykset tai säätiöt. Porissa kilpailun järjestäjänä oli kilpailualueen tontit omistanut Porin kaupunki ja Tampereella vastaavasti kilpailualueen tontit omistanut Tampereen kaupunki sekä rakennusliike Skanska Sisä-Suomi Oy ¹.

Porin kohteesta kiinnostuin jo kilpailun aikana. Olin tullut takaisin Poriin vuoden 2001 joulukuussa paluumuuttajana, asuttuani vajaat kahdeksan vuotta Turussa. Porin keskusta ei ollut tuona aikana juuri muuttunut muutamaa purettua puutaloa ja tilalle rakennettua kerrostaloa lukuun ottamatta. Eteläpuiston päähän, kaupungin keskustaan vievän sisäänajoreitin varrella olevalle ”paraatipaikalle” oltiin kilpailun myötä suunnittelemassa uutta ja erilaista kaupunkiasumisen korttelia, tätä hanketta olisi pakko seurata. Kilpailu pidettiin ja voittaja julistettiin. Mieleeni on jäänyt kuva, että voittanutta ehdotusta kehuttiin mittakaavaltaan

¹ Europan Suomi Finlandin arkisto (ESFA): Europan Suomi Finland (ESF): Europan 7 / Pori. Competition Programme, 2; Europan Suomi Finland (ESF): Europan 7 / Tampere. Competition Programme, 2.

alueelle sopivaksi, perinteisen umpikorttelirakenteen rikkovaksi avoimeksi kaupunkitilaksi, jonka keskelle muodostuu eteläeurooppalaiseen tapaan kaikkien kaupunkilaisten käyttöön tarkoitettu piazza, aukio tai puisto. Kilpailuehdotuksen pohjalta aloitettiin asemakaavan suunnittelu². Jo kaavan valmisteluvaiheessa alkoi kuulua kritiikkiä tulevaa asemakaavaa kohtaan. Rakennukset olisivat korkeampia kuin voittaneessa ehdotuksessa olleet, muiltakin osin rakennukset olisivat massoiltaan suurempia ja jämerämpiä kuin kilpailuehdotuksessa, kortteliin tulisi myös parkkitalo, joka pienentäisi huomattavasti keskelle aiottua puistoa tai aukiota ja korttelin avonaisuus häviäisi. Nämä kommentit saivat minut miettimään: ”*Saavutettiin palkituilla kilpailuehdotuksilla asetetut tavoitteet?*”, vai huomiodaanko kilpailuehdotusten hyvät, uudet ideat vain palkintoraatien juhlapuheissa ja jäävätkö kilpailuehdotusten ideat pelkästään hienoihin piirustuksiin kilpailunjärjestäjien pöydille ja arkistoon. Mielenkiintoista on myös ”*Kuka lopulta päättää siitä mitä kilpailualueelle rakennetaan?*”. Miettiessäni Pro gradu -tutkielmani aiheita nämä asiat palasivat mieleeni, joten päätin tarttua niihin ja yrittää löytää mieleeni nousseisiin kysymyksiin vastauksia tutkielmassani.

Tampereen kilpailualue oli minulle entuudestaan tuntematon. Etsiessäni aineistoa Europan 7-kilpailusta, löysin Oulun yliopiston arkkitehtuurin tiedekunnan julkaiseman yhdyskuntasuunnittelun kurssin seminaarijulkaisun ”*Kaupunkitilaseminaari 2008. Europan – ideasta toteutukseen*”³. Seminaarijulkaisussa oli Jaakko Pöytäniemen ja Ilari Ronkaisen referaatti Tampereen kilpailusta⁴. Referaatissa mainittiin, että ”Kilpailualueen asemakaava tullaan muuttamaan, jos kilpailun pohjalta päädytään alueen käyttötarkoituksen muuttamiseen.”⁵. Referaatti on vuodelta 2008, jolloin seminaari pidettiin, joten vielä vuonna 2008 ei Tampereen alueen suunnitelmat olisi edenneet kilpailuehdotuksia pidemmälle. Samaan kilpailuun osallistuneet Pori ja Tampere olivat nähtävästi päätyneet erilaiseen tulokseen kilpailualueen toteuttamisen suhteen. Tämä huomio toi mieleeni tutkimuksen pääkysymyksiä tarkentavia kysymyksiä ”*Milloin kilpailu johtaa toteutukseen ja milloin suunnitelmat jäävät toteuttamatta?*” ja ”*Miksi näin käy?*” eli mitkä seikat edistävät suunnitelmien toteutusta ja mitkä puolestaan pysäyttävät suunnitelmat työpöydille. *Miksi arkkitehtuurikilpailuja järjestetään, jos tarkoituksena ei ole kaikin tavoin pyrkiä voittajaehdotuksen mukaiseen toteutukseen?*

² Porin kaupunkisuunnittelun arkisto (PKSA): Porin kaupunkisuunnittelun (PKS) pöytäkirjaote 23.3.2004 (kopio).

³ Tarumaa & Soudunsaari 2009.

⁴ Pöytäniemi & Ronkainen 2009, 77-80,

⁵ Pöytäniemi & Ronkainen 2009, 78.

Europan 7-arkkitehtuurikilpailu järjestettiin myös Espoossa. Espoon kaupungin kilpailualue oli mittakaavaltaan huomattavasti suurempi kuin Porin ja Tampereen alueet. Espoon kilpailualue käsitti 23ha ja koko tarkastelualue 52ha ⁶. Koska se poikkesi mittakaavaltaan selvästi 1,5ha kokoisista Porin ja Tampereen kilpailualueista, eikä näin eri koko luokkaa olevien suunnittelu- ja rakentamisalueiden vertailu olisi mielekästä, päätin jättää sen tutkielmastani pois.

1.2 Tutkimuskirjallisuus ja aikaisempi tutkimus

Arkkitehtuurikilpailuissa ja niihin liittyvissä prosesseissa tutkimukseni ja mielenkiintoni kohteena ovat kilpailuun osallistuvien tahojen tavoitteet, niiden asettaminen, niiden toteutuminen tai toteutumattomuus, mitä arkkitehtuurikilpailulla tavoitellaan ja mihin päästään.

Nykymuotoisia arkkitehtuurikilpailuja on järjestetty Euroopassa jo yli 150 vuoden ajan ja erilaisina variaatioina vähintään 2500 vuoden ajan, joissa tarkoituksena on ollut kilpailun avulla valita sopiva suunnitelma tai toteuttaja rakennusprojektille tai kouluttaa uusia nuoria arkkitehteja toimeen ⁷. Arkkitehtuurikilpailuja on tutkittu niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa melko vähän siihen nähden kuinka kauan ja kuinka paljon kilpailuja on järjestetty. Ensimmäiset arkkitehtuurikilpailuja käsittelevät väitöskirjat on tehty vasta 1990-luvulla Pohjoismaissa ja vuoteen 2013 mennessä niitä oli valmistunut noin 15 kappaletta, valmistuneiden lisäksi muutamia oli tekeillä Kanadassa ja Euroopassa. ⁸

New Yorkin Arkkitehtuurin liitto, the Architectural League of New York, julkaisi vuonna 1989 esseekokoelman *The Experimental Tradition. Essays on Competitions in Architecture*. Kirja sisältää viisi Euroopan ja Amerikan arkkitehtuurikilpailujen historiaa käsittelevää esettä vuodesta 1401 alkaen ja 12 arkkitehtuurikilpailun esittelyä. ⁹

Suomen Arkkitehtiliitto – Finlands Arkitektförbund (SAFA) julkaisi liiton 100 vuotisen toiminnan kunniaksi artikkelikokoelman *Arkkitehdin työ* vuonna 1992. Kirjasta julkaistiin kaksi sisällöltään lähes samanlaista versiota, ensimmäinen suomen- ja ruotsinkielisenä sekä toinen englanninkielisenä. Kirja käsittelee suomalaisten arkkitehtien työn historiaa 1800-

⁶ Pirhonen 2004, 87.

⁷ Andersson et al. 2013, 7; Lipstadt 1989, 9.

⁸ Andersson et al. 2013, 7.

⁹ Lipstadt 1989.

luvun alusta 1990-luvun alkuun asti kolmen teeman kautta: näkökulmia arkkitehdin ammattiin Suomessa, arkkitehdin työn osa-alueita ja ammattikunnan järjestäytyminen.¹⁰

Hilkka Lehtosen väitöskirja *Perspektiivejä arkkitehtuurisuunnitelmien esityskäytäntöihin* vuodelta 1994 käsitteli luvussa *Lähikuva suomalaisten arkkitehtuurikilpailujen esityskäytännöistä* suomalaisten arkkitehtuurikilpailuehdotusten visuaalista ilmettä. Lehtosen tutkimuksessa ei käsitelty omaan aiheeseeni liittyviä kilpailujen tavoitteita ja niiden toteutumista vaan suunnitelmien visuaalista esittämistapaa, suomalaisten 1960-, 1970- ja 1980-lukujen kilpailutöiden esityskäytäntöjen lisäksi Italian 1400- ja 1500-lukujen renessanssiajan käytäntöjä, 1800-luvun Englannin ja Ranskan käytäntöjä sekä 1920-luvun Bauhausin ja De Stiljin käytäntöjä.¹¹

Suomalaisen arkkitehdin Leif Östmanin väitöskirja, *A Pragmatist Theory of Design, The Impact of the Pragmatist Philosophy of John Dewey on Architecture and Design*, tarkastettiin Tukholman Kuninkaallisessa teknillisessä korkeakoulussa vuonna 2005. Väitöskirjassaan Östman tutki suomalaisen arkkitehtuurin suunnittelu-teoreettista näkökulmaa John Deweyn pragmaattiseen filosofiaan perustuen. Tutkimus käsittää kaksi tapaustutkimusta: nuoren perheen tulevaisuuden kodin suunnittelua yhteistyössä arkkitehdin kanssa ja professori Ilmari Lahdelman työskentelyä hänen suunnitellessaan Lohjan kaupunginkirjaston arkkitehtuurikilpailuun omaa ehdotustaan, ehdotusta joka voitti kilpailun. Östman analysoi näitä kahta tapausta kolmesta eri teoreettisesta näkökulmasta: 1) nykyiset muotoilun teoriat, 2) Pierre Bourdieun kenttäteoria ja 3) John Deweyn ajattelua taiteesta ja tutkimuksesta. Hän esittää että Deweyn filosofia voi tarjota puitteet suunnittelu-teoreettiselle epistemologialle. Östman myös esittää että suomalainen arkkitehtuurikilpailujärjestelmä on vahva työkalu arkkitehtuurin avantgarden, uusien virtausten tuotannon kehittämiseksi, ja että arkkitehtuurikilpailujärjestelmä toimii johtotähtenä arkkitehtuurin kentällä.¹²

Pro gradu-tutkielman arkkitehtuurikilpailuista on tehnyt muun muassa Sanna Kronström vuonna 2008, hänen työnsä *Hankitalain mukaiseen arkkitehtuurikilpailuun liittyvät erityiskysymykset ja tuomariston asemaa suhteessa kunnalliseen päätöksentekoon* yhtenä kysymyksenä on ”Onko hankintayksikön tehtävänä muodollisesti hyväksyä tuomariston ratkaisu

¹⁰ Korvenmaa 1992.

¹¹ Lehtonen 1994, 6-7, 96-169.

¹² Österman 2005.

vai onko se oikeutettu tekemään hankintapäätöksen omaa harkintaa käyttäen?”. Työ on tehty Helsingin yliopiston oikeustieteelliseen tiedekuntaan.¹³

Suomen rakennustaiteen museossa (nykyinen Suomen Arkkitehtuurimuseo) pidettiin 13.9. – 5.11.2006 näyttely ”130 vuotta suomalaisia arkkitehtuurikilpailuja”. Näyttely esitti suppean läpileikkauksen suomalaisten arkkitehtuurikilpailujen historiasta. Näyttelyyn liittyen SAFA julkaisi näyttelyjulkaisun *Kilpailuja unelmia ja työvoittoja*. Kirjan toimittivat SAFA:n silloinen kilpailusihteeri, arkkitehti Paula Huotelin yhdessä arkkitehti Maarit Kaipiaisen kanssa.¹⁴

Pohjoismaiden: Suomen, Norjan, Tanskan ja Ruotsin arkkitehtuurikilpailujen käytäntöjä, rakennetta, sääntöjä, kriteereitä ja tuomarointia ovat tutkineet ruotsalaiset Reza Katzemian, Mangus Rönn ja Charlotte Svensson. Tutkimusta on tehty Tukholman Kuninkaallisen teknillisen korkeakoulun arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön tiedekunnassa. Päätaavoitteena on ollut arkkitehtuurikilpailujen prosessien vertailu ja jokaisen maan kilpailumenetelmien selvittäminen, ja laatia näiden pohjalta ehdotus yhtenäisen kilpailumallin luomiseen Pohjoismaissa. Heiltä julkaistiin vuonna 2007 tutkimus *Arkitekturtävlingar. Erfarenheter från Finland*, jossa käytiin läpi suomalaisia yleisiä arkkitehtuurikilpailuja vuosilta 1999 – 2000. Tutkimusta varten he haastattelivat suomalaisia arkkitehteja, jotka olivat olleet järjestämässä kilpailuja, osallistuneet kilpailuihin tai olleet kilpailuissa tuomareina.¹⁵

Kiinnostus arkkitehtuurikilpailujen tutkimusta kohtaan on lisääntynyt ja aiheen tiimoilta on 2000-luvulla järjestetty viisi tieteellistä konferenssia: Tukholmassa vuonna 2008, Kööpenhaminassa 2010, Montrealissa ja Helsingissä 2012, Delftissä 2014. Seuraava kuudes arkkitehtuurikilpailuja käsittelevä konferenssi järjestetään Leedsissä syksyllä 2016¹⁶. Konferenssien ”papereista” on koottu myös julkaisuja. Tukholmassa vuonna 2008 pidetystä konferenssista julkaistiin vuonna 2010 teos *The Architectural Competition: Research Inquiries and Experiences*¹⁷. Teos käsittää 26 ”paperia”/artikkelia, jotka esiteltiin konferenssissa. Artikkelien kirjoittajat olivat eri puolilta Eurooppaa sekä Yhdysvalloista ja artikkelit käsittelevät monipuolisesti arkkitehtuurikilpailuja eri näkökulmista. Konferenssissa oli neljä

¹³ Kronström 2008.

¹⁴ Huotelin & Kaipainen 2006, 4; 130 vuotta suomalaisia arkkitehtuurikilpailuja, http://www.mfa.fi/files/mfa/tiedotemateriaalit/SAFA-tiedote_3-kielisena.pdf (5.5.2016)

¹⁵ Kazemian & Rönn & Svensson 2007; Kazemian & Rönn 2009, 186; Rönn 2010.

¹⁶ ICC 2016 The Competition Mesh: Experimenting with and within Architecture Competitions.

¹⁷ Andersson & al 2010.

teemaa: 1) Arkkitehtoninen historia: arkkitehtuurikilpailujen tausta, perustaminen, vaatimukset, käyttö ja kehitys rakennusallalla, 2) Arkkitehtuurin tuomarointi: organisaatio, tuomarointi, sijoitus ja ehdotuksen valinta; kuinka tuomaristo nimittää/valitsee voittajan arkkitehtuurikilpailuissa ja perustelee valintansa. 3) Ammattilaisuus: arkkitehtuurikilpailujen merkitys parhaan käytännön, ammattitaidon, uusien suunnitteluideoiden kehittämiseksi ja keinona ostaa arkkitehtien palveluita sekä 4) Poliittinen valta ja urbaani suunnittelu: arkkitehtuurikilpailu poliittisena kysymyksenä arkkitehtuurissa ja urbaanissa suunnittelussa, julkisten tilojen- ja kaupunkisuunnittelussa; kilpailu keinona ilmaista valtaa, tehdä päätöksiä tulevaisuuden rakennetusta ympäristöstä.¹⁸ Kaikkien neljän teeman aihepiirit tulevat esille myös omassa työssäni ja olenkin hyödyntänyt tutkimuskirjallisuutena työssäni muun muassa Magnus Rönnin artikkelia ”*Architectural Policies, Regulation and Jury Dilemmas In Architecture Competitions*” ja Tom Danielsenin artikkelia ”*New Architectural Competitions: Communication and Dialogue*”. Käsittelen työssäni arkkitehtuurikilpailujen tavoitteita/vaatimuksia ja niiden käyttöä rakentamisessa, pohdin tuomarien työskentelyä ja tavoitteiden käsittelyä päätösten teossa, kilpailuun osallistuvien arkkitehtien tavoitteita sekä kuka kilpailun tavoitteet asettaa ja kenellä on valta päättää kuka lopulta toteutuksen suunnittelee ja rakentaa.

Vuonna 2012 järjestettiin neljännet Arkkitehtuuritutkimuksen päivät Aalto yliopiston arkkitehtuurin laitoksella Otaniemessä, joilla yhtenä aihe alueena oli arkkitehtuurikilpailu. Kansainvälisestä symposiumista, *Architecture as Human Interface 2012 The 4th Symposium of Architectural Research in Finland – The 4th International Conference on Architectural Competitions*, koottiin samanniminen julkaisu.¹⁹ Lisäksi osa symposiumissa esitetyistä papereista on koottu kirjaan *Architectural Competition – Histories and Practice*²⁰. Kirjan artikkelit muodostavat epistemologisen läpileikkauksen arkkitehtuurikilpailujen prosesseista, arkkitehtuurikilpailujen eri menetelmistä ja niiden käytöstä tietynlaisten suunnittelutarpeiden menetelmänä. Kirjan artikkeleista olen työssäni käyttänyt suomalaisen Maarit Kaipiaisen artikkelia *Architectural Competitions in Finland*, jossa Kaipainen lyhyesti esittelee suomalaisten kilpailujen historiaa, kilpailujen merkitystä arkkitehteille ammatinharjoittamisessa, kilpailusääntöjen muutoksia ja eri kilpailumuotoja. Charlotte Svenssonin artikke-

¹⁸ Andersson & al, 2010, 9-11.

¹⁹ Di Marino & Teräväinen 2012.

²⁰ Anderson & al. 2013.

lissa *Inside the jury room* käydään läpi tuomariston työskentelyä ja kritiikkiä kilpailuista arkkitehtuurin kehittämisen menetelmänä. Magnus Rönn pohtii artikkelissaan *Experience of prequalification in Swedish competitions for new housing for the elderly* miten ja miksi kilpailuihin tehdään arkkitehtien ennakkovalintaa ja miksi järjestetään kutsukilpailuja.

Tutkimukseni metodologisena perustana ovat vertailevan tutkimuksen, laadullisen tutkimukseen ja tapaustutkimuksen näkökulmat. Vertailevan tutkimuksen näkökulmia olen ammentanut muun muassa Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopiston internetsivuilla olevan arkkitehti Pentti Roution *Tuotetiede. Tuotteiden tutkimuksen ja kehittämisen opas* ²¹ tekstin pohjalta, Kimmo Kurunmäen artikkelin *Vertailu* ²² näkökulmista, jossa hän esittelee millaisia metodologisia kokonaisuuksia tapaustutkimusten analysointitasojen vaihtelu luo vertailevalle otteelle, sekä Risto Alapuron ja Ilkka Armisen toimittaman *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia* kirjan artikkelien pohjalta ²³. Laadulliseen tutkimukseen olen perehtynyt Pertti Alasuutarin *Laadullinen tutkimus 2.0* ²⁴, Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi* ²⁵ sekä Juha Varton *Laadullisen tutkimuksen metodologia* ²⁶ teosten lähtökohdista käsin. Tutkimukseni perustuu lisäksi muun muassa Anu Puusan ja Pauli Juutin toimittaman *Menetelmäviidakon raivaajat – perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* ²⁷, Päivi Erikssonin ja Katri Koistisen *Monenlainen tapaustutkimus* ²⁸ sekä Markus Laineen, Jarkko Bambergin ja Pekka Jokisen toimittaman *Tapaustutkimuksen taito* ²⁹ teoksissa esiteltyihin menetelmiin.

Arkkitehtuuriin liittyy voimakkaita instituutioita. Instituutioiden muodostumiseen ja toimintaa olen perehtynyt muun muassa antropologi Mary Douglasin *How Institutions Think* ³⁰ kirjan pohjalta. Instituutioihin liittyviä pelisääntöjä ja niihin vaikuttavia tekijöitä olen tuonut esiin taloustutkijoiden Douglass C. Northin teoksen *Institutions, Institutional Change and Economic Performance* ³¹ sekä Ellinor Ostromin artikkelin *Understanding Instituti-*

²¹ Routio, 2005.

²² Kurunmäki 2007, 74-92.

²³ Alapuro & Arminen 2004.

²⁴ Alasuutari 2001.

²⁵ Tuomi & Sarajärvi 2013.

²⁶ Varto 2005.

²⁷ Puusa & Juuti 2011.

²⁸ Eriksson & Koistinen 2005.

²⁹ Laine et al. 2007.

³⁰ Douglas 1987.

³¹ North 1990.

onal Diversity³² perusteella. Ammattiryhmistä muodostuneiden instituutioiden toimintaperiaatteisiin olen tutustunut Paul S. Adlerin ja Seok-Woo Kwon artikkelin *Community, Market, and Hierarchy in the Evolving Organization of Professional work: The Case of Medicine*³³ artikkelin pohjalta sekä ammattiryhmien toimintaan liittyvään vallan käsitteeseen Bent Flyvbjergin ja Tim Richardsonin *Planning and Foucault. In Search of the Dark Side of Planning Theory*³⁴ artikkelin pohjalta, jossa vertaillaan Habermasin kommunikatiivisen toiminnan teoriaa ja Foucault'n vallan käsitettä kaupunkisuunnittelun kentällä.

1.3 Metodologia ja tutkimusaineisto

Tutkimukseni kohteena ovat vuosina 2002 – 2003 käydyt Europan 7-arkkitehtuurikilpailut Porissa ja Tampereella. Tavoitteenani on kuvata molempien kohteiden kilpailuprosesseja sekä kilpailun jälkeen vuosina 2004 – 2013 seuranneita kaavoitus- ja rakennusprosesseja. Molemmissa kilpailukohteissa prosessit muodostavat omat yksittäiset tapauksensa, joita työssäni käsitelen laadullisen tutkimuksen, vertailevan tutkimuksen ja tapaustutkimuksen näkökulmista. Useiden toisiaan täydentävien menetelmien ja näkökulmien käyttöä kutsutaan menetelmätriangulaatioksi. Triangulaation ideana on eri menetelmien heikkouksien täydentäminen toisten menetelmien vahvuuksilla.³⁵

1.3.1 Metodologia

Tapaustutkimusta käsittelevässä kirjallisuudessa sitä luonnehditaan monin eri tavoin. Saari-
nen-Kinnula ja Eskola sanovatkin, että tapaustutkimuksesta ei ole yksiselitteistä määritelmää, sillä sitä voi tehdä monella tavalla ja siten tapaustutkimus on käsitteenä monisyinen³⁶.
Julkaisussaan *Monenlainen tapaustutkimus* Päivi Eriksson ja Katri Koistinen jaottelevat tapaustutkimukset kolmeen tyyppiin Robert E. Stakesin mukaan. Ensimmäinen tyyppi on itsessään arvokas tapaustutkimus (intrinsic case study), toinen tyyppi on välineellinen tapaustutkimus (instrumental case study), ja kolmantena tyyppinä on kollektiivinen tapaustutkimus.³⁷ Laine, Bamberg ja Jokinen puolestaan erottelevat artikkelissaan *Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria* seitsemän tapaustutkimuksen tyyppiä jotka ovat: kriittinen, äärimmäinen, ainutlaatuinen, tyypillinen, paljastava, tulevaisuudesta kertova ja pitkittäisotok-

³² Ostrom 2005.

³³ Adler & Kwon 2007.

³⁴ Flyvbjerg & Richardson 2002.

³⁵ Laine et al. 2007, 23-24.

³⁶ Saarela-Kinnunen & Eskola 2007, 189.

³⁷ Eriksson & Koistinen 2005, 9-10.

seen perustuva tapaus.³⁸ Rebecca Piekkari ja Catherine Welch esittelevät kuusi erilaista tapaustutkimuksen tyyppiä artikkelissaan *Tapaustutkimuksen erilaiset tyypit*. Heidän mainitsemiaan tyyppejä ovat: perinteinen, selittävä, tulkitseva, etnografinen, suuret tapaustutkimukset, jossa tutkija analysoi enemmän kuin 10 tapausta, ja vertaileva tapaustutkimus³⁹. Oma työni edustaa Erikssonin ja Koistisen tyypeistä itsessään arvokasta tapaustutkimusta, molemmat kilpailut ovat tavoitteineen ja toteutuksineen yksilöitä, eikä niiden toistaminen sellaisenaan ole mahdollista. Kilpailu- ja toteutusprosesseina ne kuuluvat kuitenkin useiden samankaltaisten kilpailuiden ja toteutusten joukkoon eli ne edustavat Laineen, Bambergin ja Jokisen mainitsemista tapaustutkimuksen tyypeistä tyypillistä tapaustutkimusta. Piekkarin ja Welchin tyypeistä työni edustaa vertailevaa tapaustutkimusta, jossa vertailen sekä tavoitteita ja toteutusta toisiinsa että Porin ja Tampereen kilpailuja toisiinsa.

Tapaustutkimus on siis tutkimustapa, jonka sisällä voidaan käyttää tutkimusalasta riippuen erilaisia aineistoja ja tieteenfilosofisia lähtökohtia, teoreettisia ja metodologisia näkökulmia sekä usein erilaisia metodeja ja aineiston analyysimenetelmiä ja jonka kohde on usein ilmiö tai tapahtumakulku⁴⁰. Tutkittava kohde pyritään kuvaamaan tutkimuksessa mahdollisimman tarkasti ja perusteellisesti, joten lähtökohtana on kerätä mahdollisimman monipuolinen, yksityiskohtainen ja runsas empiirinen aineisto, joka tavalla tai toisella muodostaa kokonaisuuden, siis tapauksen⁴¹. Tutkija keskittyykin usein seuraamaan tapahtumien kulkua, miten prosessista vaihe vaiheelta syntyy jotakin, siksi tutkimus saa usein narratiivisen muodon⁴². Piekkari & Welch painottavat, että tapaustutkimus on nimenomaan holistinen tutkimustapa, joka korostaa tapauksen kokonaisvaltaista selittämistä⁴³.

Tapaustutkimuksen lähtökohtana onkin tuottaa tietoa erityisistä paikkaan ja aikaan sidotuista olosuhteista, ilmiöistä, prosesseista, merkityksistä ja tiedosta⁴⁴. Tapaustutkimuksen tehtävänä on tehdä tapauksesta ymmärrettävä⁴⁵. Siksi on tärkeää liittää tapaus kontekstiinsa, koska konteksti tekee tapauksen ymmärrettäväksi ja myös selittää sitä⁴⁶. Tapaustutkimuksen suhde tapahtumaympäristön eli empiiriseen kontekstiin ja tieteelliseen keskusteluun eli

³⁸ Laine & al. 2007, 32-34.

³⁹ Piekkari & Welch 2011, 188-193.

⁴⁰ Laine & al. 2007, 9; Eriksson & Koistinen 2005, 4.

⁴¹ Laine & al. 2007, 9; Erikson & Koistinen 2005, 4; Saarela-Kinnunen & Eskola 2007, 190.

⁴² Laine & al. 2007, 16.

⁴³ Piekkari & Welch 2011, 186-187.

⁴⁴ Peltola 2007, 111.

⁴⁵ Laine & al. 2007, 31.

⁴⁶ Eriksson & Koistinen 2005, 7.

teoreettiseen kontekstiin ei ole rajattu etukäteen, vaan sen määrittely on osa tutkimusprosessia ⁴⁷.

Tapausten vertailu on tapaustutkimuksessa hyvin yleinen menetelmä ⁴⁸. Vertaileva tutkimus on yksinkertaisimmillaan ilmiöiden tarkastelua suhteessa toisiin ilmiöihin. Arminen ja Alapuro toteavat artikkelissaan *Vertailut yhteiskuntatutkimuksessa*, että vertailevan tutkimuksen kirjo on laaja, sitä voidaan tehdä sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti esimerkiksi erilaisten luokitteluiden ja tilastojen avulla, mikro- ja makrotasolla, poikittaistutkimuksena tai esimerkiksi pitkittäisenä historiatutkimuksena. Laadullisessa vertailussa vertailtavia yksiköitä tulisi olla vähän, jotta niitä voidaan tarkastella holistisesti, huolellisesti ja monipuolisesti. ⁴⁹ Kimmo Kurunmäki toteaaakin että ”Laadullisia menetelmiä käytetään analysoitaessa useita havaintoja ja piirteitä yhdestä tai muutamasta tapauksesta. Kun tapausten määrä kasvaa, käyvät monet laadullisten menetelmien tutkimusotteet liian raskaiksi ja aikaa vieviksi”. Kurunmäki lainaakin yhdysvaltalaista sosiologia ja politiikan tutkijaa Charles C. Raginia, jonka mukaan muutamalla tapauksella on mahdollista päästä ”intiimin lähelle” ja tutuksi tarkasteltavaa tapausta. ⁵⁰ Tärkeää vertailussa on myös tiedostaa milloin ja minkälaisia tapauksia on mahdollista vertailla toisiinsa eli mitä tapauksia on mahdollista kuvata yhteisellä käsitteistöllä ⁵¹. Käsitteet ja vertailut auttavat huomaamaan, mikä on tutkimista kaipaava ongelma, mitä pitää selittää ⁵². Käsitteet yhdistävät erilaisia tapauksia ⁵³.

Vertailtavien kohteiden tulisi olla siinä määrin samanlaisia, että vertailu niiden kesken on järkevää ⁵⁴. Pentti Routio sanookin että vertailevaa, komparatiivista metodologiaa käytettäessä tarkasteltavien tapausten, kohteiden tai ilmiöiden tulisi kuulua selvästi samaan lajiin, mutta kuitenkin jollakin tavalla erota toisistaan. Analyysin tavoitteena onkin löytää ne tutkimuksen kannalta kiinnostavat ja tärkeät rakenteen osat eli luokat, jotka eroavat toisistaan ja näitä eroja vertailemalla selvittää se kokonaisrakenne, joka muodostaa tapausten välisen eron.

⁵⁵ Tapaukset muodostuvat syiden ja vaikutusten kokonaisuuksiksi, jossa vertailemalla on

⁴⁷ Laine & al. 2007, 11.

⁴⁸ Kurunmäki 2007, 74.

⁴⁹ Arminen & Alapuro 2004, 7-13.

⁵⁰ Kurunmäki 2007, 76.

⁵¹ Arminen & Alapuro 2004, 9.

⁵² Alapuro 2004, 56.

⁵³ Kurunmäki 2007, 77.

⁵⁴ Allardt 2004, 27.

⁵⁵ Routio 2005, 1.4.1.3. Synkroninen (poikkileikkaus-) tutkimus, Vertailu.

tarkoituksena eritellä tapauksiin kytkeytyviä vaikutussuhteita ⁵⁶. Vertailemalla kahta tai useampaa kohdetta on helpompi löytää kunkin kohteen omat erityispiirteet, kuin tutkia jokaista kohdetta erillisenä yksittäisenä tapauksena ⁵⁷. Vertaileva ote etenee rinnakkaisasetteluun tunnistamalla yksittäisten tapausten ominaisuuksia ⁵⁸. Luokitteluun liittyvät oletukset vaikuttavat vertailujen tuloksiin, joten ne eivät ole koskaan yksikäsitteisiä ja ehdottomia. Tulokset ovat aina sidoksissa siihen tapaan, jolla tapauksen luokat on valittu. ⁵⁹

Tutkimuksessani olen jakanut koko kilpailu- ja rakentamisprosessin eri vaiheisiin, rakenteen osiin eli luokkiin, joista jokainen muodostaa oman lukunsa. Luvussa 3. käsittelen Euroopan-organisaation kilpailulle asettamia tavoitteita sekä kilpailun tuomariston työskentelyä, heidän näkemystään kilpailun tavoitteista ja miten heidän tulisi vastata kilpailun järjestäjien tavoitteisiin. Neljännen luvun olen jakanut kolmeen luokkaan: Porin kilpailun lähtökohdat eli alueen valinta, kilpailun tavoitteet ja kilpailun tulokset. Viidennessä luvussa tarkastelen samoja asioita Tampereen kilpailun osalta. Kuudennen luvun olen myös jakanut kolmeen luokkaan, joissa aiheena ovat Porin kilpailun jälkeen alkaneet toteutuksen vaiheet eli asemakaavan laatiminen, rakentaminen ja miltä kortteli näyttää nyt ja ”jälkiviisaus” eli kannattiko kilpaileminen. Seitsemännessä luvussa tarkastelen taas samoja asioita Tampereen kohteessa. Erilaisia luokkia työssäni on siis kaikkiaan kahdeksan. Vertailen sekä kilpailun suomalaisten järjestäjien tavoitteita ja Euroopan-organisaation tavoitteita toisiinsa että Porin ja Tampereen tavoitteita ja toteutusta toisiinsa, näitä vertailuja kutsun ulkoiseksi vertailuksi. Ulkoisen vertailun lisäksi teen kohteiden sisäistä vertailua eli miten kilpailujärjestäjien asettamat tavoitteet näkyvät kilpailun voittaneissa töissä, tuomariston päätöksissä ja kilpailuun osallistuneiden arkkitehtien näkemyksissä. Vertailen tavoitteita myös toteutukseen, näkyvätkö kilpailun järjestäjien tavoitteet alueen kaavasuunnittelussa ja rakennetuissa rakennuksissa sekä näkyvätkö kilpailun voittaneen ehdotuksen ideat toteutuksessa. Menetelmäni on hyvin subjektiivinen ja ulkoiseksi vertailuksi kutsumani Porin ja Tampereen kilpailuiden vertailu toisiinsa perustuu aineiston pohjalta syntyneeseen omaan näkemykseeni asiasta. Sisäisessä vertailuissa näkemykset perustuvat enemmän kyselyihini vastanneiden ja haastattelemini henkilöiden näkemykseen asioista, mutta myös omiin näkemyksiini.

⁵⁶ Arminen & Alapuro 2004, 14.

⁵⁷ Routio 2005, 1.4.1.3. Synkroninen (poikkileikkaus-) tutkimus, Vertailu.

⁵⁸ Kurunmäki 2007, 77.

⁵⁹ Arminen & Alapuro 2004, 14-15.

Tapaustutkimukset ovat useimmiten menetelmiltään laadullisia eli kvalitatiivisia, mutta niitä tehdään myös kvantitatiivisin menetelmin⁶⁰. Pertti Alasuutarin mukaan ihmistieteellisessä tutkimuksessa käytetään hyvin usein molempia analyysimenetelmiä eli sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista analyysia, eikä ihmistieteellisen tutkimuksen menetelmiä voida jakaa puhtaasti kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin menetelmiin, sen sijaan on olemassa kaksi ideaalimallia, jotka Alasuutari esittelee luonnontieteen koeasetelman mallina ja arvoituksen ratkaisemisen mallina.⁶¹ Tuomen ja Sarajärven mukaan laadullinen tutkimus on tutkimustyyppiltään empiiristä, tutkimuksessa tarkastellaan havaintoaineistoa ja argumentoidaan empiirisen analyysin tavoin. Suomessa laadulliseen tutkimukseen liitetään usein termit: ”kvalitatiivinen”, ”laadullinen”, ”pehmeä”, ”ymmärtävä” ja ”ihmistutkimus”, jossa ihmistä tutkivassa tieteessä ymmärtäminen on eläytymistä tutkimuskohteisiin liittyvään henkiseen ilma-
piiriin, tunteisiin, ajatuksiin ja motiiveihin. Siihen liittyy intentionaalisuus: jonkin merkityksen ymmärtäminen.⁶² Tosin artikkelissaan *Mitä laadullinen tutkimus on?* Anu Puusa ja Pauli Juuti toteavat, että eräs laadulliseen tutkimukseen liittyvä harhaluulon on, että kaikki laadullinen tutkimus olisi ymmärtämään pyrkivää. Tutkimuksen tavoitteena voi heidän mukaansa olla myös tiedon hankinta, ilmiön kuvaus, ymmärryksen syventäminen, ilmiön tulkinta sekä teoreettisesti mielekkään tulkinnan tekeminen tai sen kyseenalaistaminen.⁶³ Oma tutkielmaani lähtökohtana voi pitää Alasuutarin mainitsemaa ”arvoituksen ratkaisemista”. Työni on tutkimustyyppiltään empiiristä eli havainnointiin perustuvaa ja lähestyn tutkittavia arkkitehtuurikilpailuja ilmiötä kuvaavalla ja selittävällä näkökulmalla.

Laadullinen lähestymistapa korostaa todellisuutta ja siitä saatavan tiedon subjektiivista luonnetta, keskeistä tutkimuksessa on tutkittavien kokemukset. Laadullisen tutkimuksen tehtävänä on antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä ja keskittyä tarkastelemaan yksittäisiä tapauksia sekä korostaa osallistuvien ihmisten näkökulmia ja tutkijan vuorovaikutusta yksittäisen havainnon kanssa.⁶⁴ Juha Varho sanookin, että tutkija ja tutkittava kuuluvat samaan ihmisten maailmaan, jossa kaikki muodostuu merkityksistä, joita ihmiset antavat tapahtumille ja ilmiöille, ja joihin kaikki ovat kietoutuneet jo ennen tutkimuksellisen tarkastelun alkamista. Koska tutkittavat merkitykset ja mer-

⁶⁰ Piekkari & Welch 2011, 183-184.

⁶¹ Alasuutari 2011, 32.

⁶² Tuomi & Sarajärvi 2013, 22-23, 27-28.

⁶³ Puusa & Juuti 2011, 47-48.

⁶⁴ Puusa & Juuti 2001, 47-48

kityksiin kietoutuneisuus ilmenevät laatuina, joita ihmisillä, ihmisten toimilla ja kulttuurin ilmiöillä on, ihmistä tutkivissa tieteissä käytetään laadullisia menetelmiä. Tutkijan pyrkimyksenä on määritellä ja tarkentaa sekä saada nämä merkitykset tutkimustoiminnallisesti järkiperaisiksi ja raportoiduksi niin, että muutkin ymmärtävät mistä tutkimuksessa on kysymys. Laadullisen tutkimuksen menetelmiltä ja testeiltä vaaditaan tutkimuskohteen asiallistamista, joka tarkoittaa tutkimuskohteen saattamista sellaisen johdonmukaisen ja järjestelmällisen tarkastelun alle, jossa pyritään irti tutkijan tai tutkimusyhteisön elämyksellisistä tavoista – into, ilo, viha, palvonta, uteliaisuus ja muut näiden kaltaiset tavat - katsoa tätä tutkimuskohdetta. Nämä tavat vaikuttavat usein kysymyksen asettelussa, aiheen rajaamisessa ja tematisoinnissa.⁶⁵

Laadullinen vertaileva tapaustutkimus sopii mielestäni hyvin tutkimustavaksi kahden eri paikkakunnalla käydyn, mutta samaan aikaan pidetyn arkkitehtuurikilpailun tavoitteiden ja toteutuksen tutkimiseen. Jokainen kilpailu on oma yksilöllinen tapahtuma, joka rajautuu selkeästi ajallisesti, alueellisesti ja toiminnallisesti muodostaen oman yksittäisen tapauksen. Kilpailuissa toimijoina ovat erilaiset yksilöt, ryhmät ja instituutiot, joilla on sekä omia että yhteisiä tavoitteita ja päämääriä. Laadulliseen tapaustutkimukseen, jota oma työni edustaa, soveltuu hyvin koko prosessin kokonaisvaltaiseen ja yksityiskohtaiseen kuvaamiseen ja sekä erilaisten aineistojen ja menetelmien käyttö. Olen työssäni pyrkinyt noudattamaan Vartton laadulliselta tutkimukselta edellyttämää asiallistamista eli esittämään tutkimuskohteeni sellaisen johdonmukaisen ja järjestelmällisen tarkastelun alla, jossa pyrin irti hänen mainitsemistaan elämyksellisistä tavoista (into, ilo, viha, palvonta) katsoa tutkimuskohdettani. Yhden elämyksellisen tavan olen kuitenkin katsantokantaani jättänyt ja se on uteliaisuus. Mielestäni tutkija tarvitsee yhdeksi ominaisuudekseen perustellun uteliaisuuden. Se vie työtä silloinkin eteenpäin, kun tuntuu, ettei mikään muu kuin uteliaisuus eli tietämisen halu anna kipinää työn jatkamiselle.

1.3.2 Tutkimusaineisto

Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmin käytetyt aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisten dokumenttien hankkiminen⁶⁶ Kilpailu- ja rakentamisprosessien kulkua kuvaavan aineiston olenkin kerännyt haastatteluin ja sähköpostikyselyin

⁶⁵ Varto 2005, 13-14, 83, 152.

⁶⁶ Tuomi & Sarajärvi 2013, 71.

sekä kilpailusta tehdystä kirjasta, lehtiartikkeleista ja arkistomateriaaleista. Laadullinen tutkimus on usein aineistolähtöistä ja aineisto on usein laaja, vaikka se kattaa mahdollisesta kokonaisaineistosta vain pienen osan. Laajan ja monipuolisen aineiston keräämistä monella eri tavalla, monesta eri lähteestä kutsutaan aineistotriangulaatioksi.⁶⁷ Alasuutari sanookin, että laadulliseen tutkimukseen tulee kerätä monipuolinen ja laaja aineisto, jotta sitä voi laadulliselle tutkimukselle luonteenomaisesti tarkastella monesta eri näkökulmasta, ominaista sille onkin ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus⁶⁸.

Työtäni varten tekemäni haastattelut ovat olleet puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joissa käytössäni olivat etukäteen laatimani kysymykset (Liite 1), mutta joiden esittäminen, järjestys ja muoto haastattelutilanteissa mukailivat haastattelun kulkua. Olin sähköpostilla lähettämäni haastattelupyyntöön laittanut työni sisältämät teemat ja muutamia alustavia kysymyksiä sekä porilaisille haastateltaville Porin kilpailun kilpailuohjelman, voittaneen kilpailuehdotuksen planssit⁶⁹ ja tuomariston raportin sekä tamperelaisille haastateltaville Tampereen kilpailun kilpailuohjelman, voittaneen kilpailuehdotuksen planssit ja tuomariston raportin, jotta haastateltavilla olisi mahdollisuus palauttaa muistiinsa yli kymmenen vuotta aiemmin pidettyyn kilpailuun liittyviä asioita.

Haastattelussa osapuolet vaikuttavat aina toinen toisiinsa, se on vuorovaikutteinen tilanne ja haastatteluaineistot ovat tilannesidonnaisia⁷⁰. Haastattelulla voidaan parhaimmillaankin saada selville vain haastateltavan rekonstruoimia käsityksiä tutkittavasta asiasta, ei ilmiön koko totuutta⁷¹. Haastattelun positiivisena puolena on se, että sen aikana on mahdollista toistaa kysymyksiä, selventää asioita ja oikaista väärinkäsityksiä⁷². Haastattelutilanteista pyrin tekemään mahdollisimman luontevia ja keskustelunomaisia, joissa haastateltavat saivat vapaasti johtaa keskustelua tärkeäksi katsomiinsa suuntiin. Tällä pyrin saamaan mahdollisimman paljon ja mahdollisimman monipuolista tietoa kilpailuista ja sen jälkeisistä tapahtumista.

Haastattelin työtäni varten viittä henkilöä, neljää heidän työpaikallaan ja yhtä puhelinhaastattelussa. Kaikki haastattelut tallennettiin ja litteroitiin. Tallenteiden pituus vaihteli 22 mi-

⁶⁷ Laine & al. 2007, 20-21, 24.

⁶⁸ Alasuutari 2011, 84.

⁶⁹ Suunnitelmia kuvaavia piirustuksia ja tekstejä sisältävät A1 kokoiset pahvit.

⁷⁰ Puusa 2011, 73

⁷¹ Puusa 2001, 75-77.

⁷² Tuomi & Sarajärvi 2013, 73.

nuutista tuntiin ja 53 minuuttiin ja tekstimuotoisina niiden pituudet vaihtelivat runsaasta kuudesta sivusta runsaaseen 32 sivuun. Haastateltavakseni valikoin henkilöitä, jotka olivat Europan 7-kilpailun järjestävinä tahoina tai ovat järjestäneet arkkitehtuurikilpailuja usein. Ensimmäisenä haastateltavana minulla oli SAFA:n kilpailuasiantuntija ja Europan Suomi Finlandin (ESF) pääsihteeri Mari Koskinen. Haastattelun tarkoituksena oli selvittää Europan-organisaation kilpailukäytäntöä ja tavoitteita arkkitehtuurikilpailuille, mikä on Europanin rooli järjestäjien joukossa sekä minkälaista kritiikkiä kilpailu on saanut osakseen vuosien saatossa ja miten sitä on kehitetty.

Toisen ja kolmannen haastattelun tein Porin kaupunkisuunnittelussa, jossa haastattelin kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelää ja asemakaava-arkkitehti Risto Reipasta. Kaupunkisuunnittelupäällikkönä Olavi Mäkelä toimi Porin kilpailun järjestäjänä ja kilpailun hallinnollisena johtajana, hän oli kilpailuohjelman laadinnassa ja tavoitteiden määrittelyssä linkkinä kaupunkisuunnittelun, kaupunginhallituksen ja Europan Suomi Finlandin kesken. Hän oli myös jäsenenä kilpailuehdotuksia läpikäyneessä teknisessä toimikunnassa. Kilpailun jälkeen Olavi Mäkelä johti kilpailualueelle tehtävää kaavoitustyötä. Asemakaava-arkkitehti Risto Reipas kuului työryhmään, joka Porin kaupunkisuunnittelussa työsti tavoitteita ja kilpailuun liittyviä asiakirjoja kuten kilpailuohjelmaa. Hän myös laati yhdessä kilpailun voittaneiden arkkitehtien kanssa luonnokset uudesta asemakaavasta sekä lopullisen asemakaavan. Molempien haastattelujen tarkoituksena oli selvittää koko prosessia: kilpailuun lähtemiseen vaikuttaneita tekijöitä, tavoitteita ja niiden mahdollista tavoittamista sekä kilpailun jälkeistä rakentamista.

Neljäs haastateltavani oli Tampereen kaupunkisuunnittelun projektiarkkitehti Tiina Leppänen. Häntä päädyin haastattelemaan kun kilpailun ajanainen kaavoituspäällikkö kertoi kilpailua hoitaneen arkkitehdin kuolleen. Kaavoituspäällikkö, johon olin ensin yhteydessä, kertoi, ettei hän osannut vastata kysymyksiini kilpailuun lähtemisestä tai tavoitteista, koska oli aloittanut työnsä juuri kilpailun käynnistyessä, eikä ollut osallistunut sen järjestelyihin. Hän suositteli minulle Tiina Leppäsen haastatteleamista, sillä Leppänen oli kilpailun aikana töissä Tampereen kaupunkisuunnittelussa ja hän oli ollut mukana usean arkkitehtuurikilpailun järjestelyissä Tampereella. Haastattelun tarkoituksena oli, samoin kuin Porin kohteen kohdalla, selvittää Tampereen kilpailuprosessia: kilpailuun lähtemiseen vaikuttaneita tekijöitä, tavoitteita ja niiden mahdollista tavoittamista, sekä kilpailun jälkeistä rakentamista.

Viimeisenä eli viidentenä haastateltavana minulla oli Tampereen kaupunginvaltuutettuna vuosina 2009 – 2012 ollut Niina Rissanen. Niina Rissanen on koulutukseltaan arkkitehti. Valtuustokaudellaan hän toimi muun muassa Tampereen ympäristö- ja rakennusjaoston puheenjohtaja ja oli ollut mukana kilpailun jälkeen laaditun asemakaavan hyväksymisprosessissa. Hänen haastattelemiseensa päädyin Tiina Leppäsen suosituksesta. Tai oikeammin, ensin lähetin Niina Rissaselle sähköpostikyselyn, mutta hän pyysi minua soittamaa, jotta voisimme vaihtaa ajatuksia vapaammin arkkitehtuurikilpailujen tiimoilta.

Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytin sähköpostikyselyitä. Tuomi ja Sarajärvi eivät pidä haastattelun ja kyselyn eroa kovin suurena, mutta he eivät pidä niitä myöskään synonyymeinä. He lainaavat Eskolaa, joka määrittelee kyselyn sellaiseksi menetelmäksi, jossa informantti itse täyttää kyselylomakkeen joko valvotussa tilanteessa tai yksin.⁷³ Kyselyn vahvuutena pidetään sen tehokkuutta, sen mahdollistamaa laajaa aineistokeruuta sekä sitä, että se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Kyselyn heikkouksia ovat muun muassa se, ettei voi olla varma vastauksen saamisesta, kuinka vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen ja miten vastaajat ymmärtävät kysymykset. Tiukasti strukturoitua kyselyä käytetään useimmin kvantitatiivisissa tutkimuksissa, kun kvalitatiivisissa haastattelunomaisissa kyselyissä käytetään avoimia kysymyksiä.⁷⁴

Kaikki lähettämäni sähköpostikyselyjen kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Kaikille informanteille en lähettänyt täysin samanlaista kyselyä, vaan kysymykset vaihtelivat vastaajan toimenkuvan mukaan: kilpailuun osallistuneet arkkitehdit, tuomariston jäsen, kilpailun järjestäjäorganisaation edustajat, kilpailun jälkeiseen suunnitteluun osallistuneet arkkitehdit, rakennuttajien edustajat sekä kilpailualueille rakentaneiden rakennusliikkeiden edustajat. Kaikkiaan lähetin sähköpostikyselyitä 25kpl⁷⁵, joihin sain 17 vastausta. Osa vastaajista tosin kertoi, etteivät osaa vastata esittämiini kysymyksiin vaikka olivatkin olleet mukana projektissa, että he ovat ”vain allekirjoittaneet asiapapereita”, mutta eivät ole osallistuneet niiden valmisteluun. Näitä vastaajia oli seitsemän 17:sta.

Sähköpostikyselyihin päädyin, koska kaikkia aiheeni kannalta olennaisia informanteja minulla ei olisi ollut ajallisesti eikä taloudellisesti mahdollista haastatella kasvokkain tai puhe-

⁷³ Tuomi & Sarajärvi 2013, 72-73.

⁷⁴ Hirsjärvi et al. 1998, 190-191.

⁷⁵ Mukana myös Niina Rissaselle lähettämäni kysely, joka muuttui puhelinhaastatteluksi.

limitse. Porin kilpailun voittaneista arkkitehdeistä kolme asuu Espanjassa ja yksi Yhdysvalloissa. Jotta saisin heiltä ja Tampereen kilpailun voittaneilta suomalaisilta arkkitehdeilta vertailukelpoisen aineiston, päätin lähettää kaikille kilpailun voittaneille arkkitehdeille sähköpostikyselyn, joissa olisivat samat avoimet kysymykset (Liite 3 & Liite 4). Espanjalaisista en kuitenkaan tavoittanut ketään ja ryhmän chileläinen Yhdysvalloissa asuva arkkitehti ei lopulta vastannut kyselyyni, vaikka sitä jo jossain vaiheessa lupailikin. Joten kolmeen lähettämäni sähköpostikyselyyn vastasi kaksi suomalaista arkkitehtia. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää kilpailuun osallistuneilta arkkitehdeilta muun muassa heidän omia tavoitteitaan kilpailulle, miten he valitsivat kilpailukohteen lukuisista kohdemahdollisuuksista, minkälainen kilpailuohjelma oli ja minkälaisia kilpailun järjestäjän tavoitteet olivat suunnittelijan näkökulmasta sekä mitä kilpailun jälkeen tapahtui.

Tuomariston jäsenistä lähetin kyselyn ainoastaan tuomariston puheenjohtajalle. Hänelle esittämässäni kysymyksissä kyselin muun muassa tavoitteiden ja kilpailuohjelman selkeydestä arvioinnin näkökulmasta sekä arviointiprosessista (Liite 2).

Tampereen kaupunkisuunnittelun neljälle arkkitehdille lähetin kyselyn (Liite 5), koska toivoin saavani heiltä vastauksia kysymyksiin, joihin Tiina Leppänen ei haastattelussa ollut osannut vastata. Neljästä arkkitehdista kolme vastasi: kaksi heistä kertoi, ettei heilläkään ole kaikkiin kysymyksiin antaa vastauksia, mutta että he vastaavat niihin kysymyksiin joista heillä muistikuviansa mukaan on jotain kerrottavaa. Yksi vastaajista kertoi, ettei hän ollut kilpailun aikana sellaisessa asemassa, että olisi ollut vaikuttamassa kilpailuun ja ettei hänellä tästä syystä ole esitettyihin kysymyksiin antaa vastauksia. Lähetin saman kyselyn myös Tampereen kilpailun toisena järjestäjän olleen Skanska Sisä-Suomi Oy:n edustajalle. Hänkin vastasi kyselyyni osittain, kaikkiin esittämiini kysymyksiin hänelläkään ei ollut antaa vastausta. Tarkoitukseni oli saada vastauksia muun muassa kilpailuun osallistumisen taustoista, kilpailualueen ja tavoitteiden määrittelystä, saavutettiinko kilpailulla tavoitteet sekä miten alueen toteuttamisprosessi meni suunnittelijoiden valinnasta valmiiksi rakennettuun alueeseen asti.

Neljännän ryhmän, joille kyselyn lähetin, muodostivat kilpailualueille kilpailun jälkeen asemakaava- ja/tai rakennussuunnittelua tehneet arkkitehdit. Heitä oli sekä Porissa (Liite 6) että Tampereella (Liite 7) kaksi. Kumpikaan Porin kohdetta kilpailun jälkeen suunnitelleista arkkitehdeista ei vastannut kyselyyni, mutta molemmat Tampereen kohdetta kilpailun

jälkeen suunnitelleet arkkitehdit vastasivat. Kyselyllä pyrin kartoittamaan muun muassa sen, olivatko he tiedneet alueen olleen kilpailukohteena, ottivatko he huomion kilpailuohjelmassa esitetyt tavoitteet alueen suunnittelussa ja mitä tavoitteita heille asetettiin sekä kuka heille oli toimeksiannon suunnittelusta antanut.

Viimeisen ja suurimman ryhmän, jolle kyselyt lähetin, muodostavat kilpailualueen toteutuksesta vastanneet rakennuttajat ja rakennusliikkeet. Porissa rakennusliikkeet toimivat myös rakennuttajina ja niitä oli kaksi (Liite 8). Tampereella rakennusliikkeitä oli yksi ja se toimi myös rakennuttajana kahden muun yrityksen kanssa (Liite 9). Rakennuttajien ja rakennusliikkeiden edustajille lähetin kaikkiaan 11 kyselyä, joihin vastasi seitsemän, mutta heistä vain kahdella oli antaa vastauksia esittämiini kysymyksiin, viiden kertoessa toimineensa joko rakennustyömaalla työnjohdollisissa tehtävissä tai toimineensa ”vain asiakirjojen allekirjoittajana”. Rakennuttajien ja rakennusliikkeiden edustajille lähettämieni kyselyiden tavoitteena oli selvittää muun muassa miten kilpailun jälkeen alueiden toteuttaminen lähti liikkeelle, neuvottelivatko he kilpailun voittaneiden arkkitehtien kanssa mahdollisesta jatkotoimeksiannosta ja miten alueen suunnittelu ja rakentaminen eteni.

Haastattelujen ja kyselyiden lisäksi työni aineisto käsittää eri arkistojen asiakirjoja kokousmuistioista valokuviin. Porin kohteesta aineistoni käsittää Porin kaupunginhallituksen ja -valtuuston pöytäkirjaotteita sekä Porin kaupunkisuunnittelun kokousmuistioita. Näiden avulla olen voinut selvittää kilpailuun lähtemisen taustoja, tavoitteiden määrittelyä ja aikatauluja. Porin kilpailuohjelman, tuomariston raportin ja voittaneen kilpailuehdotuksen planssien avulla olen selvittänyt itse kilpailuvaihetta sekä sen tuloksia. Lisäksi aineistoni käsittää Satakunnan Museon kilpailualueesta laatiman rakennusinventoinnin asiakirjat ja asemakaavoituksen aikana museolta pyydetty lausunnot, näiden perusteella olen saanut selvitettyä korttelin tilannetta ennen kilpailua sekä museon mielipiteitä uuden kaavan sisällöstä. Aineisto sisältää myös uuden asemakaavan ja siihen liittyviä asiakirjoja sekä Porin rakennusvalvonnan asiakirjoja rakennuslupamenettelystä hakemuksineen ja rakennuslupapirustuksineen. Näiden avulla olen selvittänyt kilpailun jälkeistä toteutusta ja sen aikatauluja.

Tampereen kaupunginarkistosta ei löytynyt asiakirjoja Europan 7-arkkitehtuurikilpailusta. Ystävällisen arkistonhoitajan avustuksella yritin löytää pöytäkirjaotteita tai vastaavia asiakirjoja usealla eri hakusanalla, mutta valitettavasti mikään näistä ei tuottanut tulosta. Kilpailunjälkeisistä kaavoista arkistosta asiakirjoja löytyi, mutta kilpailua edeltäneistä,

kohdealueen valinnasta, syistä kilpailuun osallistumiseen tai tavoitteiden määrittelystä, ei esityksiä tai päätöksiä löytynyt. Tampereen kilpailukohteesta aineistoni käsittää kilpailuohjelman, tuomariston raportin ja voittaneen kilpailuehdotuksen planssit, jotka ovat avanneet minulle Tampereen kaupungin kilpailulle asettamia tavoitteita, kilpailuprosessia ja sen tuloksia. Lisäksi aineistossa on kilpailualueesta tehtyjä selvityksiä muun muassa Kulttuuriympäristöselvitys ja Pirkanmaan maakuntamuseon lausuntoja. Näiden pohjalta olen selvittänyt korttelin tilannetta ennen kilpailua. Kilpailualueen uusien asemakaavojen ja niihin liittyvien asiakirjojen sekä aineistoon sisältyvien Tampereen kilpailualueen rakennuslupapiirustuksien avulla olen selvittänyt kilpailun jälkeen tapahtunutta alueen suunnittelua ja rakentamista.

Tärkeänä aineistona työssäni on ollut myös Europan 7-arkkitehtuurikilpailusta julkaistu teos ”*European 7. Sub-Urban Challenge, Urban Intensity and Housing Diversity*” josta sain selville Europan-organisaation tavoitteet Europan 7-arkkitehtuurikilpailulle ja tuomariston lausunnot suomenkielisinä, sekä Europan-organisaation internetsivustot, jossa on muun muassa arkisto kaikista kilpailuista ja niiden voittajaehdotuksista. Arkistoaineistojen lisäksi aineistoni käsittää rakennuttajien ja rakennusliikkeiden internetsivustoilta poimittuja tietoja, joiden avulla selvitin rakentamisen ja valmistumisen aikatauluja sekä rakennusten käyttötarkoitusta ja sain havainnekuvia sekä valokuvia alueen nykytilanteesta. Aineistossani on myös lehtileikkeitä, jotka ovat selvittäneet minulle muun muassa kilpailunjärjestäjänä toimineen Tampereen kaupungin kaavoitusarkkitehtien kilpailun jälkeisiä mietteitä.

2. Arkkitehtuuri ja arkkitehtuurikilpailut

2.1 Arkkitehtuuri käsitteenä

Kirjassa *Undertanding Architecture* ⁷⁶ pohtivat Hazel Conway ja Rowan Roenisch arkkitehtuurin käsitettä luvussa *What is architecture?* Sana architecture, arkkitehtuuri, on peräisin kreikankielestä: *archi* tarkoittaa päällikköä ja *tecton* tarkoittaa rakentajaa. Vasta viimeisen 150 vuoden sisällä arkkitehtien toimenkuvaan on liittynyt maanmittauksen ja rakentamisen lisäksi myös insinöörin (suunnittelijan) työt. Kun erikoistuminen rakennusalaalla lisääntyi, muuttui arkkitehdin ammatinkuva ammattimiehestä suunnittelijaksi. Käsitettä arkkitehtuuri onkin usein selitetty erilaisissa sanakirjoissa rakentamisen taiteena tai -tieteenä.

⁷⁶ Conway & Roenisch 1994.

Muun muassa John Ruskin ja William Morris kiteyttivät arkkitehtuurin lausekkeella ”Building + Art = Architecture” ja monet yhä ajattelevat näin, mutta Conwayn ja Roenischin mukaan määritelmä on epätydyttävä. Arkkitehtuuri on aiheena niin valtava, että kaikenlaiset rajaavat määritelmät sulkevat siitä pakostakin osan pois.⁷⁷ Arkkitehtuuri tarjoaa meille ympäristön jossa elämme. Kun pyrimme kehittämään ympäristöämme sellaiseksi, että sillä on meille kaikille merkitystä, on tietoisuus siitä mitä arkkitehtuuri tarkoittaa erittäin tärkeää. Unohtamatta pyrkimystä kauneuden ja tyylien määrittelyyn, arkkitehtuuri tulisi määritellä rakennetun ympäristömme kokonaisuutena.⁷⁸

Arkkitehtuurin käsitettä väitöskirjassaan ”*Arkkitehtuuri käsitteenä, Arkkitehtonis-filosofinen tutkimus rakennuksesta modernissa*” on pohtinut myös Tapani Eskola⁷⁹. *Nyky-suomen sanakirjassa*, vuodelta 1970, on termillä ’arkkitehtuuri’ merkityksenä sekä ’rakennustaide’ että ’rakennustaito’, mutta 12 vuotta nuoremassa *Uudessa sivistyssanakirjassa* arkkitehtuurilla tarkoitetaan ainoastaan rakennustaidetta. Eskolan mukaan synonyymipari, ’arkkitehtuuri’ ja ’rakennustaide’, on virheellinen. Hänen mukaansa termi arkkitehtuuri ymmärretään ammattipiireissä laajemmaksi kuin termi rakennustaide. Arkkitehtuurilla katsotaan olevan jokin funktio, käyttötarkoitus, kun taas taidetta pidetään itsetarkoituksellisena eikä minkään välineenä. ’Rakennustaitoa’ ei Eskolan mielestä voi myöskään kutsua arkkitehtuuriksi, koska rakentamisessa, rakennuksen ja/tai rakennetun ympäristön aikaansaamisessa on mukana monia eri ammattialan edustajia, joilla on omat vakiintuneet ammattinimikkeensä. Eskola päätyykin arkkitehtuurin käsitteen määrittelyssä lähelle Conwayn ja Roenischin määritelmää, Eskolan mukaan arkkitehtuuri tarkoittaa rakennuksen ja/tai rakennetun ympäristön muodostamaa tietynlaista kokonaisuutta.⁸⁰

2.2 Arkkitehtien ammattikunnan synty ja muotoutuminen Suomessa

Vuonna 1809 Suomi liitettiin Venäjän suuriruhtinaskuntaan ja yhteys Ruotsiin katkesi. Suomeen perustettiin seuraavana vuonna intendentinkonttori Turkuun. Oman intendentinkonttorin perustaminen mahdollisti ensimmäisen kerran koulutettujen arkkitehtien vakiintuneen työskentelyn Suomessa. Virkoja intendentinkonttorissa oli vähän ja ne olivat lähes ainoat Suomessa olevat alan työpaikat. Vuonna 1848 Suomeen perustettiin kahdeksan lää-

⁷⁷ Conway & Roenisch 1994, 9-12.

⁷⁸ Conway & Roenisch 1994, 14-23.

⁷⁹ Eskola 2005.

⁸⁰ Eskola 2005, 18.

ninarkkitehdin virkaa ja heistä jokaiselle avustajaksi konduktöörin virka. Suomesta ei kaikkiin virkoihin löytynyt riittävästi päteviä hakijoita ja 1850-luvun alkupuolella kolme ulkomailta tullutta hakijaa sai viran.⁸¹

Arkkitehdin koulutus Suomessa alkoi vuonna 1863, kun arkkitehtuuri sai oman osastonsa Helsingin Teknillisen Reaalikoulun opetusohjelmaan. Tätä ennen arkkitehdinkoulutuksen oli saanut vain ulkomailta tai hankkimalla kelpoisuuden virkaan toimimalla oppilaana lääninarkkitehtien konttoreilla.⁸² Jo vuonna 1904 haluttiin Polyteknilliseen opistoon oppiainneeksi kaupunkisuunnittelu, mutta vasta vuodesta 1925 asemakaavaopetus aloitettiin Teknillisessä korkeakoulussa.⁸³ Nykyään arkkitehdin koulutusta antaa Suomessa kolme korkeakoulua: Aalto yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Espoo; Oulun yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto.⁸⁴

Tekniska föreningen i Finland -yhdistyksen yhteyteen perustettiin arkkitehtien oma osajärjestö Arkitektklubben vuonna 1892. Se oli vapaaehtoisvoimin toimiva kansalaisjärjestö, eikä sen jäsenellä tarvinnut olla edes alan tutkintoa. Alku aikoina klubi toimi lähinnä jäsenien yhteistyöfoorumina, jossa keskusteltiin ajankohtaisista asioista.⁸⁵ Arkitektklubben alkoi hallinnoida Suomessa pidettäviä arkkitehtuurikilpailuja: se laati kilpailusäännöt, valitsi tuomariston jäsenet ja työsti kilpailuohjelmia⁸⁶. Sääntöjen mukaan kilpailulautakunnan jäsenistä suurimman osan tuli olla rakennusalan ammattialaisia ja jäsenillä olisi moraalinen velvoite olla osallistumatta kilpailuihin, joissa näin ei ollut. Tämä aiheutti kuitenkin ristiriitoja klubin sisällä ja sääntöihin tuli maininta ettei kohta ollut sitova.⁸⁷ Klubin sisällä oli jonkin verran myös ikäpolviristiriitoja, joita esiintyy erityisesti kilpailujen yhteydessä ja kohdistuivat keskipolven auktoriteetteihin. Ristiriitoja tuli esiin varsinkin 1900-luvun alussa.⁸⁸

Vuosisadan vaihteessa Arkitektklubben sai yhä enemmän vaikutusvaltaa. Vuonna 1903 klubi perusti äänenkannattajakseen ammattilehden *Arkitekten*, joka oli *Tekniska förenin-*

⁸¹ Sinisalo 1992, 9-17.

⁸² Sinisalo 1992, 18-24; Härö 1992, 211.

⁸³ Nyber 1992, 310, 317.

⁸⁴ SAFA: Arkkitehtuurikoulutus.

⁸⁵ Wäre 1992, 53; Nyberg 1992, 303.

⁸⁶ Kaipainen 2006, 11.

⁸⁷ Nyberg 1992, 304.

⁸⁸ Wäre 1992, 53-54

gens i Finland förhandlingar -julkaisun itsenäinen osa. Jäsenyyden ehtoja tiukennettiin, jäseneksi hyväksyttiin esimerkiksi Teknillisen yhdistyksen jäseniä, joilla tiedettiin taitaviksi ja kykeneviksi jollakin arkkitehtuurin alalla, vieläkään ei kuitenkaan edellytetty arkkitehdintutkintoa. Jäsenistön määrästä ei ole tarkkaa tietoa, mutta vuosisadan alussa heitä oli 100 - 200. Yhdistyksestä alkoi kehittyä arkkitehtien etujärjestö sekä keskeinen vaikuttaja ja asiantuntija rakennustaiteen alalla. Etujärjestönä toimiminen alkoi näkyä klubin toiminnassa yhteisesti sovituissa rakennusurakointisopimusten malleissa sekä arkkitehtitaksojen määräämisperusteissa, ensimmäinen yhteinen taksa otettiin käyttöön vuonna 1895 ⁸⁹. Vuonna 1919 arkkitehdit erosivat Tekniska Foreningenistä ja perustivat itsenäisen yhdistyksen Suomen Arkkitehtiliitto – Finlands Arkitektförbund (S.A.F.A.). Sääntöjen mukaan liiton tarkoituksena oli kotimaisen rakennustaiteen edistäminen ja liiton jäsenten yhteisten etujen valvominen. Vuodesta 1947 liitto julkaisi Arkkitehti-uutiset – Arkitekt-nytt nimistä tiedotuslehteä. Vuonna 1952 Arkkitehtilehti muuttui kaksikieliseksi tasapuolisuuden nimissä, osa numeroista julkaistiin myös ARK-nimisinä. ⁹⁰

Tekijänoikeudet herättivät keskustelua sekä kotimaassa että muualla Euroopassa. Arkkitehtuurin ja muiden taiteenalojen tekijänoikeuksien lainsäädännöstä keskusteltiin ja vuonna 1897 Brysselin kansainvälisessä arkkitehtikonferenssissa, päädyttiin suositukseen, jonka mukaan kaikkien maiden tulisi säätää samanlaiset arkkitehtuuria koskevat tekijänoikeuslait kuin muillakin taiteenaloilla oli. Arkkitehdin varsinaisen työn tulokseksi katsottiin piirustukset, rakennusten ollessa niistä tehty kopio. Näin vältettiin rakennusten pääsy tekijänoikeussuojan piiriin. ⁹¹ Suomessa se nousi esille konkreettisesti vuonna 1900 kun porilaisen arkkitehdin August Krookin laatimat piirustusluonnokset oli annettu toiselle arkkitehdille pääpiirustusten laatimista varten. Klubi lupasi Krookille kirjallisen lausunnon, jossa se tuomitsi tapahtuneen. ⁹² Eettiseksi kysymykseksi, joka jakoi mielipiteitä liiton sisällä, nousi myös väittely siitä voiko rakennuksen urakoida sama arkkitehti, joka oli laatinut piirustukset. Toisten mielestä asiassa ei ollut epäkohtia, kun toisten mielestä se laski arkkitehtuurin taiteellista tasoa kun molemmat asiat hoiti sama taho. ⁹³

⁸⁹ Wäre 1992, 55-56; Nyberg 1992, 303-304, 308.

⁹⁰ Kaipainen 2006, 11; Nyberg 1992, 312, 322, 323, 326.

⁹¹ Wäre 1992, 69.

⁹² Nyberg 1992, 304.

⁹³ Wäre 1992, 304.

Vuosisadan vaihteeseen sijoittuu myös keskustelu siitä kuka saa suunnitella rakennuksia. Rakennusmestarien määrä Helsingissä kasvoi ja heidän suunnittelemaa rakennuksia rakennettiin enemmän kuin arkkitehtien suunnittelemaa. Arkkitehtikunnan edustajat kritisoivat rakennusmestarien suunnitelmia ”tyylittömiksi ja pinnallisiksi, ja näiden taiteellisesti aliarvoisten rakennusten synty oli estettävä”. Klubilla oli kuitenkin valtaa päättää vain arkkitehtuurikilpailuista ja vuonna 1907 klubi hyväksyi ehdotuksen, jonka mukaan ”ei-arkkitehdit” mahdollisina kilpailun palkinnon saajina suljettaisiin arkkitehdeille tarkoitettujen kilpailujen ulkopuolelle.⁹⁴ Arkkitehtien ja rakennusmestareiden ammattikiista johti avoimeen valtataisteluun 1900-luvun alussa. Riidan myötä aloitettiin kuitenkin keskustelu ammattiryhmien rooleista ja tehtävistä. Arkkitehdit olivat yksilöllisten monumenttien suunnittelun myötä etäännyneet ammatilliseksi eliitiksi, joka päättyi suunnitelmissaan usein liian kalliisiin ratkaisuihin, eikä niillä ratkaistu alempien sosiaaliluokkien asuttamisen ongelmia, joihin rakennusmestarien suunnitelmat vastasivat. 1930-luvulla tilanne rauhoittui, kun rakennusmestarit ja muut rakentamisen ammattilaiset saivat oikeuden laatia rakennuspiirustuksia.⁹⁵ Arkkitehti-ammattinimen käytöstä ja sen mukanaan tuomasta pätevyydestä käytiinkin useita keskusteluja klubissa. Muun muassa vuonna 1917 sekä 1937, jolloin sosiaaliministeriön lautakunta valmisteli arkkitehti-nimen laillistamista muiden ammattinimien ohessa. Seuraavan kerran asiaa puitiin vuonna 1955 ja arkkitehti-nimikkeen käyttö varattiin vain Teknillisestä korkeakoulusta valmistuneille vuonna 1957 valtiovallan kanssa tehdyllä sopimuksella. Ongelma ei tosin ratkennut tällä ja vuonna 1965 SAFA kävi oikeutta Rakennusinsinöörit ja arkkitehdit ry:tä vastaan arkkitehti-nimen käytöstä. Seuraavana vuonna SAFA voitti oikeudenkäynnin.⁹⁶

Arkkitehtiliitto pyrki yhä enemmän osallistumaan ja vaikuttamaan arkkitehtuuria koskevaan julkiseen päätöksentekoon ja valvontaan. Vuonna 1920 oikeusministeriö lähetti liittoon lausunnolle ehdotuksen tekijänoikeuslaista ja vuonna 1923 asunto-osaakeyhtiölaista. Valtion rakennustaiteen lautakunnassa oli kaksi arkkitehtia, vuonna 1937 SAFA julkaisi rakennusteknisen käsikirjan rakennusmateriaalien standardisoimista varten, II maailmansodan aikana arkkitehtiliitto perusti jälleenrakennustoimiston, jonka oli määrä toimia keskus-toimistona kaikkia jälleenrakennuskysymyksiä varten, ja standardisoimistyötä jatkettiin. Standardit julkaistiin rakennustietokortistona ja SAFA liittyi Suomen Standardisoimisliit-

⁹⁴ Wäre 1992, 62-64; Nyberg 1992, 308.

⁹⁵ Michelsen 1992, 96-97.

⁹⁶ Nyberg 1992, 311, 314, 326, 330.

toon vuonna 1947. Arvostusta pyrittiin myös kohottamaan, jotta ”liitto saisi sille kuuluvan aseman maan korkeimpana rakennustaiteen elimenä”. Rakennushallituksen kanssa liitto ajautui riitaan vuonna 1953, kun rakennushallitus valitsi pääjohtajaksi liitosta eronneen arkkitehdin, eikä liiton suositusten mukaisesti arkkitehtia, joka nauttisi liiton luottamusta. Riita sovittiin vasta 1957 liiton ja valtiovallan välisellä sopimuksella, jonka mukaan SAFA sai edustuksen rakennushallitusta valvovaan valtion rakennustoimikuntaan. Vuonna 1970 tehtiin linjaus jonka mukaan ”Liiton tarkoituksena on arkkitehtuurin sekä rakennus- ja yhteiskuntasuunnittelun edistäminen, niihin liittyvien kulttuurisuhteiden valiminen ja liiton jäsenten yleisten ja yhteisten ammatillisten etujen valvominen ja edistäminen”. Vuonna 1979 puheenjohtaja Matti K. Mäkinen totesi, että ammatinkuvaa on muutettava niin, että arkkitehtuuri nousisi jälleen kunniaan ja arkkitehdin työ oli sellaista mitä muut eivät pystyisi tekemään. Rakennussuojeluun pyrittiin myös vaikuttamaan ja valtion rakennussuojelutoimikunnan kyselyyn SAFA vastasi, että tulisi kiinnittää huomiota kokonaisuuksien suojeluun, koska ympäristön jatkuvuus on tärkeää. Vuonna 1988 aloitettiin keskustelu Euroopan yhdentymisen vaikutuksista arkkitehdin työhön.⁹⁷ Suomi liittyi EU:n 1.1.1995. EU:n kilpailulainsäädännön mukaan muun muassa arkkitehtien palkkioita ei saanut määritellä enää yhteisesti, joten yhtenäisistä arkkitehtitaksoista piti luopua.⁹⁸ Valtion rakennustaidetoimikunnan ja arkkitehtiliiton yhteistyönä tehty Suomen kansallinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma hyväksyttiin vuonna 1998. Se on toiminut mallina muiden Euroopan maiden ohjelmille.⁹⁹ Liiton uusimmat säännöt hyväksyttiin 25.5.2015, jonka mukaan ”Liiton tarkoituksena on edistää arkkitehtuuria osana luovaa suomalaista kulttuuria ja taloutta sekä kasvattaa yhteiskunnallista kiinnostusta arkkitehtuuriin. Lisäksi tukea ja kannustaa jäseniään toteuttamaan ihmisen ympäristösuhteita eheyttävän ja yhdyskuntarakenteita parantavan rakennustaiteen tavoitteita”.¹⁰⁰

2.3 Arkkitehtuurikilpailut

Arkkitehtuurikilpailut ovat yksi SAFA:n näkyvämpiä toiminnan muotoja ja SAFA:n jäsenistössä kilpailut koetaan tärkeiksi.¹⁰¹ Vuodesta 1947 lähtien liitolla on ollut erillinen kilpailuvaliokunta ja vuodesta 1963 lähtien kilpailusihteeri hoitamassa arkkitehtuurikilpai-

⁹⁷ Nyberg 1992, 313-332.

⁹⁸ EU NEUVOSTON DIREKTIIVI 93/13/ETY.

⁹⁹ SAFA: Arkkitehtuuripoliitiikka.

¹⁰⁰ SAFA: Säännöt ja ammattietiikka.

¹⁰¹ Huotelin 2012, 3.

luja liiton toimistolla.¹⁰² Arkkitehtuurikilpailumuotoja on lukuisia erilaisia ja vanhimmat niistä ovat jo muutaman tuhannen vuoden takaa.

2.3.1 Kilpailujen historiaa ja tulevaisuuden haasteita

Ainakin 2500 vuoden ajan arkkitehtuurikilpailuja on järjestetty, jotta saataisiin valittua joko suunnittelija tai suunnitelma rakentamisen pohjaksi. Arkkitehtuurikilpailujen ehdotuksilla on koristeltu niin Ateenan Akropolista kuin keskiaikaisia katedraalejakin. Nykyäänkin käytössä oleva kilpailumenetelmä on pohjimmiltaan sama antiikinaikainen menetelmä, joka herätettiin eloon Firenzessä renessanssin aikakaudella.¹⁰³ Vuonna 1401 Vasarin¹⁰⁴ julistama kilpailu Firenzen baptisterion¹⁰⁵ pariovista oli kilpailuista ehkä ensimmäinen. Kilpailu merkitsi molemmille osallistujille, kilpailun voittaneelle Lorenzo Ghilbertille ja Filippo Brunelleschille, ammatillista läpimurtoa. Ensimmäisen kilpailun hävinnyt Brunelleschi voitti vuonna 1418 baptisterion viereen rakennetun Santa Maria del Fioren kupolin rakentamisesta pidetyn kilpailun.¹⁰⁶

Vuosia 1401 ja 1418 voidaan pitää aloituspisteinä nykymuotoisten arkkitehtuurikilpailujen pitkässä ketjussa. Tähän pitkään sarjaan kuuluu muun muassa vuoden 1748 kilpailu Place Louis XV suunnittelusta Pariisissa, aukio tunnetaan nykyään nimellä Place de la Concorde. Kilpailuehdotuksesta voidaan katsoa alkaneen modernin kaupunkisuunnittelun. Kahden suuren Lontoossa pidetyn arkkitehtuurikilpailun, vuonna 1832 the House of Parliament ja vuonna 1867 the Royal Law Courts, myötä palasi gotiikan tyyliuunnnan arvostus julkisten rakennusten arkkitehtuuriin. Todennäköisesti näiden gotiikkaa tyyllillisesti edustaneiden voittoisien kilpailutöiden vuoksi, kilpailukäytännön koettiin usein olevan esteenä muutokselle ja tyyllilliselle kehitykselle. Katsottiin että, tuomariston virheellisestä arvioinnista, huonosta mausta tai rohkeuden puutteesta johtuen, hyviä kilpailuehdotuksia sivuutettiin.¹⁰⁷

Arkkitehtuurikilpailut ovat kuitenkin olleet niin arkkitehtuurityylien kuin arkkitehdin ammatinkin kehittäjinä. Myöhäisrenessanssin ja barokin aikana taideakatemoissa Euroopassa

¹⁰² Huotelin, 2006, 12.

¹⁰³ Lipstadt 1989, 9.

¹⁰⁴ Giorgio Vasari, italialainen taidemaalari ja arkkitehti, 1511 – 1574.

¹⁰⁵ Kastekirkko tai kastekappeli.

¹⁰⁶ Bergdoll 1989, 23; Filippo Brunelleschi, 1377 - 1446:

<http://brunelleschi.imss.fi.it/genscheda.asp?appl=LIR&indice=63&xsl=slideshow&lingua=ENG&chiave=100985>.

¹⁰⁷ Bergdoll 1989, 23.

opiskeltiin arkkitehtuurin teorian ja käytännön suhteita muotoillen, keskustellen ja projekteja arvioiden ja kritisoiden. Kilpailut toimivat akatemioissa opinnäytteinä arkkitehdin ammattiin.¹⁰⁸ 1790-luvulla, Ranskan vallankumouksen jälkeen, vaativat taideakatemia jäsenet avoimia yleisiä kilpailuja, joiden tarkoituksena oli avata arkkitehtuurinkenttä uusille kyvyille ja uusille ideoille, luoda uutta arkkitehtuuria uudelle yhteiskunnalle. Samaan aikaan Yhdysvalloissa Washingtonissa pidettiin mahdollisesti ensimmäinen avoin arkkitehtuurikilpailu valtion rakennuksista, johon kaikilla ”joilla oli edellytykset osallistua ja jotka saisivat työnsä aikarajaan mennessä valmiiksi”, saivat osallistua. Avoimia kilpailuja järjestettiin myös Englannissa ja Irlannissa. Kilpailuja mainostettiin ja ehdotuksia sai kuka tahansa jättää, ensimmäistä kertaa myös kilpailuohjelmia ja tuomarointia kyseenalaistettiin ja keskusteltiin siitä ketkä olisivat sopivia arvioimaan kilpailuehdotuksia.¹⁰⁹

Ruotsiin taideakatemiakilpailut tulivat 1700-luvun lopulla Kustaa III hallituskaudella (vuosina 1771 – 1792). Taiteista kiinnostunut kuningas järjesti tiettävästi ensimmäisen arkkitehtuurikilpailun vuosina 1782 - 83 Johanneksen kirkon suunnittelusta.¹¹⁰ Nykymuotoiset kilpailut alkoivat pikku hiljaa muokata arkkitehdin ammatinkuvaa ja ne mahdollistivat nuorten arkkitehtien pääsyn esille. Vuonna 1877 laadittiin Ruotsissa ensimmäiset kilpailusäännöt. Koska valtakunnallista arkkitehtien etujärjestöä ei tuolloin vielä ollut, oli sääntöjen soveltaminen vaikeaa. Svenska arkitekters riksförbund, nykyinen Sveriges arkitekter, perustettiin vasta vuonna 1936. Yhdistyksen tehtävänä on nimittää kilpailulautakunta, joka avustaa kilpailujen järjestämisessä ja joka valvoo kilpailusääntöjen noudattamista.¹¹¹

Tiettävästi ensimmäinen Suomessa pidetty arkkitehtuurikilpailu oli Helsingin maistraatin järjestämä, vuonna 1862 pidetty kilpailu kaksikerroksisesta huvittelurakennuksesta nykyisen Hesperian puiston alueelle. Rakennukseen toivottiin ravintolasalia, tanssisalia ja kabinettia, joiden tarkoituksena oli kohentaa Helsingin huielämän profiilia. Kolmesta saatusta ehdotuksesta voittajaksi äänestettiin nimimerkki ”Leben und Leben lassen”, jonka oli laatinut intendentinkonttorin vt. kolmas konduktööri Theodor Mellgren. Kilpailuehdotusta ei kuitenkaan koskaan toteutettu.¹¹²

¹⁰⁸ Bergdoll 1989, 25.

¹⁰⁹ Bergdoll 1989, 34-36.

¹¹⁰ Böök & Hautajärvi 2007, 73.

¹¹¹ Kaipiainen 2006, 8.

¹¹² Böök & Hautajärvi 2007, 72.

Arkkitehtuurikilpailutoiminta Suomessa alkoi vakiintua vasta kun arkkitehdit perustivat oman järjestön Arkitektklubbenin vuonna 1892 ¹¹³. Seuraavana vuonna klubi julkaisi ensimmäiset kilpailusäännöt, jotka laadittiin Ruotsin kilpailusääntöjen pohjalta. Sääntöjen mukaan kilpailuihin osallistuminen ei edellyttänyt arkkitehdin tutkintoa, mutta enemmistö tuomariston jäsenistä tuli olla rakennusosalta. Säännöissä myös eroteltiin yleinen kilpailu ja kutsukilpailu. Sääntöjä on tämän jälkeen aika ajoin uusittu, noin kerran kymmenessä vuodessa. Arkitektklubbenin kokouksissa nimettiin jäseniä tuomaristoihin, työstettiin kilpailuohjelmia, keskusteltiin kilpailutavoitteiden mielekkyydestä ja palkintolautakunnista. Kilpailukutsuja ja tuloksia julkistiin Teknikern- ja Kotitaide-lehdissä ennen vuotta 1903, jolloin perustettiin klubin oma lehti Arkitekten. Kilpailuasiantuntijuus siirtyi Arkitektklubbenilta SAFA:lle (Suomen Arkkitehtiliitto – Finlands Arkitektförbund) liiton perustamisen myötä 1919. ¹¹⁴ Ensin kilpailuasioita käsiteltiin liiton kokouksissa, mutta vuonna 1947 kilpailuja varten liittoon perustettiin erillinen kilpailuvaliokunta sekä kilpailuasioita päätoimisesti hoitamaan kilpailusihteeri (nykyään kilpailuasiantuntija) vuonna 1963 ¹¹⁵. Ensimmäisestä arkkitehtuurikilpailusta 1860-luvulta nykypäivään tultaessa on Suomessa pidetty noin 2000 arkkitehtuurikilpailua. Näistä noin joka kolmas on ollut yleinen kilpailu. Kilpailujen määrät ovat vaihdelleet vuosittain, alku aikoina kilpailuja ei järjestetty edes kerran vuodessa, nykyäänkin kilpailumäärät vaihtelevat kolmesta kolmeentoista kilpailuun vuodessa. ¹¹⁶

Suomalaisten arkkitehtuurikilpailujen aineistoa on maailmanlaajuisestikin ajatellen arkistoitu erittäin laajasti. Vuonna 1956 perustettiin SAFA:n arkiston pohjalta Suomen rakennustaiteen museo, jonka yhtenä tehtävänä oli säilyttää kilpailumateriaalia. Kilpailumateriaali on museossa jaettu yhdeksään luokkaan ja eri luokkien materiaaleja on museon arkistossa vaihtelevasti, yleisistä kilpailuista materiaalia on enemmän kuin kutsukilpailuista. Materiaalia on saatu SAFA:n keräämän aineiston lisäksi myös lahjoituksina arkkitehdeilta. Arkistoon tallennetaan etupäässä kirjallista-aineistoa: kilpailuohjelmia, palkintolautakunnan pöytäkirjoja, Arkkitehtuurikilpailuja-lehden numero, jossa esitellään kyseinen kilpailu, ja julkaisukuvia palkituista, lunastetuista ja kunniamaininnan saaneista kilpailuehdotuksista. Al-

¹¹³ Kaipiainen 2006, 8-10.

¹¹⁴ Kaipiainen 2006, 11.

¹¹⁵ Huotelin 2006, 12.

¹¹⁶ Kaipiainen 2013, 23.

kuperäiset planssit ja mahdolliset pienoismallit palautetaan tekijöille. Nykyään pidetään yllä myös sähköistä arkistoa.¹¹⁷

Suurin osa kilpailun järjestäjistä on ollut kuntia tai muita julkisen sektorin toimijoita ja kilpailukohteista suurin osa on ollut julkiseen käyttöön tarkoitettuja alueita- ja/tai rakennuksia kuten kouluja, kirkkoja, seurakuntakoteja, kulttuurikeskuksia, kaupungintaloja ja niin edelleen. Yleisiä kilpailuja on järjestetty enemmän kirkoista ja hautausmaista sekä kulttuurikeskuksista kun kutsukilpailuja on järjestetty enemmän kouluista ja esimerkiksi omistusasuntoyhtiöistä. Kilpailujen osallistujamäärät ovat vaihdelleet Suomessa runsaasti. Yleensä kutsukilpailuihin kutsutaan kolmesta viiteen kilpailijaa, yksittäistä arkkitehtiä tai arkkitehtiryhmää. Yleisiin kilpailuihin voi osallistua muutamasta tusinasta satoihin arkkitehteihin tai arkkitehtiryhmiin.¹¹⁸ Muun muassa suurta kansainvälistä kiinnostusta herättänyt, Helsinkiin mahdollisesti rakennettavan Guggenheim Helsinki -museon, vuosina 2014 - 2015 järjestetyn suunnittelukilpailun 1. vaiheeseen lähetettiin jopa 1715 kilpailuehdotusta¹¹⁹. Kilpailuun osallistuvien määrään vaikuttaa luonnollisesti sen saama julkisuus ja suunnittelu-tehtävän mielenkiintoisuus. Rakennussuunnittelukilpailut keräävät yleensä enemmän osallistujia kuin esimerkiksi aluesuunnittelukilpailut.¹²⁰ Toimeksiantoja arkkitehdit ovat kilpailujen kautta Suomessa saaneet hyvin. Esimerkiksi vuosina 1999 – 2000 pidetyistä 66 kilpailusta 55 oli toteutettu neljän vuoden kuluessa kilpailusta. Useimmiten toteutumatta jää ideakilpailun voittanut kilpailuehdotus, kilpailumuodon jota Europan-kilpailutkin edustavat.¹²¹

Tanskalainen arkkitehti Tom Danielsen listaa neljä tulevaisuuden haastetta arkkitehtuurikilpailuille. Ensimmäisenä haasteena on Näkemys: Ilman jatkuvaa uusiutumista ja näkemysellistä uusien kilpailumuotojen testaamista ja ilman jatkuvaa olemassa olevien kilpailumuotojen kehittämistä muokkaamalla ja säätämällä, ei ole mahdollista pitää kilpailuja ”kehityslaboratorioiden” ensimmäisellä sijalla – todellisina uudistuksen foorumeina. Danielsen mielestä tulevaisuudessa kehitystyöhön täytyy ottaa käyttäjät ja muiden tieteenalojen asiantuntijat kuten sosiologit, biologit, psykologit, taiteilijat ynnä muut mukaan. Toisena haasteena on Kansainvälistyminen: Arkkitehtien tulee ravistella pois kansalliskiihkoilu, ne-

¹¹⁷ Kaipiainen 2013, 25.

¹¹⁸ Kaipiainen 2013, 25, 31.

¹¹⁹ Guggenheim Helsinki -museon arkkitehtuurikilpailu.

¹²⁰ Huotelin 2006, 30.

¹²¹ Kazemian et al. 2007, 37.

potismi ja ennakoluulot. Alan organisaatioiden ja instituutioiden tulee perustaa uusia ja kehittää olemassa olevia kansainvälisiä verkostoja. Kolmantena haasteena ovat Tuomaristot: tuomarointi on arkkitehtuurikilpailujen erittäin tärkeä perusedellytys. On erittäin tärkeää, että kilpailujen järjestäjät varmistavat kouluttamalla ja tutkinnoilla tuomarien pätevyyden tähän tärkeään tehtävään. Tärkeää on myös se, että tuomaristossa on moniammatillista osaamista, näkemystä uusille ideoille ja innovatiivisuudelle sekä silmää arkkitehtuurin kulttuuriselle perinnölle. Neljäntenä eli viimeisenä haasteena Danielsen mainitsee Kilpailuaineiston: Aineiston rajallisuus, laatu ja luonne. Aineiston tulee olla sellaista, että kaikki kilpailun osallistujat ovat tasa-arvoisia aineiston suhteen ja että kaikilla on samat mahdollisuudet kommunikoida tuomariston kanssa.¹²²

2.3.2 Kilpailumuodot

Arkkitehtuurikilpailun eri muotoja ja niiden variaatioita on lukuisia. Tom Danielsen listaa artikkelissaan *New Architectural Competitions: Communication and Dialogue* yhteensä 13 erilaista kilpailumuotoa¹²³. SAFA:n entinen kilpailusihteeri Paula Huotelin esittelee artikkelissaan *Arkkitehtuurikilpailut-Miksi-Millainen-Miten* muun muassa yleisen-, kutsu-, suunnittelu-, idea-, aate- ja kaksivaiheisen kilpailun sekä muutaman näiden variaatioista¹²⁴.

SAFA jakaa arkkitehtuurikilpailut kahteen päämuotoon yleisiin kilpailuihin ja kutsukilpailuihin. Molempien kilpailumuotojen puitteissa järjestetään sekä kansallisia että kansainvälisiä kilpailuja. Yleinen kilpailu on kaikille avoin kilpailu, sen osallistujamäärää ei yleensä rajoiteta millään tavoin. Osallistumista tosin rajoittaa usein se, että ainakin kilpailuryhmän vetäjällä tulee olla arkkitehdin tutkinto, kuten esimerkiksi Euroopan-kilpailuissa. Myös kilpailuohjelmien kieli asettaa monesti rajoitteita eli vaikka kilpailu olisi kansainvälisestikin kaikille avoin, mutta kilpailuun liittyvät ohjelmat ja tuotettavat tekstit ovat esimerkiksi suomea tai ruotsia, rajoittaa se osallistujia huomattavasti. Yleisten kilpailujen määrä on koko ajan vähentynyt, esimerkiksi vuosina 1999 – 2000 Suomessa järjestettiin 66 arkkitehtuurikilpailua, joista yleisiä kilpailuja oli 14 kpl ja kutsukilpailuja oli 52 kpl. Yleisen kilpailun järjestämisen vähenemiseen vaikuttaa se, ettei järjestäjä tiedä etukäteen kilpailuun osallistu-

¹²² Danielsen 2010, 23-26.

¹²³ Danielsen 2010, 22-23: Programme dialogue competitions, Multi-winners competitions, Charter 99 competitions, Competitions with the possibility of adding more phases, Conceptual competitions, Extended invited competitions, Competitions with no anonymous final judgement, Interactive competitions, Competitions based on dialogue, Design & build competitions, Property sales competitions, Parallel competitions ja Open ideas competition.

¹²⁴ Huotelin: Arkkitehtuurikilpailut – Miksi – Millainen – Miten.

vien määrää ja siten siihen tarvittavia resursseja: aikaa ja rahaa. Yleisen kilpailun organisointi: valmistelut, kilpailu ja arviointi, kestävät yleensä noin 7 – 11 kuukautta hieman hankkeesta riippuen.¹²⁵ Kutsukilpailuun järjestäjä kutsuu muutamia arkkitehteja tai arkkitehtiryhmiä, yleensä neljästä kuuteen suunnittelijaa tai ryhmää. Syy kutsukilpailun järjestämiseen on yleensä se, että aikaa on vähän ja tämän lisäksi kilpailutehtävä pystytään rajaamaan selkeästi, kilpailunjärjestäjällä ei ole tarvetta hakea useita eri ratkaisuvaihtoehtoja suunnittelukohteelle. Kutsukilpailua on myös helpompi hallita niin ajallisesti kuin taloudellisesti, koska jätettävien kilpailuehdotusten määrä on ennalta selvillä. Kutsukilpailut kestävät 4 – 10 kuukautta.¹²⁶

Rakennushankkeen pääsuunnittelijaa ja hyvää suunnitelmaa suunnittelun pohjaksi haetaan yleensä suunnittelukilpailun avulla. Se sopii kilpailumuodoksi silloin kun tarkoituksena on hankkeen toteuttaminen kilpailun pohjalta. Tällöin kilpailuohjelma antaa selkeät rajat ja tavoitteet kilpailulle. Suunnittelukilpailu sopii hyvin julkishallinnollisiin ja liiketaloudellisiin hankkeisiin ja niitä järjestetään esimerkiksi asumiskokeilun käynnistämisestä, taajaman kehittämiseksi tai yksittäisen rakennuksen suunnittelusta. Talonrakennushankkeista käytävät kilpailut ovatkin yleensä suunnittelukilpailuja.¹²⁷

Idea- tai aatekilpailun pyrkimyksenä on selvittää erilaisia ratkaisumahdollisuuksia kohteessa. Ideakilpailu on sopiva kilpailumuoto silloin, kun lähtökohdat ovat avoimet ja kilpailulla halutaan löytää monipuolisesti uusia ideoita ja ratkaisuja jatkokehittelyä varten. Kilpailuja järjestetään esimerkiksi vanhojen rakennusten uuden käyttötarkoituksen löytämiseksi tai maankäytönsuunnittelun pohjaksi kaavoitukselle.¹²⁸ Europan-kilpailut ovat juuri ideakilpailuja, joiden tarkoituksena on löytää hyviä uusia ja raikkaita ideoita maankäytön ja kaavoituksen pohjaksi. Tavoitteena on, että kilpailun voittanut arkkitehti tai arkkitehtiryhmä saa jatkotoimeksiannon tarkemman suunnitelman laatimiseksi alueelle joko kaava- ja/tai rakennussuunnittelun muodossa.¹²⁹

Arkkitehtuurikilpailu voi olla myös kaksivaiheinen. Ensimmäinen vaihe on usein ideakilpailu, jossa haetaan maankäytön ja kaavoitukseen sopivaa ideaa. Toiseen vaiheeseen vali-

¹²⁵ Huotelin, 439; Kazemian & Rönn 2009, 177-178; Rönn 2013, 120-121, 127; Kazemian et al 2007, 36.

¹²⁶ Huotelin, 439; Kazemian & Rönn 2009, 177-178; Rönn 2010, 130; Kazemian et al 2007, 36.

¹²⁷ Huotelin, 440.

¹²⁸ Huotelin, 440.

¹²⁹ Pirhonen 2004, 5.

taan muutamia kilpailuehdotuksia jatkotyöstämistä varten, esimerkiksi tarkempien rakennussuunnitelmien tekemiseksi, joista sitten valitaan kilpailun voittaja. Molempia kilpailuvaiheita varten laaditaan omat kilpailuohjelmat, mutta molempia vaiheita arvioivat samat tuomarit.¹³⁰ Kaksivaiheisesta kilpailusta voi olla kyse myös niin sanotussa ilmoittautumiskutsukilpailussa/ennakkovalinta-kutsukilpailussa¹³¹. Ennen varsinaisen suunnittelukilpailun alkamista arkkitehti tai arkkitehtiryhmä ilmoittautuu mukaan kilpailua edeltävään ennakkokarsintaa. Kilpailun järjestäjä laatii yleisluonteisen kuvauksen kilpailun tavoitteista sekä hakemuksen ja luettelon niistä dokumenteista ja arviointiperusteista joiden perusteella suunnittelijat valitaan kilpailuun. Valinnat perustuvat kokemuksen, maineen, referenssien ja arkkitehtonisen laadun yhdistelmästä.¹³²

Edellä esiteltyjen arkkitehtuurikilpailumuotojen lisäksi on useita erilaisia variaatioita, joissa suunnittelun lisäksi tulee antaa tarjous suunnitelman toteuttamisesta. Tällaisia kilpailuja voivat olla muun muassa: suunnittelu-urakkakilpailu, tontinvarauskilpailu ja tontinluovutuskilpailu.¹³³

2.3.3 Kilpailujen tuomarointi

Arkkitehtuurikilpailujen arviointityötä on Suomessa kritisoitu jo kilpailukäytännön alkuvaiheista lähtien. Myös itse tuomarit ovat saaneet osakseen kritiikkiä. Aina joskus nousee esille väite, jonka mukaan tuomaristot koostuvat aina tietyn arkkitehtonisen koulukunnan edustajista tai jopa samoista arkkitehtituomareista. Kilpailujen tuomareita on pidetty ”väärinä”.¹³⁴ Vuonna 1904 ilmestyneessä *Arkitekten*-lehdessä oli nimimerkillä varustettu kirjoitus, jossa vaadittiin kilpailijoiden itse valitsemaa palkintolautakuntaa, koska silloiset tuomarit edustivat vanhentunutta näkemystä, josta johtuen ”näin estyy kilpailujen tarkoituksena oleva taiteen eteenpäinvieminen”.¹³⁵ Tästä syystä muun muassa vuonna 1929 kilpailusääntöjä täsmennettiin, koska tuomariston arviointia ja arvioinnista laadittavaa pöytäkirjaa haluttiin kehittää ja johdonmukaistaa. Vuosi täsmennysten jälkeen tuomarointi joutui taas kritiikin kohteeksi, kun Hilding Ekelund, *Arkkitehtilehden* silloinen päätoimittaja, kommentoi:

¹³⁰ Huotelin, 440.

¹³¹ Väisänen 2008, 7.

¹³² Rönn 2013, 107-108.

¹³³ Väisänen 2008, 7.

¹³⁴ Solla 1992, 277-278.

¹³⁵ Nyberg 1992, 309.

”Kilpailuehdotusten sijoitus ratkaistaan usein merkityksettämiin virheisiin vedoten eikä myönteisten arkkitehtonisten arvojen ja tehtävän ratkaisun hyvään kokonaisotteen viitaten. Tästä todistaa se tosiasia, että aika usein ansioista ja virheistä yhtä puhtaat, keskinkertaiset ehdotukset nousevat palkintoluokassa merkittävälle paikoille.”

Kritiikin seurauksena kilpailujen sääntöihin tuli lause ”*Arvostelussa ehdotusten merkittävät ansiot ovat tärkeämpiä kuin yksityiskohtien virheettömyys*”.¹³⁶

Syynä tähän on todennäköisesti se, että tuomarointityö on ollut aiemmin, ja on monelta osin vieläkin, hyvin subjektiivista, kuten Sakari Artelo kertoo vuonna 1971 ilmestyneessä artikkelissa *Arkkitehtuurikilpailun arvostelemisesta*. Arvioinnissa on perinteisesti nojaututtu tuomarin intuitiiviseen tuntemukseen hyvästä ratkaisusta. Artelon mukaan muutamissa 1970-luvun alun suunnittelukilpailuissa oli kuitenkin jo pyritty objektiivisempaan arviointimenettelyyn määrittelemällä etukäteen tärkeimpiä hyvään lopputulokseen vaikuttavia tekijöitä. Arvostelua voi hänen mukaansa tehdä kahdella tavalla: 1) absoluuttinen vertailu, jossa vertaillaan kilpailuehdotuksia kuvitteelliseen ideaaliin ratkaisuuksiin tai 2) suhteellinen vertailu, jossa kilpailuehdotuksia vertaillaan suhteessa toisiinsa ja näin hakea kilpailun paras ehdotus. Artelo toteaa kuitenkin, että arkkitehtuurikilpailun tulos ei voi koskaan olla absoluuttinen, koska kilpailun tulokseen vaikuttavat sekä ajankohta, edellytykset, esitetyt kysymykset että tuomariston kokoonpano. Hänen mukaansa on johdonmukaisempaa vertailla kilpailuehdotuksia toisiinsa, kuin kuvitteelliseen ideaaliin.¹³⁷

Tuomariston tehtävänä arkkitehtuurikilpailuissa on valita yksi voittaja monien kilpailuehdotusten joukosta¹³⁸. Kilpailuehdotukset ovat lähes poikkeuksetta nimettömiä, usein nimen merkkejä tai kilpailuohjeiden mukaisesti koodattuja, kuten Europan-arkkitehtuurikilpailuissa¹³⁹. Kilpailuehdotukset perustuvat kilpailuohjelmassa annettaviin ohjeisiin, rajauksiin ja tavoitteisiin. Artikkelissa *Inside the Jury Room* Charlotte Svensson nostaa esiin muutaman arkkitehtuurikilpailujen tuomaristoon liittyvän piirteen. 1) Tuomaristo koostuu eri ammattien edustajista. Tuomaristossa tulee kuitenkin olla tietty määrä (usein 1/3) saman kompetenssin omaavia ammattilaisia mitä kilpailijoidenkin (usein arkkite-

¹³⁶ Solla 1992, 272.

¹³⁷ Artelo 1971, 14-15.

¹³⁸ Rönn 2010, 128.

¹³⁹ SAFA: Kilpailusäännöt 2008, 3; Europan: What is Europan?, <http://europan.fi/what-is-europan/> (4.5.2016); Danielsen 2010, 21.

tehdin tutkinto), muiden jäsenten edustaessa kilpailun järjestäjiä tai käyttäjiä, eri alojen ammattilaisia. Tämä johdosta tuomariston edustajilla on erilaisia intressejä ja erilaisia vastuuta kilpailua kohtaan. 2) Tuomariston päätökset eivät perustu arkkitehtuuriin itsessään vaan kilpailuehdotusten graafisten esitysten välittämiin arkkitehtuurin esityksiin. Tuomariston arkkitehtijäsenten tulee opastaa ”ei-arkkitehtijäseniä” esitysten ymmärtämisessä: piirustuksien, havainnekuvien ja perusajatusten tulkitsemisessä. 3) Tuomariston päätöksen tulee olla yksimielinen. Tuomariston tulee läpi arviointiprosessin keskustella ehdotusten vahvuuksista ja heikkouksista pystyäkseen tekemään yhteisen päätöksen. Jos joku jäsenistä ei ole samaa mieltä muiden kanssa hänen tulee tuoda se ilmi.¹⁴⁰

Suomalaisia arkkitehtuurikilpailuja tutkineet Reza Kazemian ja Magnus Rönn listaavat kahdeksan tuomariston muodollista, esteettistä ja eettistä velvoitetta, joita suomalaiset tuomarit itse pitivät tärkeinä:

- 1) Säännöt ja prosessi: tuomariston tulee varmistaa, että kilpailusääntöjä noudatetaan ja että ne on sisällytetty kilpailun ohjelmaan. Tuomaristo valvoo ja ohjaa kilpailuprosessia tarkoituksenmukaisella tavalla.
- 2) Voittajan valinta: tuomariston tulee tehdä töitä sen eteen, että he löytävät sopivan palkitsemisen arvoisen voittajan kilpailuehdotusten joukosta. Tuomariston olennaisin tavoite on yksimielisesti päättää kilpailun voittajaehdokas.
- 3) Kuvaukset ja esitystapa: tuomariston arkkitehtijäsenten tulee esitellä kilpailuehdotuksia puolueettomasti kilpailun järjestäjien edustajille (maallikkotuomareille).
- 4) Puolueeton arviointi: tuomariston tulee arvioida kilpailuehdotuksia objektiivisesti ja puolueettomasti kilpailuohjelmaan ja arviointikriteereihin perustuen.
- 5) Riippumattomuus, yhteistyö ja yhteisön arvot: tuomariston jäsenien tulee yrittää yhdenmukaistaa järjestäjien toiveita yhteiskunnallisista hyödyistä. Tuomarit eivät saa kuunnella satunnaisia mielipiteitä, vaan sen sijaan tehdä itsenäistä arviointia, tunnistaa kestäviä arvoja ja toimia yhteisymmärryksessä muiden tuomariston jäsenten kanssa.
- 6) Perustelut: tuomariston julkilausuma voittajaehdotuksesta pitää olla tiivis ja perusteltu.
- 7) Lojaalisuus: tuomariston päätös on yhteinen kannanotto. Yksittäiset tuomarit eivät saa kritisoida yksimielistä päätöstä jälkeinpäin. Jos joku tuomariston jäsenistä on

¹⁴⁰ Svensson 2013, 247-248.

päätökseen tyytymätön tai havaitsee virheen, mutta ei korjaa sitä, tulee hänen henkilökohtaisesti kantaa siitä vastuu ja erota tuomaristosta.

- 8) Kannanotto: ainoastaan se tuomariston jäsen, joka on ilmoittanut eriävästä mielipiteestä tuomariston julkilausumassa, voi julkisesti ilmaista eriävän mielipiteensä kilpailun voittajasta.¹⁴¹

Tuomaristo kokoontuu arvioimaan kilpailuehdotuksia noin viisi kertaa ennen lopullisten päätösten tekemistä. Tuomarit muodostavat pieniä ryhmiä jotka keskustelevat ehdotusten laadusta, suunnitteluongelman ratkaisusta ja arvioivat niitä. Jokainen tuomari valitsee ehdotusten joukosta muutaman työn, joiden joukosta kilpailun voittaja valitaan. Useimmiten tuomaristo on tilanteessa, jossa voittaja ehdokkaita on useampia, harvoin tilanne on sellainen, ettei ehdotusten joukosta löydy yhtään kilpailun tavoitteet täyttävää ehdotusta. Vaikeutena onkin valita voittaja monen hyvän ehdotuksen joukosta. Mutta kuten edellä jo mainittiin, tuomariston pitää olla yksimielinen voittajaksi valittavasta ehdotuksesta.¹⁴²

Arkkitehtuurikilpailuissa tuomaristo arvioi arkkitehtuuria jota ei siis todellisuudessa vielä ole. Tuomariston arviot/tuomiot perustuvat arkkitehtuurin esityksiin, kuviin joita on tehty pohjista, poikkileikkauksista, julkisivuista sekä kolmiulotteisiin piirustuksiin ja teksteihin. Kilpailuehdotukset esittävät mahdollista tulevaisuutta, jos kilpailuehdotus on tarkoitus toteuttaa, mikä on perusoletus arkkitehtuurikilpailuissa. Tämä tekee laadun arvioinnin monimutkaiseksi ja tärkeäksi osaksi tuomarointia. Arkkitehtuurista puhuttaessa onkin ”arkkitehtuurin laatu” toistuvana puheenaiheena. Laatu käsittää niin teknisen ja toiminnallisen näkökulman kuin estetiikkaa ja sosiaalista tilaa koskevan näkökulman. Vertailu esteettisen ja teknisen laadun välillä on vaikeaa. Tekniseen laatuun liittyy usein mitattavia ominaisuuksia kun taas esteettinen laatu on vain arvioitavissa. Arkkitehtuurikilpailuissa tekniseen laatuun liittyvä arviointi sisältää ehdotusten vertailua kilpailuohjelmaan. Esteettisen laadun arviointiin liittyy tuomariston arkkitehtonisten ratkaisujen tulkintaan ja rakennusten ulkomuodon arviointiin. Sekä teknisen että esteettisen laadun arviointi on vaikea tehtävä kilpailujen tuomaroinnissa. Svensson kertookin haastattelemiensa kokeneiden tuomareiden painotta-

¹⁴¹ Kazemian & Rönn 2009, 179.

¹⁴² Rönn 2010, 129.

neen, että niin tärkeitä kuin sekä tekniset että esteettiset kriteerit ovatkin kilpailuehdotuksia arvioitaessa, on kokonaisnäkemys ehdotuksesta enemmän kuin sen osien summa.¹⁴³

2.4 Arkkitehtuurikilpailu ja instituutiot

Inhimillistä toimintaa ja vuorovaikutusta muokkaavat ja määrittävät niin näkyvät ja näkymättömät säännöt kuin vakiintuneet toimintatavatkin. Instituutio viittaa niihin vakiintuneisiin toimintamalleihin ja muotoihin (tavat, tottumukset, rutiinit, äänettömät sopimukset), jotka luovat yleiset puitteet toimijoiden valinnoille. Sosiaalinen järjestys ja vakiintuneet toimintamallit luovat instituution, joka määrittää mikä on oikein ja mikä väärin, mikä on sopivaa ja mikä sopimatonta käytöstä. Instituutiot jäsentävät ihmisten ja organisaatioiden toimintaa, ne selittävät, oikeuttavat ja legimitoivat toimintaa ja tekevät siitä ennakoitavaa ja luotettavaa. Se onko jokin sosiaalinen järjestys tai vakiintunut toimintamalli instituutio, riippuu monesti kontekstista.¹⁴⁴

Instituutio muodostuu ihmisistä joilla on yhteiset aatteelliset ja taloudelliset tavoitteet. Kun ryhmän sisällä on erimielisyyttä tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavista menetelmistä ja niiden käytöstä, tarvitaan instituution muodostumiseen ryhmän laatimia sääntöjä ja normeja, sopimus siitä, miten ryhmän jäsenet toimivat keskenään ja miten ryhmä toimii ulkopuolisten yksilöiden, ryhmien ja yhteiskunnan kanssa.¹⁴⁵ Usein käytetty, Douglass C. Northin esittämä määritelmä on, että instituutiot ovat yhteiskunnan pelisääntöjä, virallisemmin, ihmisten laatimia rajoitteita, jotka muovaavat ihmisten välistä vuorovaikutusta. Pelisäännöt muodostuvat ihmisten välisessä kanssakäymisessä niin yhteiskunnallisessa, poliittisessä kuin taloudellisessakin. Instituutiot voivat olla sekä muodollisia (tietoisesti muodostettuja kuten esimerkiksi lait) tai epämuodollisia (tiedostamattomasti muotoutuneita kuten esimerkiksi käytöstavat).¹⁴⁶ Säännöt voivat olla joko kirjoitettuja tai kirjoittamattomia niin muodollisissa kuin epämuodollisissakin instituutioissa. Kirjoittamattomilla säännöillä voidaan alleviivata tai täydentää kirjoitettuja sääntöjä. Kirjoittamattomat säännöt ovat tarvittava ”tieto-taito”, jolla suunnistetaan muodollisten ja epämuodollisten sääntöjen ja niiden toimeenpanojen välillä, ei riitä että tietää säännöt, täytyy myös osata käyttää ja soveltaa niitä oikeissa asiayhteyksissä. Kirjoittamattomat säännöt mahdollistavat keinoja, joilla kiertää

¹⁴³ Svensson 2013, 248-249.

¹⁴⁴ Sotarauta 2008, 243.

¹⁴⁵ Douglas 1987, 45-48.

¹⁴⁶ North 1990, 3.

rajoituksia, sekä muodollisia että epämuodollisia, muokata oman edun mukaisesti toimintoja mieleisekseen ja vältellä rangaistuksia yhdistelemällä pelin sääntöjen osia luovasti. Kirjoittamattomat säännöt muovaavat vuorovaikutusta institutionaalisten toimintaperiaatteiden välillä ja solmivat yhteen sukulaisuuksia ja ystävyyksiä. Esimerkiksi tapa millä ”hyvä-veli-verkosto” ja nepotismi läpäisevät modernit instituutiot on kirjoittamattomien sääntöjen ohjaamaa.¹⁴⁷

Northin mukaan instituutioiden olemassa olo vähentää arvaamattomuuden osuutta ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Arvaamattomuus on seurausta ratkaistavien ongelmien monimutkaisuudesta ja monimutkaisten ratkaisumenetelmien riivaamista yksilöistä. Arvaamattomuus nousee esiin myös puutteellisesta informaatiosta ja ihmisen mielen rajallisesta kyvystä prosessoida, organisoida ja hyödyntää informaatiota. Kun yhdistämme monimuotoisen ympäristömme monimutkaiset ongelmat, monimutkasiin ratkaisumenetelmiin ja rajalliseen kykyymme tulkita monimuotoista ympäristöämme, johtavat ne arvaamattomuuteen, joten pyrimme sääntöjä ja käytäntöjä kehittämällä tarkoituksenmukaisesti yksinkertaistamaan prosesseja ja rajoittamaan valinnan mahdollisuutta eli luomme instituutioita. Tarkoituksenmukaisuus on sääntöjen, organisaatiomuotojen, täytäntöönpanojen ja käyttäytymisen normien toimintaa institutionaalisuuden puitteissa. Kuinka hyvin instituutiot ratkaisevat yhteistyön, toiminnan ja tuotannon ongelmia riippuu osallistujien tavoitteista (motivaatiosta, hyödystä), ympäristön monimutkaisuudesta ja osallistujien mahdollisuudesta käskyttää ja ohjata ympäristöä.¹⁴⁸

Ellinor Ostromin mukaan instituutioiden ymmärtäminen on tärkeää. Institutionaaliset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat odotuksiimme muiden käytöksestä ja heidän odotuksiinsa meidän käytöksestämme. Emme aina edes tiedosta mitä sääntöjä, normeja ja strategioita seuraamme. Meidän epäsuora tietoisuutemme siitä, mitä tehdä tai jättää tekemättä lukuisissa erilaisissa tilanteissa, on laaja. Mikäli sääntöjen laatijat tai muokkaajat eivät ymmärrä kuinka tietyt sääntöjen yhdistelmät toimivat tietyssä ympäristöissä, voi sääntöjen vaihdos tuottaa arvaamattomia ja joskus jopa katastrofaalisia tuloksia.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Ledeneva 2001, 5-7.

¹⁴⁸ North 1990, 23-25, 33-34.

¹⁴⁹ Ostrom 2005, 3-5.

Ammatillisten asiantuntijaorganisaatioiden ja -instituutioiden yhteisöä, markkinoita ja hierarkiaa ovat tutkineet Paul S. Adler ja Seok-Woo Kwon. Organisaatioiden ja instituutioiden järjestäytymisessä on kolme toimintaperiaatetta. Heidän mukaansa kaikki kolme periaatetta ovat tyypillisiä toimintaperiaatteita työssä, mutta toimintaperiaatteiden välisissä mittasuhteissa on eroja. 1) Yhteisön toimintaperiaatteet, jotka perustuvat luottamukseen. Ammattilaisten tehtävä- ja asiantuntijuusvaatimukset tekevät yhteisöstä tehokkaan organisaatiomuodon. Ammattilaisuuden ja asiantuntijuuden arvostus perustuu koulutukseen, teoreettiseen tutkimukseen, uuteen tietoon. Nopea kehitys vaatii jatkuvaa uuden opettelua, vaatimukset jatkuvasta opiskelusta ovat osa institutionaalisia *quid pro quo*¹⁵⁰ ammatinharjoittamisen ja hallinnon välillä. Nämä vaatimukset ovat yksi tapa varmistaa luottamuksen institutionaalinen perusta, luottamus jota ammattilaiset nauttivat. 2) Markkinoiden toimintaperiaatteet, jotka perustuvat palkkioihin, hintoihin ja tietoon. 3) Hierarkia toimintaperiaatteet, jotka perustuvat vallan mekanismeihin. Kollegiaalinen yhteisö antaa ammattilaisille sekä voimaa vaatia toimivaltaa tehtävissään, että menetelmiä joilla hallita näiden tehtävien tekemistä.¹⁵¹ Foucault ”power/knowledg” termin lähtökohtana onkin, ettei valtaa ja tietoa voi erottaa toisistaan, että tulisi luopua ajatuksesta jonka mukaan vallasta luopumien on tiedon ehto. Foucault’n mukaan meidän tulisi ennemmin myöntää, että valta tuottaa tietoa, että valta ja tieto suorastaan edellyttävät toisiaan. Valtasuhteita ei ole ilman tiedon kentän vastaavia rakenteita. Foucault määrittelee vallan toimijaksi, koska toiminta on vallan harjoittamista ja valta on aina läsnä, se ei varsinaisesti sijaitse missään ja se on jatkuvasti muuttuva.¹⁵²

Suomen Arkkitehtiiliitto – Finlands Arkitektförbund, SAFA, on yksi Suomen vahvimmissa ammatillisista instituutioista. Liiton tavoitteena on ollut ajaa voimakkaasti arkkitehtien etuja, kuten luvussa 2.2 esitetään. SAFA on julkittuonut mielipiteitään ja yrittänyt vaikuttaa monin tavoin, jotta arkkitehdit ovat päässeet asemaan, jossa heillä on ollut mahdollista vaikuttaa oman ammattialan koulutukseen, pätevyysvaatimuksiin, toimenkuvaan, palkkioihin sekä esimerkiksi rakentamiseen liittyvään lainsäädäntöön. Asioista ei olla aina oltu saamaa mieltä ja liiton sääntöjä onkin kehitetty ja kirjoitettu useita kertoja uudestaan sen yli satakaksikymmenvuotisen historian aikana. Yhteiset aatteelliset ja taloudelliset tavoitteet ovat kuitenkin liiton sisällä olleet niin voimakkaat, että erimielisyyksistä huolimatta, SAFA

¹⁵⁰ quid pro quo = vastineita.

¹⁵¹ Adler & Kwon 2007, 3-5.

¹⁵² Flyvbjerg & Richardson 2002, 48, 54-57.

muodostaa ulospäin voimakkaan instituution, jonka jäsenet noudattavat yhdessä määrittämiään sääntöjä suurimmalta osin.

Arkkitehtuurikilpailuilla on aina ollut merkittävä asema SAFA:n toiminnassa, ammattialan kehittämisessä: sekä uusien menetelmien että näkemysten osalta. Arkkitehtien ensimmäisen yhdistyksen Arkitektklubbenin ensimmäisiä tehtäviä olikin laatia arkkitehtuurikilpailulle säännöt. Kilpailut olivat tuolloin myös ainoa asia, johon arkkitehdit pystyivät vaikuttamaan.

¹⁵³ Arkkitehtuurikilpailuista muodostui liiton sisälle vahva instituutio, joka aiheutti liiton sisällä myös ristiriitoja muun muassa säännöistä, tuomarien valinnoista ja kilpailuihin osallistumisesta eivätkä nuo ristiriidat ole nykypäivänkään toiminnasta täysin poistuneet. (Ks. luku 2.2).

Arkkitehtuurikilpailu on myös erikoinen, omanlaatuisensa instituutio, johon on sekoittunut ja jonka sisällä toimii useita instituutioita:

Kilpailu itsessään: arkkitehdin ammatin harjoittaminen, kilpailusäännöt, kilpailuohjelma ja tuomarit.

Europar-organisaatio: säännöt ja kilpailuohjelma.

SAFA: säännöt, kilpailuohjelma ja tuomarit.

Kaupunkisuunnittelu: virkamiehet, viranomaismääräykset, asetukset ja MRL¹⁵⁴.

Euroopan Unioni: säännöt kuten kilpailulainsäädäntö (taloudellinen).

Poliittiset instituutiot: kuntien rakennuslautakunnat, ympäristölautakunnat, kaupunginvaltuustot, kaupunginhallitukset.

Rakennusliikkeet ja rakennuttajat: niiden organisaatiot ja taloudelliset intressit.

Kaikilla näillä instituutioilla on omat sääntönsä ja toimintatapansa sekä tavoitteensa arkkitehtuurikilpailussa. Nämä moninaiset ja monimutkaiset muuttuvien sääntöjen ja intressien verkostot tekevät arkkitehtuurikilpailusta usein arvaamattoman ja ennakoimattoman. Kilpailuja ohjaavat myös kirjoitettujen sääntöjen lisäksi kirjoittamattomat säännöt, jotka usein toimivat arkkitehtuurikilpailunkentällä valtataistelun, esimerkiksi oikean tai väärän tuomarin sekä oikean tai väärän voittajaehdotuksen valintojen pelisääntöinä.

¹⁵³ Wäre 1992, 64.

¹⁵⁴ MRL = Maankäyttö- ja rakennuslaki.

3. Europan 7-arkkitehtuurikilpailu

3.1 Europan 7-arkkitehtuurikilpailun kansainväliset tavoitteet

Europan on monikansallinen eurooppalainen yhteistyöverkosto eurooppalaisille kaupungeille ja niiden kehittäjille. Europan-arkkitehtuurikilpailujen myötä osallistujilla on mahdollista saada kansainvälistä näkemystä kaupunkisuunnittelun ja asumisen projekteihinsa. Se on foorumi, jossa voi keskustella ja ratkaista asumiseen liittyviä ongelmia käytännön tasolla. Europan-arkkitehtuurikilpailu on kansainvälinen nuorille arkkitehdeille ja suunnittelijoille tarkoitettu suunnittelukilpailu. Kilpailuun osallistuvien on kaikkien oltava kilpailun sulkeutumispäivänä alle 40 vuotiaita. Suunnittelutiimin avustajajäsenenä voi arkkitehtien lisäksi olla myös muiden ammattialojen edustajia, mutta tiimin vetäjän on oltava koulutukseltaan arkkitehti.¹⁵⁵ Kilpailumuotona on kaikille avoin ideakilpailu ja kilpailuja järjestetään parin vuoden välein ympäri Eurooppaa. Europan-arkkitehtuurikilpailulla on yleensä jokin teema, joka jollakin tavalla käsittelee kaupunkikulttuurin kehitystarpeita.¹⁵⁶ Tosin Suomen ja Latvian osakilpailun tuomariston puheenjohtaja Jouni J. Särkijärvi totesi, että teema tulee kilpailuehdotuksissa esille tekstien tasolla, jolloin sillä ei ole juurikaan vaikutusta kohteisiin, ehdotuksiin ja arvosteluun¹⁵⁷.

Europan-kilpailun, ehkä keskeisin tavoite, on nostaa esiin ja saada nuorille suunnittelijoille toimeksiantoja. Tätä kilpailunjälkeistä jatkotoimeksiantojen saamista kilpailun voittaneille tiimeille piti erittäin tärkeänä ESF:n nykyinen pääsihteeri ja SAFA:n kilpailuasiantuntija Mari Koskinen. Hänen mukaansa monissa Europan-kilpailuissa Suomessa, kilpailun voittaneet arkkitehdit ovat kuitenkin jääneet ilman tätä toimeksiantoa kilpailun jälkeen. Syyksi tähän, Mari Koskinen epäilee sitä, että monesti kilpailun järjestäjänä on maa-alan omistava kaupunki, joka ei kuitenkaan lopulta toimi kilpailualueen rakennuttajana vaan myy tai vuokraa kilpailualueen kilpailun jälkeen rakennuttajalle ja/tai rakennusliikkeelle, jolla ei ole velvoitteita tehdä toimeksiantoa kilpailun voittaneiden arkkitehtien kanssa jatkotoimeksiannosta. Ratkaisuna ongelmaan voisi olla se, että kaupungit ottaisivat kilpailuun järjestäjäkumppaneiksi rakennusliikkeen/rakennuttajan, joka sitoutuisi jatkotoimeksiannon tekemiseen kilpailun voittajien kanssa. Rakennusliikkeen/rakennuttajan saaminen yhteistyökumppaniksi helpottuisi, jos he saisivat oman edustajan tuomaristoon, jolloin heillä olisi mahdol-

¹⁵⁵ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 2.

¹⁵⁶ Pirhonen 2004, 5.

¹⁵⁷ Sähköpostikysely 6.4.2016 Jouni J. Särkijärvi.

lisuus vaikuttaa voittajaehdotuksen valintaan. Tähän tuomaristoa koskevaan pykälään ESF on pyrkinyt saamaan muutoksen Europan-organisaatiolta.¹⁵⁸

Vuosina 2002 - 2003 järjestettiin Europan 7-arkkitehtuurikilpailu, jossa mukana oli kaikkiaan 69 kilpailualuetta 19 Euroopan maasta. Suomesta mukana olivat alueet Espoosta, Porista ja Tampereelta. Europan 7-kilpailun teemana oli ”Sub-urban challenge, urban intensity and housin diversity” eli vapaasti suomennettuna ”Esikaupunkien haasteet, kaupungin tiiviyys ja asumisen monimuotoisuus”. Tärkeänä tavoitteena, nuorille arkkitehdeille saatavien toimeksiantojen lisäksi, oli juurruttaa alan ammattilaisten tietoisuuteen kaupunkilaisten kohtaamat tulevaisuuden muutokset sekä tarjota kaupunkisuunnittelulle rohkeita ja kansainvälisesti vertailukelpoisia näkemyksiä kehityksen suuntien määrittelyssä.¹⁵⁹

Europan 7-kilpailun tavoitteena oli aloittaa uudenlainen ajattelu asumisen typologioiden innovatiivisessa tutkimisessa. Asumisen monimuotoisuus koettiin kotien/asuntojen päävaatimukseksi, eikä arkkitehtuurin katsottu vastaavan tähän vaatimukseen edes nykyaikaisissa kaupungeissa. Asuntotuotanto tarjosi niukasti erityyppisiä vaihtoehtoja eri käyttäjäryhmille. Europan 7-arkkitehtuurikilpailun haasteena oli vastata kysymykseen kuinka tarjota lukemattomista erilaisista kulttuureista ja sosiaalisista ryhmistä tuleville asukkaille tarkoituksemukaisia asumisen muotoja?¹⁶⁰

Teknologisen kehityksen katsottiin voimakkaasti vaikuttaneen kaupunkimaiseen elämäntyyliin. Asuminen jossain ei ollut vain kotona olemista, irrallaan päivittäisistä toiminnoista kuten työstä, vapaa-ajasta ja shoppailusta. Huomattiin, että kaupunkien asukkaat halusivat asua lähellä työpaikkoja, vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja kauppvoja. Kaupunkeihin oli kuitenkin muotoutunut hajallaan olevia vain asumiseen tarkoitettuja alueita, jotka olivat usein segregoituneet vuokra-asuntoalueiksi tai omistusasuntoalueiksi. Europan 7-kilpailun toivottiin antavan innovatiivisia ehdotuksia siitä, miten saadaan aikaan uusia dynaamisia asuntoalueita, joiden sisällä voidaan tehostaa alueen asukkaiden sosiaalista elämää.¹⁶¹

Alueiden kaupungistuminen ei ole pysähtynyt. Kaupungistuminen on usein tapahtunut osittain johdonmukaisen kasautumisen ja lukuisin erilaisin sovelluksin ilman, että oltaisi ajatel-

¹⁵⁸ Mari Koskisen haastattelu 11.3.2015.

¹⁵⁹ Rautiola 2004, 9.

¹⁶⁰ Pirhonen 2004, 10.

¹⁶¹ Pirhonen 2004, 10.

tu asioita kaupunkiekologian kannalta. Teollisuudelta vapautuneet alueet tarjoavat mahdollisuuden kaupunkien sisäiseen laajentumiseen käyttämättömille tai vähän käytetyille alueille. Nämä muodostavat käsitteen ”kestävä kehitys” ympärille suotuisan tutkimuskentän. Europan 7 tavoitteena oli tutkia hajanaisten kaupunkien kaupunkimaisen yhtenäisyyden toimintaperiaatteita. Kuinka kaupunginosien uusi toimintaperiaate tulee laatia, jotta nykyaikaisen kaupungin heterogeeniset ja sirpaleiset alueet voidaan yhdistää? Kuinka maisemaa luodaan niin, että se tarjoaa kaupunkimaisen yhtenäisyyden ja ympäristön laadun, samalla kun mahdollistetaan liikkuvuus? ¹⁶²

Europan 7-arkkitehtuurikilpailun kilpailualueiden tuli sijaita nykyaikaisen kaupungin sisällä, kaupungistuneella reuna-alueella, joka oli osa historiallista kaupunkia tai laajentuneen kaupungin sisällä. Alueen tuli olla osittain rakennettu ja sen tuli tarjota useita mahdollisuuksia arkkitehtuuriin sovelluksiin. Kilpailualue sai olla maksimissaan 10 hehtaaria, sen muuntaminen käsitteiden ”sosiaalinen tehostaminen” ja ”paremman kaupunkimaisen yhtenäisyyden tutkiminen”, avulla olivat päätavoitteena. Sen tuli olla helposti saavutettavissa, jotta alue voisi aidosti kiinnostaa uusia asukkaita. Alueen tuli sisältää tai siihen tuli liittyä luonnon elementtejä kuten esimerkiksi kasvillisuutta tai vettä. Kilpailualueen uudelleen järjestäminen olisi mahdollista muokkaamalla vanhaa ja/tai rakentamalla uutta. ¹⁶³

3.2 Europan 7-arkkitehtuurikilpailun tuomaristo ja sen työskentely

Suomen ja Latvian osakilpailujen tuomaristo koostui kymmenestä varsinaisesta jäsenestä ja kahdesta varajäsenestä. Lisäksi tuomaristolla oli käytössä kaksi sihteeriä: latvialainen arkkitehti Dace Kalvane ja suomalainen arkkitehti Antti Pirhonen. Kymmenen varsinaista jäsentä olivat:

Jouni J. Särkijärvi, tuomariston puheenjohtaja, ympäristöministeriön ylijohtaja, arkkitehti, Suomi

Fredric Bonnet, arkkitehti, Ranska

Ilkka Halinen, Jyväskylän kaupunginarkkitehti, Suomi

Riitta Nikula, taidehistorian professori, Suomi

Ugis Kaugurs, Liepajan pääarkkitehti, Latvia

Wolfgang Keuthage, arkkitehti, Saksa

¹⁶² Pirhonen 2004, 10-11.

¹⁶³ Pirhonen 2004, 11.

Janis Lejnieks, johtava arkkitehti, kulttuuriministeriö, Latvia

Sergio Pascolo, arkkitehti, Italia

Marja Sopanen, arkkitehti, Suomi

Vladimirs Neiland, arkkitehti, Latvia

Kaksi tuomariston varajäsentä olivat:

Andris Roze, arkkitehti, kulttuuriministeriö, Latvia

Andris Kokins, arkkitehti, Latvia

Tuomaristo koostui vain yhtä jäsentä lukuun ottamatta arkkitehteistä, taidehistorian professorin Riitta Nikulan edustaessa niin kutsuttua maallikkojäsentä eli ei-arkkitehtikoulutuksen saanutta tuomaria.¹⁶⁴

Tuomariston lisäksi töitä arvioi tekninen lautakunta, jolla oli jokaisessa kilpailukohteessa eri kokoonpano. Teknisen lautakunnan jäsenissä sai olla myös paikallisen järjestävän taho edustajia, joita varsinaisessa tuomaristossa ei saanut olla. Porissa teknisen lautakunnan jäseninä olivat:

Olavi Mäkelä, Porin kaupunkisuunnittelupäällikkö

Pentti Moilanen, Porin kaupunginarkkitehti

Hannu Olenius, Porin kaupungin rakennusvalvonnan rakennustarkastaja

Markku Setälä, Porin kaupungin liikennesuunnitteluinsinööri

Ilkka Halinen, Jyväskylän kaupunginarkkitehti, tuomariston jäsen

Marja Sopanen, arkkitehti, tuomariston jäsen

sekä sihteerinä Antti Pirhonen, arkkitehti.¹⁶⁵

Tampereella teknisen lautakunnan jäseninä olivat:

Eeva Heimovala, Tampereen kaupunkisuunnittelun arkkitehti

Mikko Järvi, Tampereen kaupunkisuunnittelun arkkitehti

Dani Kulonpää, Tampereen kaupunkisuunnittelun arkkitehti

Markus Tanninen, Skanska Sisä-Suomi Oy:n projektipäällikkö

Ilkka Halinen, Jyväskylän kaupunginarkkitehti, tuomariston jäsen

Marja Sopanen, arkkitehti, tuomariston jäsen

sekä sihteerinä Antti Pirhonen, arkkitehti.¹⁶⁶

¹⁶⁴ EFSA: European Suomi Finland (ESF), European Latvia (EL): European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 5-6.

¹⁶⁵ EFSA: European Suomi Finland (ESF), European Latvia (EL): European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 6.

Tekninen toimikunta kokoontui molemmilla paikkakunnilla yhden kerran: Porissa 11.8.2003 ja Tampereella 13.8.2003 ¹⁶⁷. Teknisen lautakunnan tehtävänä oli tarkastaa että kilpailuehdotukset noudattavat kilpailuohjelmassa annettuja sääntöjä ja valmistella ehdotukset tuomaristoa varten. ¹⁶⁸ Teknisen toimikunnan tehtävänä oli arvioida jokaisen kilpailuehdotuksen ominaisuuksia arvosanalla 0-5 (5 ollessa paras). Ehdotuksia ei kuitenkaan laitettu paremmuusjärjestykseen eikä niiden saamia pisteitä laskettu yhteen. Tehtävänä oli profiloida kilpailuehdotuksia tuomariston tarkastelua varten seuraavien seikkojen osalta: kaupunkimaisen rakenteen kokonaisuus, sopivuus ympäristöön, arkkitehtoniset kokonaisratkaisut, asumisen laatua, innovatiivisuutta, kehitysmahdollisuudet ja käytännöllisyys. ¹⁶⁹

Tuomaristo kokoontui arvioimaan kilpailuehdotuksia ensimmäisen kerran Ventspilsiin Latviaan 22. - 23.8.2003 ¹⁷⁰. Tuomariston puheenjohtaja Jouni J. Särkijärvi kertoi, että ensin tuomariston jäsenet kävivät ehdotuksia läpi itsenäisesti ja jakoivat työt kolmeen luokkaan laittamalla kilpailuehostuksiin yläluokkaa merkitsevän vihreän tarran, keskiluokkaa merkitsevän keltaisen tarran tai alaluokkaa merkitsevän punaisen tarran. Kaikki tuomarit saivat käyttää tähän menettelyyn tarvitsemansa ajan. Tämän jälkeen tuomaristo kävi ehdotukset yhdessä läpi. Särkijärven mukaan keskustelua käytiin ratkaistavista ongelmista ja esille tulleista ratkaisuvaihtoehdoista. Ehdotusten lukumäärään nähden keskustelua mielipiteistä ja niiden perusteluista käytiin suhteellisen vähän. Europan-arkkitehtuurikilpailun tarkoituksena on etsiä hyviä ideoita, se on ideakilpailu, joten esimerkiksi taloudellinen toteutettavuus ei ole yhtä tärkeää Europan-arkkitehtuurikilpailuissa kuin muissa arkkitehtuurikilpailuissa. Korjattavissa oleva ”virhe” ei ole tuomareiden mielestä kovin tärkeä, idea ratkaisee. Europan-kilpailuiden kilpailuohjelma on sopivan väljä, jolloin kilpailijoille annetaan riittävästi vapautta eikä esimerkiksi rakennusmassaa pakoteta sijoittamaan liikaa pienille alueille. Myös kilpailuehdotusten esitystekniikat ja -tavat ovat riittävät, täytyy varoa, ettei esitystapa ratkaise vaan itse suunnitelman sisältö. ¹⁷¹

Tuomariston keskustelun pohjalta syntyi typologinen ryhmittely, jonka perusteella samankaltaisia ehdotuksia oli helpompi verrata keskenään, jolloin ne jaettiin alustaviin luokkiin.

¹⁶⁶ EFSA: European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 7.

¹⁶⁷ European – Europe: Internal European Competitions Procedures
<http://www.european-europe.eu/en/session/european-13/rules/>.

¹⁶⁸ ESFA: European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 6-7.

¹⁶⁹ Pirhonen 2004, 12.

¹⁷⁰ Pirhonen 2004: 12.

¹⁷¹ Sähköpostikysely 6.4.2016 Jouni J. Särkijärvi.

Tämän jälkeen erikseen määritellyt tuomarit aloittivat pohjatekstien kirjoittamisen kunkin työn osalta sekä koko kilpailun arvioinnista. Tuomaristo valikoi 15 ehdotusta lähetettäväksi eteenpäin Graziin Itävaltaan tuomaristojen ja kaupunkien yhteiseen foorumiin, joka pidettiin 13. - 16.11.2003.¹⁷²

Tuomariston loppukokous, viimeinen tapaaminen, pidettiin Riikassa, Latviassa 28. – 29.11.2003. Kaupunkien edustajat kutsuttiin myös paikalle, mutta he eivät olleet läsnä kun lopulliset päätökset tehtiin. Tuomarit tekivät päätökset palkittavista ja kunniamaininnan saavista kilpailuehdotuksista sekä laativat pöytäkirjan tuomariston jäsenten laatimien pohjatekstien perusteella (Liite 12). Särkijärven mukaan tuomariston mielestä tällainen työskentely tapa on hyvä ja toimiva.¹⁷³

Kysymykseen ”Miten tuomaristo voisi vaikuttaa siihen, että kilpailun voittaneet arkkitehdit/arkkitehtiryhmät saisivat kilpailukohteen suunnittelusta toimeksiannon kilpailun jälkeen? Särkijärvi vastasi että:

”Tuomaristo ei vaikuta siihen. Kärkeen nostetut työt joko kelpaavat toteuttamisen pohjaksi tai sitten eivät. Kohteen omistajan kannalta kilpailu antaa hyvän kokonaiskuvan siitä, mitä mahdollisuuksia ja rajoituksia kohteessa on ja jo tästä kannattaa maksaa”.¹⁷⁴

Tämä varmasti pitää paikkansa kilpailun paikallisten järjestäjien näkökulmasta, mutta entä kilpailuun osallistuvien nuorten arkkitehtien näkökulma? Kilpailun eteen tehdään lukemattomia ilmaisia työtunteja siinä toivossa, että kilpailun pääorganisoijan tavoite: toimeksiantoja nuorille arkkitehdeille, toteutuisi.

Vaikka Särkijärven huomio siitä, että:

”Kaikissa arkkitehtuurikilpailuissa suurin kokonaishyöty kertyy itse asiassa siitä, että kilpailu on harjoitus, josta kaikki kilpailijat voivat oppia. (todennäköisesti on myös muita arkkitehteja, jotka hahmottelevat käytäviin kilpailuihin omia ratkaisujaan, joita he eivät kuitenkaan työstä kilpailutöiksi) Seuraavalla kerralla jokainen osaa paremmin. Europan-tuomaristot ovat kokoonpanoiltaan kansainvälisiä, ja niissä on ollut mukana kuuluisiakin arkkitehteja eli niitä arvostetaan alalla. Kansainvälisyys toi uusia näkökulmia tuomariston työskentelyyn ja oli siten hyödyllistä”¹⁷⁵

¹⁷² Sähköpostikysely 6.4.2016 Jouni J. Särkijärvi; Pirhonen 2004, 12.

¹⁷³ Pirhonen 2004: 12.

¹⁷⁴ Sähköpostikysely 6.4.2016 Jouni J. Särkijärvi.

¹⁷⁵ Sähköpostikysely 6.4.2016 Jouni J. Särkijärvi.

pitää varmasti paikkansa, ei oppiminen tai kilpailun voittaminen ja siitä saatava ansiokas merkintä CV:hen ole kuitenkaan kilpailuun osallistujien ainoa tavoite. Tuomarit eivät valinnoillaan palvele vain kilpailujärjestäjinä toimivia kuntia, säätiöitä tai yrityksiä vaan myös Europania ja sen tavoitteita, muun muassa saada toimeksiantoja nuorille arkkitehdeille. Esimerkiksi Suomessa vain muutama Europan-kilpailu on johtanut kilpailun voittaneiden arkkitehtien saamaan jatkotoimeksiantoon ¹⁷⁶.

4. Europan 7-arkkitehtuurikilpailu Porissa

4.1 Kilpailuun osallistumisen lähtökohdat

Porin kaupunki on perustettu vuonna 1558 ja sen on yksi Suomen vanhimmista kaupungeista. Kilpailun aikaan vuosina 2002 - 2003 Pori oli Suomen kymmenenneksi suurin kaupunki, jossa asui 76 000 asukasta. Pori oli tuolloin ja on yhä Satakunnan maakunnan maakuntakeskus. ¹⁷⁷

Kuva 1. Ilmakuva Porin keskustan ruutuasemakaava-alueesta. Kuva otettu etelästä pohjoiseen. Keskellä pystysuuntainen puistoesplanadiakseli Etelä- ja Pohjoispuisto. Akselin eteläreunassa on Cygnaeuksen koulu ja -puisto sekä pohjoisreunassa Raatihuone ja Raatihuoneen puisto. Kilpailualue on Eteläpuiston oikealla puolella. Puistoesplanadiakselin oikealla puolella kahden korttelin päässä samansuuntaisena kulkee Yrjönkatua pitkin Portaali, Promenadi-Porin valtavyäly. (PKSA)

Kilpailualue sijaitsee Porin kaupungin ruutukaava-alueella, jonka ruutuasemakaava on laadittu vuonna 1852 viimeisen Poria kohdanneen suuren kaupunkipalon jälkeen. Poria koetel-

¹⁷⁶ Mari Koskisen haastattelu 11.2.2015.

¹⁷⁷ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 3.

leiden lukuisten palojen jälkeen Poriin laadittiin ruutuasemakaava, jonka keskeisinä elementteinä olivat kaupungin osia toisistaan erottavat ristikkäiset puistoesplanadit ja leveät kadut (Kuva 1.). Porin Karhunpään (4.) kaupunginosassa sijaitsevan kilpailualueen, korttelin 44, länsireuna rajoittuu kaupungin keskustaa halkovien puistoesplanadien eteläiseen puistoakseliin eli Eteläpuistoon. Etelä- ja Pohjoispuiston puistoakselit muodostavat tärkeän kaupunkirakenteellisen elementin, joka korostaa kaupungin julkisia ja hallinnollisia palveluja.¹⁷⁸

Pohjoispuiston päässä sijaitsee Raatihuoneen puisto ja sen äärellä Raatihuone, kaupungintalona toimivat Junneliuksen palatsi sekä Porin teatteri. Eteläpuiston päässä, kilpailualueeseen rajoittuen, sijaitsee Cygnaeuksen puisto ja sen äärellä Cygnaeuksen koulu, entinen suojeluskuntatalo Karhulinna, jossa nykyään toimii Steinerkoulu, sekä paikoitusalue. Eteläpuiston ja Cygnaeuksen puiston välissä kulkeva Itsenäisyydenkatu on johtava sisääntuloväylä kaupungin keskustaan, jonka vuoksi kortteli 44 on keskeisellä paikalla kaupunkikuvan kannalta.¹⁷⁹

Cygnaeuksen puisto ja Eteläpuisto ovat myös osa Porin kansallista kaupunkipuistoa, johon edellä mainittujen lisäksi kuuluvat muun muassa Kokemäenjoen suisto, Porin metsä, Raatihuoneen puisto sekä Pohjois-, Länsi- ja Itäpuistot. Porin kansallinen kaupunkipuisto perustettiin keväällä 2002 ympäristöministeriön päätöksellä.¹⁸⁰

Korttelin 44 välittömässä läheisyydessä kulkee myös Porttaali, Promenadi-Porin valtaväylä, joka johtaa Isomäen liikunta-alueilta Satakunnan keskussairaalan editse kohti Yrjönkadun kävelykatua, kauppatoria ja siitä yhä edelleen kohti Kokemäenjoen toisella puolella sijaitsevaa Porin puuvillatehdasta. Porttaalin varrella sijaitsevat kaupungin keskustan keskeiset kauppakorttelit.¹⁸¹

¹⁷⁸ ESFA: European 7 / Pori. Competition Programme, 4.

¹⁷⁹ ESFA: European 7 / Pori. Competition Programme, 4.

¹⁸⁰ Porin kansallinen kaupunkipuisto.

¹⁸¹ Promenadi-Pori Kaupunkikeskustaprojekti 2000.

Kuva 2. Karhupään kaupunginosan korttelin 44 ilmakuva. Kuvattu pohjoisesta etelään. Korttelia rajaavat kuvan oikeassa reunassa Eteläpuisto, ylhäällä Itsenäisyydenkatu, vasemmalla Antinkatu ja alhaalla Mikonkatu. (PKSA)

Kilpailualueella Porin Karhupään kaupunginosassa korttelissa 44 oli voimassa 8.7.1992 vahvistettu asemakaava AS 1113 ¹⁸². Kaavassa korttelin länsipuoli oli pitkään varattuna valtion virastotaloa varten. Varsinaisia suunnitelmia tai aiesopimuksia virastotalon rakentamiseksi ei ollut koskaan tehty, mutta Porin kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelän mukaan, kaupungin keskusta-alueille oli tapana varata tontteja valtion tai kuntien virastotaloja varten. Asemakaavassa olleen varauksen vuoksi tonteilla olleita rakennuksia ei ollut juuri huollettu tai kunnostettu, siksi suurin osa rakennuksista oli päässyt huonoon kuntoon. Osa rakennuksista oli myös purettu ja niiden tilalla korttelissa oli paikoitusalue. ¹⁸³

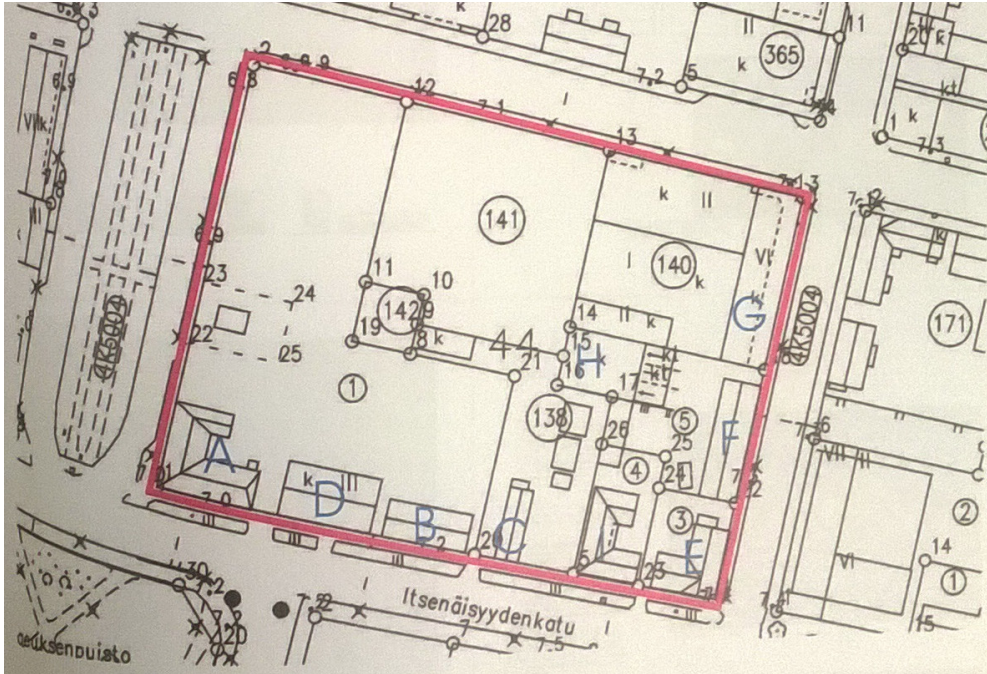
Kilpailuhetkellä korttelissa 44 oli kaikkiaan kahdeksan tonttia, joista tontit 1, 138, 141 ja 142 käsittivät varsinaisen kilpailualueen (Kuvan 3 vasemmassa reunassa). Tontit olivat olleet valtion omistuksessa ja Porin kaupunki oli ensin vuokrannut ne valtiolta ja myöhemmin ostanut ne kaupungin omistukseen ¹⁸⁴. Tontit 4 ja 5 olivat yksityisomistuksessa, tontin 3

¹⁸² PKSA: Karhupään (4.) kaupunginosan korttelia 44 (Europan-kortteli) koskeva asemakaavan muutoksen 609 1454 selostus. 2.2.2007.

¹⁸³ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

¹⁸⁴ Satakunnan Museon arkisto (SMA): Rakennusinventointilomakkeen Hakemisto 01 Dokumentti 179 / 04 044142 1 / liite.

omisti rakennusliike Skanska Länsi-Suomi Oy ja tontin 140 omisti IF Vahinkovakuutusyhtiö Oy.¹⁸⁵

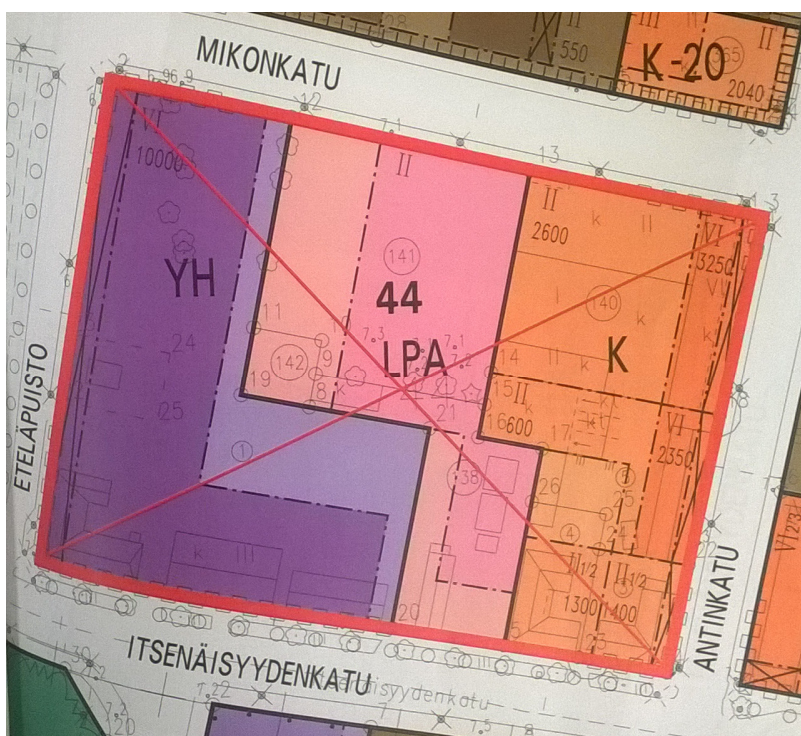
Kuva 3. Korttelin 44 tontit ja rakennuskanta kilpailun aikana. (PKSA)

Satakunnan Museo oli tehnyt korttelissa rakennusinventoinnin vuonna 1992¹⁸⁶. Itsenäisyydenkadun varrella rakennuskanta muodosti yhtenäisen kaupunkipuutalolinjan (Kuva 3. A, B, C, I, E, F), joka jatkui Antinkadun puolelle, noin korttelin puoliväliin. Rakennukset oli rakennettu 1800-luvun lopulla. Poikkeuksena puutalojen joukossa oli Tasavallankadun päässä, 1930-luvulla rakennettu kolmekerroksinen alun perin asuinrakennukseksi rakennettu pelkistettyä klassismia edustava rapattu kivitalo (D). Tontilla 138 oli rakennuksen C lisäksi vanhoja talousrakennuksia sekä tontilla 5 rakennuksen F lisäksi tuotantorakennus H. Antinkadun ja Mikonkadun kulmassa olevalla tontilla oli koko tontin pinta-alan käsittävä liike- ja toimistorakennus (G). Mikonkadun ja Eteläpuiston kulmauksessa, kaupungin omistamilla tonteilla olleet rakennukset oli purettu pois ja tilalla oli pysäköintialue ja grillikioski.¹⁸⁷

¹⁸⁵ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 5.

¹⁸⁶ SMA: Rakennusinventointilomakkeet Hakemisto 01 Dokumentit 168, 172, 177, 179, 184, 188, 190, 191, 192.

¹⁸⁷ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 5.

Kuva 4. Kilpailun aikana voimassa ollut asemakaava. (PKSA)

Porin keskustan ruutukaava-alueella sijainnut Karhunpään kaupunginosan (4.) kortteliin 44 oli asemakaavassa varattu (YH) hallinto- ja virastorakennusten korttelialue, (LPA) auto- ja liikeliikenne- ja toimistorakennusten korttelialue ja (K) liike- ja toimistorakennusten korttelialue.¹⁸⁸

Valtion luovuttua suunnitelmista rakentaa virastotalo kortteliin 44, hankki Porin kaupunki tontit omistukseensa. Porin kaupungin omistukseen siirtyneet, (YH) hallinto- ja virastorakennusten sekä (LPA) autopaikkojen korttelialueiden tontit olivat vajaa käytössä. Osa 1800-luvun lopulla rakennetuista kaupunkipuutaloista ja niihin liittyneistä korttelin sisäosassa olleista talousrakennuksista oli purettu. Jäljellä olleista rakennuksista osa oli tyhjillään ja huonokuntoisia. Tonttien siirryttyä kaupungin omistukseen kaupunkisuunnittelussa ryhdyttiin miettimään asemakaavan muutosta, koska varausta hallinto- ja virastotalolle ei enää tarvittu. Kaupungin keskusta-alueelle toivottiin lisää laadukkaita asuinkerrostaloja, joten asemakaava päätettiin muuttaa (YH) hallintorakennuksen osalta (AL) asuin-, liike-, ja toimistorakennusten korttelialueeksi. Myös mahdollisuudesta järjestää arkkitehtuurikilpailu, keskusteltiin.¹⁸⁹

¹⁸⁸ PKSA: Karhunpään kaupunginosan (4.) korttelia 44 (European-kortteli) koskevan asemakaavan muutoksen 609 1454 selostus. Liite 4: Ote ajantasa asemakaavasta.

¹⁸⁹ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

Samoihin aikoihin ESF:sta otettiin yhteyttä kaupunkisuunnitteluun. ESF:sta silloinen puheenjohtaja Matti Rautiola kyseli oltaisiinko Porissa kiinnostuneita osallistumaan Europan 7-kilpailuun ja olisiko Porissa sopivaa kohdealuetta Europan 7-kilpailun teemaan. Koska korttelin 44 tulevan käytön suunnittelu oli vasta alkuvaiheessa ja kortteliin haluttiin jotain erilaista ja uutta, kaupunkisuunnittelussa todettiin sen sopivan hyvin Europan 7-kilpailualueeksi. Kaupunkisuunnittelussa ei todennäköisesti omien mietintöjen pohjalta olisi päädytty Europan-kilpailumuotoon, mutta Matti Rautiolan yhteydenoton myötä kilpailumuodoksi valikoitui Europan-kilpailu.¹⁹⁰

Kaupunginhallitus päätti 3.12.2001 osallistumisesta Europan 7-arkkitehtuurikilpailuun. Kilpailukohteeksi päätettiin Eteläpuiston ja Itsenäisyydenkadun kulmakortteli. Maaliskuussa 2002 ESF:n silloinen pääsihteeri Antti Pirhonen lähetti Porin kaupunkisuunnitteluun kirjeen, jossa Porin kaupunkia pyydettiin määrittelemään kilpailualueen sijainti, kilpailutehtävä yleisellä tasolla, tutustumaan kilpailun talousarvioon ja kilpailunjärjestämistä koskevaan sopimukseen sekä allekirjoittamaan sopimus ja toimittamaan se ESF:iin ja lopuksi nimeämään edustaja ESF:n hallitukseen Europan 7 toimikaudeksi. Tämän jälkeen ESF esittelisi kohteet kansainväliselle Europan-organisaatiolle, joka lopullisesti hyväksyisi kaikki kilpailuun esitetyt kohteet.¹⁹¹

4.2 Kilpailun tavoitteiden määrittely ja kilpailuohjelma

Kaupunkisuunnittelusta koottu työryhmä lähti määrittelemään ESF:n kirjeessä pyydettyjä kohtia: kilpailualueetta ja tavoitteita¹⁹². Työryhmän määritysten mukaan kaupunkisuunnittelu esitti kaupunginhallitukselle, että kilpailukohde olisi 4. kaupunginosan kortteli 44. Kilpailutehtävän päätavoitteena olisi löytää raikkaita ja innovatiivisia ratkaisuja, joilla kehitetään Porin 4. kaupunginosan keskeistä kortteliä 44. Tavoitteena olisi korkeatasoinen asuntovaltainen kortteli, jossa eri elämäntilanteissa olevat asukkaat viihtyisivät. Päätavoitteeseen liittyviä erityistavoitteita esitettiin lisäksi 11 kappaletta. Kaupunginhallitus päätti hyväksyä kokouksessaan 27.5.2002 Europan 7-kilpailun järjestämistä koskevan sopimuksen sekä kilpailukohteen rajauksen ja kilpailutehtävän päätavoitteet ja lisäksi nimetä Porin kau-

¹⁹⁰ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

¹⁹¹ PKSA: Europan Suomi Finlandin pääsihteerin Antti Pirhosen kirje Porin kaupunkisuunnitteluun 28.3.2002 (kopio).

¹⁹² Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015; Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015.

pungin edustajaksi ESF:n Europan 7 toimikaudeksi kaupunkisuunnittelujohtajan Olavi Mäkelän.¹⁹³

Kaupunginhallituksen päätöksen jälkeen kaupunkisuunnittelusta koottu työryhmä lähti työstämään ja kokoamaan kilpailuun tarvittavia materiaaleja: kilpailuohjelmaa ja sen liitteitä (Liite 10). Tavoitteita tarkennettiin ja asiasta neuvoteltiin useamman kerran, niin kaupunkisuunnittelussa kuin kaupunginhallituksessakin. Mielipide-erimielisyyksiä ei ollut, mutta tavoitteet haluttiin laatia huolella. Lopullinen kilpailuohjelma laadittiin yhdessä ESF:n kanssa yhteistyössä. ESF ei kuitenkaan osallistunut millään muotoa tavoitteiden määrittelyyn, rakennusalojen, kerrosmäärien, asuntojen kokojen, autopaikkojen määrien tai piha-alueiden varusteiden määrittelyyn.¹⁹⁴

Kilpailuohjelman ensimmäinen luku oli ”Competition Invitation”, jossa selvitettiin kilpailuorganisaatio, kilpailun tema sekä kilpailun tarkoitus, kuka voi osallistua kilpailuun, esiteltiin kilpailun palkinnot ja tuomaristo sekä kerrottiin ohjelman hyväksyneet tahot, kilpailuajankohta ja kilpailukieli.¹⁹⁵

Kilpailuohjelman toisessa luvussa ”Technical Information on The Competition” selvitettiin kilpailuun liittyvät dokumentit, kilpailuun liittyvien kysymysten esittämis- ja kilpailualueeseen tutustumismahdollisuudet sekä tuomariston työskentelyaika ja lopullisten tulosten julkistamispäivä. Luvussa selvitettiin myös kilpailujälkeistä tilannetta kuten mahdollisia toimeksiantoja ja tekijänoikeuksia sekä mistä kilpailun säännöt löytyvät.¹⁹⁶

Kolmannen luvun sisältönä oli ”Competition Assignment”, jossa kerrottiin Porin kaupungin historiasta ja asemasta sekä kilpailualueen ympäristöstä ja sijainnista. Luvussa selvitettiin myös kilpailualueen tontit, niiden pinta-alat ja omistajat sekä tonteilla olevat rakennukset, niiden kunto ja käyttötarkoitus. Luvussa kerrottiin myös Porin kaupungin odotuksia tulevaisuuden kaupunkikuvalta ja kilpailualueelta, kilpailualueen maaperän muodot, rakennus-

¹⁹³ Porin kaupunginarkisto (PKA): Porin kaupunginhallituksen (PKH) pöytäkirja Nro 16/27.5.2002. 640 § Europan 7 kilpailu / Pori.

¹⁹⁴ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015; Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015; Mari Koskisen haastattelu 11.3.2015.

¹⁹⁵ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 2-3.

¹⁹⁶ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 3.

ten perustamistapa ja se, että maan alle sai rakentaa maksimissaan kaksi kerrosta. Viimeisenä luvussa kerrottiin kilpailun tavoitteet.¹⁹⁷

Kilpailuohjelmassa päätavoitteet olivat:

”Ratkaista kuinka korttelissa 44 toteutetaan korkeatasoinen asuinkortteli,

- jossa eri sukupolvea edustavat ja eri elämäntilanteissa olevat asukkaat viihtyvät ja tuntevat olonsa turvalliseksi
- joka tukee yhteisöllisyyttä ja luo sosiaalista vastuuntuntoa
- joka tarjoaa raikkaita ja innovatiivisia ideoita innoitukseksi muille samankaltaisille projekteille”¹⁹⁸

Vaikka varsinainen kilpailualue käsitti korttelin 44 tontit 1, 138, 141 ja 142, pyydettiin kilpailuohjelmassa ideoita kokonaisvaltaisesti koko korttelin alueelle eli myös tonteille 3, 4 ja 5 sekä tontin 140 osalta, jolla oli koko tontin käsittävä uusi liike- ja toimistorakennus.

Suunnitelmissa tuli kuitenkin kunnioittaa kaupungin omistamien tonttien sekä yritysten ja yksityisten omistuksessa olevien tonttien rajoja.¹⁹⁹

Neljännessä luvussa ”Planning Instructions” annettiin suunnitteluohjeet. Suunnitteluohjeissa kerrottiin, että korttelin tulee olla tehokkaasti rakennettu, korkea laatuinen, pääsääntöisesti asuinnoille tarkoitettu ja omat piirteet omaava alue. Kilpailualueen sijainnin tärkeyttä korostettiin, joten suunnitteluratkaisujen tuli olla ympäröivän kaupunkikuvan piirteisiin sopivia ja niitä täydentäviä sekä tarjota asukkaille miellyttävän asuinympäristön. Erityisen haastavana ohjelmassa pidettiin korttelin lounaiskulmaa, jossa kortteli aukeaa kohti Porin kansallista kaupunkipuistoa. Kolmannessa luvussa mainittu kokonaisvaltaisen korttelisuunnitelman toive toistettiin. Kaupungin tonteilla rakentamisen tehokkuudeksi määriteltiin 1,5 - 2,0 x tonttien yhteenlaskettu pinta-ala. Asunnoista 1/3 tuli olla isoja perheasuntoja kooltaan 90-120m² ja 2/3 pienempiä asuntoja eläkeläisille ja opiskelijoille kooltaan 60-90m². Katutason tuli olla miellyttävä jalankulkijoita ajatellen, joten niihin toivottiin liike- ja toimistotiloja, joita ei saanut sijoittaa muihin kerroksiin. Autopaikkoja kortteliin tuli sijoittaa 1 asukasautopaikka / 100m² asuinpinta-alaa kohden sekä 100 - 150 yleistä autopaikkaa. Piha-alueiden ja ympäristön suunnitteluun tuli kiinnittää erityistä huomiota, autopaikat tuli sijoit-

¹⁹⁷ ESFA: European 7 / Pori. Competition Programme, 3-6.

¹⁹⁸ ESFA: European 7 / Pori. Competition Programme, 6.

¹⁹⁹ ESFA: European 7 / Pori. Competition Programme, 5.

taa niin, etteivät ne estäisi viihtyisän piha-alueen muodostumista. Piha-alueen ratkaisujen tuli luoda kortteliin omat erityispiirteensä ja edistää yhteisöllisyyttä.²⁰⁰

Neljännän luvun lopussa kerrottiin vielä kilpailuehdotusten arviointikriteerit. ”Arvioinnissa kiinnitettäisiin erityistä huomiota seuraavissa kohdin:

- houkuttelevan, miellyttävän ja laadukkaan elinympäristön ominaisuuksiin
- esitettyjen asuntotyyppien innovatiivisuuteen ja kehityskelpoisuuteen
- erilaisten asukasryhmien hyvinvoinnin edistämiseen
- asumisen ja palveluiden uskottavaan yhteensovittamiseen
- kaupunkikuvan parantamiseen ja eheyttämiseen
- mahdollisuuden rakentamisen vaiheittaiseen toteuttamiseen”²⁰¹

Kilpailuohjelman viidennessä ja viimeisessä luvussa ”Instructions for Drawing up The Entries” annettiin ohjeet kilpailuehdotusten esitystavoille. Planssien kooksi määriteltiin A1, suunnaksi pystysuunta ja lukumääräksi kolme kappaletta. Arkkitehtuurikilpailuissa tuomaristo ei näe tekijöiden nimiä ennen kuin arviointi on tehty ja voittajat valittu, joten plansseihin tuli laittaa kaksi kirjaiminen ja kolminumeroinen koodi planssin vasempaan yläkulmaan. Jokaiselle planssille määriteltiin oma sisältö: ensimmäisellä planssilla tuli esittää ehdotuksen liittyminen sekä teemaan että ympäristöön, toisella ja kolmannella planssilla tuli esittää edotuksen arkkitehtoninen idea ja toteutustapa. Erityisesti jo olemassa olevien elementtien ja uusien toimintojen suhde tuli esittää ja tähän käyttää kolmiulotteisia esitysmenetelmiä. Ohjelmassa määriteltiin myös laadittavat piirustukset sekä niiden mittakaavat, jotka tuli näkyä jokaisen piirustuksen yhteydessä. Kilpailijoiden tuli myös varmistaa, että planssit oli helppo muokata julkaistavaan muotoon tai helppo kopioida. Kilpailijoiden tuli plansseissa myös selvittää miten rakentaminen vaiheistetaan. Mikäli ohjelmassa mainittuja esitystapoja ei noudatettu, tuomaristolla oli mahdollisuus hylätä ehdotus. Planssien lisäksi kilpailuun tuli jättää A3 kokoinen asiakirjanippu, jonka kansilehdellä oli kilpailutyön koodi vasemmassa yläreunassa. Asiakirjat tuli laatia kahtena kappaleen, joista ensimmäiset lähetettiin tuomaristolle ja toiset Euroopan-organisaation tutkimuskomitealle. Dokumentteja sai olla maksimissaan 10 kappaletta: lyhyt tiivistelmä ongelma-alueista ja projektin lähestymistavoista, jokaisesta planssista värillinen pienennös, selvitys miten ehdotus liittyy kilpailun teemaan, ehdotuksen kokonaisidea ja ratkaisun perustelut osa-alueittain sekä alustava ta-

²⁰⁰ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 6-8.

²⁰¹ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 8.

loudellinen kannattavuustarkastelu ja toteutustapa sekä teknisiä tarkasteluja ja mahdollisia detaljeja.²⁰²

Lisäksi kilpailutyöhön tuli liittää suljettu A4 kokoinen kirjekuori, jonka päälle oli kirjoitettu vain kilpailukoodi. Kuoreen tuli laittaa Europan sivuilta tulostettava palautuslomake johon tuli laittaa kilpailutyön koodi vasempaan yläreunaan, kilpailijan tai työryhmän henkilötiedot sekä jokaisen allekirjoitukset. Mahdollista myöhempää julkaisua varten toivottiin vielä sähköisessä muodossa olevia tiedostoja plansseista ja asiakirjoista, suljetussa kirjekuoressa kahtena kappaleen, jotka tuli toimittaa CD-ROM:na kilpailumaan ja Europan pääsihteereille.²⁰³

Kilpailuun osallistuneen ja kilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän kommentteja kilpailuohjelmasta, sen selkeydestä ja tavoitteiden toteuttamismahdollisuuksista, tai heidän omista tavoitteistaan kilpailulle en saanut. Lähetin Porin kilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän yhdelle jäsenelle kyselyn, jossa tiedustelin edellä mainittujen asioiden lisäksi syytä juuri Porin suunnittelukohteen valinnalle, mutta valitettavasti hän ei vastannut kyselyyni, joten arkkitehtiryhmän valintaperusteet jäivät myös saamatta.

4.3 Porin Europan-korttelin kilpailuehdotukset, arviointi ja palkitseminen

Europan-kilpailun tuloskirjassa ”Europan 7. Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity” sanotaan, että:

”Porin kaupunki haki uutta käyttöä aiemmin julkiseen rakentamiseen varatulle korttelille keskeisellä paikalla keskustan ruutukaava-alueella. Tärkein tavoite oli löytää tuoreita ja innovatiivisia ratkaisuja korkeatasoiseksi asuinkortteliksi, joka nivoutuu luontevasti ympäröivään kaupunkikuvaan. Kilpailualueen sijaiti tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia vanhusten, opiskelijoiden ja perheiden asuntojen yhdistämistä toisiaan täydentäväksi korttelialueeksi, jossa yhteisön sosiaalinen rakenne on tasapainossa. Kuinka hoitaa yhteisön eri asukasryhmien vaatimien hyvinvointipalvelujen tarjonta – niin julkinen kuin yksityinen – yhden korttelin sisällä?”²⁰⁴

Porin kilpailuun jätettiin kaikkiaan 34 kilpailuehdotusta määräaikaan mennessä, huomattavasti enemmän kuin muihin Europan 7-kilpailukohteisiin Suomessa²⁰⁵. ESF:n pääsihteerin Mari Koskisen mukaan syynä oli luultavasti se, että kilpailualue oli sopivan kokoinen ja

²⁰² ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 8-9.

²⁰³ ESFA: Europan 7 / Pori. Competition Programme, 9.

²⁰⁴ Pirhonen 2004, 95.

²⁰⁵ Pirhonen 2004, 13.

selkeästi rajattu. Kilpailualue sijaitsi mielenkiintoisella ja kaupunkikuvallisesti haastavalla paikalla ja aluesuunnittelun lisäksi kilpailuun sisältyi myös asunto- eli tilasuunnittelua.²⁰⁶

Kilpailun Suomen kohteiden tulokset julistettiin Helsingissä 8.12.2003²⁰⁷. Tuomaristo jakoi Porin kilpailun kilpailuehdotukset kolmeen luokkaan: yläluokka (upper class entries), keskiluokka (middle class entries) ja alaluokka (lower class entries) (Liite 12). Alaluokkaan 34 kilpailuehdotuksesta jäi 25 työtä. Niitä tuomaristo ei arvioinut tai kommentoinut eikä laittanut paremmuusjärjestykseen. Keskiluokkaan tuomaristo sijoitti viisi kilpailuehdotusta ja yläluokkaan neljä kilpailuehdotusta. Keskiluokkaan yltäneistä ehdotuksista tuomaristo antoi kirjalliset kommentit, mutta ei laittanut näitäkään töitä paremmuusjärjestykseen.²⁰⁸

Tuomariston yleisarvostelussa sanotaan:

”Vuonna 1558 perustettu Pori on yksi Suomen vanhimpia kaupunkeja. Pori ja sen naapurikunnat muodostavat n. 115 000 asukkaan kaupunkiseudun. Porin keskusta on tuhoutunut tulipalossa useaan kertaan, joten kadut ovat leveitä ja kaupungin eri osia erottaa toisistaan puistokatujen verkosto. Porin keskustan vanhat puutalot ovat vaihtuneet 4-6 kerroksisiin rakennuksiin. Katuverkosto perustuu edelleen 1800-luvun ruutukaavaan, mutta matalien aitojen ja talojen reunustama katukuva on vaihtunut yksittäisiin rakennuksiin, jotka vain löyhästi kytkeytyvät katuihin. Osa vanhoista puisista kaupunkikortteleista urbaanin keskustan laitamilla on kuitenkin suojeltu”.²⁰⁹

”Kilpailualue sijaitsee korttelissa, jota rajaa puistokadun päätteenä oleva koristeellinen puistikko. Sen sijainti kaupunkikuvassa on merkittävä. Kilpailun tavoitteena oli kilpailualueen muuntaminen kaupunkikuvallisesti korkeatasoiseksi asuinkortteliksi, joka vahvistaisi asukkaiden yhteisöllisyyden tunnetta ja loisi sosiaalista vastuullisuutta. Kilpailijoiden tuli myös esittää ratkaisu ympäröivien tonttien kunnostamiseksi. Erityisen haastava on korttelin lounaiskulma; kilpailualueetta rajaava puistokatu ja sen eteläpuoleinen koulualue ovat molemmat osa Porin kansallista kaupunkipuistoa.”²¹⁰

”Ehdotusten arvioinnissa on kiinnitetty erityistä huomiota kaupunkikuvan parantamiseen ja yhtenäistämiseen sekä asuinympäristön houkuttelevuuteen, viihtyisyyteen ja korkeaan laatuun. Ehdotusten tulisi sisältää katutason liike- ja toimistotiloja, jotka tukevat asuinkorttelin käyttötarkoitusta.”²¹¹

²⁰⁶ Mari Koskisen haastattelu 11.3.2015.

²⁰⁷ Pirhonen 2004, 12.

²⁰⁸ EFSA: European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 12-15.

²⁰⁹ Pirhonen 2004, 95.

²¹⁰ Pirhonen 2004, 95.

²¹¹ Pirhonen 2004, 95.

”Palkintolautakunta oli yhtä mieltä siitä, että vanhat puutalot, erityisesti korttelin lounaiskulmassa oleva, ovat ympäristön kannalta tärkeitä ja ne tulisi säilyttää. Parhaissa ehdotuksissa niin on tehtykin tai voidaan tehdä ehdotusta edelleen kehittämällä.”²¹²

”Ehdotusten joukossa on varsin paljon lähiömäisiä ratkaisuja, jotka eivät integroidu ympäröivään kaupunkirakenteeseen – mittasuhteet ovat joko liian suuria tai pieniä. Useissa ehdotuksissa rakennukset liittyvät katuun hyvin löyhästi; näissä tavallaan toistetaan 1970-luvulla tehtyjä virheitä.”²¹³

”Joissakin varsin lupaavissa ehdotuksissa on säilytetty korttelin eteläpuolen vanhat rakennukset, mutta tekijöillä on ollut kuitenkin vaikeuksia täysin hyödyntää tilanne. Kilpailijoita pyydettiin esittämään ehdotuksia, jotka rakennettaisiin useammassa vaiheessa – useimmissa ehdotuksissa tällainen toteutus ei kuitenkaan olisi mahdollinen. Jotkut ehdotukset ovat äärimmäisen tavanomaisia ja tarjoavat hyvin vähän innovatiivisia ideoita arkkitehtuuriin tai asumiseen – toisin kuin järjestäjät toivoivat.”²¹⁴

Neljä yläluokkaan sijoittunutta kilpailuehdotusta olivat PM055, BA007, CD016 ja ZZ777. Ensimmäisen palkinnon sai ehdotus PM055, jonka työryhmän muodosti kolmen espanjalaisen ja yhden chileläisen arkkitehdin ryhmä Bianca Hernandez Garcia, Sebastian Hernandez Guivernau, Julio Oloriz Marin ja Valerio Canals Revilla. Toiseksi tuli ehdotus CD016, joka oli suomalaisten Niko Ollilan, Mikko Vuorenhelan ja Jani Ristimäen työ. Kunniamaininnan sai ehdotus BA007, jonka takaa löytyi ruotsalainen työpari Stefan Andersson ja Ib Bergström. Neljäntenä yläluokassa oli ehdotus ZZ777, jonka tekijöitä en aineistostani löytänyt.

²¹⁵

Porin kilpailun voittanutta ehdotusta PM055 (Kuvat 5., 6. ja 7.) tuomaristo arvioi seuraavasti:

”Lähtökohtana vapain kulmin polveileva julkisivu ja useaan elementtiin jaettu kortteli tarjoavat erittäin hyvän tulkinnan suomalaisten kaupunkien urbaanista korttelirakenteesta, jonka vaihteleva rakentamistiheys sallii katujen väliset poikkinäkymät ja yhteydet. Kunkin elementin mittakaava on ympäristöön nähden harkittu. Keskeisen tilan status on selkeä, ja nykyisen kulmapihan integrointi on ratkaistu kekseliäästi. Rakennuselementtien pilkottu luonne sallii toteutuksen useassa vaiheessa, todennäköisemmin kuin yksittäinen suuri elementti.”²¹⁶

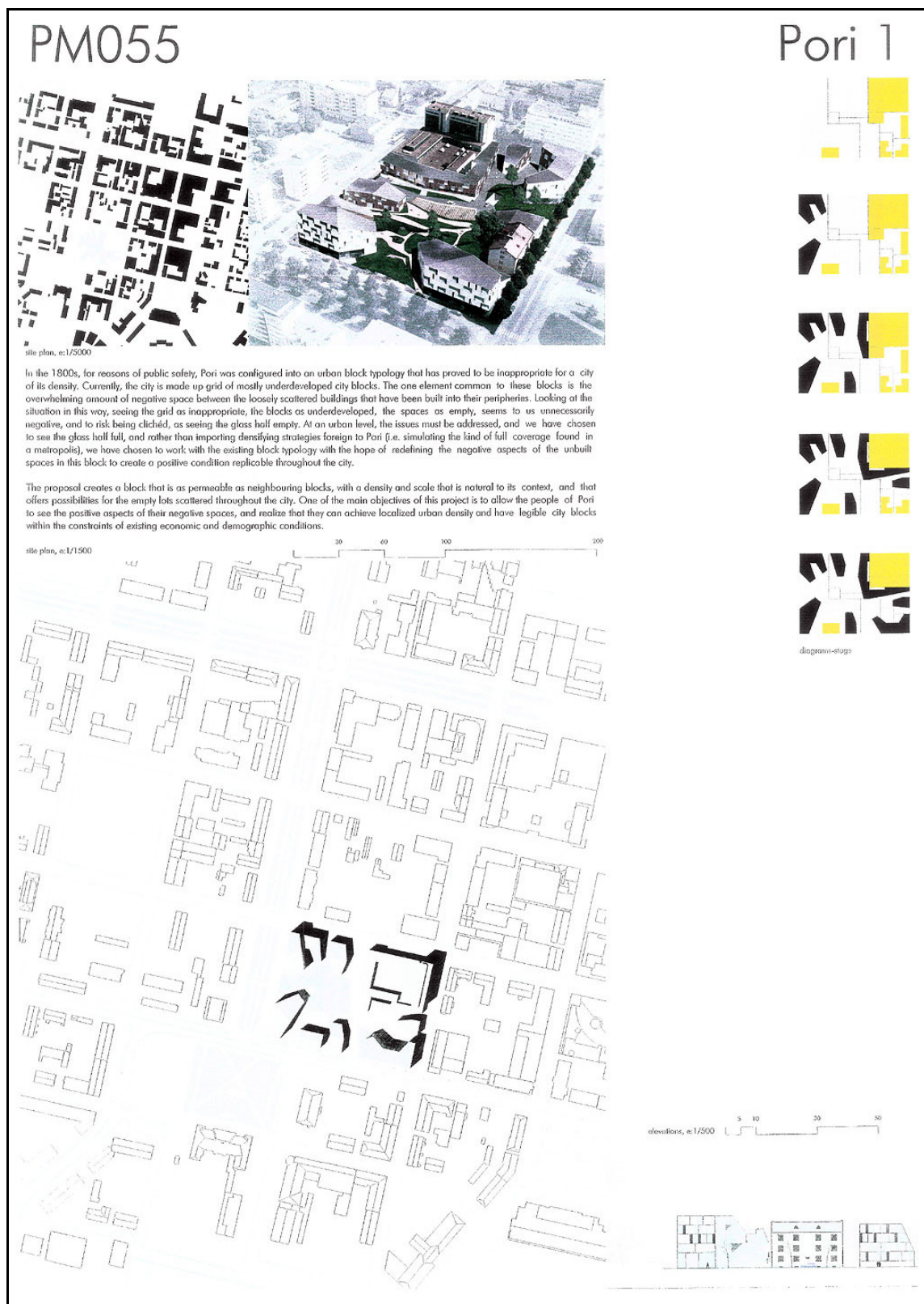
²¹² Pirhonen 2004, 95.

²¹³ Pirhonen 2004, 95.

²¹⁴ Pirhonen 2004, 95.

²¹⁵ EFSA: European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 13-14. Pirhonen 2004, 97-101.

²¹⁶ Pirhonen 2004, 97.

Kuva 5. Porin kilpailun voittanut ehdotus PM055. Planssi 1.

PM055

Thanks to the open nature of the block, it is possible to create buildings in a variety of sizes and shapes, and to introduce them over time. Several new housing blocks are created, which have an overall urban demeanour when seen from the street. They have a prismatic geometry with hard materials and a city posture from the outside. On the inside of the block, they taper and angle and a more domestic feel is created with latticed wooden surfaces. All of the spaces created by the interior side of these buildings are oriented towards the interior public space, a common park of sorts, that is landscape on top of underground thermal baths.

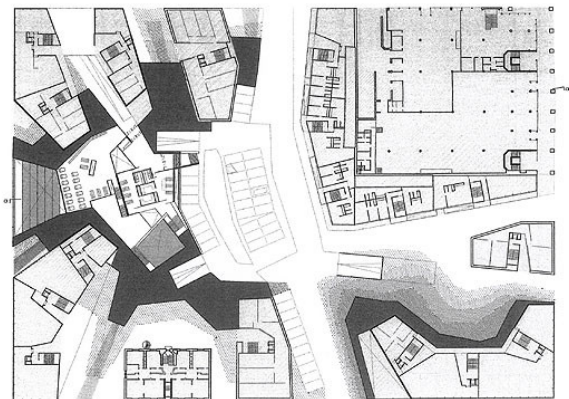
The baths are the second building typology introduced into the site. They are public buildings excavated from the negative space within the block, a building that grows into rather than up from the ground. It is almost a case of changing places; the housing structures displace ground that is gathered in the negative space in the centre, which in turn is built into, creating the underground thermal baths. The geometry and fluidity of this topographical building invites the public to move through the block, never an obstacle to movement or vision, as it does not invade the semiprivate garden function this space has for the residents.

from positive to negative

Pori 2

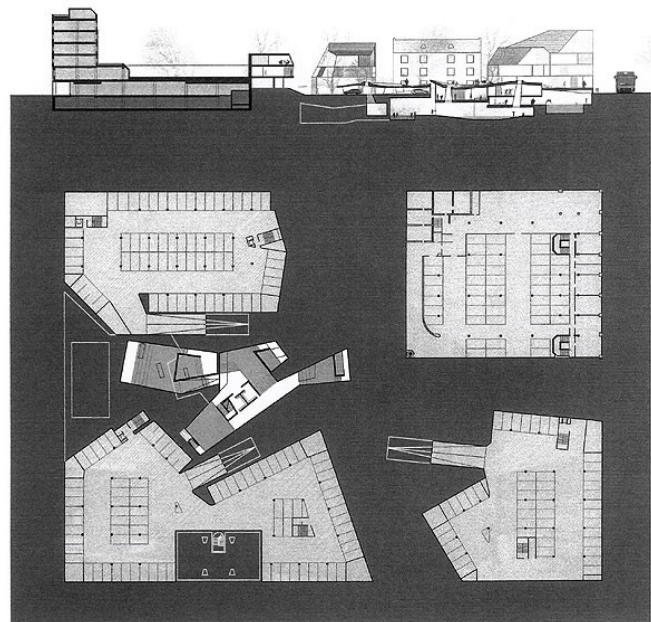

ground floor plan, c:1/500

5 10 30 50

longitudinal section ad, c:1/500

5 10 30 50

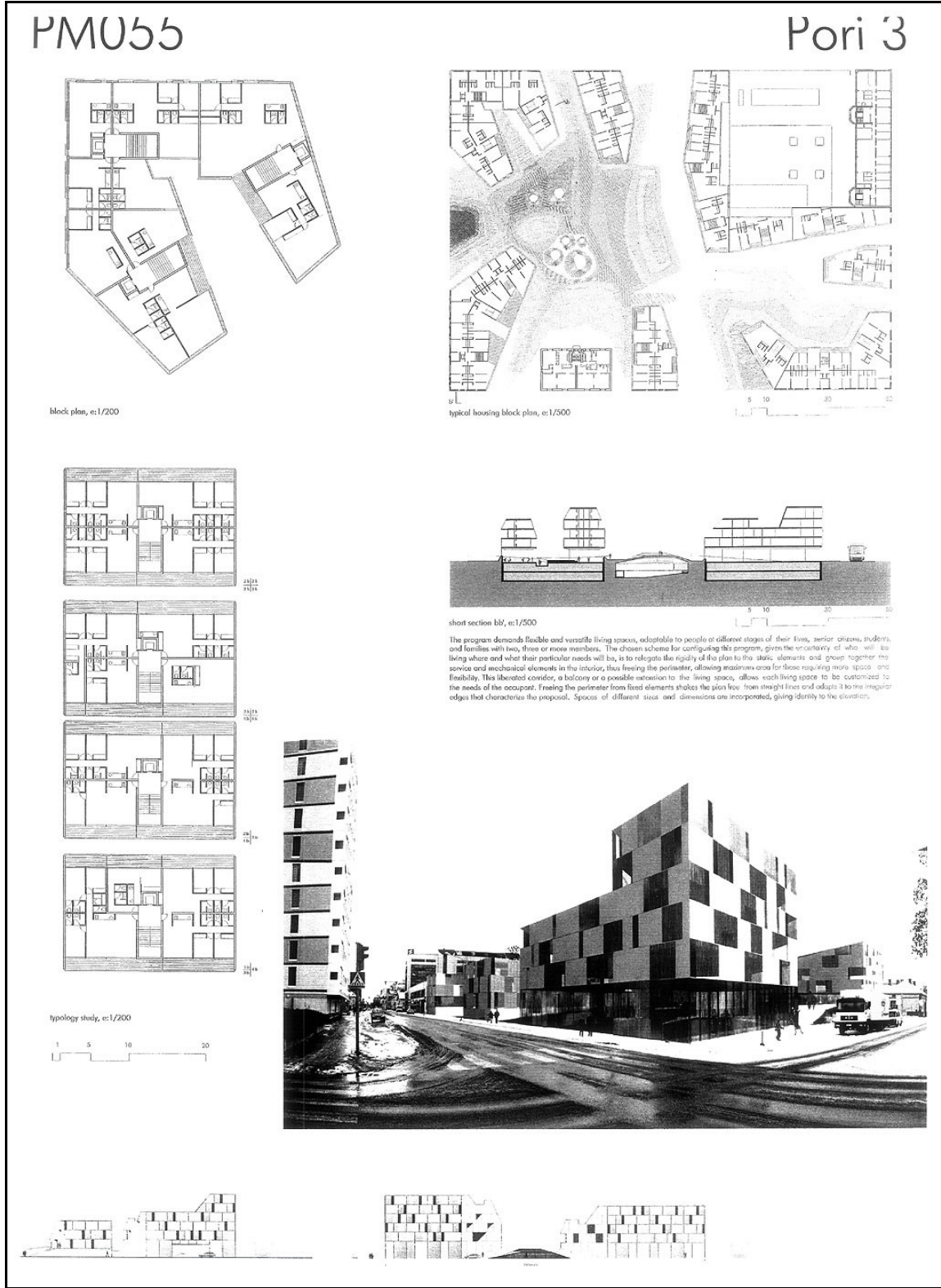

basement plan, c:1/500

5 10 30 50

Kuva 6. Porin kilpailun voittanut ehdotus PM055. Planssi 2.

Kuva 7. Porin kilpailun voittanut ehdotus PM055. Planssi 3.

”Ripoteltujen elementtien” ryhmässä tämä projekti pyrkii – ja onnistuukin varsin hyvin – löytämään erittäin hyvän tasapainon säännöllisyyden ja poikkeamien sekä tiheyden ja vapaan tilan välille – oivaltava nykyaikainen tulkinta pohjoismaisten kaupunkien ruutukaavaan perustuvasta historiallisesta rakenteesta.”²¹⁷

”Idea toimisi vielä paremmin, jos olemassa olevat rakennukset säilytettäisiin ja sisällytettäisiin suunnitelmaan. Pitäisi kenties laatia uusi useampia vaihtoehtoja sisältävä ehdotus, millä voitaisiin välttää nykyisten talojen purkaminen.”²¹⁸

”Pihasuunnittelu tarjoaa mahdollisuuden yksityisempien pihatilojen syntymiseen rakennusmassojen yhteyteen, vaikkakin alueen nykyinen sujuvuus tulisi säilyttää. Ehdotuksen jatkokehittely sallii alueen eteläpuolen vanhojen puurakennusten säilyttämisen, mikä hienosti viimeistelee ehdotuksen eleganssin.”²¹⁹

Kilpailun järjestäjän edustaja Porin kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelä ei pitänyt tuomariston valitsemaa voittaja ehdotusta parhaana, koska sen toteuttaminen olisi tullut taloudellisesti erittäin kalliiksi. Voittaneessa työssä oli sijoitettu maan alle kahteen kerrokseen runsaasti rakennusoikeutta muun muassa ison kylpylän ja pysäköintipaikkojen rakentamiseksi. Porin keskustan alueella maan alle rakentaminen on kallista maaperän ja pohjavesiolosuhteiden vuoksi. Ennen kilpailun tuomariston työskentelyä niin kutsuttu tekninen toimikunta, johon kuului myös kilpailunjärjestäjän edustajia, kävi kilpailuehdotukset läpi, jotta ehdotukset täyttäisivät kilpailuohjelmassa määritellyt rajaukset ja säännöt, ja jotta niiden toteuttaminen kilpailualueella olisi mahdollista. Tässä vaiheessa tuomaristolle oli esitetty, että kyseinen kilpailuehdotus ei ole kustannustehokkaasti toteutettavissa kilpailualueeksi määritetyllä alueella, joten sitä ei tulisi ainakaan valita voittajaksi.²²⁰ Kilpailuehdotus ei kuitenkaan rikkonut kilpailuohjelmassa olleita rajauksia tai sääntöjä, sillä kilpailuohjelmassa sallittiin rakentaminen maksimissaan kaksi kerrosta maan alle eli sillä perusteella kilpailuehdotusta ei voinut diskata kilpailusta ja ehdotus sai jatkaa kilpailua²²¹. Kysyin haastattelussa Olavi Mäkelältä miksi rakentaminen kaksi kerrosta maanalle oli kilpailuohjelmassa sallittu, jos se oli teknisesti haastavaa ja siitä syystä taloudellisesti kannattamaton? Mäkelän mukaan he eivät olleet ajatelleet, että joku suunnittelisi niin laajalle alueelle maan alaista rakentamista. Kaupunkisuunnittelussa oli ajateltu maan alle rakennettavan vain pysäköintipaikkoja asuinkerrostalojen alle. Mäkelä myönsi, että tässä he olivat tehneet

²¹⁷ Pirhonen 2004, 97.

²¹⁸ Pirhonen 2004, 97.

²¹⁹ Pirhonen 2004, 97.

²²⁰ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

²²¹ ESFA: European 7 / Pori. Competition Programme, 6.

virheen kilpailuohjelman laadinnassa, kun asia ei ollut tarkemmin rajattu, mutta olisi toivonut tuomariston kuunnelleen teknistä toimikuntaa tässä asiassa ja päätyneen toiseen ratkaisuun voittajan valinnassa.²²²

Kilpailun voittanut ehdotus oli muilta osin kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelän mukaan tavoitteiden mukainen. Se oli avoin korttelirakenteeltaan ja rakennusten muotoilu oli perinteisestä suorakaiteen muodosta poikkeavaa. Kortelin keskelle oli sijoitettu puisto/aukio, joka toisi viihtyisyyttä asukkaille ja ohikulkijoille. Tosin asuntojen pohjakaavoja hän ei kommentoinut eli oliko niiden puitteissa mahdollista toteutua tavoitteena ollut erikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien asukkaiden heterogeeninen kokonaisuus.²²³

Europan-kilpailua kokonaisuudessaan Mäkelä kritisoi myös. Hänen mukaansa Europan-kilpailuissa pääpaino on itse kilpailulla ja siinä annetaan liian vähän painoarvoa sille, että voittajaehdotukset myös toteutettaisiin ja että ne todella olisivat toteuttamiskelpoisia. Hänen mukaansa kilpailuehdotuksen perusteella toteutuneiden töiden määrä on todella pieni, liikaa ajatellaan, että se riittää kun nuori arkkitehti voi meriitikseen ilmoittaa Europan kilpailun voittamisen vaikka sitä ei ole toteutettu. Kilpailun juryn kokoonpanossa tulisi hänen mukaansa olla myös kilpailunjärjestäjän edustaja tai edustajia, jotta järjestäjän asettamat tavoitteet otettaisiin voittavan ehdotuksen ominaisuuksissa paremmin huomioon. Mäkelä ei usko, että järjestäjän edustajan osallistuminen tuomarointiin aiheuttaisi niin kutsuttua ”kotiin päin vetämistä”, minkä vuoksi järjestäjän edustajan läsnäolo juryn kokoonpanossa on kielletty nykyisten sääntöjen mukaan.²²⁴

5. Europan 7-arkkitehtuurikilpailu Tampereella

5.1 Kilpailuun osallistumisen lähtökohdat

Tampereen kaupunki on perustettu vuonna 1779 Tammerkosken läntiselle rannalle. Kaupunki sijaitsee kahden järven välisellä kannaksella Järvi-Suomen alueella. Kaupungin läpi virtaavan Tammerkosken korkeusero on 18m, yläjuoksulla on Näsijärvi pohjoisessa ja alajuoksulla Pyhäjärvi etelässä. 1800-luvulla koski valjastettiin teollisuuden energianlähteeksi

²²² Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

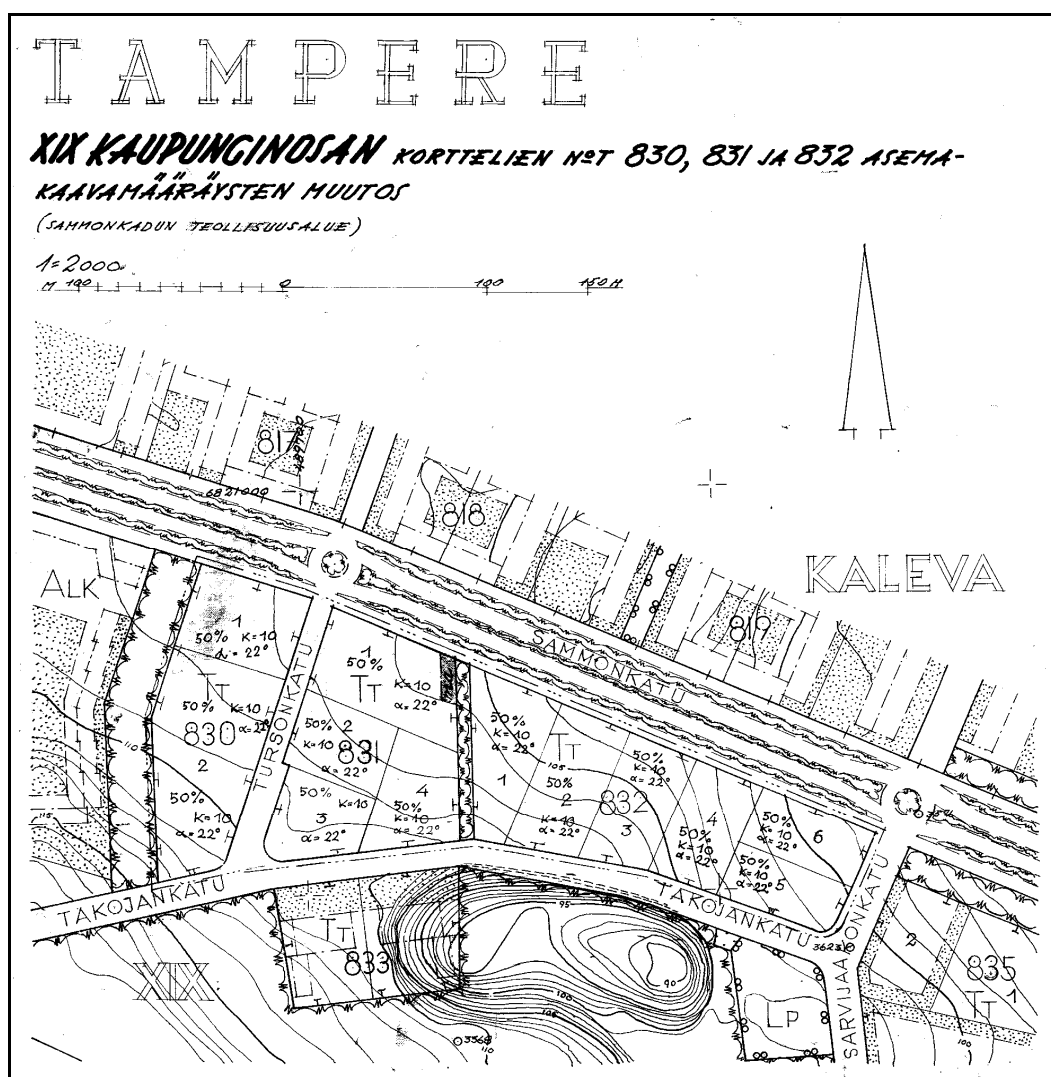
²²³ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

²²⁴ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

muun muassa paperi- ja tekstiiliteollisuudelle. Vuonna 1992 Ympäristöministeriö listasi Tammerkosken teollisen kaupunkimaiseman yhdeksi Suomen kansallismaisemaksi.²²⁵

Vuonna 2002 Tampere oli Pohjoismaiden suurin sisämaakaupunki, jossa asui noin 220 000 asukasta. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Tampereen asukasluku oli noussut 24 000 asukkaalla.²²⁶

Kilpailualue sijaitsee Kalevan kaupunginosassa, hieman yli 2 km:n päässä kaupungin keskustasta, alueen pääkadun Sammonkadun eteläpuolella. Sammonkatu on kolmeajoratainen

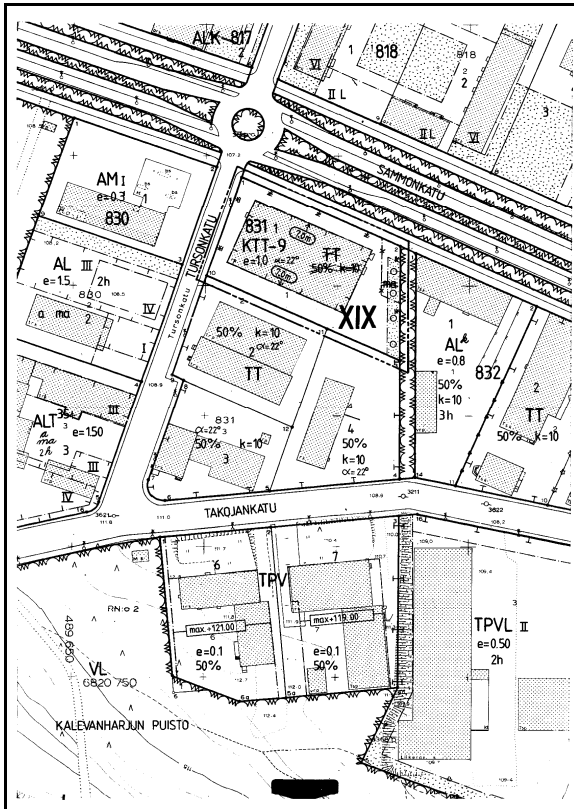

Kuva 8. Kilpailun aikana osittain voimassa ollut asemakaava 1484, päivätty 27.2.1960. (TKSA) Rajaus tekijän.

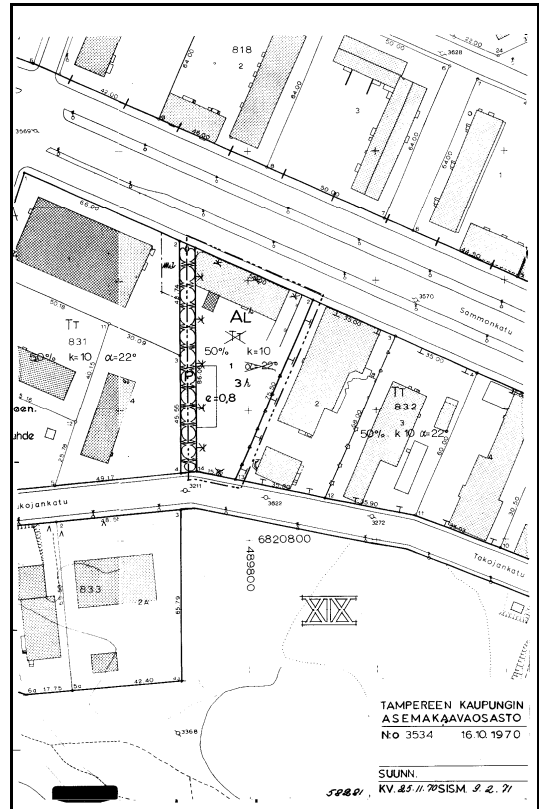
²²⁵ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 3.

²²⁶ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 3.

katu, jonka keskimäinen ajorata on kaksisuuntainen ja jota yleisemmin käytetään. Molemmilla sivuilla on yksisuuntaiset ajoradat, joiden varrella on parkkialueet ja käynnit tonteille. Kilpailualue rajoittuu Sammonkadun, Sarvijaakonkadun, Takojankadun ja Tursonkadun väliselle alueelle. Kilpailualue käsitti korttelit 831 ja 832, joiden välissä kulkee 6 metriä leveä puistoalue, jota ei kuitenkaan ole rakennettu puistoksi.²²⁷

Kuva 9. Vuoden 1960 asemakaavaan 1484 tehty asemakaavan muutos 6219, päivätty 14.8.1984. Rajaus tekijän. (TKSA)

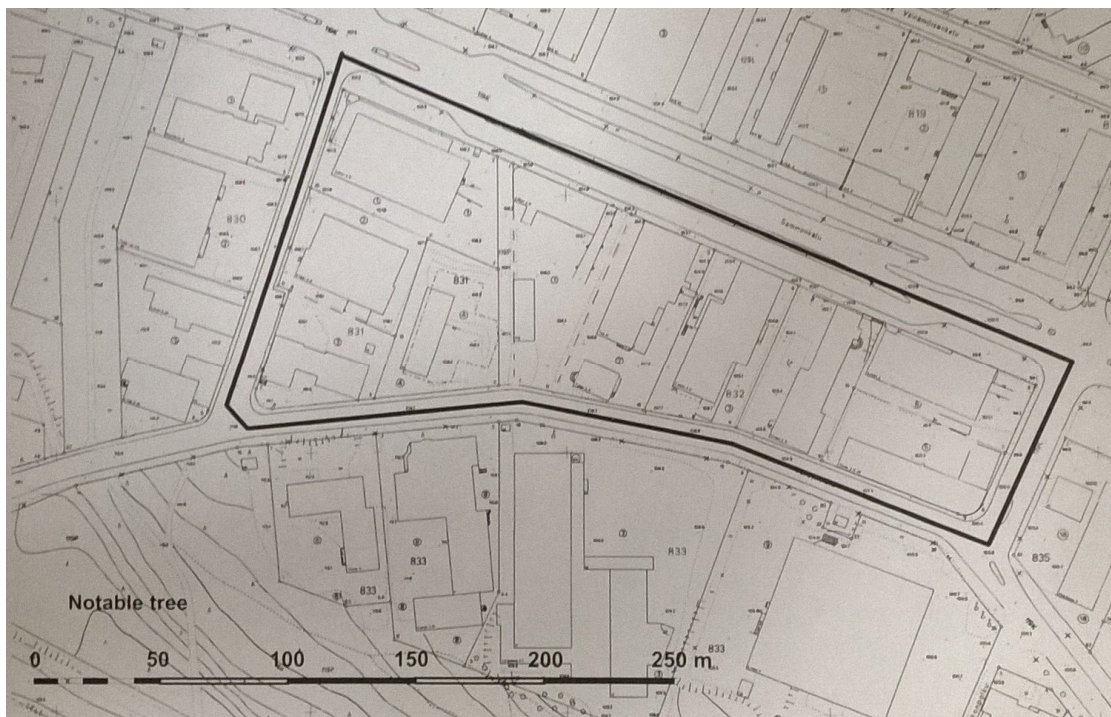
Kuva 10. Vuoden 1960 asemakaavaan 1484 tehty asemakaavan muutos 3534, päivätty 9.2.1971. Rajaus tekijän. (TKSA)

Alueen ensimmäinen käyttösuunnitelma on tehty 1940-luvulla. Ympäristön rakennukset on rakennettu pääosin 1950- ja 1960-luvuilla. Asuinrakennukset ovat suurimmalta osaltaan lamellitaloja (useampi porraskäytävä) ja korttelit ovat avoimia. Aluetta halkoo kaksi pääväylää Sammonkatu ja Teiskontie. Sammonkadun länsipäässä on rivi yksikerroksisia liikerakennuksia ja kuusikerroksisia lamellitaloja. Kadun itäpäässä on lamellitalojen lisäksi myös pienteollisuusrakennuksia. 1980-luvulta lähtien teollisuustoiminnot ovat siirtyneet alueelta pois ja tilalle ovat tulleet toimistot ja kaupat. Palvelut alueella ovat monipuoliset ja

²²⁷ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 4-5.

hyvät. Kilpailualueen lähistöllä on marketteja, huonekalukauppoja, huoltoasema, leipomo sekä kaksi urheiluhallia, muutama koulu ja uimahalli. Sammonkadun eteläpuoleisella alueella on metsäinen, puistomainen soraharju Kalevankangas, joka nousee 20 metriä Sammonkadulta ja jonka päällä on kaupungin hautausmaa.²²⁸

Kilpailualueella korttelin 831 eteläosassa oli kilpailun aikana voimassa asemakaava vuodelta 1960 (Kuva 8) ja pohjoisosassa asemakaava vuodelta 1984 (Kuva 9). Korttelin 832 länsireunassa sekä välissä olevalla puistoalueella oli voimassa asemakaava vuodelta 1971 (Kuva 10) ja itäreunassa vuodelta 1960 (Kuva 8). Kortteleiden ja puiston yhteenlaskettu kokonaisala on 22.093m². Korttelissa 831 on neljä tonttia, tontit 1, 2, 3 ja 4 sekä korttelissa 832 kuusi tonttia, tontit 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Kilpailualueen tontit omistaa Tampereen kaupunki ja se on vuokrannut ne käyttäjille/kiinteistöjen omistajille.²²⁹

Kuva 11. Kuvassa Tampereen kilpailualueen rakennuskanta ennen kilpailua. (TKSA) Rajaustekijän.

Suurin osa rakennuskannasta oli lähes 50 vuotta vanhaa. Osaa rakennuksista oli laajennettu useampaankin otteeseen. Rakennukset olivat pääosin 2-3 kerroksisia ja niissä toimii pienyrityksiä. Tontilla 832-5 oleva entinen kenkätehdas on saneerattu toimistokäyttöön ja sillä

²²⁸ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 4.

²²⁹ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 5-6.

on arkkitehtonista arvoa. Tontilla 832-3 on toimistorakennus 1990-luvulta ja elintarvike-
kauppa.²³⁰

Tampereen kilpailualueen korttelin 831 pohjoisosa oli varattu Liike-, toimisto- ja teollisuusrakennusten korttelialueeksi (KTT-9) ja eteläosa oli varattu Teollisuusrakennusten korttelialueeksi (TT). Korttelin 832 länsireuna oli varattu Liiketalojen korttelialueeksi (AL) ja itäreuna Teollisuusrakennusten korttelialueeksi (TT).²³¹

Europar 7-arkkitehtuurikilpailun järjestäjinä Tampereella olivat Tampereen kaupunki ja Skanska Sisä-Suomi Oy²³². Kukaan kyselyyni vastanneista tai haastatteleistani henkilöistä ei osannut sanoa tai muistanut miksi juuri Europar 7-arkkitehtuurikilpailuun päätettiin osallistua. Tiina Leppäsen mukaan Tampereen kokoiselta kaupungilta halukkuutta kilpailuun osallistumisesta kuitenkin kysyttiin ESF:n toimesta joka kerta kun kilpailu järjestettiin (joka toinen vuosi) Suomessa²³³. Europar 7-arkkitehtuurikilpailuun osallistumisesta ei löytynyt Tampereen kaupunginarkistostakaan minkäänlaisia dokumentteja, esityksiä tai päätöksiä. Asiaa ei todennäköisesti ollut käsitelty millään tavalla kaupunginvaltuuston tai -hallituksen kokouksissa tai silloisissa kaupunkisuunnitteluun liittyvissä lautakunnissakaan.²³⁴ Pöytäkirjaotteiden ja muistiodien puuttumisen perusteella voi olettaa, että päätös kilpailuun osallistumisesta on tehty virkamiespäätöksenä ilma, että asiaa on käsitelty kaupungin luottamuselimissä, mikä ei ole aivan tavallinen käytäntö näin ison hankkeen kohdalla, kuten Tampereen kaupunginvaltuutettuna sekä ympäristö- ja rakennusjaoston puheenjohtajana toiminut Niina Rissanen haastattelussa totesi²³⁵. Tampereen kaupungin organisaatiossa oli 2000-luvun alussa aloitettu mittava uudistus, joten edes silloisen lautakunnan virallista nimeä ei muistettu ja päätöksentekoprosessitkin olivat lukuisten muutosten myötä unohtuneet²³⁶. Skanskan silloinen projektipäällikkö Markus Tanninen muisteli, että Skanska Sisä-Suomi Oy:n ja Tampereen kaupungin yhteinen kilpailuhanke olisi lähtenyt liikkeelle Skanska Sisä-Suomi Oy:n aloitteesta²³⁷. Kaupungin myötämielisyyteen kilpailun järjestämisestä vaikutti varmasti se, että Skanska Sisä-Suomi Oy huolehti osittain kilpailuun liitty-

²³⁰ ESFA: Europar 7 / Tampere. Competition Programme, 5-6.

²³¹ Tampereen kaupunginarkisto (TKA): Asemakaavat 1484, 3534, 6219.

²³² ESFA: Europar 7 / Tampere. Competition Programme, 2.

²³³ Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016.

²³⁴ Sähköpostikysely Tampereen kaupunginarkisto 27.4.2015, 20.4.2016 ja 21.4.2016.

²³⁵ Niina Rissanen haastattelu 18.4.2016.

²³⁶ Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016; Niina Rissanen haastattelu 18.4.2016; sähköpostikysely Markus Tanninen 6.4.2016.

²³⁷ Sähköpostikysely Markus Tanninen 6.4.2016.

vistä kustannuksista²³⁸. Kaupungille jäisi kuitenkin osa kustannuksista esimerkiksi kilpailua organisoineen kaava-arkkitehdin palkan muodossa sekä ideakilpailun jälkeen odotettavissa olevien jatkosuunnitelmien kustannusten muodossa.

Miksi Sammonkadun varrella oleva teollisuus- ja liikerakennustenkorttelit valittiin kilpailualueeksi, ei selvinnyt tekemissani haastatteluissa eikä kyselyissä. Skanskan projektipäällikkö Markus Tannisen muistikuvan mukaan ehdotus kilpailualueesta tuli Tampereen kaupungin taholta²³⁹. Silloinen kaavoitusjohtaja Jyrki Laiho kertoi, että kilpailualueen valinnan on todennäköisesti tehnyt Europan 7-kilpailua hoitanut kaava-arkkitehti pitkän kokemuksensa turvin. Samaa mieltä olivat myös silloinen kaavoituspäällikkö Veikko Vänskä sekä kaavoitusarkkitehti Dani Kulonpää ja projektiarkkitehti Tiina Leppänen. Kilpailua hyvin itsenäisesti hoitanut kaava-arkkitehti on kuollut muutama vuosi sitten, joten hänen kantansa asiaan ei enää saa.²⁴⁰ Erikoiseksi kilpailualueen valinnan tekee se, että KSOY Arkkitehtuuria suunnittelutoimistosta arkkitehti Erkki Karvala kertoi heidän tehneen kaavatyötä kohteessa jo monta vuotta ennen Europan-kilpailua ja päässeen kaavoittajan kanssa yhteiseen näkemykseen kaavasta, virallinen kaavatyö kaavoittajan toimesta oli alkamassa. Karvalan mukaan joku muu taho oli sopinut alueen ottamisesta Europan-kilpailun kohteeksi aluetta kaavoittavan arkkitehdin tietämättä ja maa-alueen haltijoiden tietämättä. Tilanne oli hänen mukaansa kiusallinen.²⁴¹ Kilpailun jälkeen paikallislehti Tamperelaisen artikkelissa kaavoituspäällikkö Veikko Vänskä kertoo, että arkkitehtikilpailun tulosta ei lähdetä toteuttamaan käytännössä, koska ”Kaupunki ei ole sitoutunut toteuttamaan aluetta kilpailun voitaneen työn pohjalta. Asiaa voidaan pohtia siinä tapauksessa, jos kiinteistön omistajilla on siihen halukkuutta”²⁴². Sammonkadun varrella olevien kortteleiden 831 ja 832 valinta kilpailualueeksi jäi arvoitukseksi. Tiina Leppänen pohti haastattelussa, että alueen valintaa kilpailukohteeksi on saattanut vaikuttaa se, että aluetta on alettu 2000-luvun alussa mieltää muutosalueena ja voimakkaan uudistuksen kohteena, johon on saattanut vaikuttaa myös vuosikymmenen alussa uudelleen esille noussut raitiotiehanke Tampereella. Raitiotien

²³⁸ Tampereen kaupunkisuunnittelun arkisto (TKSA): Lehistötiedote 2.1.2004.

²³⁹ Sähköpostikysely 6.4.2016 Markus Tanninen.

²⁴⁰ Sähköpostikyselyt Jyrki Laiho 20.4.2016; Veikko Vänskä 25.1.2016; Dani Kulonpää 29.3.2016 ja Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016.

²⁴¹ Sähköpostikysely Erkki Karvala 20.3.2016.

²⁴² Karjalainen, Sasu 23.10.2004: *Punaiset kuutiot olisivat nähtävyyys*. Tamperelainen.

idänpuoleinen linja kulkisi juuri kilpailualueita rajaavaa Sammonkatua pitkin. Mutta varmaa tietoa asiasta hänelläkään ei ollut.²⁴³

Miksi valita kilpailuun alue jolle oltiin jo tekemässä uutta suunnitelmaa ja miksi valita alue jonka toteuttamiseen kilpailuehdotuksen perusteella ei sitouduta? Ideakilpailun kohteeksi valitaan yleensä alue, jonka suunnitteluun halutaan uusia ideoita ja jonka suunnittelu on koettu haastavaksi ja vaikeaksi. Olisi loogista ajatella, että jo ennen kilpailua tehtyyn kaavoitussuunnitelmiin ei oltu kaupungin taholta tyytyväisiä, koska tehdystä työstä huolimatta, alue valittiin kilpailukohteeksi. Toisaalta, jos heti kilpailun jälkeen tiedettiin, pohtimatta kilpailuehdotusten mukanaan tuomia ideoita, että kaupungilla ei ole tarvetta kaavoitukselle, jää tämäkin ajatus vaille vahvistusta. Silloisen kaavoitusjohtajan epäily siitä, että päätöksen kilpailukohteesta olisi yksin tehnyt kilpailun organisoinut kaava-arkkitehti, kuulostaa erikoiselta. Se, että Tampereen kokoisen kaupungin kaupunkisuunnittelussa kaava-arkkitehdin asemassa ollut henkilö voisi päättää, rajata ja organisoida näinkin merkittävän arkkitehtuurikilpailun alusta loppuun asti täysin itsenäisesti, saamatta siihen kirjallista päätöstä esimiehiltään ja/tai kaupungin luottamuselimistä ei tunnu nykyaikaisten toimintamenetelmien puitteissa mahdolliselta. Tätä ihmetteli myös Tampereen kaupunginvaltuutettuna ollut Niina Rissanen²⁴⁴.

5.2 Kilpailun tavoitteiden määrittely ja kilpailuohjelma

Tampereen kilpailukohteen kilpailuohjelman laati kilpailua vetänyt kaava-arkkitehti. Hän myös todennäköisesti määritteli kilpailua koskevat tavoitteet.²⁴⁵ Tiina Leppänen ei muista, että aiheesta olisi pidetty virallisia palavereja, mutta epävirallisesti tavoitteista saatettiin keskustella kahvipöydissä ja käytävillä. Saman näkemyksen esittivät myös kaavoitusjohtaja Jyrki Laiho ja kaavoitusarkkitehti Dani Kulonpää.²⁴⁶

Tampereen kilpailuohjelma (Liite 11) noudatti samaa formaalia muotoa kuin Porinkin kilpailuohje. Kilpailuohjelman ensimmäinen luku oli ”Competition Invitation”, jossa selvitettiin kilpailuorganisaatio, kilpailun teema sekä kilpailun tarkoitus, kuka voi osallistua kilpailuun, esiteltiin kilpailun palkinnot ja tuomaristo sekä kerrottiin ohjelman hyväksyneet tahot,

²⁴³ Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016

²⁴⁴ Niina Rissanen haastattelu 18.4.2016

²⁴⁵ Sähköpostikyselyt Jyrki Laiho 20.4.2016; Veikko Vänskä 25.1.2016; Dani Kulonpää 29.3.2016 ja Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016.

²⁴⁶ Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016; Jyrki Laiho 20.4.2016; kaavoitusarkkitehti Dani Kulonpää.

kilpailuajankohta ja kilpailukieli.²⁴⁷ Kilpailuohjelman toisessa luvussa ”Technical Information on The Competition” selvitettiin kilpailuun liittyvät dokumentit, kilpailuun liittyvien kysymysten esittämisen- ja kilpailualueeseen tutustumismahdollisuudet sekä tuomariston työskentelyaika ja lopullisten tulosten julkistamispäivä. Luvussa selvitettiin myös kilpailujälkeistä tilannetta kuten mahdollisia toimeksiantoja ja tekijänoikeuksia sekä mistä kilpailun säännöt löytyvät.²⁴⁸

Kolmannen luvun sisältönä oli ”Competition Assignment”, jossa kerrottiin Tampereen kaupungin historiasta ja asemasta sekä kilpailualueen ympäristöstä ja sijainnista. Luvussa selvitettiin myös kilpailualueen tontit, niiden pinta-alat ja omistajat sekä tonteilla olevat rakennukset, niiden kunto ja käyttötarkoitus. Luvussa kerrottiin myös Kalevan alueen palvelutarjonnasta ja liikennemääristä. Myös kilpailualueen luonnonolosuhteet selvitettiin: luonnon valon määrä talvella ja kesällä sekä lumisen ajan ajankota, samoin kuin maaperän koostumus ja muodot sekä kasvillisuus. ”Viimeisenä luvussa kerrottiin kilpailun tavoitteet, jotka olivat:

- löytää keinoja alueen kaupunkikuvan ja nykyisen luonteen muuttamiseksi siten, että kokonaisuus on eri vaiheissa toimiva
- alueen tulee muodostaa tiiviin ja toimivan kaupunkiasuinalueen lähellä palveluja ja hyvien julkisten liikenneyhteyksien läheisyydessä”²⁴⁹

Neljännessä luvussa ”Planning Instructions” annettiin suunnitteluohjeet. Suunnitteluohjeissa tonttien tehokkuudeksi määriteltiin 1,5 x tontin pinta-ala. Kilpailualue tuli voida rakentaa useammassa eri vaiheessa sitä mukaa kun tontit vapautuisivat kaupungin käyttöön. Korttelissa 832 olevalla tontilla 5 oleva toimistoiksi kunnostettu vanha kenkätehdas tuli säilyttää. Samassa korttelissa olevien tonttien 1 ja 2 rakennusten säilyttämistä tuli myös pohtia osana uutta kaupunkimaista rakennetta. Asunnoista 50 – 60 % tuli olla pieniä yhden tai kahden huoneen asuntoja keittiöllä tai keittokomerolla varustettuja 40 – 55m² kokoisia. Jotta alueelle muodostuisi sosiaalisesti monimuotoinen väestörakenne, tuli alueen tarjota myös isompia asuntoja lapsiperheille. Kilpailijoiden tuli myös miettiä uusia ratkaisuja tuetun asumisen, työskentelyn, lastenhoidon ja vanhuksille tarjottavien palvelujen tarjoamiseksi. Asuinrakennusten korkeudeksi määriteltiin ohjelmassa kolmesta kahdeksaan kerrosta mukaan lukien pohjakerros. Erityyppisten talojen yhdistelmät ja niiden erilaiset variaatiot oli-

²⁴⁷ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 2.

²⁴⁸ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 3.

²⁴⁹ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 3-6.

vat suotavia. Erityistä huomiota tuli kiinnittää piha- ja oleskelualueiden valoisuuteen ja suojaisuuteen. Ehdotusten tuli sisältää myös työ- ja liiketiloja ainakin Sammonkadun varrelle tulevien talojen pohjakerroksessa. Liike-, toimisto ja muita työtiloja voi sijoittaa tarvittaessa myös muualle. Parkkipaikkoja alueelle tuli varata 1/100 asuineliötä kohden, 1/50 liiketilan eliötä kohden ja 1/50 toimistotilaneliötä kohden. Parkkipaikat tuli sijoittaa maan alle tai monikerroksisiin parkkitaloihin huomioiden alueen maanpinnan koreudet.²⁵⁰

Neljännän luvun lopussa kerrottiin vielä kilpailuehdotusten arviointikriteerit. ”Arvioinnissa kiinnitettäisiin erityistä huomiota seuraavissa kohdin:

- eri asukasryhmien tarpeiden huomioon ottaminen niin asunto- kuin korttelisuunnittelussakin
- alueelle suunniteltavan palvelutarjonnan toimivuuteen
- pihojen toiminnallisuuteen, turvallisuuteen, valoisuuteen ja suojaisuuteen
- kilpailualueen kaupunkikuvalliseen ilmeeseen eri toteutusvaiheissa ja alueen valmistuttua
- pysäköinti- ja liikennejärjestelyiden toimivuuteen”²⁵¹

Kilpailuohjelman viidennessä ja viimeisessä luvussa ”Instructions for Drawing up The Entries” annettiin ohjeet kilpailuehdotusten esitystavoille. Planssien kooksi määriteltiin A1, suunnaksi pystysuunta ja lukumääräksi kolme kappaletta. Arkkitehtuurikilpailuissa tuomaristo ei näe tekijöiden nimiä ennen kuin arviointi on tehty ja voittajat valittu, joten plansseihin tuli laittaa kaksi kirjaiminen ja kolminumeroinen koodi planssin vasempaan yläkulmaan. Jokaiselle planssille määriteltiin oma sisältö: ensimmäisellä planssilla tuli esittää ehdotuksen liittyminen sekä teemaan että ympäristöön, toisella ja kolmannella planssilla tuli esittää edotuksen arkkitehtoninen idea ja toteutustapa. Erityisesti jo olemassa olevien elementtien ja uusien toimintojen suhde tuli esittää ja tähän käyttää kolmiulotteisia esitysmenetelmiä. Ohjelmassa määriteltiin myös laadittavat piirustukset sekä niiden mittakaavat, jotka tuli näkyä jokaisen piirustuksen yhteydessä. Kilpailijoiden tuli myös varmistaa, että planssit oli helppo muokata julkaistavaan muotoon tai helppo kopioida. Kilpailijoiden tuli plansseissa myös selvittää miten rakentaminen vaiheistetaan. Mikäli ohjelmassa mainittuja esitystapoja ei noudatettu, tuomaristolla oli mahdollisuus hylätä ehdotus. Planssien lisäksi kilpailuun tuli jättää A3 kokoinen asiakirjanippu, jonka kansilehdellä oli kilpailutyön koodi vasemmassa yläreunassa. Asiakirjat tuli laatia kahtena kappaleen, joista ensimmäiset lähe-

²⁵⁰ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 6-7.

²⁵¹ ESFA: European 7 / Tampere. Competition Programme, 7.

tettiin tuomaristolle ja toiset Europan-organisaation tutkimuskomitealle. Dokumentteja sai olla maksimissaan 10 kappaletta: lyhyt tiivistelmä ongelma-alueista ja projektin lähestymistavoista, jokaisesta planssista värillinen pienennös, selvitys miten ehdotus liittyy kilpailun teemaan, ehdotuksen kokonaisidea ja ratkaisun perustelut osa-alueittain sekä alustava taloudellinen kannattavuustarkastelu ja toteutustapa sekä teknisiä tarkasteluja ja mahdollisia detaljeja.²⁵²

Lisäksi kilpailuehdotukseen tuli liittää suljettu A4 kokoinen kirjekuori, jonka päälle oli kirjoitettu vain kilpailukoodi. Kuoreen tuli laittaa Europan-sivuilta tulostettava palautuslomake johon tuli laittaa kilpailuehdotuksen koodi vasempaan yläreunaan, kilpailijan tai työryhmän henkilötiedot sekä jokaisen allekirjoitukset. Mahdollista myöhempää julkaisua varten toivottiin vielä sähköisessä muodossa olevia tiedostoja plansseista ja asiakirjoista, suljetussa kirjekuoreessa kahtena kappaleen, jotka tuli toimittaa CD-ROM:na kilpailumaan ja Europan pääsihteereille.²⁵³

Kilpailun voittanut arkkitehtipari Saara ja Janne Repo kertoivat, että heidän mielestään kilpailuohjelmasta tulivat tavoitteet hyvin esille. Tavoitteet olivat heidän mielestään myös realistisia ja hyvin yhtenevät paikan ominaisuuksien ja niiden antamien mahdollisuuksien kanssa.²⁵⁴

5.3 Tampereen Sammonkadun kilpailuehdotukset, arviointi ja palkitseminen

Europan kilpailun tuloskirjassa ”Europan 7. Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity” sanotaan Tampereen kilpailukohteesta, että:

”Kilpailualue sijaitsee kaksi kilometriä kaupungin keskustasta itään, alueen pääkadun, Sammonkadun varrella. Kyseessä on pääosin 1950-luvulla rakennettu teollisuusalue, joka palvelee pienyrityksiä. Kilpailijoiden tuli esittää näkemyksensä asuminen ja lähipalvelujen järjestämisestä kilpailualueella. Alue tarjoaa hyvät mahdollisuudet nykyaikaisille tilaville perheasunnoille, vanhusten palveluasunnoille sekä opiskelija-asunnoille, joista on keskustassa pulaa. Toimisto- ja liiketilojen lisääminen asuinrakennusten katutasoon luo alueelle monimuotoisuutta. Hyvät liikenneyhteydet, kävelyetäisyys keskustaan, nykyaikaiset pysäköintijärjestelyt sekä virkistysalueiden läheisyys tekevät alueesta halutun.”²⁵⁵

²⁵² ESFA: Europan 7 / Tampere. Competition Programme, 8-10.

²⁵³ ESFA: Europan 7 / Tampere. Competition Programme, 10.

²⁵⁴ Sähköpostikyselyt 1.2.2016 Saara Repo; 1.2.2016 Janne Repo.

²⁵⁵ Pirhonen 2004, 103.

Tampereen kilpailuun jätettiin kaikkiaan 13kpl kilpailuehdotusta määräaikaan mennessä²⁵⁶. Kilpailun voittanut arkkitehtipari Saara ja Janne Repo kertoivat valinneensa Tampereen kohteen, koska kohde vaikutti mielenkiintoiselta ja monipuoliselta kaupunkiympäristönä ja se sijaitsi keskellä olemassa olevaa kaupunkirakennetta. Kohdealue oli myös toiselle heistä tuttu, hän oli opiskeluaikoinaan asunut kohteen naapurissa. Hän koki myös tamperelaisen mielentilan tutuksi, siellä ollaan ”jalat maassa ja polvillaan”.²⁵⁷

Tuomaristo jakoi ehdotukset kahteen luokkaan yläluokkaan (upper class entries) ja alaluokkaan (lower class entries) (Liite 12). Alaluokkaan jäi kilpailuehdotuksia yhdeksän kappaletta kolmestatoista kilpailuehdotuksesta. Näitä ehdotuksia tuomaristo ei kommentoinut eikä laittanut paremmuusjärjestykseen.²⁵⁸

Tuomariston kilpailusta antamassa yleisarvostelussa sanottiin seuraavaa:

”Tammerkosken rannoille levittäytyvä Tampereen kaupunki on yksi Suomen vanhimmista asutuskeskuksista, Koskea käytettiin jo varhain teollisuuden tarpeisiin, ja Tampere olikin yksi eteläisen Suomen menestyvimmistä teollisuuskeskuksista. Suurin osa vanhoista tehtaista on säilynyt joen varressa tiilisinä muistoina menneiltä ajoilta; valtavia rakennuksia on viime aikoina korjattu kaupalliseen, virkistys- ja asuinkäyttöön. Toisin kuin useimmissa Suomen suurimmissa kaupungeissa, 1800-luvun ruutukaavan vaikutus ei Tampereella ole kovin näkyvä. Kaupungin piirteet seurailevat pikemminkin topografisia linjoja. Aiempi teollisuuskaupungin luonne on häviämässä, ja se korvautuu nykyisen jälkiteollisen ajan toiminnoilla; Tampere on edelleen vahva alueellinen kaupankäynnin ja talouden keskus, ja koko Suomen mitakaavassa merkittävä tiedon, koulutuksen ja kulttuurin keskittymä.”²⁵⁹

”Kilpailualue on tyypillinen 1950- ja 60-luvun asuinalue, joita kaupunkeihin rakennettiin sekä teollisuustöihin tulevien ihmisten tarpeisiin. Kadun varteen rakennettiin sekä asuntoja että teollisuusrakennuksia. Kilpailualue sijaitsee erään kaupungin pääkaduista, Sammonkadun varrella muinaisen harjun reunustalla: kuin parveke kaupungin yllä.”²⁶⁰

”Kuten useimmissa suomalaisissa lähiöissä, kasvillisuus on melko runsasta ja samankaltaista kuin läheisessä metsässä. Rakennustiheys on alhainen, kolmi- tai nelikerroksisia taloja muutaman parkkipaikan ympärillä. Kaupallisia palveluita on melko vähän, sillä suurin osa liikkeistä on keskittynyt aivan ydinkeskustaan. Vaikka alue ei kenties vaikuta kovin ongelmalliselta verrattuna vastaaviin keskieuropa-

²⁵⁶ Pirhonen 2004, 13.

²⁵⁷ Sähköpostikyselyt 1.2.2016 Saara Repo; 1.2.2016 Janne Repo.

²⁵⁸ EFSA: European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 16-18.

²⁵⁹ Pirhonen 2004, 102-103.

²⁶⁰ Pirhonen 2004, 103.

lasiin alueisiin, se kuitenkin tarjoaa vain juuri ja juuri kestävän ja harkittavissa olevan ”elämäntavan” nykyisten suomalaisten standardien valossa: tällaisen kaupunkialueen tulisi tarjota korkeampaa varustelutasoa, suoraa yhteyttä luontoon (järvi, metsä, pellot), parempia yhteyksiä kaupungin sisällä tiheimmän julkisen liikenteen verkoston avulla sekä vaihtelevampia asuntotyyppejä, jotta paikka olisi nykyistä houkuttelevampi.”²⁶¹

”Kilpailualueella on erimuotoisia, -kokoisia ja eri tarkoituksia palvelevia rakennuksia. Kuitenkaan suhdetta näihin olemassa oleviin rakennuksiin ei hyödynnetä missään ehdotuksessa. Suurin osa ehdotuksista jättää huomiotta alueen omaleimaisen topografian, joka silti oli yksi suunnittelutehtävän lähtökohdista. Suhdetta harjumaisemaan laajemmin käsitellään vain yhdessä ehdotuksessa, joka muilta osin on melko kömpelö ja väärän kokoinen. Myöskään maankäytön eri asteita (julkinen, yksityinen, avoin, suljettu) ei ole otettu keskeiseksi teemaksi. Uusien ohjelmien ja rakenteiden mahdollisuutta ei ole juurikaan tutkittu.”²⁶²

”Parhaat ehdotukset valittiin kolmen kriteerin perusteella: vahva kiinnostus asumisen laatuun ja typologioiden muuntelumahdollisuuksiin, kyky yhdistää alueen muuttamat puolet erilaisine mittakaavoineen ja sisätilojen riittävä muuntelu ja uuden arkkitehtuurin vahva näkyvyys, joka luo alueelle omaleimaisen ilmeen. Toisistaan poikkeavin keinoin jokainen näistä ehdotuksista esittää jotain uutta, kiinnostavaa maankäyttöä: BL356:n jokaisella rakennuksella on oma ”puutarha”, jotka muodostavat vastakohdan alueen koskemattomiksi jätetyille, luontoon avautuvalle osalle; JT542:n kilpailualueita peittävät enimmäkseen yksityiset pihat ja asuinrakennukset, jotka on ripoteltu pidemmän ja korkeamman, pääkadun varressa olevan rakennuksen viereen; CO808 ehdottaa kolmea vihreää pihaa.”²⁶³

Tuomariston neljä yläluokkaan valitsemaa kilpailuehdotusta olivat CO808, JT542, BL356 ja AE127. Kilpailun voitti ehdotus CO808 ja sen takaa löytyy työryhmä johon kuuluivat suomalaiset Saara ja Janne Repo sekä Antti Raudaskoski. Toiseksi tuli ehdotus nimeltä JT542, jonka olivat tehneet suomalaiset Janne Kantee, Timo Saari ja Jari Huhtaniemi. Kunniamaininnan sai ehdotus nimeltä BL356, jonka tekijät ovat saksalaiset Holger Schmidt ja Tahl Kaminer. Neljänneksi kilpailussa sijoittui ehdotus AE127 (tekijät ei tiedossa).²⁶⁴

Voittanutta ehdotusta CO808 (Kuvat 12., 13 ja 14) tuomaristo luonnehti seuraavasti:

”Ehdotus esittää suurempaa asumistiheyttä pääkadun varrelle ja tarjoaa yhtymäkohdan laajempaan kaupunkirakenteeseen. Tämä strategia, jota voidaan kuvata kolmella avainsanalla ”tiivistä, yhdistä, liitä”, lieneekin ehdotuksen vahvin puoli: erilaiset

²⁶¹ Pirhonen 2004, 103.

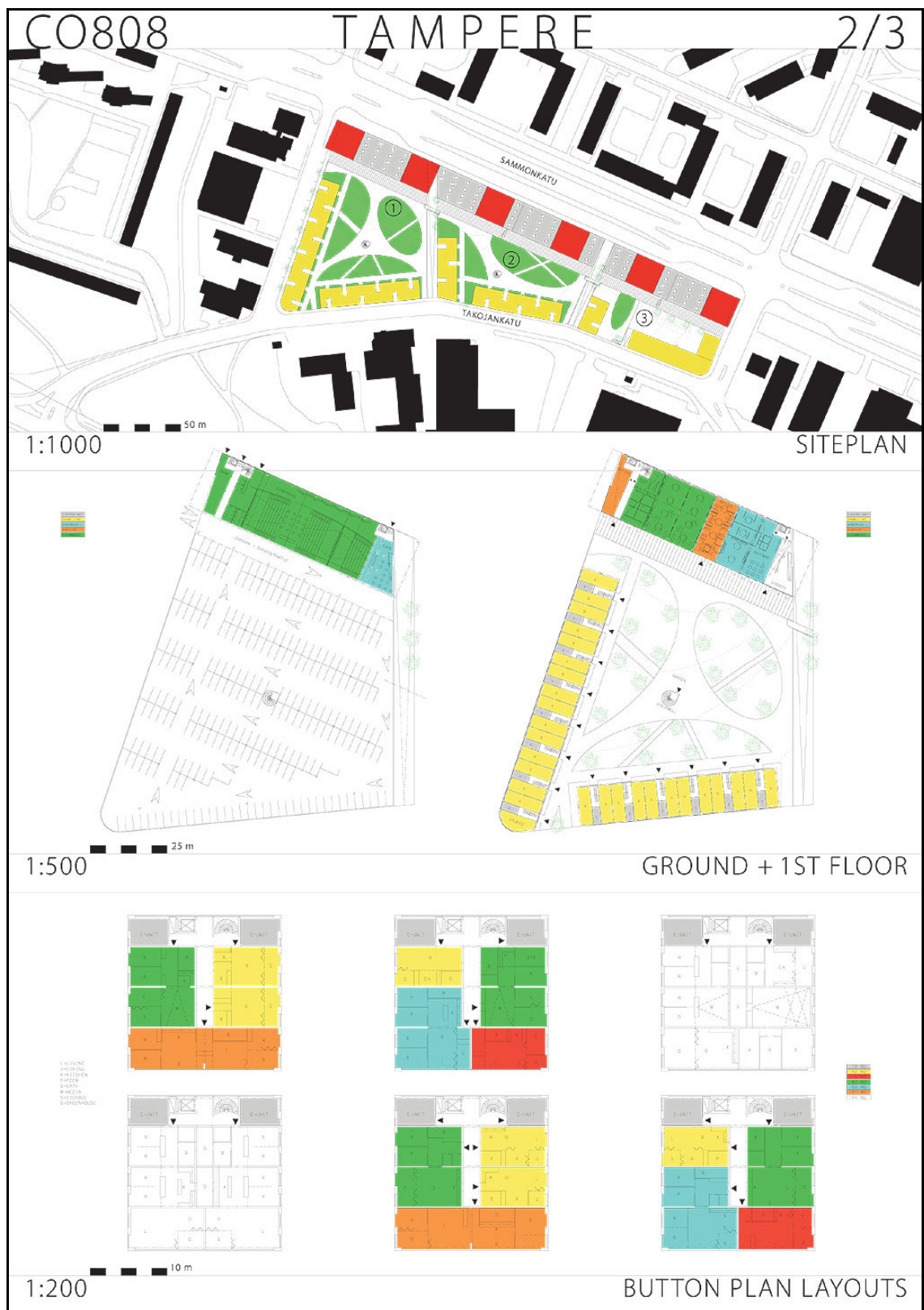
²⁶² Pirhonen 2004, 103.

²⁶³ Pirhonen 2004, 103.

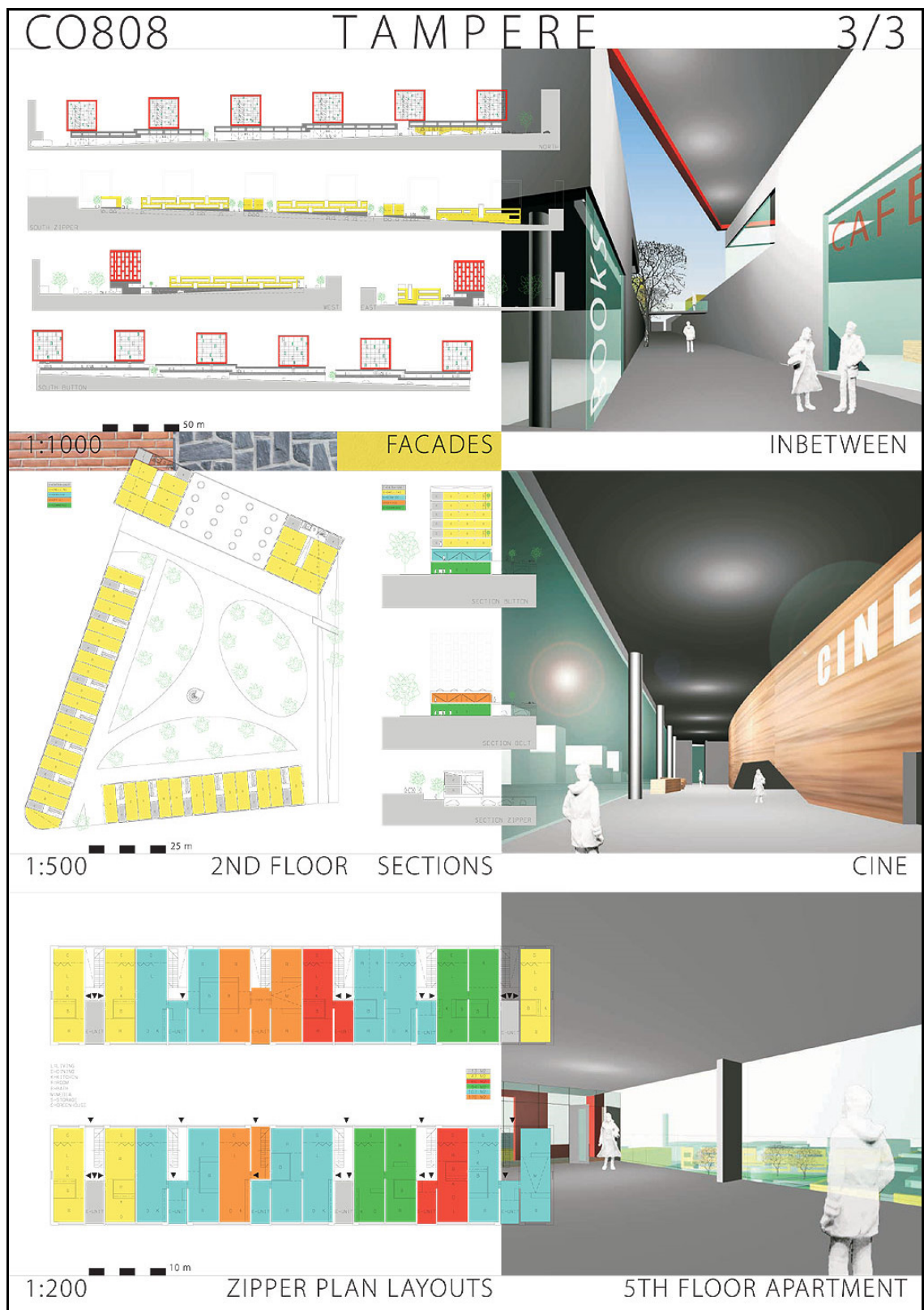
²⁶⁴ EFSA: European 7 Jury Report, Riga 29.11.2003, 16-18. Pirhonen 2004, 105-109.

Kuva 12. Tampereen kilpailun voittanut ehdotus CO808. Planssi 1.

Kuva 13. Tampereen kilpailun voittanut ehdotus CO808. Planssi 2.

Kuva 14. Tampereen kilpailun voittanut ehdotus CO808. Planssi 3.

toiminnot ja typologia tulisi limittää toisiinsa eikä asettaa rinnakkain, kuten lähiössä tavallisesti tehdään. Ehdotuksen typologiat ovat varsin selkeät ja pitkälle kehitellyt: kaupat ja yhteiset tilat/palvelut muodostavat ”vyön”, ”napit” keräävät asunnot neliömäisille tonteille, ja ”vetoketju” on lineaarinen typologia, jonka asunnot avautuvat kahteen suuntaan. Kokonaisuus muodostaa kolme suurta viheralueeksi tarkoitettua ”sisäpatiota”, kun kaikki pysäköintipaikat on sijoitettu maan alle (pysäköinti todellisuudessa vaikuttaa väärin mitoitetulta, ellei väärin sijoitetulta). Asuminen vaatii jatkosuunnittelua, erityisesti ”napeissa” (torneissa) olevat liian pimeät huoneistot.”

265

Kilpailun jälkeen kilpailua vetänyt Tampereen kaupunkisuunnittelun kaava-arkkitehti kertoi Aamulehden artikkelissa *”Sammonkadun teollisuuskortteliin suunnitellaan uutta asuin- aluetta”*, että kilpailualueen suunnitelman lopullinen ratkaisu voisi syntyä voittaneen ehdotuksen CO808 ja lunastetun eli toiseksi tulleen ehdotuksen JT542 yhdistelmällä, jos asemakaava muutetaan ja päädytään käyttötarkoituksen muuttamiseen. Hänen mukaansa voittaneen ehdotuksen punaiset kuutionmalliset kerrostalot sopisivat hyvin alueelle, mutta koko alueen kattavaa maanalaista pysäköintitilaa hän piti liian kalliina ja hankalana toteuttaa.²⁶⁶

Skanskan tavoitteet kilpailussa olivat Markus Tannisen mukaan: ”Korkealaatuisen asuin- alueen toteuttaminen kilpailualueelle ja toisaalta nuorten arkkitehtien suunnitelmien toteuttamisen edistäminen.” Hänen mukaansa palkitut kilpailuehdotukset vastasivat Skanskan asettamia tavoitteita. Tämän tarkemmin hän ei tavoitteiden ja kilpailuehdotusten vastavuutta kommentoinut.²⁶⁷

6. Europan-korttelin toteutus Porissa

6.1 Ideasta asemakaavaksi Porissa

Europen 7-arkkitehtuurikilpailun Suomen kilpailukohteiden tulokset julkaistiin Helsingissä 8.12.2003. Porin kaupunkisuunnittelun palaverissa 9.1.2004 kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelä esitteli kaupunkisuunnittelun väelle kilpailun voittaneen ehdotuksen. Palaverissa keskusteltiin muun muassa ehdotuksen toteuttamiskelpoisuudesta, siihen liittyvistä avoimen rakennustavan hyvistä ja huonoista puolista, autopaikoituksesta, suunnittelijava-

²⁶⁵ Pirhonen 2004, 105.

²⁶⁶ Huovinen, Jorma: *”Sammonkadun teollisuuskortteliin suunnitellaan uutta asuin- aluetta”*. Aamulehti. (Lehtileike: Tampereen kaupunkisuunnittelun arkisto.)

²⁶⁷ Sähköpostikysely 6.4.2016 Markus Tanninen.

linnoista, sitoutumishalukkuudesta ja -velvoitteista sekä ehdotuksen toteuttamisen myönteisestä mainosarvosta. Rakennusliikkeille päätettiin järjestää infotilaisuus, jossa niiltä tiedusteltaisiin halukkuutta toteutukseen. Tämän perusteella jatkettaisiin hankeneuvotteluja.²⁶⁸

Maaliskuussa Porin apulaiskaupunginjohtaja Kari Hannus selvitti kaupunkisuunnittelun palaverissa, että neljä kutsutuista viidestä rakennusliikkeestä kiinnostui hankkeesta. Neljän rakennusliikkeen kanssa oli neuvoteltu hankkeesta ensin yhdessä ja sitten jokaisen kanssa erikseen. Tavoitteena olisi aloittaa toteutuksen suunnittelu valitun yhteistyökumppanin ja kilpailun voittaneiden suunnittelijoiden kanssa siten, että ensimmäisen rakennuskohteen kanssa saadaan kilpailuehdotuksen henki toteutetuksi ja asemakaavan laadinta sen mukaiseksi. Kaikki neljä rakennusliikettä olivat halukkaita koko kilpailualueen suunnitelmien toteuttamiseen. Palaverissa kuitenkin todettiin, että on rakennuttajan/rakentajan intressissä käyttää kilpailuehdotusta hyväkseen siinä määrin kuin voi ja valita kunkin vaiheen suunnittelijat harkintansa mukaan.²⁶⁹ Tämän mukaan Porin kaupunki ei siis tulisi velvoittamaan tai edes kehottamaan rakennusliikkeitä tekemään toimeksiantoa voittaneiden arkkitehtien kanssa. Kuitenkin haastattelussa kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelä oli tästä asiasta erittäin harmissaan. En huomannut haastattelussa kysyä Mäkelältä miksi tähän rakennusliikkeen omaan harkintaan päädyttiin ja/tai annettiinko siitä Porin kaupungin ylemmältä virkamiestaholta tai luottamuselimistä kehoitus tai jopa määräys. Asia jäi osaltani selvittämättä.

Neljälle rakennusliikkeelle esitettiin hankeneuvotteluiden aikana toukokuussa 2004 kysely, jossa kysyttiin seuraavat asiat:

1. Oletteko valmiita sitoutumaan arkkitehtikilpailun henkeen?
2. Oletteko valmiit käyttämään kilpailun voittaneita arkkitehteja suunnittelussa ja miten?
3. Alueen käyttötarkoitus?
4. Pysäköintijärjestelyt?
5. Rakentajan toteutusorganisaatio?
6. Muut rakentajan esiintuomat asiat?

²⁶⁸ PKSA: muistio 9.1.2004 (kopio).

²⁶⁹ PKSA: muistio 23.3.2004 (kopio).

Ensimmäiseen kysymykseen kaikki vastasivat ”kyllä”. Vastausta myös täydennettiin reunaehdoin esimerkiksi taloudellisten realiteettien puitteissa tai kylpylän poistaminen toteutuksesta. Toiseen kysymykseen espanjalaisen arkkitehtiryhmän käytöstä suunnittelussa, kaikki rakennusliikkeet ilmoittivat käyttävänsä suomalaisen arkkitehtitoimistoa. Yksikään rakennusliikkeistä ei sitoutunut siihen, että voittanut arkkitehtiryhmä olisi toiminut hankkeessa pääsuunnittelijana, mutta kolme katsoi ryhmän voivan toimia yhteistyössä suomalaisen arkkitehtitoimiston kanssa esimerkiksi taiteellisessa muotoilussa, ensimmäisen rakennuksen suunnittelussa tai ideoinnissa työryhmän muodossa. Alueen käyttötarkoitukseksi kaikki nimesivät asuntorakentamisen. Pysäköinnistä tuli erilaisia vaihtoehtoja pysäköintitalosta alueen pihalle tulevista autopaikoista lähtien. Kaikilla neljällä rakennusliikkeellä oli jo tässä vaiheessa nimetä heidän toteutusorganisaatiossaan mukana olevat arkkitehtitoimistot. Muina asioina kaikki rakennusliikkeet toivat esille tonttien luovutuksen yksi kerrallaan rakentamiskohteiden mukaisessa järjestyksessä ja aikataulussa.²⁷⁰

Hankeneuvotteluja jatkettiin seuraavan vuoden 2005 huhtikuuhun asti, jolloin Porin kaupunginhallitus (PKH) teki päätöksen yhteistyökumppanien valinnasta²⁷¹. Hankeneuvottelujen aikana tehtiin voittaneen arkkitehtiryhmän ja Porin kaupungin kesken suunnittelusopimus kilpailuehdotuksen kehittämiseksi eteenpäin. Suunnittelu olisi luonteeltaan luonnosmaista. Kilpailun voittaneet arkkitehdit tekivät kilpailualueesta kolme luonnosvaihtoehtoa, jossa maanalle sijoitetut rakennusalat nostettiin maanpäälle lisäämällä asuinkerrostaloihin kerroksia ja sijoittamalla korttelin keskelle kilpailualueen itäreunaan pysäköintitalo. Luonnokset olivat esillä 3.3. - 21.3.2005 välisenä aikana.²⁷²

Kaupunki valitsi yhteistyökumppaneikseen Rakennus OY Vuorenpään (Skanska) ja YIT Rakennus Oy:n, jotka kaupunginhallituksen pöytäkirjamerkinnän mukaan ”*neuvotteluiden perusteella olivat parhaiten valmiita sitoutumaan arkkitehtikilpailun henkeen*”. Skanskan valintaa puolsi lisäksi se, että yhtiö omisti korttelista jo kaksi muutakin tonttia ja sillä oli Karjaranta-Kiinteistöt Oy:ltä siirtynyt sopimus, jonka mukaan kaupungin tulee luovuttaa

²⁷⁰ PKSA: Europan korttelin hankeneuvottelu. Toukokuu 2004 (kopiot neljän rakennusliikkeen kysymyslomakkeista).

²⁷¹ PKSA: muistio 3.6.2004 (kopio); PKH: pöytäkirja Nro 13/11.4.2005, 506 §.

²⁷² PKSA: suunnittelusopimus päivätty 9.12.2004 (kopio); muistio 15.12.2004 (kopio); PKH: pöytäkirja Nro 13/11.4.2005, 506 §.

yhtiölle noin 5900m² rakennusoikeutta käyvällä hinnalla. YIT:n valintaa taas puolsi muun muassa kilpailutilanteen (kaupallisen) monipuolistaminen.²⁷³

Kilpailukorttelin asemakaavan suunnittelua jatkettiin kilpailun voittaneiden arkkitehtien laatimien luonnosten pohjalta rakennusliikkeiden valitsemien suomalaisten arkkitehtitoimistojen ja Porin kaupunkisuunnittelun kaava-arkkitehdin toimesta²⁷⁴. Lähetin kyselyn molemmille rakennusliikkeille, Skanskalle ja YIT:lle ja kysyin muun muassa neuvottelivatko he tai toimeksiannon saaneet arkkitehtitoimistot yhteistyöstä voittaneen arkkitehtiryhmän kanssa. En saanut kummaltakaan rakennusliikkeeltä vastausta kyselyyni. Lähetin lisäksi kyselyn suunnittelua jatkaneille arkkitehtitoimistoille toivoen saavani näkemyksiä ja kokemuksia toisen arkkitehdin työn ja idean jatkamisen näkökulmasta sekä siitä huomioivatko he vielä asemakaavaa kehitellessään kilpailuohjelmassa esitettyjä tavoitteita. Kysyin myös heiltä mahdollisista neuvotteluista voittaneen arkkitehtiryhmän kanssa. Arkkitehtitoimistoiltakaan en saanut vastausta kyselyyni.

Poikkeuksellista kaavoituksessa oli se, että kaikki kolme tahoa: kaksi arkkitehtitoimistoa ja kaupunkisuunnittelu suunnittelivat yhdessä samaa aluetta. Yhteistyöstä ja yhteisiä suunnittelukohteista (piha-alueet) tehtiin erillinen sopimus kolmen osapuolen kesken. Pihalueiden suunnitelmien puskurina toimi pihojen keskelle kilpailuehdotuksen mukaisesti suunniteltu puisto. Myös pysäköintitalo oli kaikkien kolmen, rakennusliikkeiden ja kaupungin, yhteinen projekti, se toteutettiin kilpailun voittaneiden arkkitehtien tekemien luonnosten mukaisesti.²⁷⁵

Kilpailuehdotuksen hengessä kilpailuarkkitehtien tekemiä asemakaavaluonnoksia kehitettiin useaan otteeseen ennen lopullisen ratkaisun löytymistä. Tuomariston suositusta Itsenäisyyden kadun varressa olevien vanhojen kaupunkipuutalojen säilyttämismahdollisuutta myös tutkittiin. Ensimmäisenä kriteerinä oli järkevän jatkokäytön löytyminen, pelkiksi visuaalisiksi kuoriksi rakennuksia ei haluttu jättää. Myös uusien kerrostalojen ja vanhojen puutalojen visuaalisen ilmeen yhteensovittamista tutkittiin.²⁷⁶

²⁷³ PKA: PKH: pöytäkirja Nro 13/11.4.2005, 506 §.

²⁷⁴ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015; Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015.

²⁷⁵ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015; Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015.

²⁷⁶ Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015.

Kuva 15. Havainnekuva molempien rakennusliikkeiden suunnittelemista asuinkerrostaloista sekä pysäköintitalosta. YIT vasemmalla puolella ja Skanska oikealla puolella. Pysäköintitalo on asuinkerrostalojen takana, keskellä korttelia. (PRVA) Rajausta tekijän.

Kaavasta pyydettiin lausuntoja Satakunnan museolta eri kaavoituksen vaiheissa ja heiltä pyydetyn ensimmäisen lausunnon mukaan:

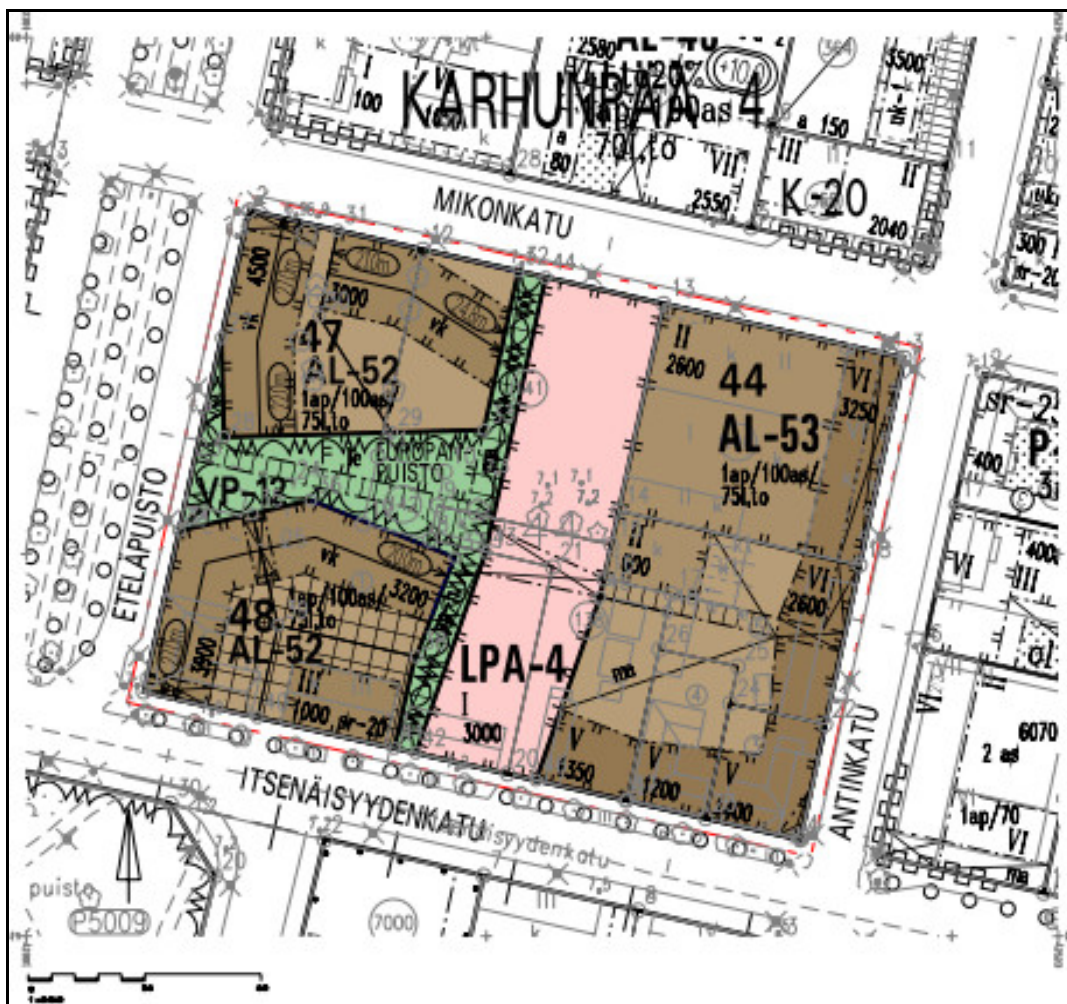
”Satakunnan Museo pitää parempana vaihtoehtoa, jossa on säilytetty myös Itsenäisyydenkadun ja Eteläpuiston kulmatalo, nykyasuunsa vuonna 1934 rakennettu, entinen raittiusseura Alphan talo. Alphan taloa ja sen viereistä, saman ikäistä kivitaloa kiertää kaavaluonnoksessa nelikerroksinen rakennusmassa. Museo katsoo, että hyvin suunniteltuna kokonaisuudesta voisi muodostua mielenkiintoinen ja tasapainoinen. Säilyvät rakennukset voisivat sitoa tulevaisuudessa voimakkaasti muuttuvan korttelin ympäristössä säilyvään vanhaan kaupunkirakenteeseen. Kyseinen vaihtoehto säilyttäisi Itsenäisyydenkadun varren matalampana ja mahdollistaisi siten vuoropuhelun kadun eteläpuolen kanssa, jossa sijaitsee entinen suojeluskuntatalo Karhulinna ja 3- ja 4-kerroksiset asuintalot.”²⁷⁷

Kaavavaihtoehtoja kehiteltäessä vanhoille puutaloille ei löytynyt järkevää käyttöä ja ne päätettiin uuden kaavan myötä purkaa. Purkamiselta säästyisi Tasavallankadun päässä oleva kolmikerroksinen, Alphan talon vieressä ollut 1930-luvun kivitalo. Viimeisessä, kolmannessa lausunnossa Satakunnan museo kritisoi uutta kaavaa muun muassa seuraavasti:

²⁷⁷ SMA: Lausunto 18.2.2005.

”Satakunnan Museo ei pidä Europan -korttelin kaavaratkaisua onnistuneena, vaikka se olisikin sitä voimassa olevaan, vuonna 1992 vahvistettuun virastotalokaavaan nähden. Toteutuessaan se hävittää sekä Itsenäisyydenkadun pohjoispuolen yhtenäisen puutalorivin että heikentää Cygnaeuksen puiston rakennuskokonaisuuden kaupunkikuvallista merkitystä. Kaavaratkaisun laatua tulisi arvioida suhteessa olemassa olevaan ympäristöön, eikä vanhaan asemakaavaan.”²⁷⁸

Puutalojen purkamisen lisäksi uutta kaavaa kritisoitiin myös liian suuresta rakennusoikeudesta. Voittaneessa kilpailuehdotuksessa oli maanalle sijoitettu paljon rakennusoikeutta, joka nyt tuotiin maan päälle rakennettaviin kerrosaloihin. Kilpailuehdotuksessa maan päälle oli suunniteltu vain maksimissaan neljä asuinkerrosta, kun uudessa asemakaavassa asuin-kerroksia olisi maksimissaan seitsemän. Rakennukset olivat myös runkosyvyyksiltään kilpailuehdotuksiin verrattuna massiivisempia. Korttelin keskelle suunniteltu piazza/puisto

Kuva 16. Karhunkärry kaupunginosan korttelin 44 uusi asemakaava 1454_2 (PKSA) Rajaus tekijän.

²⁷⁸ SMA: Lausunto 24.10.2006.

pienenisi myös huomattavasti, autopaikkojen maanalaisen sijoituksen sijaan niille rakennettavan pysäköintitalon viedessä korttelin keskeltä koko korttelin leveydeltä ison maakaistaleen. Mielenkiintoinen yksityiskohta rakennusoikeuden ja kerroskorkeuden lisäämisessä oli se, että alun perin rakennusliikkeiden suunnittelijat ja kaupunkisuunnittelu päätyivät yhtä kerrosta matalampaan lopputulokseen, mutta Porin kaupunginhallitukselta tuli määräys yhden kerroskorkeuden ja sen mukaisen rakennusoikeuden lisäämisestä kaavaan. Jo ensimmäisen asemakaavaversion kerrosta matalamman talon massiivisuutta oli arvosteltu ja kritisoitu, nyt haluttiin kuitenkin vielä lisää massiivisuutta. Kaupunkihan saa jokaisesta rakennettavasta kerrosneliöstä maksun rakennuslupaa haettaessa. Tähän määräykseen oli mukauduttava vaikka lopputulos ei aivan miellyttänyt kaupunkisuunnittelijoita.²⁷⁹

Uusi asemakaava niin kutsuttuun Europan-kortteliin (kortteli 44) hyväksyttiin 26.6.2006 ja sitä muutettiin 2.2.2007.²⁸⁰

6.2 Rakennussuunnittelu ja rakentaminen Europan-korttelissa

Rakennussuunnittelua tehtiin samanaikaisesti asemakaavan suunnittelun kanssa, suunnittelutyö nivoutui yhteen. Rakennussuunnittelua tekivät siis samat Skanskan ja YIT:n valitsemat arkkitehtitoimistot kuin asemakaavan suunnitteluakin. Rakennussuunnitteluun eivät Europan 7-arkkitehtuurikilpailun Porin osakilpailun voittaneet arkkitehdit enää osallistuneet. Suunnittelussa pyrittiin säilyttämään kilpailuehdotuksen henki, kulmien vinous sekä kattolinjojen vinous. Rakennusten muotoilua oli pakko muuttaa, sillä ne eivät täyttäneet kaikilta osin suomalaista rakennuslainsäädäntöä. Muun muassa kilpailuehdotuksessa olleet valokuilut ja niissä olleet ikkunat eivät täytäneet asuinrakentamisessa edellytetyjä näkymiä ja ikkunoiden minimikokoja. Kilpailutyön ideoita pidettiin hyvinä, mutta osa niistä oli taloudellisesti epärealistista toteuttaa.²⁸¹

Molemmat rakennusliikkeet sekä Skanska että YIT rakensivat kilpailualueelle kaksi asuin-kerrostaloa. Skanska toteutti myös voittajaryhmän luonnostelleen pysäköintitalon.

²⁷⁹ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015; Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015.

²⁸⁰ PKSA: Asemakaava 1454_2.

²⁸¹ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015; Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015.

Kuva 17. Havainnekuva Skanskan rakennuskohteesta Eteläpuiston ja Itsenäisyydenkadun kulmasta. (PRVA).

Kuva 18. Havainnekuva Skanskan rakennuskohteesta korttelin keskeltä. (PRVA) Rajaustekijän.

Skanskan Porin kaupungilta ostamat tontit 4-48-1 ja 4-48-2 sijaitsivat korttelin lounaiskulmassa Eteläpuiston ja Itsenäisyydenkadun kulmassa. Tontille 4-48-1 Skanska haki rakennuslupaa kesäkuussa 2008 ja rakentaminen aloitettiin heinäkuussa 2008. Rakennus valmistui syksyllä 2009.²⁸² Tontille 4-48-2 Skanska haki rakennuslupaa tammikuussa 2001 ja rakentaminen aloitettiin heinäkuussa 2001. Rakennus valmistui vuonna 2012.²⁸³

Kuva 19. Havainnekuva YIT:n rakennuskohteesta Mikonkadun ja Eteläpuiston kulmaan tulevasta asuinkerrostalosta (PRVA). Rajaustekijän.

Kuva 20. Havainnekuva YIT:n rakennuskohteesta Mikonkadun varrelle tulevasta asuinkerrostalosta, kuvaus pihan puolelta (PRVA). Rajaustekijän.

YIT:n Porin kaupungilta ostamat tontit 4-47-1 ja 4-47-2 sijaitsivat korttelin luoteiskulmalla Eteläpuiston ja Mikonkadun kulmassa. Tontille 4-47-1 YIT haki rakennuslupaa 14.3.2008

²⁸² Porin rakennusvalvonnan arkisto (PRVA): Rakennuslupahakemus 472/08, 5.6.2008. Aloituskokouspöytäkirja 18.7.2008.

²⁸³ PRVA: Rakennuslupahakemus 37/11, 13.1.2011. Aloituskokouspöytäkirja 4.7.2011.

ja rakentaminen aloitettiin toukokuussa 2008. Rakennus valmistui vuonna 2009.²⁸⁴ Tontille 4-47-2 YIT haki rakennuslupaa marraskuussa 2009 ja rakentaminen aloitettiin tammikuussa 2010. Rakennus valmistui helmikuussa 2011.²⁸⁵

6.3 Korttelin nykytilanne ja kilpailuun osallistumisen mielekkyys

Europar 7-arkkitehtuurikilpailun Porin osakilpailun kilpailualue valmistui kokonaisuudessaan vuonna 2012. Alueella on nyt neljä asuinkerrostaloa, pysäköintitalo ja puisto sekä Itsenäisyydenkadun varrella 1930-luvulla rakennettu ja purkamiselta säästynyt kolmikerroksinen kivitalo.

Kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelän mukaan korttelissa toteutui muun muassa avoimen korttelin tavoite. Kortteli ei ole porilaiseen tapaan umpinainen, vaan se on kaikkien käytössä, keskellä olevan pienen puiston myötä. Myös rakennusten ulkoasussa on uusia raikkaita piirteitä joita tavoiteltiin, erityisesti YIT:n toteuttamissa rakennuksissa. Katulinjasta irti vedetyt vinot linjaukset ovat hyviä ja keventävät ilmettä.

Kuva 21. YIT:n rakentama asuinkerrostalo Länsipuiston ja Mikonkadun kulmassa. (Kuva Mika Koski, 14.5.2016)

Kuva 22. SKANSKA:n rakentama asuinkerrostalo Länsipuiston ja Itsenäisyydenkadun kulmassa. (Kuva Mika Koski 14.5.2016)

Rakennusten kerrosmäärään ja massoitteeluun Mäkelä ei ollut kovin tyytyväinen. Samoin Skanskan toteuttamien rakennusten vesikattoratkaisuun: kivijulkisivun muuttuminen puuksi ennen lappeen reunaa ei hänen mielestään ole onnistunut, sellaista ratkaisua ei ollut myöskään voittaneessa kilpailuehdotuksessa. Kattojen vinoa linjaa olisi hänen mukaansa saanut

²⁸⁴ PRVA: Rakennuslupahakemus 153/08, 14.3.2008. Aloituskokouspöytäkirja 14.5.2008.

²⁸⁵ PRVA: Rakennuslupahakemus 847/09, 9.11.2009. Aloituskokouspöytäkirja 21.1.2010.

myös korostaa ikkunalinjojen porrastuksilla esimerkiksi erikorkuisilla huonetiloilla tai parviratkaisuilla. Nyt vinoilla kattolinjoilla ei ole käytännönfunktiota.²⁸⁶

Kuva 23. Korttelin sisäpiha. Etualalla Europan-puisto ja sen takana SKANSKA:n rakentama asuinkerrostalo korttelin keskellä. (Kuva Mika Koski 14.5.2016)

Kuva 24. Korttelin sisäpiha. Etualalla Europan puisto ja sen takana kaksi YIT:n rakentamaa asuinkerrostaloa, vasemmalla Eteläpuiston laidalla ja oikealla Mikonkadun varrella. (Kuva Mika Koski 14.5.2016)

Rakennusten visuaalisen ilmeen sijaan Mäkelää harmittaa enemmän se, ettei tavoite nuorille arkkitehdeille annettavasta toimeksiannosta toteutunut kuin vähäiseltä osin. Hänen mukaansa asiaan voitaisiin vaikuttaa sillä, että voittajaksi valittaisiin sellainen ehdotus, jossa olisi enemmän toteuttamista tukevia ratkaisuja. Kilpailun tuomaristossa olisi hänen mukaansa hyvä olla paikallinen edustaja, joka tuntee paikalliset olosuhteet ja pystyy huomioimaan kilpailuehdotuksissa sellaiset ratkaisut jotka ovat mahdollista toteuttaa. Rakennusliikkeiltä hän toivoisi myös enemmän ennakkoluulottomuutta. Vaikka ”madridilaiset” eivät Suomen rakennuslainsäädäntöä tunnekaan, he voisivat yhteistyössä suomalaisen rakennuslainsäädännön tuntevan arkkitehdin kanssa tehdä hyvään lopputulokseen yltävää suunnittelua, niin että sen toteuttaminen olisi myös taloudellisesti järkevää ja kilpailukykyistä.²⁸⁷

Kilpailuun ryhtymistä Mäkelä ei kadu, vaikka kaikki ei aivan tavoitteiden mukaan mennyt kään. Jotakin täytyy aina yrittää, uudistua ja kehittyä, kilpailun kautta voi vähän laajemmalla perspektiivillä miettiä mitä kaupunkisuunnittelussa tavoitellaan. Kilpailu nosti korttelin arvoa ja kiinnostusta siihen rakennuttajien keskuudessa, joten se saatiin rakennettua nope-

²⁸⁶ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

²⁸⁷ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015.

asti. Mäkelän mukaan myös kokemuksena kilpailun järjestäminen on antoisaa, koko kaupunkisuunnittelun väelle. Ilman Europan 7-kilpailua moni olisi vailla ainutlaatuisia kokemuksia. Samaa mieltä oli myös asemakaava-arkkitehti Risto Reipas, joka oli mukana jo kilpailun järjestämistöissä, luonnosteli voittaneiden arkkitehtien kanssa asemakaavaluonnokset ja suunnitteli yhteistyössä arkkitehtitoimistojen kanssa kilpailualueen asemakaavan. Europan-korttelia suunnitteli huomattavasti suurempi joukko alan ammattilaisia kuin normikohteessa ja Reippaan mukaan mitä enemmän suunnittelua sitä parempi suunnitelma. Kaupunkisuunnittelussa ei suunnitella normaalisti rakennuksia, mutta nyt yhteistyön myötä siihenkin pääsi mukaan. Tosin työmäärä on helposti moninkertainen rutiinityöhön nähden, joskin tavoitteellisissa, ei kilpailukohteissa, työmäärä myös helposti kasvaa.²⁸⁸

Kilpailulla lähdettiin tavoittelemaan rutiinis suunnittelusta poikkeavaa ratkaisua ja sellainen sekä Mäkelän että Reippaan mielestä saatiin. Kuten Reipas kilpailusta jääneitä tunteja kietytti. ”Ei aivan voittaja fiilis, mutta tulos on parempi kuin normisuunnittelulla.”

7. Sammonkadun kilpailualueen toteutus Tampereella

7.1 Ideasta asemakaavaksi Tampereella

Europan 7-arkkitehtuurikilpailun Suomen kilpailukohteiden tulokset julkaistiin Helsingissä 8.12.2003. Kilpailua vetäneen kaava-arkkitehdin 2.1.2004 laatimassa lehdistötiedotteessa kerrottiin kilpailuehdotusten olevan esillä ympäristö ja teknisen toimen palvelupisteessä Frenckellissä 12. - 30.1.2004 välisenä aikana. Kilpailun voittaneen ja lunastetun ehdotusten tekijä esittelivät ehdotuksensa kaupunginvaltuuston salissa 23.1.2004. Kaava-arkkitehdin mukaan voittanut ja lunastettu ehdotus antavat mielenkiintoista pohdittavaa korttelin jatko-suunnittelussa. Hänen mukaansa toteutus voisi esimerkiksi tonttien haltijoiden erilaisten näkemysten vuoksi venyä jopa 10 vuoden jaksolle. Koko Sammonkadun pienteollisuusalueelle laadittaisiin ensin osayleiskaava ja asemakaavaa laadittaisiin vaiheittain.²⁸⁹

Osayleiskaavan laadinta Kalevanrinteen alueelle Sammonkadun, Kalevantien ja Hervannan valtaväylän väliin aloitettiin kaupunginhallituksen suunnittelujaoston päätöksellä 19.10.2004. Osayleiskaavan laatiminen koettiin tarpeelliseksi alueella tapahtuneiden maankäytön muutosten ja edelleen olemassa olevien muospaineiden vuoksi. Keskeisiä asioita

²⁸⁸ Olavi Mäkelän haastattelu 27.3.2015. Risto Reippaan haastattelu 27.3.2015.

²⁸⁹ TKSA: Lehdistötiedote 2.1.2004.

osayleiskaavan laadinnassa olivat asuminen, työpaikat ja liikenne.²⁹⁰ Kuten jo edellä mainitsin, kilpailun jälkeen paikallislehti Tamperelaisen artikkelissa kaavoituspäällikkö Veikko Vänskä kertoo, että arkkitehtikilpailun tulosta ei lähdetä toteuttamaan käytännössä, koska ”Kaupunki ei ole sitoutunut toteuttamaan aluetta kilpailun voittaneen työn pohjalta. Asiaa voidaan pohtia siinä tapauksessa, jos kiinteistön omistajilla on siihen halukkuutta”²⁹¹.

Kilpailun voittaneille arkkitehteille selvisi 23.1.2004 pidetyssä esittelytilaisuudessa, että kilpailunjärjestäjällä Tampereen kaupungilla ei ole aikomustakaan neuvotella heidän kanssaan jatkotoimeksiannosta, että kaupunki ei ollut sitoutunut kilpailualueeksi ottamansa alueen suunnittelun loppuun viemiseen. Pettymys oli valtava ja he kokivat, että heitä ja heidän ilmaista ideointityötään oli käytetty vain hyväksi. He kokivat, että kilpailun tehtävänä oli ollut vain mediajulkisuuden ja esille tulemisen tuominen kilpailualueelle, joten kilpailun jälkeen työt voitiin pistää suoraan arkistoon. Luottamus Tampereen kaupunkisuunnittelun toimintaan oli mennyt. Arkkitehdit toivoivat, että:

”Kaupungin ihmisillä, jotka kilpailuun hakeutuvat, pitäisi olla hieman rehellisyyttä ja suoraselkäisyyttä näissä asioissa.”

ja että,

”Europan voisi jotenkin tarkemmin selvittää kaupunkien motiivit. Luottamus on helppo menettää.”

Arkkitehtien mielestä vetoaminen taloudellisesti toteuttamiskelvottomaan suunnitelmaan ei voinut olla syynä siihen, ettei jatkotoimeksiannosta tullut. Syyt ovat heidän mukaansa muualla. Kyseessä oli kuitenkin ideakilpailu, jonka lopputulosta oli tarkoituskin kehittää eteenpäin, myös sen taloudellista toteuttamiskelpoisuutta. Arkkitehtuurikilpailulla haetaan aina jotakin uutta, eikä uuden toteuttaminen ole samanhintaista kuin vanhojen ruutiinikohteiden toteuttaminen. He totesivatkin, että:

”Liian arkinen esitys ei tuota kilpailussa tavallisuudesta positiivisesti poikkeavaa lopputulosta. Vahva kilpailuehdotus sen sijaan kestää myös jonkinlaisen tuotantotaloudellisen säätämisen toteutusvaiheessa särkymättä. Meidän ehdotus oli vahva ja toteuttamiskelpoinen, joskin olisihan sitä pitänyt tietyistä kohdista varmasti hieman hioa, jotta Skanska olisi sen pystynyt omissa puitteissaan rakentamaan. Tässä kohdalla tulee esiin Europan ongelma. Europan edustaa ideaa ja jotkin järjestäjätahot edustavat pelkkää bulkkia. Niitä on aika mahdoton yhdistää toimivalla tavalla. Kilpailijat ovat sitten näiden kahden ääripään välissä tunteiden tulkkeina. Ei pitäisi mennä näin.”

²⁹⁰ TKSA: Asemakaavan muutoksen (8029) osallistumis- arviointisuunnitelma 10.8.2006.

²⁹¹ Karjalainen, Sasu 23.10.2004: *Punaiset kuutiot olisivat nähtävyyksiä*. Tamperelainen.

Osayleiskaava ei ollut vielä valmistunut, eikä sitä ollut vahvistettu kun kiinteistöjen omistajat/tonttien haltijat päätyivät teettämään asemakaavan muutoksen kaksi vuotta kilpailun tulosten julkistamisen jälkeen. NCC Rakennus Oy ja tonttien 831-2,-3,-4 ja 832-1,-2 haltijat jättivät asemakaavan muutoshakemuksen Tampereen kaupungin ympäristötoimen kaavoitusyksikköön 23.1.2006.²⁹² Kilpailun ja asemakaavan muutoshakemuksen jättämisen välisenä aikana kiinteistöjen omistajat/tonttien haltijat olivat kilpailuttaneet rakennusliikkeitä toteuttamishankkeesta. NCC Rakennus Oy oli voittanut tarjouskilpailun ja Skanska Sisä-Suomi Oy jäi pois kilpailualueen jatkotoimista. Skanskan silloinen projektipäällikkö Markus Tanninen totesi, etteivät he saaneet tarjouskilpailussa minkäänlaista etua osallistumisesta Europan 7-arkkitehtuurikilpailun järjestämiseen tai kustannuksiin.²⁹³

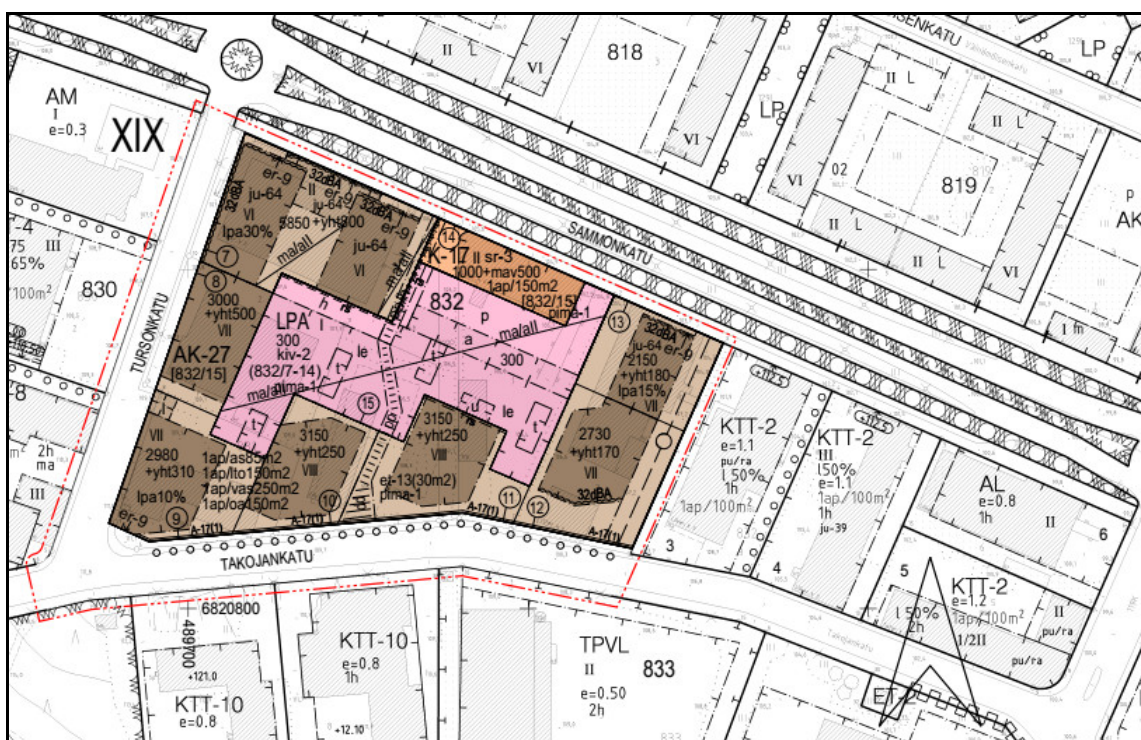
Uuden asemakaavan suunnittelu aloitettiin kilpailualueen länsireunassa tonteilla 831-2,-3,-4 ja 832-1,-2. Asemakaavan muutoshakemuksessa suunnittelijaksi nimettiin jo ennen kilpailua alueelle asemakaavaa suunnitellut KSOY Arkkitehtuuria toimiston johtava arkkitehti Erkki Karvala. Hän otti työn vastaan kun kaupunkisuunnittelusta oli luvattu hoitaa kilpailun voittaneille arkkitehteille jokin toinen suunnittelukohde. NCC Rakennus Oy ja kiinteistön omistajat/tonttien haltijat eivät neuvotelleet missään vaiheessa kilpailun voittaneiden arkkitehtien kanssa jatkotoimeksiannosta. NCC Rakennus Oy:n silloinen markkinointipäällikkö, nykyinen hankekehitysjohtaja Kalervo Sipiläinen kertoi, ettei kilpailutyötä olisi ollut taloudellisesti mahdollista toteuttaa. Yksi rakennuttajien edustaja (kiinteistön omistaja/tontin haltija) kertoi, että heille kilpailuehdotuksia esiteltiin vasta siinä vaiheessa kun uutta asemakaavaa lähdettiin viemään eteenpäin ja siinä vaiheessa suunnittelija oli jo valittu²⁹⁴. Asemakaavan (8029) osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa, päivätty 10.8.2006, ei enää mainittu millään tavoin korttelin suunnitteluun ja kehittämiseen tähdännyttä Europan 7-arkkitehtuurikilpailua, ei suunnittelualueen tiedoissa, suunnittelun lähtökohdissa tai edes kaavan tavoitteissa. Asemakaava (8029) hyväksyttiin 15.8.2016.²⁹⁵

²⁹² TKSA: Asemakaavan muutoshakemus. Kalevan Sammontakojat. Sammonkadun, Takojankadun ja Tursonkadun rajaama alue. 23.1.2006.

²⁹³ Sähköpostikyselyt 6.4.2016 Markus Tanninen; 23.3.2016 Kalervo Sipiläinen.

²⁹⁴ Sähköpostikysely 23.3.2016 anonymi vastaaja.

²⁹⁵ TKSA: Asemakaavan muutoksen (8029) osallistumis- arviointisuunnitelma 10.8.2006. Sähköpostikyselyt 20.3.2016 Erkki Karvala; 23.3.2016 Kalervo Sipiläinen.

Kuva 25. Kalevanrinteen (XIX) kaupunginosan korttelin 831, 832-1 ja -2 uusi asemakaava 8029. (TKSA) Rajausta tekijän.

Kilpailun tulosten julkistamisesta oli kulunut jo kuusi ja puolivuotta kun korttelin 832 idänpuoleiseen reunan asemakaavan muutoshakemuksen jätti 2.7.2010 tonttien 832-4-L1 ja 832-6-L1 hallinnan ja kiinteistöjen omistuksen hankkinut NCC Rakennus Oy²⁹⁶. Naapuritontilla Sammonkatu 50:ssä ollut Kiinteistö Oy Sammon Center katsoi tuolloin, ettei heillä ollut tarvetta asemakaavan muutokselle, joten he eivät osallistuneet hankkeeseen²⁹⁷. Alueen asemakaavasuunnitelman teki A-Insinöörit Suunnittelu Oy:n arkkitehti Sanna Karppinen. Yritys oli Tampereen kaupungin maankäytönpuitesopimuskumppani ja tuli valituksi tätä kautta kaavan laatijaksi. Sanna Karppinen kertoi hänelle lähettämässään kyselyssä, että hän oli tietoinen alueella pidetystä Europan 7-arkkitehtuurikilpailusta, mutta A-Insinöörit eivät neuvotelleet yhteistyöstä kilpailun voittaneiden arkkitehtien kanssa. Asemakaavan laatijana hänen tehtävänsä oli lähinnä kaavatekninen eli varsinainen kaavan sisältö muotoutui pääasiassa NCC Rakennus Oy:n ja heidän palkkaamansa arkkitehtitoimiston suunnitelmien pohjalta. Tampereen kaupungin asettamat kaavan tavoitteet oli jo tarjousvaiheessa

²⁹⁶ TKSA: Anomus. Uuden asemakaavan laatiminen. Tontit 837-119-832-4-L1 ja 837-119-832-6-L1.

²⁹⁷ TKSA: DNO TRE 5658/10.02.01/2010 Sammonkatu 52 – 54.

kirjattu ylös ja tavoitteet täsmentyivät kaavoituksen edetessä rakennusliikkeen ja sen palkkaaman arkkitehtitoimiston suunnitelmien pohjalta.²⁹⁸

Pirkanmaan maakuntamuseolta pyydettiin lausuntoa kahdessa eri vaiheessa. Ensimmäisessä lausunnossa Pirkanmaan maakuntamuseo toteaa seuraavaa:

”Kalevanrinteen teollisuusalueen rakennushistoriallisesti arvokkaimpiin rakennuksiin kuuluu alueen yleiskaavoituksen yhteydessä tehdyn selvityksen mukaan Takojankatu 15:ssä sijaitseva Jokelan kenkätehdas. Kaava-alue koostuu kenkätehtaan naapuritonteista, joiden rakennuskanta muodostaa Jokelan kenkätehtaan kanssa kauniin, kaupunkikuvallisesti merkittävän kokonaisuuden. Kaava-alueella Takojankatu 13:ssä sijaitsee yksi Kalevanrinteen ensimmäisistä teollisuusrakennuksista, joka on valmistunut 1952. Rakennus on säilynyt ulkoasultaan lähes muuttumattomana ja se on julkisivuineen ja mittasuhteineen kaunis aikansa edustaja. Sammonkatu 54 on 1959 rakennettu teollisuusrakennus, jota on laajennettu 1960- ja 70-luvuilla. Selvityksen mukaan kaava-alueen rakennukset liittyvät kiinteästi alueen teollisuushistoriaan ja edustavat hyvin oman aikansa tyypillistä teollisuusrakentamista. Selvityksessä suositellaan kaava-alueen rakennusten säilyttämistä.

Pirkanmaan maakuntamuseo ilmoittaa olevansa osallinen hankkeessa ja toteaa, että kaava-alueen rakennuskannasta tulee laatia asemakaavatasolle soveltuva rakennusinventointi rakennusten arvon ja ominaispiirteiden määrittämiseksi. Kaavaluonnos tulee lausunnolle Pirkanmaan maakuntamuseoon.”²⁹⁹

Museon lausunnolla ei kuitenkaan saatu museon toivomaa tulosta vaan eteenpäin kehitetyn asemakaavan mukaan tonteilla olleet rakennukset sai purkaa. Jäljelle jäisi vain naapuritonteilla Takojankatu 15 oleva funktionalismia tyyliltään edustava Jokelan kenkätehdas, jossa oli toimistotiloja sekä Sammonkatu 50 sijainnut Kiinteistö Oy Sammon Center. Asemakaava ehdotusta Pirkanmaan maakuntamuseo kritisoiikin seuraavasti:

”Pirkanmaan maakuntamuseo on kaavaluonnoksesta antamassaan lausunnossa (diari 361/2011) todennut, että kaava-alueesta laadittua rakennusinventointia on täydennettävä rakennusten arvottamisen ja lähiympäristön huomioimisen osalta. Lisäksi maakuntamuseo piti erittäin valitettavana, että Kalevanrinteen teollisuusperinnön arvoa ei kaavaselvitysten ja museon lausunnon vastaisesti ole huomioitu osayleiskaavavaiheessa.

Asianmukaisesti täydennetty inventointiraportti on toimitettu Pirkanmaan maakuntamuseoon. Maakuntamuseo pahoittelee Kalevanrinteen teollisuushistorialle keskeisten kokonaisuuteen kuuluvien rakennusten purkamista. Muilta osin maakuntamuseolla ei ole kaavaehdotuksesta huomautettavaa.”³⁰⁰

Uuden asemakaavan (8379) laadinnassa kilpailun tavoitteista huomioitiin tiiviin ja toimivan kaupunkiasuinalueen muodostaminen lähelle palveluja ja hyvien liikenne yhteyksien lähei-

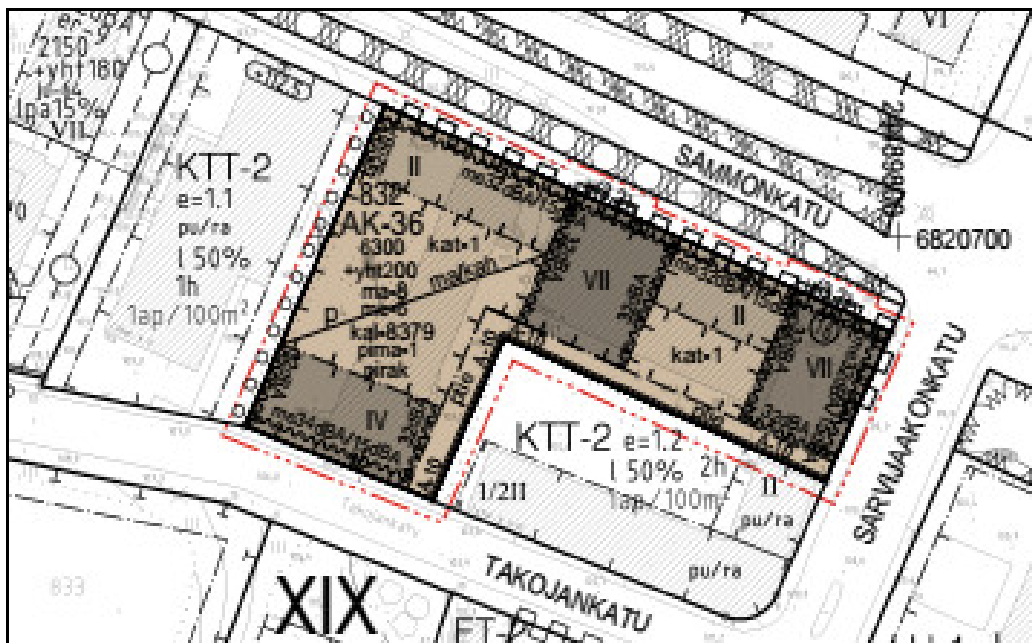
²⁹⁸ Sähköpostikysely 21.3.2016 Sanna Karppinen.

²⁹⁹ TKSA: Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 17.5.2011.

³⁰⁰ TKSA: Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 8.11.2011.

sytydessä, tonttien tehokkuus oli korkea ³⁰¹. Tämänkään kaavan (8379) osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa, päivätty 2.5.2011, tarkistettu 31.8.2011, ei ollut mainintaa alueella pidetystä Europan 7-arkkitehtuurikilpailusta ³⁰². Uusi asemakaava hyväksyttiin 16.1.2012 ³⁰³.

Kummankaan kaavan 8029 tai 8379 laadinnassa ei ollut hyödynnetty millään tavoin alueella aiemmin pidettyä Europan 7-arkkitehtuurikilpailua. Suunnittelua jatkaneet arkkitehdit olivat pidetystä kilpailusta tietoisia, mutta se ei vaikuttanut heidän kaavasuunnitelmiinsa. Tämä oli arkkitehtien kannalta luontevaa, koska toisten tekemän työn ideoiden käyttö omassa suunnittelussa ei ole suotavaa ja osin se on jopa tekijänoikeuslain vastaista. Kilpailun järjestäjien, Tampereen kaupungin ja Skanska Sisä-Suomen kannalta kilpailuun käytetyt resurssit olivat kuitenkin menneet hukkaan, kun kilpailun myötä saatuja ideoita ei hyödynnetty kaavoituksen toteutuksessa.

Kuva 26. Kalevanrinteen (XIX) kaupunginosan tonttien 832-4-L1 ja -6-L1 uusi asemakaava 8379. (TKSA) Vasemmassa yläreunassa Kiinteistö Oy Sammon Center (KTT-2) ja oikeassa alareunassa Jokelan entinen kenkätehdas (KTT-2). Rajaus tekijän.

7.2 Rakennussuunnittelu ja rakentaminen Sammonkadun kilpailualueella

Molempien asemakaavojen laadinnan yhteydessä tehtiin samanaikaisesti rakennussuunnittelua. Kaavan 8029 kohteissa rakennussuunnittelua teki aluksi KSOY Arkkitehtuuria toi-

³⁰¹ Sähköpostikysely 21.3.2016 Sanna Karppinen.

³⁰² TKSA: Asemakaavan muutoksen (8379) osallistumis- arviointisuunnitelma 31.8.2011.

³⁰³ TKSA: Asemakaavakartta 8379.

miston arkkitehti Erkki Karvala. Hän suunnitteli Sammonkatu 48:aan vuonna 2008 valmistuneen TOAS:n (Tampereen opiskelija-asuntosäätiö) asuinkerrostalon **Jarinsampo**, Takojankatu 9:ään vuonna 2009 valmistuneen asunto-osakeyhtiön **Sammon Ainon**, Takojankatu 7:ään vuonna 2010 valmistuneen Suomen vuokrakoti Oy:n asuinkerrostalon **Sammon Kalervon**, Takojankatu 5:een asunto-osakeyhtiö **Sammon Kullervon** ja Tursonkatu 5:een vuonna 2011 valmistuneen asunto-osakeyhtiön **Sammon Kanteleen**. Hän suunnitteli myös Sammonkatu 44 ja 46 tulleen YH-kotien senioriasuintalon **Kalevan Eliaksen**, mutta siihen tehdyistä muutossuunnitelmista vastasi tamperelainen arkkitehtitoimisto AIHIO Arkkitehdit ja asuinkerrostalo valmistui vuonna 2012.³⁰⁴

Kuvat 27 ja 28. Havainnekuva vasemmalla Takojankatu 7 Sammon Kalervo ja havainnekuva oikealla näkymä Sammonkadulle, etualalla Ninansammon Sarvijaakonkatu 2 ja Takojankatu 1 3B (AIHIO Arkkitehdit).

Kuva 29. Havainne kuva TOAS: Ninansampo Takojankatu 13 ja kuvan oikeassa reunassa Jokelan vanha kenkätehdas. (AIHIO Arkkitehdit).

Kuva 30. Havainnekuvan vasemmassa reunassa näkyy Ninansampo Takojankatu 13, keskellä Jokelan vanha kenkätehdas ja oikealla Ninansampo Sarvijaakonkatu 2. (AIHIO Arkkitehdit).

³⁰⁴ Tampereen rakennusvalvonnan arkisto (TRVA): Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan sähköinen asiointipalvelu: tapsa.tampere.fi/ (29.4.2016); NCC: Referenssit: www.ncc.fi/referenssit/tampereen-sammontakojat/ (29.4.2016).

AIHIO Arkkitehdit vastasivat myös asemakaavan 8379 alueelle osoitteisiin Sarvijaakonkatu 2, Takojankatu 13 A ja 13 B rakennettujen TOAS:n **Niinansammon** asuinkerrostalojen suunnittelusta. Nämä kolme taloa valmistuivat lokakuussa 2013.³⁰⁵ Kaikkien rakennuskohdeiden toteutuksen teki NCC Rakennus Oy³⁰⁶.

Rakennustenkaan suunnittelussa ei näy voittaneen kilpailuehdotuksen ideoita. Myös sen osalta voi todeta kilpailun annin valuneen hukkaan.

7.3 Korttelin nykytilanne ja kilpailuun osallistumisen mielekkyys

Tampereen kilpailukohde Europan 7-arkkitehtuurikilpailussa on valmistunut asuinkerrostalojen osalta kokonaisuudessaan vuonna 2013 kun TOAS:n opiskelija-asunnot valmistuivat vuonna 2013. Alue rakentui kahden eri asemakaavan perusteella, ensimmäinen alueen läntinen osa 2007 - 2012 välisenä aikana ja itäinen osa vuosien 2012 – 2013 välisenä aikana. Läntisen alueen, kaavan 8029 alueelta purettiin kaikki aiemmat rakennukset ja alueelle rakennettiin kaikkiaan kahdeksan uutta asuinkerrostaloa ulkorakennuksineen. Alueiden välisellä tontilla 832-3 (Sammonkatu 50) on asemakaavojen ulkopuolelle jäänyt liike- ja toimistorakennus Sammon Center. Samoin tontilla 832-5 on asemakaavan 8379 viereen jäänyt Jokelan vanha kenkätehdas, johon on saneerattu toimistotiloja. Kaavan 8379 alueelle on rakennettu kolme asuinkerrostaloa.

Kuva 31. YH-kodit Oy:n senioriasuintalo Sammonkadun ja Tursonkadun kulmassa. (Kuva YH-Kodit Oy)

Kuva 32. SATO:n vuokra-asuintalo Takojankatu 7. (Kuva SATO)

³⁰⁵ TRVA: tapsa.tampere.fi (29.4.2016); NCC: Referenssit: www.ncc.fi/referenssit/tampereen-sammontakojat/ (29.4.2016); TOAS: <http://www.toas.fi/asunnot> (29.4.2016); Suomen vuokratodit Oy: <http://suomenvuokratodit.fi/kohde.php?kohde=kalervo> (29.4.2016); YH Kodit: www.yhkodit.fi/asuntohaku/ (29.4.2016).

³⁰⁶ NCC: Referenssit: www.ncc.fi/referenssit/tampereen-sammontakojat/ (29.4.2016).

Kuva 33. TOAS:n Jarinsampo Sammonkadun puolelta. (Kuva NCC)

Kuva 34. Jarinsampo pihan puolelta. (Kuva TOAS)

Alueen rakentuminen ei pohjautu Europan 7-arkkitehtuurikilpailun voittaneeseen kilpailuehdotukseen. Arkkitehti Niina Rissanen, joka toimi Tampereen kaupunginvaltuutettuna kaudella 2009 – 2012 ja oli ympäristö ja rakennusjaoston puheenjohtaja, piti asiasta valtuustopuheen, kun kilpailualueen toista asemakaava 8379 käsiteltiin kaupunginvaltuustossa. Hänen mukaansa on kaikkien voimavarojen tuhlausta, että järjestetään arkkitehtuurikilpailu alueella jonka toteuttamiseen ei olla sitoutuneita ja ettei kilpailun antia hyödynnetty kaavoituksessa ja rakentamisessa. Kaupunki on Rissasen mielestä tehnyt itselleen melkoisesti halua, kun on ottanut kilpailun kohteeksi alueen, jonka toteuttamiseen ei kuitenkaan ole sitoutunut. Hän piti myös erikoisena sitä, ettei kaupunginarkistosta löytynyt hakusanalla ”Europan 7-arkkitehtuurikilpailu” materiaalia, esityslistoja tai pöytäkirjaotteita kilpailusta. Hänen mukaansa voisi olettaa, että tämän kaltaiseen kilpailuun osallistuminen olisi ollut jonkin luottamuselimen päätettävissä.³⁰⁷

Tiina Leppänen ja Niina Rissanen ovat molemmat harmissaan myös siitä, että Europan kilpailun yksi tärkeimmistä tavoitteista ei toteutunut, nimittäin tavoite nuorten arkkitehtien työllistämisestä. Tämä oli jo toinen kerta kun näin tapahtui Tampereella. Ensimmäisellä kerralla kyseessä oli myös Europan-arkkitehtuurikilpailu 1990-luvun lopulla Iideksenrannassa, tuolloin kilpailun voitti englantilainen arkkitehtiryhmä, mutta he eivät kilpailualueen suunnittelusta toimeksiantoa saaneet. Silloinkin alueen suunnittelu annettiin paikallisen jo meriittejä hankkineen, kokeneen arkkitehdin tehtäväksi.³⁰⁸ Molempien mielestä toivottavaa

³⁰⁷ Niina Rissasen puhelinhaastattelu 18.4.2016.

³⁰⁸ Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016; Niina Rissasen puhelinhaastattelu 18.4.2016.

olisi myös ollut voittaneen kilpailuehdotuksen idean toteuttaminen. Kalevan kaupunginosa on vanhimmilta osiltaan luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi vuonna 2009 ³⁰⁹. Alueella on heidän mukaansa selkeitä korttelikokonaisuuksia, jotka olisivat kilpailuehdotuksen toteuttamisen myötä saaneet joukkoonsa uuden selkeän ja mielenkiintoisen korttelin. Nyt toteutettu kokonaisuus on heidän mukaansa melko tavomainen ja kompromissimainen. Kilpailun mielekkyys katosi myös tässä. ³¹⁰

8. Miten tavoitteiden ja toteutuksen kävi?

Arkkitehtuurikilpailuilla on pitkä ja monivaiheinen historia yli 2500 vuoden ajalta. Suomessa arkkitehtuurikilpailujen historia ulottuu 1860-luvulle asti, jolloin tiettävästi ensimmäinen kilpailu pidettiin Helsinkiin aiotun huvittelulaitoksen suunnittelusta. Ensimmäisen suomalaisen arkkitehtuurikilpailun voittaneelle ehdotukselle kävi, kuten monelle muulekin voittoaikalle työlle myöhemmin on käynyt, kilpailuehdotusta ei koskaan toteutettu.

Arkkitehtuurikilpailuihin osallistuvat ja vaikuttavat monet instituutiot lukuisine sääntöineen ja toimintatapoineen. Sääntöjä on sekä muodollisia että epämuodollisia, kirjoitettuja ja kirjoittamattomia. Arkkitehtuurikilpailut muodostavat monitasoisen vallankäytön kentän, jossa valtaa käyttävät niin poliittiset, taloudelliset kuin tiedolliset ja taidollisetkin osapuolet. ”Taistelu vallasta”, päätäntävallasta tai toimenpidevallasta, alkaa jo siinä vaiheessa kun keskustellaan kilpailuun osallistumisesta: järjestetäänkö kilpailu vai ei. Jos järjestetään, niin kuka päättää millainen kilpailu, kuka päättää kilpailualueen, kuka päättää tavoitteet, kuka laatii kilpailuohjelman ja ennen kaikkea ketkä toimivat tuomareina. Kilpailun jälkeen alkaa uusi taistelu toteutuksesta: kuka lopulta alueen suunnittelee, mitä rakennettavaksi hyväksytään ja kuka rakenta. Mukana on suuri joukko ammattilaisia ja asiantuntijoita, joilla kaikilla on tietoa ja taitoa sekä jo oman toimenkuvansa sisällä päätäntä- ja toimivaltaa, nyt heidän pitäisi vielä hakea oma paikkansa ja valtapiirinsä arkkitehtuurikilpailun prosessissa. Arkkitehtuurikilpailuihin liittyvien muodollisten sääntöjen, asetusten ja lakien lisäksi toimijoiden tulee tietää ja osata käyttää lukuisia kirjoittamattomia sääntöjä. Näiden kirjoitettujen ja kirjoittamattomien sääntöjen monimuotoisuus ja oman vallanpaikan hakeminen arkkitehtuurikilpailun prosessissa ja sen tuotoksena syntyvien suunnitelmien toteutuksessa, on suurena

³⁰⁹ Kaleva. <http://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/asemakaavoitus/kaleva.html> (1.5.2015)

³¹⁰ Tiina Leppäsen haastattelu 25.2.2016; Niina Rissasen puhelinhaastattelu 18.4.2016.

syynä siihen, että arkkitehtuurikilpailun tulos on usein ennalta arvaamaton ja joskus jopa katastrofaalinen.³¹¹

8.1 Europan-organisaation sekä Porin ja Tampereen kaupunkien tavoitteet

Mitä tavoitteita arkkitehtuurikilpailulle asetetaan?

Europan-organisaation arkkitehtuurikilpailulle asettamista tavoitteista ensimmäinen oli asumisen typologioiden innovatiivinen tutkiminen, jotta erilaisista kulttuurisista ja sosiaalisista ryhmistä tuleville asukkaille voitaisiin tarjota tarkoituksenmukaisia asumisen muotoja. Toisena oli tavoite saada innovatiivisia ehdotuksia siitä miten saadaan aikaan uusia dynaamisia asuntoalueita, joilla voidaan tehostaa asukkaiden sosiaalista elämää. Kolmantena tavoitteena oli hajanaisten kaupunkien kaupunkimaisen yhtenäisyyden toteuttamisperiaatteiden tutkiminen kestävän kehityksen kentällä. Tärkein Europan-organisaation tavoitteista on saada nuorille arkkitehdeille toimeksiantoja kilpailujen avulla.

Porin kilpailuohjelmassa tulivat esille ensimmäinen ja toinen tavoite. Kilpailuohjelmassa mainittiin tavoitteet korkeatasoisen asuinkorttelin luomisesta, jossa eri sukupolvea edustavat ja eri elämäntilanteissa olevat asukkaat viihtyvät ja tuntevat olonsa turvalliseksi. Korttelin toivottiin olevan tehokkaasti rakennettu, joten teemana oleva tiiviskaupunkirakentaminen tulisi tässä huomioitua. Korkeatasoiselta asuinkorttelilla tavoiteltiin myös ominaisuuksia, jotka luovat sosiaalista vastuuntuntoa, tukevat yhteisöllisyyttä ja erilaisten asukasryhmien hyvinvoinnin edistämistä. Näiltä osin Europanin ja Porin tavoitteet vastasivat toisiaan, joten Porin kilpailukohde soveltui hyvin Europan 7-arkkitehtuurin teemaan. Koska Porin kilpailualue sijaitsi aivan Porin kantakaupungin keskellä, ruutukaava-alueella, ei Europan kolmas tavoite, hajanaisen kaupungin kaupunkimaisen yhtenäisyyden toimintaperiaatteiden tutkiminen, ollut tarpeellista, mutta kaupunkikuvan yhtenäisyyteen toivottiin kiinnitettävän huomiota.

Tampereen kilpailualueen tavoitteena oli löytää keinoja alueen kaupunkikuvan ja silloisen pienteollisuusalueen luonteen muuttamisen siten, että kokonaisuus olisi eri vaiheissa toimiva. Alueen toivottiin muodostavan tiiviin ja toimivan kaupunkiasuinalueen lähellä palveluja ja hyvien julkisten liikenneyhteyksien läheisyydessä. Alueen asuntojen toivottiin tarjoavan

³¹¹ Ledeneva 2001, 5-7; North 1990, 23-25, 33-34; Ostrom 2005, 3-5; Adler & Kwon 2007, 3; Flyvbjerg & Richardson 2002, 48, 54-57.

monipuolisia vaihtoehtoja, jotta alueelle muodostuisi sosiaalisesti monipuolinen väestö rakenne. Tampereenkin osalta tavoitteet vastasivat hyvin Europan 7-arkkitehtuurikilpailun teemaa ja tavoitteita tiiviistä asuinalueesta, jossa olisi sosiaalisesti erilaisille ryhmille taroituksenmukaisia asuntoja, palvelut olisivat lähellä ja jotka sijaitsevat hyvien liikenneyhteyksien äärellä.

Molempien kaupunkien tavoitteet olivat hyvin samantyyppisiä ja ne noudattivat hyvin pitkälle Europan-organisaation tavoitteita ja Europan 7-arkkitehtuurikilpailun teemaa. Niin kaupunkien kuin Europanin tavoitteet kohtasivat toisensa, pelinsäännöt olivat molemmissa yhteistyöfoorumeissa selvillä, eikä eturistiriitoja syntynyt.

Kuka määrittelee tavoitteet?

Porissa kilpailua ja sen tavoitteita pohdittiin sekä kaupunkisuunnittelussa muodostetun työryhmän puitteissa, että kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelän esitysten pohjalta kaupunginhallituksessa. Neuvotteluja tavoitteista käytiin useampaan otteeseen molempien ryhmien kokouksissa. Mielipideristiriitoja tavoitteista ei ollut, mutta harkittujen ja viimeistelyjen tavoitteiden löytämiseksi, asiaa käsiteltiin useamman kerran eri kokouksissa. Porin kaupunginhallituksen ja kaupunkisuunnittelun tavoitteet olivat yhtenevät, molemmilla tahoilla päämäärä oli selvillä, eikä kilpailun tavoitteista syntynyt erimielisyyttä.

Tampereen kilpailukohteen valitsija ja kilpailun tavoitteiden laatija on erittäin todennäköisesti ollut Tampereella kilpailua vetänyt kaava-arkkitehti. Arkkitehti on kuollut, joten häneltä en ole kilpailuun liittyvistä asioista voinut kysyä. Molemmat kaava-arkkitehdin esimiehistä sekä haastateltu että kyselyyn vastanneet Tampereen kaupunkisuunnittelun kaava-arkkitehdit ovat olleet sitä mieltä, että kaava-arkkitehti on sekä valinnut kilpailualueen että laatinut tavoitteet yksin.

Vertailtaessa Porin ja Tampereen kaupunkien toimintatapoja tavoitteiden laadinnassa, on Porissa kilpailuun ryhtyminen ja tavoitteiden asettaminen tehty ammattimaisemmin ja demokraattisemmin. Kilpailusta saatavaan hyötyyn on suhtauduttu tavoitteellisemmin, kun tavoitteiden määrittelyyn osallistuivat sekä luottamushenkilöt kaupunginhallituksessa että virkamiehet kaupunkisuunnittelussa. Porissa toiminta on perustunut Adlerin ja Kwonin

mainitsemiin instituutioiden toimintaperiaatteisiin ³¹². Kaupunkisuunnittelu on informoinut kaupunginhallitusta kilpailuun liittyvistä asioista ja vienyt ne kaupunginhallituksen päätettäväksi, toiminta on ollut hierarkista. Kaupunkisuunnittelun ammatilliseen osaamiseen ja asiantuntijuuteen perustuva toiminta ja avoin tiedon jakaminen kaupunginhallituksen suuntaan on lisännyt niiden välistä luottamusta ja antanut kaupunkisuunnittelun ammattilaisille lisää toimivaltaa tehtävien tekemiseen ja niiden hallintaan. Tampereella kilpailuun on lähdetty mukaan huomattavasti kevyemmin perustein. Tampereella toimintaperiaatteet ovat olleet toiset, epädemokraattisemmat. Yhden henkilön hankkeeksi muodostunut arkkitehtuurikilpailu on mielestäni merkki heikosta johtamiskulttuurista, sekä kaupunkisuunnittelun sisällä että kaupungin luottamuselimissä. Kilpailuun liittyvät asiat on annettu yhden henkilön päätettäväksi ja hoidettavaksi, eikä kaupunkisuunnittelussa ole hyödynnetty tavoitteiden laadinnassa useampien ammattialan asiantuntijoiden asiantuntemusta, eikä kaupungin luottamushenkilöitä ole informoitu asioista tai viety niitä heidän päätettäväkseen. Perinteisiä kunnalliseen päätöksentekoon liittyviä sääntöjä ja normeja on muutettuja, ja kuten Ostrom artikkelissaan totesi ³¹³, se tuottaa yleensä arvaamattomia tuloksia.

Saavutettiin palkitulla kilpailuehdotuksella asetetut tavoitteet?

Tuomariston raportin mukaan Porin kilpailuehdotusten arvioinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota kaupunkikuvan parantamiseen ja yhtenäistämiseen sekä asuin ympäristön houkuttelevuuteen, viihtyisyyteen ja korkeaan laatuun. Tuomaristo oli myös päätenyt siihen näkökantaan, että Itsenäisyydenkadun varressa olevat vanhat puutalot tulisi säilyttää, joten ne tulisi näkyä kilpailuehdotuksessa tai ehdotuksen tulisi olla sellainen, että se antaa jatkosuunnittelulle sellaisen perustan, jossa puutalot voitaisiin säilyttää. Kilpailun voittaneen ehdotuksen perusteluissa ehdotusta kehitettiin hienosti ympäristöönsä sopivaksi ja mitta-kaavaltaan ympäristöönsä nähden harkituksi kokonaisuudeksi. Myös pihasuunnittelun katsottiin olevan hyvää, muodostavan yksityisiä pihatiloja rakennusmassojen yhteyteen. Negatiivista kritiikkiä voittanut ehdotus sai siitä, ettei se säilyttänyt vanhoja puutaloja, mutta tuomaristo katsoi kuitenkin, että suunnitelman jatkokehittelyllä voitaisiin välttää puutalojen purkaminen ja näin parantaa lopputulosta. Tuomariston perusteluissa ei ole mainintaa muista kilpailun tavoitteista eli miten voittaneessa kilpailuehdotuksessa näkyvät ominaisuudet, jotka luovat sosiaalista vastuuntuntoa, tukevat yhteisöllisyyttä ja erilaisten asukasryhmien

³¹² Adler & Kwon 2007, 3.

³¹³ Ostrom 2005, 3.

hyvinvoinnin edistämistä tai arviointikriteereissä mainittua asuntotyyppien innovatiivisuutta ja kehityskelpoisuutta. Tuomariston puheenjohtaja totesikin sähköpostikyselyssä, että esimerkiksi kilpailun teema tulee esille yleensä vain tekstien tasolla, eikä niillä ole vaikutusta kohteisiin, ehdotuksiin tai arvosteluun. Kilpailun järjestäjien, Europanin ja Porin kaupungin, asettamista tavoitteista suurimmalla osalla ei näin ollen, ole ollut mitään merkitystä parhaan kilpailuehdotuksen löytämisessä. Asumisen monimuotisuutta, asuntojen kokojen tai muiden ominaisuuksien vaikutuksia ei ole kilpailuehdotuksia arvosteltaessa otettu huomioon. Kilpailun paras ehdotus valittiin kaupunkikuvallisin perustein, kuten tuomaristo perusteluissaan mainitsee. Porin kohdalla tähän liittyy erittäin suuri ristiriita: mittakaavaltaan ympäristöönsä nähden harkituksi kokonaisuudeksi arvioitun kilpailuehdotuksen rakennusalaista huomattava osa oli sijoitettu pois näkyvistä maan alle, jonne Porissa on taloudellisesti lähes mahdotonta rakentaa. Sopivan mittakaavan perusteella valitun voittajaehdotuksen harkittu mittakaava olisi tästä syystä toteuttamiskelvoton. Porin kaupunkisuunnittelupäällikkö oli tästä huomauttanut teknisen toimikunnan jäsenenä kilpailun tuomaristolle, mutta heidän mielestään asialla ei ollut parhaan kilpailuehdotuksen valintaan vaikuttavaa merkitystä. Tähän päätökseen kaupunkisuunnittelupäällikkö oli erittäin pettynyt ja koki että tässä tuomaristo ei toimi kilpailun järjestäjän tavoitteiden mukaisesti, vaan täysin omavaltaisesti.

Tampereen kilpailun parhaan ehdotuksen valintakriteerit tuomariston raportin mukaan olivat vahva kiinnostus asumisen laatuun ja typologioiden muuntelumahdollisuudet, kyky yhdistää alueen muutamia puolia erilaisine mittakaavoineen ja sisätilojen riittävä muuntelu ja uuden arkkitehtuurin vahva näkyvyys, joka luo alueelle omanlaisen ilmeen. Tuomariston raportissa voittajaehdotuksen suurempaa asumistiheyttä pääkadun varrella ja sen tarjoamaa yhtymäkohtaa kaupunkirakenteeseen kehitettiin. Ehdotuksen strategia ”tiivistä, yhdistä, liitä”, koettiin sen vahvimaksi puoleksi. Myös ehdotuksen typologiat koettiin selkeiksi ja pitkälle kehitellyiksi, jossa kauppojen, yhteisten tilojen/palveluiden muodostamat ”vyöt” ja ”napit” keräsivät asunnot neliömäisille tonteille ja jossa ”vetoketju” muodosti lineaarisen typologian, jonka asunnot avautuivat kahteen suuntaan. Kokonaisuuteen muodostuneet kolme suurta viherpihaa koettiin myös positiivisiksi ominaisuuksiksi ehdotuksessa. Negatiivista kritiikkiä voittajaehdotus sai pysäköinnistä, joka oli sijoitettu maan alle. Tuomariston mielestä se oli väärin mitoitettu ja väärin sijoitettu. Myös asuminen katsottiin jatkokehittämisen tarpeessa olevaksi, koska ”napeissa” olleet huoneistot koettiin liian pimeiksi. Vaikka asumisen laatu ja sisätilojen muunneltavuus mainittiin arviointikriteereissä erityisen

tarkastelun kohteeksi, ei näihin liittyviä perusteluja ollut tuomariston raportissa. Ainoa maininta sisätiloihin liittyvään arviointiin oli negatiivinen maininta huoneistojen pimeydestä. Kilpailuohjelmassa mainittuja tavoitteita eri asukasryhmien tarpeiden huomioimisesta asuntosuunnittelussa ja sosiaalisesti monimuotoisen väestörakenteen muodostumisesta monien erikokoisten asuntojen sijoittamisella alueelle, ei myöskään tuomariston perusteluissa mainittu. Kilpailuohjelmassa esitetty toivomus pysäköinnin sijoittamisesta maan alle (tai pysäköintitaloon) sen sijaan perusteluissa katsottiin negatiiviseksi, vääräksi sijoituspaikaksi. Tampereellakin perustelut painottuivat selkeästi kohteen ulkotilojen ja korttelikokonaisuuden visuaalisen ilmeen arvosteluun, vaikka niin Europan teeman kuin Tampereen kaupungin ja Skanska Sisä-Suomen asettamissa tavoitteissa, oli paljon kohtia sisätilojen suunnitteluun liittyvistä asioista. Tampereellakaan tuomaristo ei perusteluissaan huomionut kaikkia tavoitteita, vaan päätti itse mitkä tavoitteet ovat perustelun arvoisia.

Kilpailut järjestäneiden kaupunkien tavoitteiden tultua vain osittain toteutetuiksi, toteutuivat kilpailun voittaneiden arkkitehtienkin tavoitteet vain osittain. Tavoitteista ensimmäisen he saavuttivat voittamalla kilpailut, mutta jatkotoimeksiantotavoite jäi saavuttamatta. Porin kohdalla arkkitehtiryhmä sai pienen ”lohdutuspalkinnon” saatuaan toimeksiannon pysäköintihallin idealuonnosten ja asemakaavaluonnosten teosta. Porin kilpailun arkkitehdeilta en saanut vastauksia kysymyksiini, mutta Tampereen kilpailun voittaneet arkkitehdit vastasivat kyselyyni. He kokivat tulleen petetyiksi ja hyväksikäytetyiksi sekä kokivat, että Tampereen kaupunkisuunnittelun virkamiehet eivät olleet toimineet rehellisesti, koska kaupungilla ei ollut aikomustakaan tehdä jatkotoimeksiantoa kilpailun jälkeen alueen suunnittelusta. He myös peräsivät Europan-organisaatiolta enemmän vastuun ottamista kilpailukohteiden valintaan, jotta kilpailuja järjestävien kaupunkien todelliset motiivit tulisivat esille, eikä pääsisi käymään, kuten Tampereella heidän kohdallaan kävi.

Mikä merkitys tavoitteilla on kilpailun lopputuloksen näkökulmasta? Onko oikeasti ainoa realistinen tavoite vain hyvän näköinen toteutus, design? Onko kilpailun tarkoituksena vain hypetys ja sen myötä kilpailualueen markkina-arvon nostaminen ja kiinnostuksen kasvattaminen ja ostohalukkuuden lisääminen. Porissa ja Tampereella käytyjen Europan 7-arkkitehtuurikilpailujen tuomariston perusteluiden perusteella voi sanoa, etteivät esimerkiksi sisätiloille asetetut tavoitteet juuri näy kummankaan kilpailun voittaneen ehdotuksen arvostelussa, perusteluissa eli niillä ei juuri ole ollut merkitystä kilpailun lopputuloksen nä-

kökulmasta. Arvosteluissa ei ole myöskään pohdittu sitä, miten kilpailuehdotukset ovat vastanneet tavoitteisiin turvallisuuden, yhteisöllisyyden ja sosiaalisen vastuuntunnon muodostumisesta. Suomalaisia arkkitehtuurikilpailuihin osallistuneita tuomareita haastatelleet Kazemian ja Rönn kertovat, että yksi tuomareiden itsensä mainitsema tuomarointiin liittyvä velvoite on se, että tuomariston julkilausuman voittajaehdotuksesta pitää olla tiivis ja perusteltu. Mikäli arvostelun julkilausuman tiiviys merkitsee sitä, että osa tavoitteisiin liittyvistä perusteluista jää esittämättä tai arvioinnissa kokonaan huomioimatta, tulisi velvoite tiiviyydestä mielestäni poistaa ja ehdotusten arvioinnin perusteluissa käydä läpi kaikki tavoitteet ja se miten kilpailuehdotus niihin vastaa. Tuomarit arvostelevat kilpailuehdotuksia hyvin subjektiivista kuten Artelo³¹⁴ ja Svensson³¹⁵ totesivat.

Voidaan myös pohtia ovatko kaikki tavoitteet tarpeellisia. Ideakilpailuissa parempaan lopputulokseen todennäköisesti päästäisiin, kun asetettavia tavoitteita olisi vain kaksi tai maksimissaan kolme. Myös tavoitteiden yksityiskohtaisuutta tulee pohtia sen mukaan, mikä kilpailumuoto on kyseessä. Rajoittavatko liian yksityiskohtaiset tavoitteet liikaa kilpailuehdotusten ideointia, jolloin kilpailun lopputulos on myös ennakoitavissa. Liian pitkälle vietyjen tavoitteiden määrittäminen luo järjestäjälle myös liian tarkan kuvan siitä mitä lopputulokselta halutaan, jolloin ei osata ottaa vastaan kilpailun myötä syntyneitä uusia ideoita avoimin mielin, kun mieleen on tavoitteiden yksityiskohtaisen miettimisen jälkeen muotoutunut jo selkeä kuva lopputuloksesta.

8.2 Kilpailualueiden toteutus Porissa ja Tampereella

Milloin kilpailu johtaa toteutukseen ja milloin suunnitelmat jäävät toteuttamatta? Kuka lopulta päättää siitä, mitä kilpailualueelle rakennetaan?

Arkkitehtuurikilpailuiden tarkoituksena SAFA:n ja Europan-organisaation mukaan on sekä löytää hyvä idea, suunnitelma tai suunnittelija rakennusprojektille että kehittää arkkitehtuuria kilpailujen kautta. Arkkitehtuurikilpailu voi esimerkiksi toimia monelle arkkitehtiopiskelijalle epävirallisena tai virallisena opinnäytetyönä opintojen loppupuolella. Näiden lisäksi arkkitehtuurikilpailulla on usein myös muita tarkoituksia ja tavoitteita kuten esimerkiksi herättää mielikuvia, jotka lisäävät projektin toteutumismahdollisuuksia. Tästä hyvänä esimerkkinä on jo aiemmin mainittu Guggenheim Helsinki -museon arkkitehtuurikilpailu, jo-

³¹⁴ Artelo 1971, 14.

³¹⁵ Svensson 2013, 248.

ka järjestettiin 4.6.2014 – 23.6.2015 välisenä aikana. Kilpailun järjestäjinä olivat Guggenheim-säätiö, Helsingin kaupunki, Suomen valtio ja SAFA. Erikoista kilpailussa on se, että museon perustamisesta ei ole tehty päätöstä. Päinvastoin, museohanke on jo kertaalleen kumottu Helsingin kaupunginhallituksessa ennen kilpailun järjestämistä vuonna 2012. Nyt moni ajattelee, että järjestetyn arkkitehtuurikilpailun avulla museohanke saataisiin toteutumaan. Arkkitehtuurikilpailun tuotoksena syntynyt ehdotus saisi päättäjät muuttamaan mielipiteitään hankkeelle suosiolliseksi.

Europar-arkkitehtuurikilpailun jälkeen Porissa aloitettiin neuvottelut neljän rakennusliikkeen kanssa toteutuksesta. Hankeneuvottelujen alussa rakennusliikkeiltä kysyttiin, haluavatko he tehdä jatkotoimeksiannon voitaneen espanjalaisen arkkitehtiryhmän kanssa. Yksikään rakennusliike ei halunnut sitä tehdä, muutama ilmoitti, että arkkitehdit voisivat mahdollisesti tehdä yhteistyötä suomalaisen arkkitehtitoimiston kanssa, joka saisi toimeksiannon suunnittelusta rakennusliikkeeltä. Yhteistyötä suomalaisten ja espanjalaisten arkkitehtien kesken ei kuitenkaan tehty. Neuvottelivatko arkkitehtitoimistot voitaneen arkkitehtiryhmän kanssa mahdollisesta yhteistyöstä ei selvinnyt, sillä kumpikaan osapuoli, voitaneet arkkitehdit tai lopullisen suunnittelun tehneet arkkitehtitoimistot, eivät vastanneet heille lähettämiini sähköpostikyselyihin. Rakennusliikkeidenkään edustajista kukaan ei vastannut sähköpostikyselyyni, joten heidänkään kautta en mahdollisista neuvotteluista tietoa saanut. Todennäköisesti he eivät neuvottelleet yhteistyöstä, sellaisen johtopäätökseen ainakin kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelä oli tullut. Kaupunkisuunnittelu kävi voitaneen arkkitehtiryhmän kanssa neuvottelua jatkotoimeksiannosta kaavan suunnittelusta ja asemakaavan laatimisen luonnosten työstämiseen arkkitehdit saivat toimeksiannon Porin kaupungilta. He suunnittelivat myös pysäköintitalon idean, varsinaiset lupapiirustukset teki porilainen arkkitehtitoimisto. Kaupunkisuunnittelupäällikkö kertoi, että hänen mielestään jatkotoimeksianto olisi pitänyt tehdä voitaneiden arkkitehtien kanssa. Kuitenkin juuri kaupunkisuunnittelun kokousmuistiossa, kokous johon myös apulaiskaupunginjohtaja Kari Hannus osallistui, oli maininta päätöksestä, jonka mukaan rakennusliikkeitä ei velvoiteta käyttämään voitaneita arkkitehteja. Kaupunkisuunnittelupäällikkö ei suoraan vastannut, miksi velvoitetta ei liitetty rakennusliikkeiden kanssa tehtyjen tonttikauppojen ehtoihin. Hän toteasi, että rakennusliikkeet pelkäsivät liikaa ongelmia, joita syntyisi siitä, etteivät madridilaiset arkkitehdit tunne suomalaista rakennuslainsäädäntöä ja että ongelmista aiheutuu vain lisäkustannuksia. Todennäköisesti syynä siihen, ettei yhteistyöehtoa voittajien kanssa laitettu

kauppakirjoihin on se, että kaupunki pelkäsi tonttien jäävän myymättä, ne jäisivät ilman toteuttajaa tai toteutuksen venyvän vuosien päähän. Tässä kaupungin taloudelliset intressit menivät kilpailun tavoitteiden edelle. Päättäntävaltaa käyttivät todennäköisesti kaupungin luottamuselimet, jotta kaupunki sai tontit nopeasti myytyä. Kaupunginhallitus myös päätti, että rakennusliikkeiden arkkitehtien ja kaupunkisuunnittelun asemakaava-arkkitehtien laatimaa asemakaavaa tulee muuttaa niin, että rakennusala tulee lisää yhden kerroksen verran. Tähänkin päätökseen vaikuttivat kaupungin taloudelliset intressit, jokainen rakennusneliö maksaa rakennuttajalle rakennusluvan yhteydessä.

Tampereella Europan 7-arkkitehtuurikilpailun toisena järjestäjänä oli Tampereen kaupunki, joka omisti maa-alan, mutta joka oli vuokrasopimuksilla siirtänyt maa-alan hallintaoikeuden vuokralaisille, jotka omistivat tonteilla olleet kiinteistöt. Koska kaupungilla ei ollut tonttien hallintaoikeutta, ei kaupungilla ollut myöskään kiinnostusta lähteä tekemään kilpailualueelle uutta asemakaavaa. Kuten kaupungin edustajana ollut kaavoituspäällikkö Veikko Vänskä lehtiartikkelissa totesi, ei kaupunki ollut sitoutunut uuden asemakaavan laatimiseen alueelle, sen teettäminen olisi kiinteistöjen omistajien eli tonttien vuokralaisten tehtävä. Kiinteistöjen omistajat olivat kuitenkin tehneet jo muutama vuosi ennen kilpailua sopimuksen tamperelaisen arkkitehtitoimiston kanssa alueen uuden asemakaavan suunnittelusta. Koska he eivät olleet mukana kilpailun järjestämisessä ja kun kilpailun voittanutta ehdotusta pidettiin vielä liian kalliina toteutettavaksi, ei tonttien haltijoilla ollut kiinnostusta jatkoimeksiannon tekemiseen kilpailun voittaneiden arkkitehtien kanssa. Kilpailun jälkeen yhteistyötä jatkettiin jo ennen kilpailua asemakaavasuunnittelua tehneen arkkitehdin kanssa. Kysymys ”Miksi alue otettiin arkkitehtuurikilpailun kohteeksi?” nousee taas esiin. Siihen en saanut tutkimuksessani vastausta. Asiakirjoja päätöksistä ei löytynyt ja kukaan haastattelemistani tai kyselyyn vastanneista informanteistani ei asiaa tiennyt tai muistanut. Se, etteivät kilpailua hoitaneen kaava-arkkitehdin esimiehetkään tienneet tai muistaneet, miksi alue valittiin kilpailukohteeksi, on kunnallisen organisaation toimintaperiaatteiden näkökulmasta erikoista. Kilpailun järjestäminen maksoi kymmeniä tuhansia euroja ja vaikka suurimman osan siitä maksoi Skanska Sisä-Suomi Oy, niin ainakin kaava-arkkitehdin palkkakustannukset jäivät kaupungin maksettavaksi. Kaupunkisuunnittelun organisaation perusteella voi olettaa, että yksittäisen kaava-arkkitehdin toimenkuvaan ei kuulu valita ja valtuuttaa itselle omatoimisesti näin suuria hankkeita, vaan että esimiehet ja mahdollisesti luottamuselimet jakavat työt.

Kumpikaan kilpailuista ei johtanut kilpailun voittaneiden arkkitehtien saamaan jatkotoimeksiantoon suunnittelusta: ei asemakaavan osalta eikä rakennussuunnittelun osalta. Porin kohdalla syynä oli se, ettei kilpailun järjestäjällä Porin kaupungilla ollut tarkoituksena toimia alueen rakennuttajana kilpailun jälkeen, vaan se myi tontit rakennuttajina toimineille rakennusliikkeille. Heitä ei taas velvoitettu myynnin yhteydessä käyttämään espanjalaista kilpailun voittanutta arkkitehtiryhmää, joten he käyttivät suomalaisia arkkitehteja. Tampereella kilpailun järjestänyt Tampereen kaupunki omisti kilpailualueen tontit, mutta se oli vuokrasopimusten myötä siirtänyt niiden hallinnan vuokralaisille. Vuokralaiset eivät halunneet toteuttaa kilpailun voittanutta ehdotusta, joten he valitsivat alueen suunnittelijoiksi toiset arkkitehdit. Porissa kilpailualueen suunnitelmissa pohjana käytettiin voittaneen arkkitehtiryhmän luonnoksia ja ideoita. Tämän voidaan katsoa olevan juuri ja juuri hyväksyttävää tekijänoikeuksien kannalta, sillä voitosta ja pienen, luonnoksia koskeneen toimeksianton myötä, he saivat suunnitelmistaan palkkiot. Tampereella voittanutta ehdotusta ei käytetty millään muotoa uusien suunnitelmien pohjana, mikä on ymmärrettävää, koska voittaneet arkkitehdit eivät toimeksiantoa saaneet. Kilpailusta saatu hyöty valui kuitenkin tässä hukkaan.

8.3 Jatkotutkimuskysymys

Mistä johtuu arkkitehtuurikilpailujen tuloksen arvaamattomuus? Northin mukaan arvaamattomuuden syynä ovat puutteellinen informaatio ja ihmisten rajallinen kyky prosessoida, organisoida ja hyödyntää tietoa ³¹⁶. Ostromin mukaan instituutioiden toiminnan arvaamattomat tulokset ovat seurausta siitä, että sääntöjä muokkaavat ja muuttavat eivät tiedä kuinka säännöt toimivat erilaisissa ympäristöissä ³¹⁷.

Arkkitehtuurikilpailuun ryhtymistä tuleekin harkita tarkoin. Ei riitä, että saadaan hyvä järjestävä taho (maksaja) kumppaniksi. Ei riitä, että kilpailuun pyydetään anoen osallistumaan. On kilpailijoiden aliarvioimista, jos kilpailuun ryhdytään vain siksi, että siihen osallistumista on pyydetty tai siihen saadaan rahoitus ulkopuoliselta taholta. Kilpailuun ryhtymiseen täytyy olla aina selkeä tarve, esimerkiksi ongelmallinen alue, jonka suunnitteluun tarvitaan ulkopuolista ja laajaa näkemystä, uusia ideoita. Kilpailualueeksi tulee valita myös sellainen alue, joka todella aiotaan toteuttaa ja joka vaatii toteutusta heti kilpailun jälkeen.

³¹⁶ North 1990, 23.

³¹⁷ Ostrom 2005, 3.

Kilpailun järjestäjiksi tulisi ryhtyä rakennuttajat tai rakennusliikkeet. Kunnat ja niiden asiantuntijat, kaavoittajat, voivat toimia rakennuttajien ja/tai rakennusliikkeiden yhteistyökumppaneina arkkitehtuurikilpailujen järjestäjinä. Kunnan on turha järjestää kilpailua yksinään, jos se ei aio itse myös kohdetta rakennuttaa, koska kilpailun järjestäjän tulee sitoutua jatkotoimeksiannon tekemiseen kilpailun voittaneen arkkitehdin kanssa, siksi todellinen tarve suunnittelulle ja rakentamiselle on tärkeää.

Kilpailuohjelman laatimiseen tulee panostaa paljon. Täytyy tarkoin miettiä mikä ”tontilla” on mahdollista mikä ei, tehdä selkeät rajaukset toteuttamismahdollisuuksille. Harkita tarkkaan asetettavia tavoitteita ja niiden määrää sekä valita niiden perusteella tarkoituksenmukainen kilpailumuoto.

Tuomaristo ei voi jättää huomioimatta kilpailujärjestäjän kilpailulle asettamia tavoitteita, vaikka he olisivat kuinka arvostettuja oman ammattikuntansa edustajia. Järjestäjä maksaa kilpailun järjestämisestä ja toivoo saavansa rahoille oikeudenmukaisen vastineen. Tuomareiden tulee kunnioittaa järjestäjien tavoitteita ja huomioida perusteluissaan kaikki järjestäjien esittämät tavoitteet. Jos kilpailuehdotusten huolellinen arviointi, kaikkia tavoitteiden huomiointi vaatii enemmän resursseja: aikaa ja rahaa, täytyy kilpailun järjestäjän mukautua tähän, mikäli hän haluaa päästä kilpailulla hyvään lopputulokseen.

Nämä edellä esitetyt arkkitehtuurikilpailujen kehittämisen suuntia avaavat kohdat vaativat lisää tarkastelua ja tutkimusta. Niiden pohjalta jatkotutkimuksen kysymyksiksi nousevat: Milloin arkkitehtuurikilpailu kannattaa järjestää? Mitä tavoitteita tulisi asettaa ja kuinka monta tavoitetta? Miten kehittää tuomareiden työskentelyä niin, että kaikki kilpailun järjestäjien asettamat tavoitteet huomioitaisiin parhaan kilpailuehdotuksen valinnassa? Ja ennen kaikkea kenen kannattaa arkkitehtuurikilpailu järjestää?

Lähteet

TUTKIMUSAINEISTO

Haastattelut

Mari Koskinen, arkkitehti SAFA, Europan Finland pääsihteeri. 11.3.2015 (Johanna Koskinen-Koski, tallenne, litteroitu) Tekijän hallussa.

Olavi Mäkelä, kaupunkisuunnittelupäällikkö, Pori, Europan 7 Porin kilpailun teknisen toimikunnan jäsen. 27.3.2015 (Johanna Koskinen-Koski, tallenne, litteroitu) Tekijän hallussa.

Risto Reipas, asemakaava-arkkitehti, Pori. 27.3.2015 (Johanna Koskinen-Koski, tallenne, litteroitu) Tekijän hallussa.

Tiina Leppänen, projektiarkkitehti, Tampere. 25.2.2016 (Johanna Koskinen-Koski, tallenne, litteroitu) Tekijän hallussa

Niina Rissanen, arkkitehti, Tampereen kaupunginvaltuutettu vuosina 2009 - 2013. Puhelinhaastattelu 18.4.2016. (Johanna Koskinen-Koski, tallenne, litteroitu) Tekijän hallussa.

Kyselyt

Pori/Tampere kilpailun voittaneet arkkitehdit: 3 henkilöä

Europan 7 Suomi – Latvia tuomaristo: 1 henkilö

Tampereen kaupunkisuunnittelun arkkitehdit: 4 henkilöä

Rakennusliike SKANSKA Sisä-Suomi Oy/Tampereen kohde: 1 henkilö

Pori/Tampere kilpailualueen suunnittelua jatkaneet arkkitehdit: 4 henkilöä

Pori/Tampere rakennuttajat ja rakennusliikkeet: 11 henkilöä

Arkistoaineisto

Europan Suomi Finlandin arkisto (ESFA)
Europan Suomi Finland (ESF)

Porin kaupunginarkisto (PKA).
Porin kaupunginhallitus (PKH).
Porin kaupunginvaltuusto (PKV).

Porin Kaupunkisuunnittelun arkisto (PKSA)
Porin Kaupunkisuunnittelu (PKS).

Porin Rakennusvalvonnan arkisto (PRVA)
Porin Rakennusvalvonta (PRV)

Satakunnan Museon arkisto (SMA).
Satakunnan Museo (SM).

Tampereen kaupunginarkisto (TKA)

Tampereen kaupunkisuunnittelun arkisto (TKSA)
Tampereen kaupunkisuunnittelu (TKS)

Kirjallinen aineisto

Aamulehti: Huovinen, Jorma: ”*Sammonkadun teollisuuskortteliin suunnitellaan uutta asuinalueita*”. Aamulehti (päivämäärä ei tiedossa). (Lehtileike: Tampereen kaupunkisuunnittelun arkisto.)

Europen – Europe: Internal European Competitions Procedures
<http://www.european-europe.eu/en/session/european-13/rules/> (4.5.2016)

Europen: What is European? <http://european.fi/what-is-european/> (4.5.2016)

NCC: Referenssit: www.ncc.fi/referenssit/tampereen-sammontakoja/ (29.4.2016).

Pirhonen, Antti (toim.): *Europen 7, Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity*. *Europen 7 -tuloskirja*. Artprint Oy, Helsinki, 2004.

Rautiola, Matti: Eurooppalaisen kaupungin moni-ilmeisyys. *Europen 7. Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity*. Toim. Pirhonen, Antti. Artprint Oy, Helsinki, 2004, 9.

SATO
<https://www.sato.fi/fi/> (18.5.2016)

Suomen vuokrakodit Oy: <http://suomenvuokrakodit.fi/kohde.php?kohde=kalervo>
(29.4.2016).

TOAS: <http://www.toas.fi/asunnot> (29.4.2016).

YH Kodit: www.yhkodit.fi/asuntohaku/ (29.4.2016).

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

130 vuotta suomalaisia arkkitehtuurikilpailuja.
http://www.mfa.fi/files/mfa/tiedotemateriaalit/SAFA-tiedote_3-kielisena.pdf (5.5.2016)

Adler, Paul S. & Kwon, Seok-Woo: Community, Market, and Hierarchy in the Envolving Organization of Professional Work: The Case of Medicine. *Redirections in the Study of Expert Labour*. DRAFT chapter for Daniel Muzio, Stephen Ackroyd and Jean-Francois Chanlat, eds., Version: April 8, 2007.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.467.7748&rep=rep1&type=pdf>
(13.5.2016)

Alapuro, Risto: Historiallisia vertailuja. *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia*. Toim. Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka. WSOY, Vantaa, 2004, 53-66.

Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka: *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia*. WSOY, Vantaa, 2004.

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. uudistettu painos. Osuuskunta Vastapaino, Tampere, 2011.

Allard, Erik: Vertailevan sosiologian tutkimusryhmä. *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia*. Toim. Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka. WSOY, Vantaa, 2004, 25-40.

Andersson, Jonas E. & Kazemian, Reza & Rönn, Magnus (toim.): *The Architectural Competition – Research Inquiries and Experiences*. Axl Books, Stocholm, 2010.

Andersson, Jonas E. & Zettersten, Gerd Bloxham & Rönn Magnus (toim): *Architectural Competitions – Histories and Practice*. The Royal Institute of Technology and Rio Kulturkooperativ. Hamburgsund, 2013.

Arminen, Ilkka & Alapuro, Risto: Vertailut yhteiskuntatutkimuksessa. *Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia*. Toim. Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka. WSOY, Vantaa, 2004, 7-22.

Artelo, Sakari: *Arkkitehtuurikilpailun arvostelemisesta*. *Arkkitehtikilpailuja* 3-4/1971: 14-17.

Bergdoll, Barry: Competing in the Academy and the Marketplace: European Architecture Competitions 1401 - 1927. *The Experimental Tradition. Essays on Competitions in Architecture*. Edit. Lipstadt, Hélène. Architectural League of New York. New York, 1989, 21-52.

Böök, Netta & Hautajärvi, Harri: *Kilpailujen historia pitenee*. *Arkkitehti* 2/2007: 72-73.

Conway, Hazel & Roenisch, Rowan: *Understanding Architecture. An introduction to architecture and architectural history*. Routledge London and New York, 1994.

Danielsen, Tom: New Architectural Competitions: Communication and Dialogue. *The Architectural Competition – Research Inquiries and Experiences*. Toim. Andersson, Jonas E. & Kazemian, Reza & Rönn, Magnus. Axl Books, Stockholm, 2010, 18-35.

Douglas, Mary: *How Institutions Think*. Routledge & Kegan Paul, London, 1987.

Di Marino, Mina & Teräväinen, Helena (edit.): *Architecture as Human Interface 2012 The 4th Symposium of Architectural Research in Finland – The 4th International Conference on Architectural Competitions*. Department of Architecture, Aalto University School of Arts, Design and Architecture. Aalto University Publication series ART+DESIGN+ARCHITECTURE 7/2014.

https://shop.aalto.fi/media/attachments/9e167/Architecture_as_human_interface.pdf. (10.4.2015)

Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri: *Monenlainen tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 4:2005. Kerava, 2005.

Eskola, Tapani: *Arkkitehtuuri käsitteenä. Arkkitehtonis-filosofinen tutkimus rakennuksesta modernissa*. 2005

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTON DIREKTIIVI 93/13/ETY, annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L0013&from=FI> (19.5.2016)

Eurooppa tietous. Suomen tie EU:n jäseneksi.

<http://www.eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?contentid=92690&contentlan=1> (19.5.2016)

Filippo Brunelleschi, 1377 – 1446

<http://brunelleschi.imss.fi.it/genscheda.asp?appl=LIR&indice=63&xsl=slideshow&lingua=ENG&chiave=100985> (17.5.2016)

Flyvbjerg, Bent & Richardson, Tim: Planning and Foucault. In Search of the Dark Side of Planning Theory. *Planning Futures: New Directions for Planning Theory*. Edits. Allmendinger, Philip & Tewdwr-Jones, Mark. Routledge, London and New York, 2002, 44-62.

Guggenheim Helsinki –museon arkkitehtuurikilpailu.

<http://designguggenheimhelsinki.org/fi/> (19.5.2015)

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: *Tutki ja kirjoita*. 3.-4. painos. Kirjayhtymä Oy, Tampere, 1998.

Huotelin, Paula: Arkkitehtuurikilpailut – Miksi – Millainen – Miten. Suomen Arkkitehtiliitto r.y. SAFA.

<https://www.rakennustieto.fi/Downloads/RK/RK030204.pdf> (12.5.2016)

Huotelin, Paula: *Kätevä kilpailu*. Arkkitehti-uutiset Nro 10/2012, 3.

Huotelin, Paula & Kaipiainen Maarit (toim.): *130 vuotta suomalaisia arkkitehtuurikilpailuja. Kilpailuja unelmia ja työvoittoja*. Suomen arkkitehtiliitto SAFA, Helsinki, 2006.

Härö, Merja: Arkkitehdiksi koulua käymällä. Arkkitehtikoulutuksen vaiheista Suomessa. *Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992 Finlands arkitektförbund arkitektens arbete*. Toim. Korvenmaa, Pekka. Rakennustieto Oy. Helsinki, 1992, 211-231.

ICC 2016 The Competition Mesh: Experimenting with and within Architecture Competitions. <http://www.leedsbeckett.ac.uk/icc2016/> (18.4.2016)

Kaipiainen, Maarit: Arkkitehtuurikilpailujen historiasta. *130 vuotta suomalaisia arkkitehtuurikilpailuja. Kilpailuja unelmia ja työvoittoja*. Toim. Huotelin, Paula & Kaipiainen Maarit. Suomen arkkitehtiliitto SAFA, Helsinki, 2006, 7-11.

Kaipiainen, Maarit: Architectural Competitions in Finland. *Architectural Competitions - Histories and Practice*. Edit. Andersson, Jonas E & Zettersten, Gerd Bloxham & Rönn, Magnus. The Royal Institute of Technology and Rio Kultur-kooperativ, Hamburgsund, 2013, 23-35.

Kazemian, Reza & Rönn, Magnus: *Finnish architectural competitions: structure, criteria and judgement process* Building Research & Information vol. 37 / 2009: 176-186.

Kazemian, Reza & Rönn, Magnus & Svensson, Charlotte: *Arkitekturtävlingar. Erfarenheter från Finland*. Axl Books, Stockholm, 2007.

Korvenmaa, Pekka (toim): *Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992*. Suomen Arkkitehtiliitto SAFA, Hämeenlinna, 1992.

Kronström, Sanna: *Hankitalain mukaiseen arkkitehtuurikilpailuun liittyvät erityiskysymykset ja tuomariston asemaa suhteessa kunnalliseen päätöksentekoon*. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Helsinki, 2008.

Kurumäki, Kimmo: Vertailu. *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka: Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki, 2007, 74-92.

Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka: Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka: Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki, 2007, 9-40.

Ledeneva, Alena: *Unwritten rules. How Russian really works*. London, 2001.

http://cer-staging.thomas-paterson.co.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/e246_unwritten_rules-2203.pdf (13.5.2016)

Lehtonen, Hilikka: *Perspektiivejä arkkitehtisuunnitelmien esityskäytäntöihin*. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskeskus. Teknillinen korkeakoulu. Espoo, 1994.

Lipstadt, Hélène: The Experimental Tradition. *The Experimental Tradition. Essays on Competitions in Architecture*. Edit. Lipstadt, Hélène. Architectural League of New York. New York, 1989, 9-19.

Lipstadt, Hélène (toim): *The Experimental Tradition. Essays on Competitions in Architecture*. Architectural League of New York. New York, 1989.

Michelsen, Karl-Erik: Uuden ja vanhan rajalla. Arkkitehdit vastaan rakennusmestarit. *Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992 Finlands arkitektförbund arkitektens arbete*. Toim. Korvenmaa, Pekka. Rakennustieto Oy. Helsinki, 1992, 91-111.

North, Douglass C.: Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, Cambridge, 1990.

Nyberg, Patrik: Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992. Arkitektklubben 1892 – 1992. *Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992 Finlands arkitektförbund arkitektens arbete*. Toim. Korvenmaa, Pekka. Rakennustieto Oy. Helsinki, 1992, 303-334.

Ostrom, Ellinor: *Understanding Institutional Diversity*. Princeton University Press, 2005.

Peltola, Taru: Empirian ja teorian vuoropuhelu. *Tapaustutkimuksen taito*. Toim. Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki, 2007, 111-129.

Piekkari, Rebecca & Welch, Catherine: Tapaustutkimuksen erilaiset tyypit. *Menetelmäviidakon raivaajat – perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Toim. Puusa, Anu & Juuti, Pauli. JTO. Hansaprint OY, Vantaa, 2011, 183-195.

Porin kansallinen kaupunkipuisto. Tää o mee syrän ja keuhkot.
http://issuu.com/porikp/docs/yleisesite_2013/1?e=0/7726584 (3.4.2015)

Promenadi-Pori Kaupunkikeskustaprojekti 2000. Porin kaupunginsuunnittelusarja C42/1994.
http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kaupunkisuunnittelu/julkaisut/5txbzFVUC/Promenadi_Pori.pdf (3.4.2015)

Puusa, Anu: Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. *Menetelmäviidakon raivaajat – perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Toim. Puusa, Anu & Juuti, Pauli. JTO. Hansaprint, 2011, 73-87.

Puusa, Anu & Juuti, Pauli: Mitä laadullinen tutkimus on? *Menetelmäviidakon raivaajat – perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Toim. Puusa, Anu & Juuti, Pauli. JTO. Hansaprint, 2011, 47-57.

Pöytäniemi, Jaakko & Ronkainen Ilari: Europan 7-kilpailu (2003 - 04) Tampere. *Ideasta toteutukseen. Kaupunkitilaselämä 2008*. Toim. Tarumaa, Aarne & Soudunsaari, Leena. Arkkitehtuurin osasto. Julkaisu C121, Oulu, 2009, 77-80.
<http://herkules.oulu.fi/isbn9789514290220/isbn9789514290220.pdf>. (20.1.2014)

Routio, Pentti: *Tuotetiede. Tuotteiden tutkimuksen ja kehittämisen opas*. Taideteollinen korkeakoulu. Virtuaaliyliopisto, 2005.
<http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/index.html> (13.5.2016)

Rönn, Magnus: Architectural Policies, Regulation and Jury Dilemmas in Architecture Competitions. *The Architectural Competition – Research Inquiries and Experiences*. Toim. Andersson, Jonas E. & Kazemian, Reza & Rönn, Magnus. Axl Books, Stockholm, 2010.

Rönn, Magnus: Experience of Requalification in Swedish. *Architectural Competitions – Histories and Practice*. Toim. Andersson, Jonas E. & Zettersten, Gerd Bloxham & Rönn Magnus. The Royal Institute of Technology and Rio Kulturkooperativ. Hamburgsund, 2013, 106-132.

Saarinen-Kinnula, Maria & Eskola, Jari: Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Toim. Aaltola, Juhani & Valli, Raine. PS-Kustannus, Jyväskylä, 2007, 189-199.

SAFA: Arkkitehtuurikoulutusta
https://www.safa.fi/fin/koulutus_ja_tutkimus/ (19.5.2016)

SAFA: Arkkitehtuuripolitiikka.
<https://www.safa.fi/fin/safa/arkkitehtuuripolitiikka/> (19.5.2016)

SAFA: Säännöt ja ammattietiikka.
https://www.safa.fi/fin/safa/liiton_esittely/nbspnbspsaannot_ja_ammattietiikka/ (19.5.2016)

Sinisalo, Jarkko: Arkkitehtikunnan muotoutuminen Suomessa. Arkkitehdit ja rakennushallinto Suomessa 1810 – 1865. *Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992 Finlands arkitektförbund arkitektens arbete*. Toim. Korvenmaa, Pekka. Rakennustieto Oy. Helsinki, 1992, 9-25.

Solla, Pertti: Arkkitehdit ja arkkitehtuurikilpailut. *Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992 Finlands arkitektförbund arkitektens arbete*. Toim. Korvenmaa, Pekka. Rakennustieto Oy. Helsinki, 1992, 269-281.

Sotarauta, Markku: Instituutioiden muutos ja institutionaalinen yrittäjyys aluekehityksessä. *Innovaatioympäristön monet kasvot*. Editor(s): Mustikkamäki, Nina; Sotarauta, Markku. Tampere University Press, Tampere, 2008, 240-263.

Suomen Arkkitehtiliitto – Finlands arkitektförbund: Kilpailusäännöt 2008.
https://www.safa.fi/fin/kilpailut/tietoa_jarjestajalle/nbspnbspkilpailusaannot_/ (4.5.2016)

Svensson, Charlotte: Inside the Jury Room. *Architectural Competitions – Histories and Practice*. Toim. Andersson, Jonas E. & Zettersten, Gerd Bloxham & Rönn Magnus. The Royal Institute of Technology and Rio Kulturkooperativ. Hamburgsund, 2013, 244-260.

Tarumaa, Aarne & Soudunsaari, Leena (toim.): *Europaan. Ideasta toteutukseen. Kaupunkitalaseminaari 2008*. Arkkitehtuurin osasto. Oulu, 2009.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 11. uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Hansaprint Oy, Vantaa, 2013.

Varto, Juha: *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. 2005.
http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf
(19.4.2016)

Väisänen, Siru: *Kansainvälistyminen näkyy Suomen arkkitehtuurikilpailuissa*. Rakennustieto 1/2008, 6-10.

Wäre, Ritva: Arkkitehdit ja Suomen arkkitehtiklubi viime vuosisadan vaihteessa. *Arkkitehdin työ. Suomen arkkitehtiliitto 1892 – 1992 Finlands arkitektförbund arkitektens arbete*. Toim. Korvenmaa, Pekka. Rakennustieto Oy. Helsinki, 1992, 53-71.

Östman, Leif: *A Pragmatist Theory of Design. The Impact of the Pragmatist Philosophy of John Dewey on Architecture and Design*. Royal Institute of Technology, Stockholm, 2005.

LIITTEET

Liite 1	Teemahaastattelujen runko
Liite 2	Saatekirje-malli ja sähköpostikysely tuomariston puheenjohtajalle
Liite 3	Sähköpostikysely kilpailun voittaneille arkkitehdeille, Pori
Liite 4	Sähköpostikysely kilpailun voittaneille arkkitehdeille, Tampere
Liite 5	Sähköpostikysely Tampereen kaupunkisuunnittelun arkkitehdeille ja Skanska Sisä-Suomi Oy:n edustajalle
Liite 6	Sähköpostikysely suunnittelua jatkaneille arkkitehdeille, Pori
Liite 7	Sähköpostikysely suunnittelua jatkaneille arkkitehdeille, Tampere
Liite 8	Sähköpostikysely rakennusliikkeiden ja rakennuttajien edustajille, Pori
Liite 9	Sähköpostikysely rakennusliikkeiden ja rakennuttajien edustajille, Tampere
Liite 10	European 7 / Pori, Competition Programme
Liite 11	European 7 / Tampere, Competititon Programme
Liite 12	European 7 / European Suomi Finland / European Latvia European 7 Jury Report

Liite 1

TEEMAHAASTATTELUIJEN KYSYMYKSIÄ

TAVOITTEET:

Mitä korttelissa oli ennen kilpailua?

Miten ajatus kilpailuun ryhtymisestä syntyi?

Mitä tavoitteita asetettiin?

Kuka/ketkä nuo tavoitteet asetti?

Miksi juuri näihin tavoitteisiin päädyttiin?

Miten kilpailutyöt vastasivat tavoitteita?

TOTEUTUS

Miten kilpailutöitä lähdettiin työstämään kilpailun jälkeen?

Kuka/ketkä päättivät sen ketkä töitä/suunnittelua kilpailun jälkeen jatkavat?

Näkyvätkö töiden ideat ja kilpailun tavoitteet asemakaavassa?

Tuliko kaavoitusvaiheessa kritiikkiä uudesta kaavasta?

Entä näkyvätkö ne toteutetuissa rakennuksissa?

LOPPUPUHEENVUORO

Kannattiko kilpailun järjestäminen - miksi?

Miltä kortteli näyttää nyt, kun se on lähes valmiiksi rakennettu?

Liite 2

SÄHKÖPOSTIKYSELY TUOMARISTON PUHEENJOHTAJALLE

Hei!

Olen Turun yliopiston Maisemantutkimuksen opiskelija ja teen tällä hetkellä pro gradu -tutkielmaa aiheesta Europan 7-arkkitehtuurikilpailu, Pori ja Tampere, tavoitteet ja toteutus. Kilpailu pidettiin vuosina 2002 - 2003.

Graduni ensimmäisenä teemana on Porissa ja Tampereella järjestettyjen kilpailujen tavoitteet:

Korttelin tilanne ennen kilpailua, miten ja miksi kilpailuun päädyttiin ja miten tavoitteet laadittiin ja miksi juuri ko. tavoitteet koettiin tärkeiksi? Mitä kilpailulla saavutettiin?

Toinen teema käsittelee kaavan laatimista kilpailualueelle ja rakentamisvaihetta eli toteutusta:

Kilpailun jälkeinen aika: vastasivatko kolme parasta työtä kilpailun tavoitteisiin, miten yhteistyötä jatkettiin voittajien kanssa, miten asemakaavan suunnittelu sujui ja miten rakennussuunnittelu sujui sekä miltä kortteli alkaa näyttää nyt, kun se on lähes valmiiksi rakennettu?

Laitan liitteeksi sekä Porin että Tampereen kilpailuohjelmat ja juryn raportin.

Toivonkin nyt, että teillä olisi hetki aikaa vastata alla oleviin kysymyksiin ja auttaa minua graduni tekemisessä.

Ystävällisesti,

Johanna Koskinen-Koski

Turun yliopiston opiskelija

Maisemantutkimus

0400 959531

Kyselyn vastaukset tulevat olemaan ainoastaan tekijän käytössä ja hallussa sekä hänen arkistoiminaan.

1. Yritys/yhdistys, jota edustitte kilpailun aikana:
2. Haastateltavan nimi ja asema yrityksessä/yhdistyksessä:
3. Haastateltavan nimen saa mainita tutkielmassa (kyllä/ei):
4. Haastateltavaan saa ottaa yhteyttä haastattelua täydentävissä kysymyksissä (kyllä/ei):
5. Miten päädyitte Europan 7-arkkitehtuurikilpailuun tuomariston jäseneksi ja sen puheenjohtajaksi, mistä ajatus osallistumisesta lähti?
6. Oletteko aiemmin toiminut tuomarina arkkitehtuurikilpailussa? Missä?
7. Poikkeako Europan-arkkitehtuurikilpailun tuomarointi / arviointi muista arkkitehtuurikilpailuista? Jos niin miten?
8. Toimiko yhteistyö tuomariston ja kilpailunjärjestäjien: Porin kaupunkisuunnittelun, Tampereen kaupunkisuunnittelun, Skanska Sisä-Suomen ja Europan Suomi-Finland organisaatio kanssa hyvin?
9. Minkälainen kilpailuohjelma mielestänne oli?
10. Oliko kilpailuohjelma taustatietoineen riittävä ja selkeästi tulkittava?
11. Tulivatko tavoitteet hyvin esille?

12. Olivatko tavoitteet realistisia kilpailualueen mahdollisuuksiin nähden?

13. Keskusteleeko tuomaristo järjestäjien kanssa kilpailuohjelmasta ja kilpailun tavoitteista (pyydittekö esimerkiksi täsmennyksiä)?

14. Oliko tuomariston kokoonpano mielestänne sopiva?

Onko tuomaristossa riittävän laajasti edustettuina esimerkiksi rakentamisen ja taiteen ammattilaisia?

15. Tarvitaanko tuomaristoon paikallista, alueen rakentamisedellytykset tuntevaa jäsentä?

16. Miten tuomaristo työskenteli / arvioi kilpailuehdotuksia?

a) Miten töitä arvioitiin (kaikki yhdessä vai ensin jokainen tuomari kävi ehdotukset läpi yksinään ja teki omat arvionsa ehdotuksista)?

b) Oliko arviointipäätösten tekeminen helppoa vai jouduttiinko/täytyikö arviointiperusteista ja -sijoituksista keskustella, neuvotella ja mielipiteitä perustella paljon?

c) Montako tapaamista tuomaristolla oli?

d) Onko tapaamiskertoja ja aikaa riittävästi kilpailuehdotusten hyvää läpikäymistä varten?

17. Ovatko kilpailun tuotokset (planssit ja selvitykset) riittävät hyvän/sopivan idean/suunnitelman löytämiseksi kohdealueelle? Tulisiko esitystapaa muuttaa tai tarkentaa?

18. Europan organisaation kilpailulle asettamista tavoitteista yksi on saada nuorille arkkitehdeille toimeksiantoja kilpailun kautta. Kuitenkaan kumpikaan kilpailun voittaneista arkkitehtiryhmistä Porissa tai Tampereella ei tätä toimeksiantoa kilpailun jälkeen saanut.

Miten tuomaristo voisi vaikuttaa siihen, että kilpailun voittaneet arkkitehdit/arkkitehtiryhmät saisivat kilpailukohteen suunnittelusta toimeksiannon kilpailun jälkeen?

19. Onko mielessäanne jotakin muuta, jonka haluaisitte kertoa tai jota haluaisitte kommentoida liittyen Europan arkkitehtuurikilpailuihin?

Kiitos vastauksista!

Liite 3

SÄHKÖPOSTIKYSELY KILPAILUN VOITTANEILLE ARKKITEHDEILLE, PORI

INQUIRY 29.1.2016

Master's thesis: European 7 - Architectural Competition, Pori and Tampere, the Aims and the Achievements.

1. Why You want to take part in European 7 Architectural Competition? Whence the idea of participating in the competition came from?
2. There was 69 competition sites all over the Europe, why You selected Pori's competition site? How You made the selection?
3. What You think about Competition Programme, how was it? Was it easy to find out what the aims were? If You think about potentiality of competition site, were the aims realistic? Was the competition programme and its appendices sufficient?
4. Went cooperation well with organizer (European Suomi Finland and City of Pori), was there any problems?
5. Did You visit on the competition site or participated the site presentation on 21 March 2003 in Pori? Did You visit on the competitions national webpages and did You make any questions about competition site, aims etc.?
6. The composition of the jury, was it alright? Should there be a local member in the jury? Member how knows local possibilities of building?
7. Did competition organizer City of Pori or construction companies contact You after competition? Did they negotiate with You an assignment in implementing the projects?
8. Do You know any reason why an assignment in implementing the projects not done with You?
9. Did You reach the aims and expectations what You have appointed by participating in the European 7 Architectural Competition?
10. Praise and criticism about the competition:
11. Anything else what You want to say about the competition:

Thank You for answering the questions!

Liite 4

SÄHKÖPOSTIKYSELY KILPAILUN VOITTANEILLE ARKKITEHDEILLE, TAMPERE

Kyselyn vastaukset tulevat olemaan ainoastaan tekijän käytössä ja hallussa sekä hänen arkistoiminaan. (Kysymykset: 1. 2. 3. 4. kuten edellä Liite 2)

5. Miksi osallistuitte Europan 7-arkkitehtuurikilpailuun, mistä ajatus osallistumiseen lähti?

6. Miksi valitsitte juuri Tampereen kilpailukohteen? Miten kilpailukohde eri vaihtoehtoista valikoitui?

7. Minkälainen kilpailuohjelma mielestänne oli?

a) Tulivatko tavoitteet hyvin esille?

b) Olivatko tavoitteet realistisia kilpailualueen mahdollisuuksiin nähden?

c) Oliko ohjelma taustatietoineen riittävä?

8. Toimiko yhteistyö kilpailunjärjestäjien, Skanska Sisä-Suomi, Porin/Tampereen kaupunkisuunnittelu ja Europan Suomi-Finland organisaatio, kanssa hyvin?

9. Osallistuitteko kohdealueen katselmukseen? Esitittekö kysymyksiä kilpailualueesta, tavoitteista tms. nettisivuilla?

10. Oliko juryn kokoonpano mielestänne ok? Tarvitaanko juryyn paikallista, alueen rakentamisedellytykset tuntevaa jäsentä?

11. Otettiinko teihin yhteyttä/neuvoteltiinko teidän kanssanne mahdollisesta toimeksiannosta kaava- tai rakennussuunnittelun tiimoilta Skanska-Sisä Suomen, Porin/Tampereen kaupunkisuunnittelun tai tonttien vuokraajien toimesta kilpailun voittamisen jälkeen?

12. Osaatteko/haluatteko kertoa miksi mahdollista jatkotoimeksiantoa ei tullut?

13. Vastasiko kilpailuun osallistuminen niitä tavoitteita ja odotuksia joita olitte kilpailuun osallistumiselle asettaneet?

14. Ruusuja/risuja kilpailusta Europan organisaatiolle ja/tai Tampereen kaupunkisuunnittelulle ja/tai Skanska Sisä-Suomelle?

15. Muuta kerrottavaa/kommentoitavaa kilpailusta:

Kiitos vastauksista!

Liite 5

SÄHKÖPOSTIKYSELY TAMPEREEN KAUPUNKISUUNNITTELUN ARKKITEHDEILLE JA SKANSKA SISÄ-SUOMI OY:N EDUSTAJALLE

Kyselyn vastaukset tulevat olemaan ainoastaan tekijän käytössä ja hallussa sekä hänen arkistoinninaan. (Kysymykset: 1. 2. 3. 4. kuten edellä Liite 2)

5. Miten ja kenen aloitteesta ajatus kilpailuun osallistumisesta syntyi?

6. Miten ja kenen ehdotuksesta Kalevan alueella olevasta korttelista tuli kilpailualue? Oliko muita alueita ehdolla?

7. Miten, kenen ehdotuksesta ja koska SKANSKA Sisä-Suomi tuli mukaan kilpailun järjestäjäksi Tampereen kaupungin kanssa?

8. Kuka/ketkä määrittivät kilpailun tavoitteet?

9. Kilpailuohjelmassa mainitut päätavoitteet olivat:

- löytää keinoja alueen kaupunkikuvan ja nykyisen luonteen muuttamiseksi siten, että kokonaisuus on eri vaiheissa toimiva
- alueen tulee muodostaa tiiviin ja toimivan kaupunkiasuinalueen lähellä palveluja ja hyvien julkisten liikenneyhteyksien läheisyydessä

Ja arvioinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota seuraavissa kohdin:

- eri asukasryhmien tarpeiden huomioon ottaminen niin asunto- kuin korttelisuunnittelussakin
- alueelle suunniteltavan palvelutarjonnan toimivuuteen
- pihojen toiminnallisuuteen, turvallisuuteen, valoisuuteen ja suojaisuuteen
- kilpailualueen kaupunkikuvalliseen ilmeeseen eri toteutusvaiheissa ja alueen valmis-tuttua
- pysäköinti- ja liikennejärjestelyiden toimivuuteen

Miksi juuri näihin tavoitteisiin päädyttiin?

10. Miten kilpailuehdotuksia käytiin läpi Teknisessä toimikunnassa?

11. Miten kilpailutyöt vastasivat tavoitteita?

12. Oliko myös Tekninen toimikunta voittaneen kilpailuehdotuksen kannalla?

13. Neuvoteltiinko kilpailun voittaneiden arkkitehtien kanssa mahdollisesta toimeksiannosta kilpailun jälkeen?

14. Miten kilpailualueen suunnittelua jatkettiin kilpailun jälkeen?

15. Kuka/ketkä päättivät sen kuka/ketkä töitä kilpailun jälkeen jatkaa?

16. Näkyvätkö töiden ideat ja kilpailun tavoitteet toteutuneessa asemakaavassa?

17. Tuliko kaavoitusvaiheessa kritiikkiä uudesta kaavasta?

18. Entä näkyvätkö voittaneen työn ideat ja kilpailun tavoitteet toteutetuissa rakennuksissa?

19. Kannattiko kilpailun järjestäminen? Miksi?

20. Miltä kortteli mielestänne näyttää nyt, kun se on lähes valmiiksi rakennettu?

Kiitos vastauksista!

Liite 6

SÄHKÖPOSTIKYSELY SUUNNITTELUA JATKANEILLE ARKKITEHDEILLE, PORI

Kyselyn vastaukset tulevat olemaan ainoastaan tekijän käytössä ja hallussa sekä hänen arkistoinaan.
(Kysymykset: 1. 2. 3. 4. kuten edellä Liite 2)

5. Miten edustamanne arkkitehtitoimisto valittiin suunnittelun toteuttajaksi?
6. Tiesittekö toimeksiannon saadessanne, että alueesta oli järjestetty arkkitehtuurikilpailu?
7. Esitettiinkö Porin kaupungin/kaupunkisuunnittelun puolelta ehtoja/tavoitteita tonttien kaavoittamisesta/suunnittelusta?
8. Neuvotteliko arkkitehtitoimistonne Europan 7-arkkitehtuurikilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän kanssa osallistumisesta asemakaava- tai rakennussuunnittelun tekemiseen?
9. Porin kaupungin asettamat päätavoitteet kilpailuohjelmassa olivat:
Ratkaista kuinka korttelissa 44 toteutetaan korkeatasoinen asuinkortteli:
 - jossa eri sukupolvea edustavat ja eri elämäntilanteissa olevat asukkaat viihtyvät ja tuntevat olonsa turvallisiksi
 - joka tukee yhteisöllisyyttä ja luo sosiaalista vastuuntuntoa
 - joka tarjoaa raikkaita ja innovatiivisia ideoita innoitukseksi muille samankaltaisille projekteille

Huomioitiinko suunnittelussa Porin kaupungin kilpailuohjelmassa esittämät tavoitteet?

Jos niin miten?

10. Tuomariston kommentit Porin kilpailun voittaneesta työstä:

”Lähtökohtana vapain kulmin polveileva julkisivu ja useaan elementtiin jaettu kortteli tarjoavat erittäin hyvän tulkinnan suomalaisten kaupunkien urbaanista korttelirakenteesta, jonka vaihteleva rakentamistiheys sallii katujen väliset poikkinäkymät ja yhteydet. Kunkin elementin mittakaava on ympäristöön nähden harkittu. Keskeisen tilan status on selkeä, ja nykyisen kulmapihan integrointi on ratkaistu kekseliäästi. Rakennuselementtien pilkottu luonne sallii toteutuksen useassa vaiheessa, todennäköisemmin kuin yksittäinen suuri elementti.

”Ripoteltujen elementtien” ryhmässä tämä projekti pyrkii – ja onnistuukin varsin hyvin – löytämään erittäin hyvän tasapainon säännöllisyyden ja poikkeamien sekä tiheyden ja vapaan tilan välille – oivaltava nykyaikainen tulkinta pohjoismaisten kaupunkien ruutukaavaan perustuvasta historiallisesta rakenteesta.

Idea toimisi vielä paremmin, jos olemassa olevat rakennukset säilytettäisiin ja sisällytettäisiin suunnitelmaan. Pitäisi kenties laatia uusi useampia vaihtoehtoja sisältävä ehdotus, millä voitaisiin välttää nykyisten talojen purkaminen.

Pihasuunnittelu tarjoaa mahdollisuuden yksityisempien pihatilojen syntymiseen rakennusmassojen yhteyteen, vaikkakin alueen nykyinen sujuvuus tulisi säilyttää. Ehdotuksen jatkokehittely sallii alueen eteläpuolen vanhojen puurakennusten säilyttämisen, mikä hienosti viimeistelee ehdotuksen eleganssin.”

Huomioitiinko kilpailun voittaneen ehdotuksen ideat ja ratkaisut suunnittelussa?

Jos niin miten?

Kiitos!

Liite 7

SÄHKÖPOSTIKYSELY SUUNNITTELUA JATKANEILLE ARKKITEHDEILLE, TAMPERE

Kyselyn vastaukset tulevat olemaan ainoastaan tekijän käytössä ja hallussa sekä hänen arkistoinaan. (Kysymykset: 1. 2. 3. 4. kuten edellä Liite 2)

5. Miten edustamanne arkkitehtitoimisto valittiin suunnittelun toteuttajaksi?

6. Tiesittekö toimeksiannon saadessanne, että alueesta oli järjestetty arkkitehtuurikilpailu?

7. Esitettiinkö Tampereen kaupungin/kaupunkisuunnittelun puolelta ehtoja/tavoitteita tonttien kaavoittamisesta/suunnittelusta?

8. Neuvotteliko arkkitehtitoimistonne Europan 7-arkkitehtuurikilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän kanssa (Janne ja Saara Repo) osallistumisesta asemakaava- tai rakennussuunnittelun tekemiseen?

9. Tampereen kaupungin asettamat päätavoitteet kilpailuohjelmassa olivat:

- löytää keinoja alueen kaupunkikuvan ja nykyisen luonteen muuttamiseksi siten, että kokonaisuus on eri vaiheissa toimiva
- alueen tulee muodostaa tiiviin ja toimivan kaupunkiasuinalueen lähellä palveluja ja hyvien julkisten liikenneyhteyksien läheisyydessä

Huomioitiinko suunnittelussa Tampereen kaupungin kilpailuohjelmassa esittämät tavoitteet?

Jos niin miten?

10. Tuomariston kommentit Tampereen kilpailun voittaneesta työstä:

”Ehdotus esittää suurempaa asumistiheyttä pääkadun varrelle ja tarjoaa yhtymäkohdan laajempaan kaupunkirakenteeseen. Tämä strategia, jota voidaan kuvailla kolmella avainsanalla ”tiivistä, yhdistä, liitä”, lieneekin ehdotuksen vahvin puoli: erilaiset toiminnot ja typologia tulisi limittää toisiinsa eikä asettaa rinnakkain, kuten lähiössä tavallisesti tehdään. Ehdotuksen typologiat ovat varsin selkeät ja pitkälle kehitellyt: kaupat ja yhteiset tilat/palvelut muodostavat ”vyön”, ”napit” keräävät asunnot ne-
liömäisille tonteille, ja ”vetoketju” on lineaarinen typologia, jonka asunnot avautuvat kahteen suuntaan.

Kokonaisuus muodostaa kolme suurta viheralueeksi tarkoitettua ”sisäpatiota”, kun kaikki pysäköintipaikat on sijoitettu maan alle (pysäköinti todellisuudessa vaikuttaa väärin mitoitettulta, ellei väärin sijoitetulta). Asuminen vaatii jatkosuunnittelua, erityisesti ”napeissa” (torneissa) olevat liian pimeät huoneistot.”

Huomioitiinko kilpailun voittaneen ehdotuksen ideat ja ratkaisut suunnittelussa?

Jos niin miten?

Kiitos!

Liite 8

SÄHKÖPOSTIKYSELY RAKENNUSLIIKKEIDEN EDUSTAJILLE: PORI

Kyselyn vastaukset tulevat olemaan ainoastaan tekijän käytössä ja hallussa sekä hänen arkistoinaan. (Kysymykset: 1. 2. 3. 4. kuten edellä Liite 2)

5. Kumman osapuolen aloitteesta hankeneuvottelut Europan-kilpailukorttelin tontin hankinnasta ja sille rakentamisesta alkoivat: Porin kaupungin vain teidän?

6. Milloin hankeneuvottelut alkoivat?

7. Miksi kyseiset tontit kiinnostivat rakennusliikettänne? Vaikuttiko käyty arkkitehtuurikilpailu kiinnostukseen? Jos niin miten?

8. Miksi juuri teidän edustamanne rakennusliike valittiin rakentamisen toteuttajaksi?

9. Esitettiinkö Porin kaupungin/kaupunkisuunnittelun puolelta ehtoja tonttien myymisestä edustamallenne rakennusliikkeelle?

10. Miten rakennushanke suunnittelun osalta eteni:

- a) Osallistuiko rakennusliike/rakennusliikkeen edustaja asemakaavan suunnitteluun/laadintaan?
- b) Miten valitsitte arkkitehdin/arkkitehdit suunnittelutyön tekijäksi?
- c) Neuvoteltiinko kilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän kanssa jatkotoimeksiannosta: asemakaava- tai rakennussuunnittelun tekemisestä?
- d) Tietääkseni kilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän jäsenet eivät osallistuneet rakennussuunnitteluun, miksi jatkotoimeksiannosta suunnittelusta heidän kanssaan ei tehty?

11. Porin kaupungin asettamat päätavoitteet kilpailuohjelmassa olivat:

Ratkaista kuinka korttelissa 44 toteutetaan korkeatasoinen asuinkortteli,

- jossa eri sukupolvea edustavat ja eri elämäntilanteissa olevat asukkaat viihtyvät ja tuntevat olonsa turvallisiksi
- joka tukee yhteisöllisyyttä ja luo sosiaalista vastuuntuntoa
- joka tarjoaa raikkaita ja innovatiivisia ideoita innoitukseksi muille samankaltaisille projekteille

Huomioitiinko suunnittelussa Porin kaupungin kilpailuohjelmassa esittämät tavoitteet?

Jos niin miten?

12. Tuomariston kommentit kilpailun voittaneesta työstä:

”Lähtökohtana vapain kulmin polveileva julkisivu ja useaan elementtiin jaettu kortteli tarjoavat erittäin hyvän tulkinnan suomalaisten kaupunkien urbaanista korttelirakenteesta, jonka vaihteleva rakentamistiheys sallii katujen väliset poikkinäkymät ja yhteydet. Kunkin elementin mittakaava on ympäristöön nähden harkittu. Keskeisen tilan status on selkeä, ja nykyisen kulmapihan integrointi on ratkaistu kekseliäästi. Rakennuselementtien pilkottu luonne sallii toteutuksen useassa vaiheessa, todennäköisemmin kuin yksittäinen suuri elementti.

”Ripoteltujen elementtien” ryhmässä tämä projekti pyrkii – ja onnistuukin varsin hyvin – löytämään erittäin hyvän tasapainon säännöllisyyden ja poikkeamien sekä tiheyden ja vapaan tilan välille – oivaltava nykyaikainen tulkinta pohjoismaisten kaupunkien ruutukaavaan perustuvasta historiallisesta rakenteesta.

Idea toimisi vielä paremmin, jos olemassa olevat rakennukset säilytettäisiin ja sisällytettäisiin suunnitelmaan. Pitäisi kenties laatia uusi useampia vaihtoehtoja sisältävä ehdotus, millä voitaisiin välttää nykyisten talojen purkaminen.

Pihasuunnittelu tarjoaa mahdollisuuden yksityisempien pihatilojen syntymiseen rakennusmassojen yhteyteen, vaikkakin alueen nykyinen sujuvuus tulisi säilyttää. Ehdotuksen jatkokehittely sallii alueen eteläpuolen vanhojen puurakennusten säilyttämisen, mikä hienosti viimeistelee ehdotuksen eleganssin.”

Huomioitiinko kilpailun voittaneen ehdotuksen ideat ja ratkaisut huomioitiin suunnittelussa? Jos niin miten?

Liite 9

SÄHKÖPOSTIKYSELY RAKENNUSLIIKKEIDEN EDUSTAJILLE: TAMPERE

Kyselyn vastaukset tulevat olemaan ainoastaan tekijän käytössä ja hallussa sekä hänen arkistoinaan. (Kysymykset: 1. 2. 3. 4. kuten edellä Liite 2)

5. Kenen aloitteesta hankeneuvottelut kilpailukorttelin tontin hankinnasta ja sille rakentamisesta alkoivat: Tampereen kaupungin, kiinteistöjen omistajien/tonttien vuokralaisten vain teidän?

6. Milloin hankeneuvottelut alkoivat?

7. Miksi kyseiset tontit kiinnostivat rakennusliikettänne? Vaikuttiko käyty arkkitehtuurikilpailu kiinnostukseen? Jos niin miten?

8. Miksi juuri teidän edustamanne rakennusliike valittiin rakentamisen toteuttajaksi?

9. Esitettiinkö Tampereen kaupungin/kaupunkisuunnittelun puolelta ehtoja/tavoitteita tonttien kaavoittamisesta/suunnittelusta?

10. Miten rakennushanke suunnittelun osalta eteni:

- Miten valitsitte arkkitehdin/arkkitehdit suunnittelutyön tekijäksi?
- Neuvoteltiinko Europan 7 arkkitehtuurikilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän kanssa jatkotoimeksiannosta: asemakaava- tai rakennussuunnittelun tekemisestä?
- Tietääkseni kilpailun voittaneen arkkitehtiryhmän jäsenet eivät osallistuneet rakennussuunnitteluun, miksi jatkotoimeksiannosta suunnittelusta heidän kanssaan ei tehty?

11. Tampereen kaupungin asettamat päätavoitteet kilpailuohjelmassa olivat:

- löytää keinoja alueen kaupunkikuvan ja nykyisen luonteen muuttamiseksi siten, että kokonaisuus on eri vaiheissa toimiva
- alueen tulee muodostaa tiiviin ja toimivan kaupunkiasuinalueen lähellä palveluja ja hyvien julkisten liikenneyhteyksien läheisyydessä

Huomioitiinko suunnittelussa Tampereen kaupungin kilpailuohjelmassa esittämät tavoitteet?

12. Tuomariston kommentit kilpailun voittaneesta työstä:

”Ehdotus esittää suurempaa asumistiheyttä pääkadun varrelle ja tarjoaa yhtymäkohdan laajempaan kaupunkirakenteeseen. Tämä strategia, jota voidaan kuvailla kolmella avainsanalla ”tiivistä, yhdistä, liitä”, lieneekin ehdotuksen vahvin puoli: erilaiset toiminnot ja typologia tulisi limittää toisiinsa eikä asettaa rinnakkain, kuten lähiössä tavallisesti tehdään. Ehdotuksen typologiat ovat varsin selkeät ja pitkälle kehitellyt: kaupat ja yhteiset tilat/palvelut muodostavat ”vyön”, ”napit” keräävät asunnot neilömäisille tonteille, ja ”vetoketju” on lineaarinen typologia, jonka asunnot avautuvat kahteen suuntaan.

Kokonaisuus muodostaa kolme suurta viheralueeksi tarkoitettua ”sisäpatiota”, kun kaikki pysäköintipaikat on sijoitettu maan alle (pysäköinti todellisuudessa vaikuttaa väärin mitoitetulta, ellei väärin sijoitetulta). Asuminen vaatii jatkosuunnittelua, erityisesti ”napeissa” (torneissa) olevat liian pimeät huoneistot.”

Miten kilpailun voittaneen ehdotuksen ideat ja ratkaisut huomioitiin suunnittelussa?

Kiitos!

Liite 10

EUROPAN 7 / PORI, COMPETITION PROGRAMME

1. COMPETITION INVITATION

- 1.1 Organisers, character and purpose of the competition
- 1.2 Competitors
- 1.3 Prizes
- 1.4 Jury
- 1.5 Approval of the competition programme
- 1.6 Duration of the competition
- 1.7 Language of the competition

2. TECHNICAL INFORMATION ON THE COMPETITION

- 2.1 Programme documents
- 2.2 Questions and a site presentation
- 2.3 Judging, announcing the results, and final exhibition
- 2.4 Post-competition measures
- 2.5 Right of use of the competition entries
- 2.6 Competition rules

3. COMPETITION ASSIGNMENT

- 3.1 City of Pori
- 3.2 Competition site
 - 3.2.1 Location and environment
 - 3.2.2 Existing plots, functions and buildings
 - 3.2.3 Future prospects
 - 3.2.4 Nature
 - 3.2.5 Aims of the competition

4. PLANNING INSTRUCTIONS

- 4.1 General
- 4.2 Living
- 4.3 Business and office premises
- 4.4 Traffic and parking
- 4.5 Judging criteria for the competition entries

5. INSTRUCTIONS FOR DRAWING UP THE ENTRIES

- 5.1 Required documents
 - 5.1.1 Panels
 - 5.1.2 Bound document
 - 5.1.3 Sealed envelope
 - 5.1.4 Computer images

5.2 Submitting entries

1. COMPETITION INVITATION

1.1 Organisers, character and purpose of the competition

Europan is a European competition for ideas on urban design and housing, organised about every three years, with nearly ten thousand young designers registering each time. The theme for this European 7 competition is "Sub-urban challenge - urban intensity and housing diversity". The theme is further discussed on the European homepages (www.europan-europe.com). The City of Pori (www.pori.fi) invites young architects to design a high quality housing block for its grid plan centre.

1.2 Competitors

The competition is open to young professionals from different fields of design and arts; architects, town planners, landscape designers, artists, and engineers. However, the leader of each team must be an architect. All team members must be under the age of 40 on the day the competition will close, 2 June, 2003.

1.3 Prizes

There will be a prize of 12,000 euros and a runner-up prize of 6,000 euros per each competition site (including tax), as detailed in the international rules for the competition. The jury can also award honourable mentions when appropriate.

1.4 Jury

Chairman Jouni J. Särkijärvi, director general, architect, Ministry of environment, Finland

Fredric Bonnet, architect, France

Ilkka Halinen, city architect of Juväskylä, Finland

Riitta Nikula, professor of art history, Finland

Ugis Kaugurs, chief architect of Liepaja, Latvia

Wolfgang Keuthage, architect, Germany

Janis Lejnicks, dr.arch., Ministry of culture, Latvia

Marja Sopanen, architect, Finland

Kim Utzon, architect, Danmark

Vladimirs Neilands, architect, Latvia

Andris Roze, architect, Ministry of culture, Latvia (Deputy Member)

Andris Kokins, architect, Latvia (Deputy Member)

1.5 Approval of the competition programme

The competition programme has been approved by Europan Suomi Finland and the City of Pori.

1.6 Duration of the competition

The competition opens on 13 January, 2003, and closes on 2 June, 2003.

1.7 Language of the competition

Competition entries and documents are to be in English.

2. TECHNICAL INFORMATION ON THE COMPETITION

2.1 Programme documents

Programme documents include this competition programme and its appendices, and the international competition theme and rules documents.

2.2 Questions and a site presentation

An internet discussion forum will be set up for each site, under FAQ way. This will be interactive between 13 January 2003 and 2 May 2003 (www.safa.fi/europan).

The site presentation will be arranged on 21 March at 1.00 PM. See more detailed information on the national webpages.

2.3 Judging, announcing the results, and final exhibition

The national jury will work through autumn 2003. Results will be announced in each country on 24 November, 2003. The international closing forum will be organised in April 2004.

The best competition entries will be introduced in an exhibition at the closing forum, and in the Europan 7 Result Book.

2.4 Post-competition measures

The City of Pori will attempt to secure a commission for the team behind the winning entry. National Europan secretariats will support the winners in implementing the projects.

2.5 Right of use of the competition entries

Winning and runner-up entries will become property of the organiser, while the teams retain the copyright.

2.6 Competition rules

The competition complies with the international "Europan 7 rules" (www.europan-europe.com) and this competition programme.

3. COMPETITION ASSIGNMENT

3.1 City of Pori

Pori is the tenth largest city in Finland, and the provincial centre of the Satakunta province with a population of 240,000. Pori and its neighbouring municipalities make up a city district of some 115,000 residents.

The city of Pori was founded in 1558 at the mouth of the Kokemäenjoki river, by the Gulf of Bothnia. It is one of the oldest towns in Finland. 100 years ago the harbour of Pori was still located at the centre, but it has since been moved 20-30 km outside the city. From the centre out to the sea there stretches the Kokemäenjoki river delta, the largest of its kind in Scandinavia. The land still continues to rise following the latest ice age, constantly changing the shore line and delta. Yyteri, famous for its dune beaches, and the Kokemäenjoki delta are nature and bird reserves of national significance, and are included in the Natura conservation programme.

The Kokemäenjoki delta, the parks and listed buildings of the city centre, and the Pori forest are all parts of the Pori urban national park, defined in a decree issued by the Finnish Ministry of the Environment in spring 2002.

The centre of Pori has been destroyed by fire several times. The latest great fire was in 1852. The current grid plan of the centre dates from that time. Because of the fires, the streets are wide and different parts of town are separated by a lattice of park avenues. The north-south park axis is an important urban feature, emphasising the city's public and administrative services.

Pori has always been a major industrial town, rapidly growing until the 1970s. Its population reached a peak of over 80,000 in the mid-1970s. Since then the drastic changes affecting large-scale industries have also affected the development of the city in many ways. Unemployment rate is high, and the population has settled in 76,000. During the last few years the commercial structure of Pori has become more varied, and the city has come to be known as providing an extensive study programme.

The centre of Pori is an active concentration of trade, culture, administration, and education. Old timber houses have been replaced with buildings of 4-6 storeys. Street network is still based on a grid plan from the 19th

century, but the streetscape framed with low fences and houses has been replaced with single buildings only loosely connecting to the street. However, some of the old wooden town blocks on the edges of the urban core have been protected.

There have been several strategic plans made for the centre, the most extensive ones being the "Promenadi-Pori 2000" and the decree to establish the Pori urban national park. Extracts of these plans are enclosed.

3.2 Competition site

3.2.1 Location and environment

The competition site is located in a block included in the 1852 grid plan, along a southern park avenue. The block is bordered by an ornamental park at the end of the avenue, with the Cygnaeus school from the early 20th century at the other end. South of the block by the Cygnaeus Park there is another school in an old civil guard building.

The site is three blocks from the Pori Market Square, and a block away from the Yrjönkatu pedestrian street. Along this pedestrian street are located the most important commercial services of the Pori urban centre. West of the competition site and the park axis there is an area of suburban housing blocks.

To the south there is a notable concentration of educational facilities. The park avenue bordering the competition site and the educational area are both part of the Pori urban national park.

Bus station is located a couple of blocks to the east, and railway station some 500 m to the south of the competition site. The Pori airport as well is located next to the city centre.

3.2.2 Existing plots, functions, and buildings

The competition site is block 44 in Pori city sector 4. There are eight plots in the block. The actual competition site comprises plots 1, 138, 141, and 142, which are owned by the city. The boundary between the city plots and the private plots must be respected. However, competition organisers also wish for ideas on how to include the developing of plots 3, 4, 5, and 140 in the general scheme for the whole block.

Surface area of the plots in block 44

plot number	area	owner
• 1, 138, 141, 142 total	10,237	City of Pori
• 3	523	Skanska Länsi-Suomi Oy
• 4	574	private
• 5	1,411	private
• 140	2,386	IF Vahinkovakuutusyhtiö Oy
• total	15,131	

On the plots owned by the city, there are buildings on the south side only, by the Itsenäisyydenkatu street. There are old timber houses from the late 19th century (marked A, B, C in the appendix), and a three-storey stone building at the end of the Tasavallankatu street (building D) from the 1930s. Otherwise the plots owned by the city are used for parking. Buildings on plots 3, 4, and 5 next to the street are wooden townhouses from the late 19th century. The house on plot 4 has been renovated as a private home. On plot 3 there is a timber house (building F) in poor condition, owned by a building firm. It houses small-scale companies and a couple of flats. On plot 5 the house by the street (building G) is in commercial use, while the outhouse (building H) is used for production. Plot 140 has a new business and office building (J) that takes up its whole area.

Building stock around the competition site is varied, including old wooden townhouses, plots in inefficient use, as well as tightly built plots full of housing and commercial buildings.

Appendices include photographs of the competition site and its immediate surroundings, and plans of the three-storey stone building on plot 1 (building D) and the business and office building on plot 140 (building J).

3.2.3 Future prospects

The building of new blocks of flats in Pori has since the mid-1970s concentrated in the city centre. Blocks within the old grid plan have been renovated, and at the moment the centre is expanding to the west. Residential blocks in the west of the centre are dominated by apartments. There are usually no shops or offices on the ground floor. Buildings with similar appearance and massing, used mainly for housing, make for a sterile, suburban townscape. The City of Pori aims to create a more enjoyable and urban environment. Improving the city centre will ensure the interest of both companies and residents, including those moving back to Pori.

The competition site was long reserved for a government office building. That is why some of the building stock has been demolished, and existing buildings have been allowed to become dilapidated. Best preserved is the three-storey stone house at the end of the Tasavallankatu street (building G). After the reservation expired, the City of Pori bought back the plots. They have been decided to appoint mainly for housing use.

3.2.4 Nature

The competition block is level ground, at a survey height of approximately +7.00 above sea level. Maximum height difference between the corners of the block is about 0.2 m.

Tall buildings must have pile foundations. Maximum number of underground floors is two. The business and office building on plot 140 has a basement floor with a drive ramp from the Mikonkatu street, next to the city plot.

3.2.5 Aims of the competition

The aim of the competition is to solve how block 44 can be turned into a housing block of high townscape value, that will

- make residents of different generations and in different phases of their lives feel comfortable and safe,
- strengthen a sense of community and create social responsibility,
- offer fresh and innovative ideas as inspiration for other similar projects.

4. PLANNING INSTRUCTIONS

4.1 General

The block should be efficiently built as a high quality, mostly residential area, with a character of its own. Its location in the townscape is important. Solutions must make use of and complement the character of the existing townscape, and provide comfortable surroundings for the residents. On the plots owned by the city in block 44 there should be buildings mainly for residential use, with a floor area of 1.5-2 x plot area. Competitors should also present a solution for renovating plots 3, 4, and 5 in such a way that they support the image of the block as a whole. Also the business and office building on plot 140 should be linked to the overall structure of the block in a well-grounded and functional way.

The city is actively seeking ways to attract more residents. High standard of housing, integrated into a network of high quality public services and private local services, is seen in the city development strategy as a real and plausible asset in the competition for new resident groups. One particular target group is people who were born in Pori, who are now living somewhere else, perhaps retiring in the near future - people moving back to Pori. The number of one-person households in Finland has been steadily growing (37% of all households). One- or two-person households now make up nearly 70% of the total.

The solution must make use of and complement the character of the existing townscape, and provide comfortable surroundings for the residents. A special challenge is the southwest corner of the block, opening onto the Pori urban national park.

4.2 Living

The central location of the block provides an excellent opportunity to study how flats for senior citizens, students, and families can be combined to create a complementary, socially balanced community. Competition entries must study how the welfare services for the different resident groups can be provided within a single block; as flats, communal spaces, and services. What kind of an economic synergy of services can the block provide and maintain? All flats for the different resident groups should, in particular, be attractive and of high quality.

1/3 of the flats should be larger, 90-120 m²

- family flats
- larger flats for senior citizens

2/3 of the flats should be smaller, 60-90 m²

- flats for senior citizens
- flats for students
- other one- or two-person households

The block will be built in several stages. Maximum floor area for each stage should be 3,000-4,000 m².

Special attention should be paid to yards and other outdoor areas, and the solutions should create a special character for the block and promote a sense of community.

4.3 Business and office premises

Street level articulation should be as pleasant to the pedestrian as possible. The entries should include street level business and office premises that relate, as far as possible, to the main use of the housing block. Business and office premises should not be placed in any floors above the flats.

4.4 Traffic and parking

The competition site is surrounded by busy streets, with a speed limit of 40 kmph.

There should be 1 resident parking place / 100 m² of floor area in the block, with additional 100-150 places for public parking. Preferred points of access for public parking are mid-block from the Itsenäisyydenkatu and Mikonkatu streets. Parking should be arranged so that it will not prevent the creation of comfortable yard spaces within the block.

4.5 Judging criteria for the competition entries

In judging the entries, special attention will be paid to the following:

- characteristics of an attractive, comfortable, high quality living environment
- the level of innovation and feasibility of the proposed types of flats
- promoting the welfare of the different resident groups
- credible combination of housing and services
- improving and integrating the townscape
- potential for being built in several stages

5. INSTRUCTIONS FOR DRAWING UP THE ENTRIES

5.1 Required documents

5.1.1 Panels

Three vertical A1 panels (594 mm x 840 mm) of the graphic documents on flat, stiff, light, and strong backings. These must be numbered from 1 to 3.

The entry code freely chosen by each competitor (two letters and three numbers, like AB123) must be written in a frame in the top left-hand corner of each panel (as stated in article 2.4.2 of the Rules & Theme for Euro-pan 7).

Thematic content of the panels:

Panel 1 must explain the ideas developed in the project. It should place the project in relative context with the general issues involved in the competition, with the concerns of the organising city, and the thematic orientation of the entry. It must bear the title of the project, chosen by the competitor or team of competitors, as well as the name of the site. Graphic tools should be used to represent, in a clear and balanced way, the conceptual dimensions of the project.

Panels 2 and 3 must present the project as a whole, highlighting the architectural value of the entry, particularly the relationship between the new functions and the existing elements of the site. This should be done using three-dimensional representations of the project, by way of a few significant features explaining the forms and options adopted in relation to the proposed life styles.

Plans must be presented as follows:

- 1:1,000 general layout of the competition site and relation to the surrounding urban structure, buildings darkened
- 1:200 - 1:500 plan for the whole block, with illustrative pictures as thought relevant
- 1:200 sample plans for the buildings with diagrams of flats, as thought relevant
- perspectives, elevations, sections, and axonometric drawings as thought relevant
- The competitor must also explain how the entry is to be built in several stages.

The scales used for the plans must be mentioned on all submitted documents. They must be presented in a graphic form.

Competitors may use any colour schemes they wish in their graphic presentations. It is up to each competitor or team to ensure that the presentations of their projects can be easily reproduced for publication and that all three panels can be readily duplicated.

Failure to comply with the above instructions on panel presentation may, at the discretion of the jury, lead to the disqualification of the competitor or team concerned. Under no circumstances will the jury examine any additional documents or models.

5.1.2 Bound document

The bound document must be in A3 format (420 mm x 297 mm). Two copies of it are to be sent: the first to the national jury, the second to the Research Committee for a Europe-wide comparative analysis.

The entry code chosen by each competitor must be written in a frame in the top left-hand corner of the document cover as stated in article 2.4.2.

The cover must also bear the title of the project, clearly legible, as well as the name of the competition site.

Maximum length of the document is ten pages:

- brief summary in English, no more than one page, of the problems tackled, and the conceptual approach to the project
- one page for a reduced colour reproduction of panel 1
- one page for a reduced colour reproduction of panel 2

- one page for a reduced colour reproduction of panel 3
- three pages, at most, explaining how the project addresses the problems raised in the European 7 theme
- one page, at most, on the chosen programme and its relationship to the programmatic frame proposed for the site
- one page, at most, indicating the surface areas of the different parts of the project, a brief study of economic feasibility, and the building process involved
- one page, at most, on the technical and construction details, where relevant
- illustrative drawings may be attached to the texts

5.1.3 Sealed envelope

Documents disclosing the competitor's identity, and proof that the entry meets all the qualification requirements, must be placed in an A4 (210 mm x 297 mm) envelope.

Please note that teams sending an envelope that does not include all the documents listed in paragraphs 5.1.1 to 5.1.4 will be disqualified.

The competitor's entry code must therefore be shown on the envelope. No other writing should appear on the envelope.

The envelope must contain a completed print (size A4) of the identification file found on the web site, identifying the competitor or team of competitors.

- the competitor's (or team's) entry code in the top left-hand corner
- the team leader's surname, first name, date of birth, nationality, place and date of issue of architectural diploma and/or authorisation to practise the profession of architect, full address, telephone number, and fax number and/or e-mail address if possible
- under the heading "associates": the surname of each of the other architects or team members, followed by their first name, profession, date of birth, and nationality
- under the heading "contributors": the surname of each of the other people who have contributed to the project, followed by their first name, nationality, and occupation
- a signed declaration of authorship and agreement to abide by the regulations governing the competition.

5.1.4 Computer images

For potential publishing, the competitor or team may also forward, in addition to the required entry file (3 panels, 2 bound documents, and 1 sealed envelope), electronic images of the project (the three panels and separate images of each drawing and/or image) with a resolution of 300dpi in A3 format on a CD-ROM in Mac and PC format. Two copies must be provided, one for the national secretariat and the other for the European secretariat.

5.2 Submitting entries

Competition entries must be left for delivery at the post office or other delivery company no later than Monday 2 June, 2003, addressed to:

European Suomi Finland, Erottajankatu 15-17 A, FIN-00130 Helsinki

ATTENTION! Competitors are to check that their parcel is appropriately stamped, stating the date of submitting it for delivery. (The entries must arrive by 30 June 2003 at the latest)

EUROPAN 7 / TAMPERE, COMPETITION PROGRAMME

1 COMPETITION INVITATION

- 1.1 Organisers, character and purpose of the competition
- 1.2 Competitors
- 1.3 Prizes
- 1.4 Jury
- 1.5 Approval of the competition programme
- 1.6 Duration of the competition
- 1.7 Language of the competition

2 TECHNICAL INFORMATION ON THE COMPETITION

- 2.1 Programme documents
- 2.2 Questions and a site presentation
- 2.3 Judging, announcing the results, and final exhibition
- 2.4 Post-competition measures
- 2.5 Right of use of the competition entries
- 2.6 Competition rules

3. COMPETITION ASSIGNMENT

- 3.1 City of Tampere
- 3.2 Competition site
 - 3.2.1 Location and environment
 - 3.2.2 Existing plots, functions and buildings
 - 3.2.3 Nature
 - 3.2.4 Ownership of the land
 - 3.2.5 Town planning and future prospects
- 3.3. Aims of the competition

4 PLANNING INSTRUCTIONS

- 4.1 General
- 4.2 Living
- 4.3 Working and commercial premises
- 4.4 Traffic and parking
- 4.5 Judging criteria for the competition entries

5. INSTRUCTIONS FOR DRAWING UP THE ENTRIES

- 5.1 Required documents
 - Panels
 - Bound document
 - Sealed envelope
 - Computer images
- 5.2 Submitting entries

1. COMPETITION INVITATION

1.1 Organisers, character and purpose of the competition

Europan is a European competition for ideas on urban design and housing, organised about every three years, with nearly ten thousand young designers registering each time. The theme for this European 7 competition is "Sub-urban challenge - urban intensity and housing diversity". The theme is further discussed on the European homepages (www.europan-europe.com). The City of Tampere (www.tampere.fi) and Skanska Sisä-Suomi Oy (www.skanska.fi) invite young architects to design a new image for Tampere.

1.2 Competitors

The competition is open to young professionals from different fields of design and arts; architects, town planners, landscape designers, artists, and engineers. However, the leader of each team must be an architect. All team members must be under the age of 40 on the day the competition will close, 2 June, 2003.

1.3 Prizes

There will be a prize of 12,000 euros and a runner-up prize of 6,000 euros per each competition site (including tax), as detailed in the international rules for the competition. The jury can also award honourable mentions when appropriate.

1.4 Jury

Chairman Jouni J. Särkijärvi, director general, architect, Ministry of environment, Finland

Fredric Bonnet, architect, France

Ilkka Halinen, city architect of Juväskylä, Finland

Riitta Nikula, professor of art history, Finland

Ugis Kaugurs, chief architect of Liepaja, Latvia

Wolfgang Keuthage, architect, Germany

Janis Lejnicks, dr.arch., Ministry of culture, Latvia

Marja Sopanen, architect, Finland

Kim Utzon, architect, Danmark

Vladimirs Neiland, architect, Latvia

Andris Roze, architect, Ministry of culture, Latvia (Deputy Member)

Andris Kokins, architect, Latvia (Deputy Member)

1.5 Approval of the competition programme

The competition programme has been approved by European Suomi Finland and the organisers, the City of Tampere and Skanska Sisä-Suomi Oy.

1.6 Duration of the competition

The competition opens on 13 January, 2003, and closes on 2 June, 2003.

1.7 Language of the competition

Competition entries and reports are to be in English.

2. TECHNICAL INFORMATION ON THE COMPETITION

2.1 Programme documents

Programme documents include this competition programme and its appendices, and the international competition theme and rules documents.

2.2 Questions and a site presentation

An internet discussion forum will be set up for each site, under FAQ way. This will be interactive between 13 January 2003 and 2 May 2003 (www.safa.fi/europan).

The site presentation will be arranged on 21 March at 1.00 PM. See more detailed information on the national webpages.

2.3 Judging, announcing the results, and final exhibition

The national jury will work through autumn 2003. Results will be announced in each country on 24 November, 2003. The international closing forum will be organised in April 2004.

The best competition entries will be introduced in an exhibition at the closing forum, and in the Europan 7 Result Book.

2.4 Post-competition measures

The City of Tampere will attempt to secure a commission for the team behind the winning entry. National Europan secretariats will support the winners in implementing the projects.

2.5 Right of use of the competition entries

Winning and runner-up entries will become property of the organiser, while the teams retain the copyright.

2.6 Competition rules

The competition complies with the international "Europan 7 rules" (www.europan-europe.com) and this competition programme.

3. COMPETITION ASSIGNMENT

3.1 City of Tampere

The city of Tampere is located in the lake district of Finland about 180 km north of Helsinki. The city was founded in 1779 on the western banks of the Tammerkoski rapids. It is beautifully situated between two lakes. The waters of lake Näsijärvi flow through the city centre and fall 18 metres into lake Pyhäjärvi. In the 19th century, several paper and textile mills and metal works were founded along the banks of the rapids.

A change in the industrial structure of the city began in the 1960s. In 1970, industry accounted for 36,700 jobs, and by 1995 the number had been cut by half. This loss of jobs has been offset by a proliferation of jobs in public administration, service sector, and information technology. The University of Tampere and the Tampere University of Technology were established during the 1960s. These have played a considerable role in the city's development. The Nokia group is currently the largest private sector employer in Tampere, with extensive research and development units. Tampere-based industries still maintain a cutting edge status in areas such as rock drilling equipment, industrial automation, and combustion.

The city has grown along the Tammerkoski rapids. The waterfalls, the red-brick factory buildings lining the rapids, and the green parks are an important feature of the Tampere cityscape. In 1970, a massive 19th century industrial complex was demolished and replaced with a shopping mall, a high-rise hotel, and several blocks of flats. The demolition decision sparked strong public dissent. Ever since, the general consensus has been to preserve the red-brick factory buildings, so important to the cityscape. Factory chimneys, too, hold a key position in the Tampere skyline. The ones with historical value are to be preserved as landmarks.

In 1995 the Ministry of the Environment designated the industrial cityscape of the Tammerkoski rapids as part of the Finnish national heritage. This was the first time in Finland that this status was granted to an urban environment.

Today, Tampere is the largest inland city in the Nordic countries. It has a population of around 200,000. The last ten years have witnessed a significant increase in the city's population, around 24,000 people. Situated at an intersection of railway lines and major roads, Tampere benefits from a favourable location in southern Finland. Over 70 % of the population of Finland lives within a 200 km radius of Tampere.

3.2 Competition site

3.2.1 Location and environment

The competition site is located in the Kaleva city district, a little over 2 km east of the centre, south of a main street (Sammonkatu).

The area around the site was mostly built in the 1950s and 1960s. The first functionalist town plans were made in the 1940s. Residential buildings are mainly lamella buildings and blocks are open. The area is crossed by two wide main streets, Teiskontie and Sammonkatu. The western end of Sammonkatu is lined with one-storey commercial buildings and six-storey lamella buildings. On the south side at its eastern end there have also been small-scale industries. From the 1980s on, industrial functions have been replaced with offices and shops.

Services around the competition site are varied and good. There are a hypermarket, home appliance and furniture shops, and two sports halls at the eastern end of the Sammonkatu street. North of Sammonkatu there are a swimming hall and a church. There are also several schools and the university within a radius of about one kilometre.

To the south of the district around the Sammonkatu street there is a forested, park-like gravel ridge (Kalevan-kangas). It rises some 20 m above the Sammonkatu level. On top of the ridge there is the main cemetery of the city.

West of the competition site is block 830, with a service station on plot 1 and rather recent office buildings on plots 2 and 3. West of them is a large residential block built in the 1960s. South of the competition site there is block 833, with a furniture shop (plot 9), bakery (plot 3) and other business premises. In a distant future, both block 830 and block 833 might be converted into residential use.

To the east of the competition site, on plot 835-18 there is a service station, and on plot 19 a new office building. North of the Sammonkatu street in blocks 818 and 819 there are six-storey lamella buildings from the 1950s, and on some of the plots there are one-storey commercial buildings lining Sammonkatu.

The competition site is bordered by four streets: Sammonkatu, Lemminkäisenkatu, Takojankatu, and Tursonkatu. Sammonkatu is a main street with three carriageways. Traffic mostly uses the middle, dual carriageway. The carriageways on the sides are one-way streets that service parking and site access. Traffic volume on Sammonkatu is about 10,000 vehicles per day, and on Takojankatu about 9,000 vehicles per day. Traffic on Lemminkäisenkatu and Tursonkatu is less busy. Daytime noise level of the Sammonkatu traffic is about 65 dB. Several bus routes use the Sammonkatu street. It is also important for pedestrian and bicycle traffic.

3.2.2 Existing plots, functions, and buildings

The competition site comprises blocks 831 and 832, that are separated in the town plan by a park strip 6 m wide (527 m²). It has not been built as a park, however. Total area of the competition site is 22,093 m². The blocks comprise the following plots:

	Block	plot	area m ²	block	plot	area m ²
•	831	1	2,925	832	1	2,541
		○ 2	2,007		2	2,511
		○ 3	1,686		3	2,240
		○ 4	2,103		4	2,074

○	total	8,721	5	1,771
			6	1,708
•	"park"	527	total	12,845

Most of the building stock is nearly 50 years old. Several buildings have been expanded in several stages. Buildings mostly have two or three storeys, and house different small-scale companies.

On plot 832-5 there is a former shoe factory of architectural value, renovated for office use. On plot 832-3 there is an office building built in 1990, and on plot 831-1 a grocery shop.

Appendices include photographs of buildings on the competition site and its surroundings, taken in September 2002.

3.2.3 Nature

As typical of northern latitudes, winters are dark and summers are light: at Christmas there are 3-4 hours of daylight, whereas in mid-summer the sun only sets for a short while. Snow falls in November or December, and melts in April.

Compared with southern Europe, the sun is low all year round, but particularly so during late autumn and winter. This affects the spacing and height of buildings.

Geologically the site is a fringe area of a gravel ridge. The soil is fine sand and silt. Taller buildings must have pile foundations. Ground level is at its lowest in the eastern corner of the block at 99 m above sea level, rising 12 m towards the western corner of the block.

On the east and west sides of plot 1 in block 832 there is a notable line of poplars, partly included in the site map. There are tall birches between plots 832-5 and 6, and between plots 831-2 and 3. In the green patch in the middle of plot 832-4 there are three ornamental fruit trees. You can see the bare trees in the ortho-aerial photo of the site, and in some of the other photos, too. Notable trees are marked in the site map. There is no other significant vegetation in the area.

3.2.4 Ownership of the land

The competition site is owned by the City of Tampere, and leased to the current users.

3.2.5 Town planning and future prospects

The first town plan for the area dates from 1951. It has since been altered several times regarding each separate plot. The original industries and small-scale businesses have all but left the area. Plots and buildings have been converted for office and commercial use. In the neighbourhood, block 834 and part of block 835 have been converted for housing. The town plan for the competition site will be altered, if the competition results in changing the use of the area.

3.3 Aims of the competition

The aim of the competition is to find ways of changing the current character and cityscape of the area so that it remains functional through all the different stages of the process. The area should become a compact urban living environment close to services and with good public transport connections.

4. PLANNING INSTRUCTIONS

4.1 General

On the plots to be rebuilt, gross floor area can be about 1.5 x plot area. The project must allow for the competition site to be built in several stages as the plots now leased out by the city become available. The first plots to be rebuilt might include plots 831-2, 3, and 4, or plots 832-1 and 2.

On plot 5 in block 832 there is a former shoe factory renovated for office use, which should be preserved. The buildings along the Sammonkatu street on plots 1 and 2 in block 832 might also be worth preserving as part of

the new urban structure. Preserving some of the old buildings creates a sense of history in the area. Enclosed are plans of the buildings mentioned above.

4.2 Living

The location of the site at a walking distance from the centre makes it an attractive living area. It is well suited for elderly single people and couples, but also for students and other young people. About 50-65 % of the flats should be small with one or two rooms and kitchen/kitchenette, between 40 and 55 m², for single households that have become so prominent in Finland. To create a socially diverse resident structure, the area should also offer larger flats for families with children.

Competitors should study options that present new solutions for supporting living, working, day care for children, and services for the elderly in the area. How could these everyday functions better complement each other both technically and concerning their quality? What kind of services can the area support?

The height of the new buildings should be between 3 to 8 floors including ground floor. Taller buildings are not encouraged, in part because of the Finnish fire safety regulations. Combinations of different house types and their variations are recommended. What changes does the increasing amount of leisure time bring about for flats and houses? What new possibilities for leisure, housework, or social interaction should a future housing block offer?

Attention should be paid to the lighting and screening of the yards and other outdoor areas of the residential buildings. According to Finnish regulations, maximum daytime noise level for the yards and balconies of residential blocks is 55 dB. Thus all yards and residential balconies must be screened against noise from both the Sammonkatu and the Takojankatu streets.

4.3 Working and commercial premises

The entry should include working and commercial premises at least on the ground floor along the Sammonkatu street. Commercial, office or other working premises can also be located elsewhere if necessary.

4.4 Traffic and parking

There should be 1 parking place per 100 m² of residential floor area, 1 per 50 m² of commercial floor area, and 1 per 50 m² of office floor area. Parking should be appointed underground or in multi-storey car parks, making use of the natural height differences at the site. The current number of street access points should be reduced.

4.5 Judging criteria for the competition entries

When judging the entries, special attention will be paid to the following:

- catering for the needs of the different resident groups, concerning the planning of both flats and blocks
- functionality of the range of services planned for the area
- functionality, safety, lighting and screening of the yards
- articulated character of the competition site cityscape, during different stages of the building process and when completed
- functionality of parking and traffic arrangements

5. INSTRUCTIONS FOR DRAWING UP THE ENTRIES

5.1 Required documents

5.1.1 Panels

Three vertical A1 panels (594 mm x 840 mm) of the graphic documents on flat, stiff, light, and strong backings. These must be numbered from 1 to 3.

The entry code freely chosen by each competitor (two letters and three numbers, like AB123) must be written in a frame in the top left-hand corner of each panel (as stated in article 2.4.2 of the Rules & Theme for Europan 7).

Thematic content of the panels:

Panel 1 must explain the ideas developed in the project. It should place the project in relative context with the general issues involved in the competition, with the concerns of the organising city, and the thematic orientation of the entry. It must bear the title of the project, chosen by the competitor or team of competitors, as well as the name of the site. Graphic tools should be used to represent, in a clear and balanced way, the conceptual dimensions of the project.

Panels 2 and 3 must present the project as a whole, highlighting the architectural value of the entry, particularly the relationship between the new functions and the existing elements of the site. This should be done using three-dimensional representations of the project, by way of a few significant features explaining the forms and options adopted in relation to the proposed life styles.

Plans must be presented as follows:

- 1:1,000 general layout of the competition site and relation to the surrounding urban structure, buildings darkened
- 1:500 sample blocks and locations central to the entry, as thought relevant
- 1:200 sample plans for the buildings
- perspectives, elevations, sections, and axonometric drawings as thought relevant

The competitor must also explain how the entry is to be built in several stages.

The scales used for the plans must be mentioned on all submitted documents. They must be presented in a graphic form.

Competitors may use any colour schemes they wish in their graphic presentations. It is up to each competitor or team to ensure that the presentations of their projects can be easily reproduced for publication and that all three panels can be readily duplicated.

Failure to comply with the above instructions on panel presentation may, at the discretion of the jury, lead to the disqualification of the competitor or team concerned. Under no circumstances will the jury examine any additional documents or models.

5.1.2 Bound document

The bound document must be in A3 format (420 mm x 297 mm). Two copies of it are to be sent: the first to the national jury, the second to the Research Committee for a Europe-wide comparative analysis.

The entry code chosen by each competitor must be written in a frame in the top left-hand corner of the document cover as stated in article 2.4.2.

The cover must also bear the title of the project, clearly legible, as well as the name of the competition site.

Maximum length of the document is ten pages:

- brief summary in English, no more than one page, of the problems tackled, and the conceptual approach to the project
- one page for a reduced colour reproduction of panel 1
- one page for a reduced colour reproduction of panel 2
- one page for a reduced colour reproduction of panel 3

- three pages, at most, explaining how the project addresses the problems raised in the European 7 theme
- one page, at most, on the chosen programme and its relationship to the programmatic frame proposed for the site
- one page, at most, indicating the surface areas of the different parts of the project, a brief study of economic feasibility, and the building process involved
- one page, at most, on the technical and construction details, where relevant
- illustrative drawings may be attached to the texts

5.1.3 Sealed envelope

Documents disclosing the competitor's identity, and proof that the entry meets all the qualification requirements, must be placed in an A4 (210 mm x 297 mm) envelope.

Please note that teams sending an envelope that does not include all the documents listed in paragraphs 5.1.1 to 5.1.4 will be disqualified.

The competitor's entry code must therefore be shown on the envelope. No other writing should appear on the envelope.

The envelope must contain a completed print (size A4) of the identification file found on the web site, identifying the competitor or team of competitors.

- the competitor's (or team's) entry code in the top left-hand corner
- the team leader's surname, first name, date of birth, nationality, place and date of issue of architectural diploma and/or authorisation to practise the profession of architect, full address, telephone number, and fax number and/or e-mail address if possible
- under the heading "associates": the surname of each of the other architects or team members, followed by their first name, profession, date of birth, and nationality
- under the heading "contributors": the surname of each of the other people who have contributed to the project, followed by their first name, nationality, and occupation
- a signed declaration of authorship and agreement to abide by the regulations governing the competition.

5.1.4 Computer images

For potential publishing, the competitor or team may also forward, in addition to the required entry file (3 panels, 2 bound documents, and 1 sealed envelope), electronic images of the project (the three panels and separate images of each drawing and/or image) with a resolution of 300dpi in A3 format on a CD-ROM in Mac and PC format. Two copies must be provided, one for the national secretariat and the other for the European secretariat.

5.2 Submitting entries

Competition entries must be left for delivery at the post office or other delivery company no later than Monday 2 June, 2003, addressed to:

European Suomi Finland, Erottajankatu 15-17 A, FIN-00130 Helsinki

ATTENTION! Competitors are to check that their parcel is appropriately stamped, stating the date of submitting it for delivery. (The entries must arrive by 30 June 2003 at the latest)

Liite 12

EUROPAN SUOMI FINLAND / EUROPAN LATVIA

EUROPAN 7 JURY REPORT

- 1. The European 7 competition**
 - 1.1 The theme of European 7
 - 1.2 The organizers
 - 1.3 The sites
 - 1.4 The jury and the technical committees
 - 1.5 Registration
 - 1.6 Arrival and approval of the entries
- 2. Critique of the competition**
 - 2.1 General critique of the competition
 - 2.2 Espoo, Finland
 - 2.3 Pori, Finland
 - 2.4 Tampere, Finland
 - 2.5 Riga 1, Latvia
 - 2.6 Riga 2, Latvia
 - 2.7 Ventspils, Latvia
- 3. Results of the competition**
 - 3.1 The decision of the jury
 - 3.2 Affirmation of the jury report
 - 3.3 Opening of the envelopes
- 4. Reports of the technical committees** (nämä puuttuvat saamastani raportista)

EUROPAN 7

Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity

1. THE EUROPAN 7 - COMPETITION

EUROPAN is aimed at young architects and other professional designers under 40 years of age, from all over Europe. EUROPAN 7 is a call for ideas, followed by construction. The regulations and judging procedures are the same in each participating country. Competitors may submit entries in any country of their choice. Each national competition jury selects the winning projects and runners-up, and awards the prizes. The organizers then help the prize-winning teams to obtain building contracts. Competition was held 13.1.2003 – 2.6.2003. Announcement of results was 8.12.2003.

1.1 The theme of European 7

The current EUROPAN 7 carries the theme "Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity." All towns are faced with the phenomenon of urban sprawl, splitting, and fragmentation. The increasing use of the car, the development of out-of-town shopping centres, the increase in the number of leisure comp-

lexes, and the extension of business/industrial parks, seem to be leading inexorably to a “dispersed town” urban model.

There is, visibly, a new will to act in these contemporary areas, in order to reorganise them by reviving the traditional planning ethos of European towns, and by associating this with the challenges of urban sustainability.

The means to fulfil this need for the progressive transformation of the contemporary town are provided by the existence of land development opportunities and the appearance of a desire for spatial innovation that has been generated by the evolution of lifestyles. Individual autonomy is increasing, as is the diversity of social interactions within the same family, professional mobility, and the speed of communications; all of which lead to a more spread out town. On the other hand, there is a strong demand for a neighbourhood social life which needs to be rebuilt on new foundations. Architects responsible for transforming the dispersed town must ask themselves how they can give it a new set of values.

EUROPAN 7 proposes to tackle this issue at the interface between the urban planning level and the architectural level.

How can the dispersed town be transformed into a sustainable town, ecological and urban, with its foundations in the new social and cultural demands that are currently emerging? How can the creation of new residential districts, with innovative typologies and complex programme briefs, be fashioned into a strategic urban tool. The aim of EUROPAN 7 architectural competition is to find out the best architectural and planning project of ideas for future urban housing areas. The theme is extensively explored in the EUROPAN webpages www.europan-europe.com.

1.2 The organizers

The organizers in Finland were the cities of Espoo, Pori and Tampere with Skanska-Finland Ltd, in Latvia the cities of Riga and Ventspils.

1.3 The sites

Espoo

Location : **Espoo center, Suviniitty area**

Study area : **53 ha**

Site area : **23 ha**

The competition site is located south of the Helsinki-Turku railway, between the Espoo station and the Suvela residential area. At present it is an overgrown field, bordered in the north by the railway, and elsewhere by rocky cliffs. The intention of the competition is to turn this unfinished area by the railway station into a smart, new, modern housing area, part of the new center. The area should be made attractive using its own potential, which now remains unexplored. Changing the current unpleasant image of the area into an attractive one will be mostly done by means of urban planning.

Pori

Location : **Block 44**

Study area : **1, 5 ha**

Site area : **1 ha**

The city of Pori needs a new use for a centrally located block that was previously reserved for a public building. The main intention is to find fresh and innovative solutions for a high quality housing block that fits in with the surroundings. The location of the competition site is excellent potential for a study of how flats for both senior citizens, students, and families can be combined to complement each other and create a socially

balanced community. How to provide the communal welfare services - both public and private - required by the diverse resident groups within a single block?

Tampere

Location : **Sampo industrial area, blocks 831 and 832**

Study area : **1, 5 ha**

Site area : **1 ha**

The competition site is located two kilometres east of the city centre along a main street, the Sammonkatu. It is an industrial area built mostly in the 1950s, serving small-scale companies. Competitors are to present their views on how to arrange housing and local services in the competition area. The area is good potential for modern, spacious family homes, service flats for the elderly, and student flats much wanted in the centre. Adding ground-floor office and business premises to the housing facilities will create diversity in the area. Good traffic connections, a walking distance from the centre, modern parking arrangements, and the proximity of recreational areas will make the site desirable.

Riga (1)

Location : **Riga center**

Study area : **40 ha**

Site area : **15 ha**

Riga is the capital city of Latvia and its population makes up half of the inhabitants of the country.

The site is located at the meeting point between medieval city and 19th century structures. During the second world war, the old city was badly damaged. While some completely damaged quarters are considered as public open spaces, part of the proposed site should be developed as new building areas. Public space is now in active use by young people. The site needs both to be repaired because of the proximity of the historical center of Riga and to be developed into a brand new urban area including new ways of living.

Riga (2)

Location : **Kipsala island**

Study area : **110 ha**

Site area : **20 ha**

Riga is the capital city of Latvia and its population makes up half of the inhabitants of the country. The site is located on the island of Kipsala, not far from the Riga City Centre. The purpose is to develop new spatial and functional qualities on the island by guiding possible development forces, in order to allow a large variety of mixed functions. Spatial transformation and high quality urban design is needed. Site should be redeveloped in the language of the new modern architecture but with some respect to the historical small scale city environment in the vicinity.

Ventspils

Location : **Ventspils center**

Study area : **19, 5 ha**

Site area : **3750 m² + 5300 m² + 3334m² + 2610m²**

Ventspils is a small city according to the European scale, but it is one of the four largest cities in Latvia and is located in Western part of the state on the coast of river Venta and the Baltic Sea. During the 50 years under Soviet rule and order, it had suffered a lot. Now the city grows and develops. In the west part of the city, Ostgals is a historically important and absolutely unique district, which was built in the second part of the 19th

century as a parapet against the sea and sand. New urban structures, harmonically incorporating the 21st century architectural constructions, should be built into the existing environment, to promote tourism and publicity of the city.

1.4. The jury and the technical committees

The members of the jury were:

Chairman **Jouni J. Särkijärvi**, director general, architect, Ministry of environment, Finland

Frédéric Bonnet architect, France

Ilkka Halinen, city architect of Jyväskylä, Finland

Riitta Nikula, professor of art history, Finland

Ugis Kaugurs, chief architect of Liepaja, Latvia

Wolfgang Keuthage, architect, Germany

Janis Lejnicks, dr.arch., Ministry of culture, Latvia

Sergio Pascolo, architect, Italy

Marja Sopanen, architect, Finland

Vladimirs Neiland, architect, Latvia

Andris Roze, architect, Ministry of culture, Latvia (Deputy Member)

Andris Kokins, architect, Latvia (Deputy Member)

Secretary **Dace Kalvane**, architect, Latvia

Secretary **Antti Pirhonen**, architect, Finland

The jury meet two times, 22.-23.8. in Ventspils and 28.-29.11. in Riga.

The members of the technical committees were:

Finland:

The technical committee met on 15.8.2003 in Espoo, present were:

Harri Hietanen, deputy city planning chief, Espoo

Kyösti Oasmaa, project chief, Espoo

Veikko Ojanlatva, architect, Espoo

Ilkka Halinen, city architect, Jyväskylä

Marja Sopanen, architect

Antti Pirhonen, architect, secretary

on 11.8.2003 in Pori, present were:

Olavi Mäkelä, city planning chief, Pori

Pentti Moilanen, city architect, Pori

Hannu Olenius, building inspector

Markku Setälä traffic planning engineer

Ilkka Halinen, city architect of Jyväskylä

Marja Sopanen, architect,

Antti Pirhonen, architect, secretary

and on 13.8. 2003 in Tampere present were:

Mikko Järvi, city planning architect, Tampere

Eeva Heimovala, architect

Dani Kulonpää, architect

Markus Tanninen, Skanska Sisä-Suomi Oy

Ilkka Halinen, city architect of Jyväskylä

Marja Sopanen, architect,

Antti Pirhonen, architect, secretary

The technical committees made an evaluation profile for each entry. The qualities of the entries were given a grade from 0 to 5 (5 is the best) The proposals were not ranked and the grades can't be calculated together.

Latvia:

The technical committee met on 19.8.2003 in Ventspils, present were:

Aivars Lembergs - Chairman of the Ventspils City Council

Aldis Abele - Executive Director Deputy of the Ventspils City Council

Maris Boze - Managing director of Architectural and City construction division

Daiga Dzедone - Senior Architect of Ventspils City

Inga Apmane - deputy Senior Architect in Historical Environment Supervision

Juris Poga - President of the Latvia Association of Architects

Alvis Didrihsons - "Didrihsons", Ltd. Ventspils, Architect

Maris Silins - JSC "Komunalprojekts" Ltd., Ventspils, Architect

Svetlana Sizasa - "Ventprojekts" Ltd. Ventspils, Architect

Daiga Kuske - i/u "Rija", Ventspils, Architect

Ineta Zellite - i/u "Rija" Ventspils, Architect

Sandra Toze - Architect, Ventspils

Digna Gerule - Architect, Ventspils

1.5 Registration

By the last date for registration and ordering site material, 2 June 2003, there were 99 registrations in Finland.
Espoo 25, Pori 50, Tampere 24

1.6 Arrival and approval of the entries

By the last date, 30 June 2003, the secretariats received a total number of 105 entries as follows:

Finland: Espoo 16, Pori 34, Tampere 13, total 63

Latvia: Riga (1) 11, Riga (2) 24, Ventspils 7, total 42

2. CRITIQUE OF THE COMPETITION

2.1 General critique of the competition

The characters of the sites and the competition programs in the two countries were very different. The scale varied from complementary additions to strategic city planning projects. The questions are perhaps too complex and should be reduced: the problem is not really the scale but the number of different tasks for the same site.

It has been difficult for the competitors to propose a suitable answer for both the urban scale and the dwelling concept. Indeed, most of the projects concentrate on the larger scale, and find interesting options and remain weaker with housing diversity.

Nevertheless, we must notice, that the majority of the competitors have presented serious projects consisting a mass of work.

It is worth noting that the international dimension of the jury made its work on the judgement of the entries more dynamic. The status of the representatives of the participating cities ought to be made more clear, also their important role in the implementation of the post-competition phase deserves more emphasis.

2.2 Espoo, Finland

Overall critique

The competition site in Espoo, the second biggest city in Finland, is part of Espoon keskus district (Espoo centre), a historical and administrative centre, and one of the city's five district centres. Espoon keskus includes large areas of both small-scale housing and wild forests, with a few compact areas of blocks of flats. Today the population of the whole Espoon keskus district is about 26 000.

The competition site is located in the fields south of the Helsinki-Turku railway. To the east and south it is bordered by forested slopes. The site has an area of 23 ha, together with the study area 53 ha. Most of the competition site is owned by the city, and the few private lands do not affect the general planning of the area. Excellent traffic connections justify using parking norms lower than usual, which will allow for more compact and urban living.

The organisers were hoping that competitors would produce an attractive urban centre with a high quality of townscape and aesthetic character as well as a living and working environment with diverse functions and services.

The task was to pay special attention to integrating the spatial and functional structure of the centre, and improving its internal and outward connections.

The status of Espoon keskus as a living area is not particularly high. Espoo centre has been left behind in the developing of the district. The aim of the competition is to find ways of changing the whole character and image of the area. It should become a compact urban living and working environment close to nature and serviced by good public transport. The level of services in the area must be greatly improved.

One of the main principles for planning the area could be to rely on leisure activities, as nature with its recreational potential is a strong presence there. The competition site should be planned for 1 000-2 000 new residents. This means building some 80 000-120 000 m² of new housing in the area.

The task of developing the competition site has proved to be challenging. It is apparent that the large area needs an overall idea, a strong strategy to develop. Partly because of the size of the area it should be possible to implement the proposals in stages, too.

Only some proposals provide adequate connection between new and existing city structure. Particularly problematic has been relating the existing block next to the railway to the new housing. The connection to the existing center and railway station has in many entries not been solved. Only few proposals can create a new positive character for the new housing area. The connection from Suvela housing district to the center is not

studied very carefully. The potential of the quite large area in the middle of Espoo just next to the railway station and the highways is not utilized very effectively. A housing area with low density is too weak a solution for the big scale of the area.

There are some very nice ideas how to use the existing field and the scenes as the main theme of the proposal. In the best entries the area has got a new status, which demands new, better solutions also for the surrounding areas.

There is a clear distinction between the entries concerning the attitude towards the greenery in the middle - some authors have maintained the forest and some have assigned the land for housing.

In the majority of entries there are difficulties in dealing with the railway. Only few proposals introduce any contact to the northern side, yet most of them exaggerating the new construction.

Upper class entries:

ZZ366 (nr 5) "Green at heart" (Runner-up)

With an intention to conclude the existing city structure by creating a clear border the author introduces a strong concept with some problematic points by not really creating a city and in a way ignoring the surrounding buildings. It is one of the few proposals to come forward with a central void. The weak point of the project is the lack of connection to the existing buildings. The scheme could be interesting when developed further; in present form it might be too rigid. It creates a good composition and could provide good quality for housing when studied further.

EB862 (nr 6)

The entry includes a very strong scheme. It is a carefully studied project with maybe less innovative qualities when increasing the density without using all the opportunities of the site.

It is one of the few proposals introducing terraced housing with rather good scale. On the other hand part of the housing with too small scale is separated totally from other areas. A boulevard divides the housing areas in a very strong way.

VA601 (nr 7) "Valley" (Honourable mention)

The proposal includes a carefully made analysis of the area and its relation to surroundings. It introduces quite an interesting approach to the task but does not find a solution to the problematic situation with the lack of urban connection of the area. The hill is taken into consideration, however the result appearing a little chaotic. The use of land is rather wasteful when placing terraced housing across the slope, though the orientation of the volumes is right. In the slope houses the surroundings are pleasant and dwelling plans well developed. The existing block by the side of the railway with the station has been unified but in quite a conventional way.

TJ425 (nr 13) "Espoo loop" (Prize)

The proposal introduces a strong overall strategy to develop the area. This very clear concept offers a tool to generate the future development which has been the problem of the area for a long time. The guideline is composed of main infrastructure, public space and activities. In a way the strategy is comparable with the growth and expansion of old towns. It does not answer the specific questions asked in the competition or come forward with the form and design of the housing. When giving very little information how to build the site the entry requires very high quality of the proposed public blocks. One of the advantages of this strategy is to allow many alternative extensions to the solution proposed.

Middle class entries:

EP500 (nr 3)

The proposal is an alternative solution to the street grid, a new way for the distribution. The pattern adapts to the existing features (blocks, topography) and leads towards the station and public facilities. The architectural

housing solution might be interesting, although the objects are quite out of scale, as the perspective views could confirm. The ground design especially the “inner” courtyard remains undefined. The public area on the western part appears as clumsy and poorly designed.

RM101 (nr 9) “Challenging urban solidity”

The author has created a pleasant overall impression but not very urban situation. The entry does not provide a suburb but rather individual housing in the greenery. New housing areas remain slightly unconnected with each other. Attention has been paid to the living area on the hill changing the parking areas into greeneries and introducing new housing next to the woods. The slope has been taken into account but not in a very intensive way. The scale for the central housing area in the meadow is to some extent too small.

Lower class entries:

KU501 (nr 1)
FI169 (nr 2)
CC492 (nr 4)
JB007 (nr 8)
GO004 (nr 10)
JB321 (nr 11)
HS050 (nr 12)
RR101 (nr 14)
SM118 (nr 15)
EP701 (nr 16)

2.3 Pori, Finland

Overall critique

The city of Pori, founded in 1558, is one of the oldest towns in Finland. Pori and its neighbouring municipalities make up a city district of some 115,000 residents.

The centre of Pori has been destroyed by fire several times, and therefore the streets are wide and different parts of town are separated by a lattice of park avenues. In the centre of Pori old timber houses have been replaced with buildings of 4-6 storeys. Street network is still based on a grid plan from the 19th century, but the streetscape framed with low fences and houses has been replaced with single buildings only loosely connecting to the street. However, some of the old wooden town blocks on the edges of the urban core have been protected.

The competition site is located in a block bordered by an ornamental park at the end of a park avenue. Its location in the townscape is important. The aim of the competition was to solve how the site can be turned into a housing block

of high townscape value that will strengthen a sense of community and create social responsibility. Competitors should also present a solution for renovating surrounding plots. A special challenge is the southwest corner of the block; the avenue bordering the competition site and the educational area to the south are both part of the Pori urban national park.

In judging the entries, special attention has been paid to improving and integrating the townscape and characteristics of an attractive, comfortable, high quality living environment. The entries should include street level business and office premises relating to the main use of the housing block.

The jury agreed that the old wooden houses have an important position in the environment, specially the one on the south-west corner of the quarter, and should be preserved. In the best entries this has been carried out or it could be done by developing the entry.

Among the entries there are quite many suburban solutions, which do not integrate into the surrounding urban fabric - the granularity is either too large or too small. Several proposals are introducing buildings with a very loose connection to the street; they are in a way repeating the mistakes made in the seventies.

There were some promising solutions maintaining the old buildings in the southern side of the block, however the authors had difficulties making good use of the situation.

The competitors were requested to introduce entries to be built in several stages – in most cases the implementation would not be possible that way.

Some of the proposals are extremely conventional with very little innovative ideas in regard to architectural solution and housing - contrary to the organisers' expectations.

Upper class entries:

PM055 (nr13) (Prize)

As a main concept, the discontinuously built front and a block split into several elements offer a very good interpretation of the urban block fabric as it appears in these Finnish cities, whose irregular density allows transversal views or connections between the streets. The scale of each element is quite appropriate to the surroundings. The status of central space is quite clear, the integration of the existing corner courtyard is cleverly solved. The scattered structure of built elements provides for different stages in the building process, more likely than a single large block at one time. Among the family of "scattered objects", the project aims – and reaches quite well – a very good balance between regularity and difference, density and void, which is quite a bright contemporary interpretation of the historic structure of Nordic towns founded according to a grid.

The concept would work even better if the existing fragments were kept and included in the master plan. A new proposal should be designed with several alternatives perhaps, which will avoid the demolition of the existing houses. The design of the garden should give the possibility to have private fragments connected to the building, though the current fluidity should remain.

The further development of the proposal allows maintaining the old wooden buildings on the south edge of the site which completes nicely the elegance of the proposal.

BA007 (nr 16) (Honourable mention)

As in project PB188, the opposition between a linear front and an irregular inner structure is clearly the basic concept. The urban façade is both continuous and abstract so that the whole building appears as a unique object from the street. This is a wooden screen/skin hiding more irregular dwelling walls, varying outdoor spaces provided in between. This design of this filter reaches a high quality, and really offers a high potential towards street structure, especially during the night, when the building appears as a huge lantern. But it doesn't seem very appropriate in the Finnish climate and relatively dark wintertime, although probably interesting in a southern, much warmer climate. The smaller blocks inside the courtyard are much less convincing.

CD016 (nr 26) (Runner-up)

The design closes the block consequently to the three streets and creates three yards which are open to the existing buildings. To place a pedestrian passage between old and new which is at the same time playground and place for different kind of activities seems to work well. The design is an interesting suggestion to integrate the existing homes and their inhabitants with the new complex. The position and the height of the building volumes underline the idea. The new housing blocks are rather out of scale and the design of the facades not so interesting. Their height creates a density, which was seen critical and should be reduced.

ZZ777 (nr 27)

The author explains clearly the transformation from a closed block to an open block with various entrances of different qualities. In the yard there is enough space between the L-shaped building units. Interesting views are offered. The roof follows the idea of the ground plan without success. These two elements are not in har-

mony. That the whole design is based on the transformation from the traditional Finnish house can't be followed.

Middle class entries:

MX001 (nr 2)

A pathway splits the existing block in two smaller pieces, each one composed of several buildings around an inner private courtyard. The scale of each element fits well with the urban fabric and what could be a building process with several developers. Research about the dwelling structure is one of the main assets of the project, with inventive solutions on several levels and original intrication of flats and outdoor spaces. The square on Eteläpuisto doesn't appear as a very good solution in this very large street and discontinuous urban structure. The proposal is close to the PM055 (scattered objects) but thus with more traditional shape of blocks and courtyards.

MB868 (nr 10)

This project is one of the few huge "out of scale" objects on this site: the size, height and repetitive architectural expression clearly contrast with those of the surrounding blocks. This opposition is emphasized by the relative abstract pattern of the windows, increasing the feeling of a solely autonomous sculpture in the middle of the city. This radical attitude remains the main asset of the proposal, and provocatively feeds the debate about the perhaps too conventional respect of scale of urban fabrics. Anyway, one may fear the low transition ability towards the smaller houses along Itsenäisyydenkatu. It might be quite difficult to ensure urban coherence if building in several stages prevents the whole sculptural block to be achieved. The housing distribution is quite repetitive and less innovative.

PL155 (nr 23)

The design picks up consequently existing lines and borders, using 90-degree angles only. It is because of this very clear, rational and in a way self-evident. The yards of different sizes are of good proportion. In the third dimension the design plays with various building heights. A folded concrete band follows the volumes vertically and horizontally but is not able to keep this amount of different ups and downs together.

FJ268 (nr 32) "Jazz – flamenco"

This proposal presents a strong overall impression with expressive forms but it is still owing to certain international examples. It is in contradiction with the surrounding townscape and the scale of city structure as well. It takes into consideration the need for various connections in the city structure and provides a setting for activities in the city. The building is here seen as a work of art, nearly as a self-satisfied unity.

TW171 (nr 34) "In search of a front"

In Pori this proposal was the only one to introduce an extremely dense block. It shows a new kind of solution with an interesting concept. It fits surprisingly well to the urban granularity surrounding it. The solution also has some disadvantages; lifting the building off the ground and coming into a conclusion with some very narrow inner yards do not work in the Finnish winter climate. This scheme can be seen as an answer to European competition but not to this very site.

Lower class entries:

JZ921 (nr 1)

MM777 (nr 3)

ZW010 (nr 4)

SO175 (nr 5)

II111 (nr 6)

PB118 (nr 7)

BX207 (nr 8)

KT421 (nr 9)

GC479 (nr 11)

MV752 (nr 12)
DM000 (nr 14)
LN226 (nr 15)
EP701 (nr 17)
MA216 (nr 18)
EH273 (nr 19)
TA774 (nr 20)
MN010 (nr 21)
XM998 (nr 22)
ZZ777 (nr 24)
DA289 (nr 25)
JA222 (nr 27)
GB814 (nr 29)
CS030 (nr 30)
BM111 (nr 31)
IL932 (nr 33)

2.4 Tampere, Finland

Overall critique

The city of Tampere is one of the oldest Finnish settlements, spread along the Tammerkoski- river. The stream of the river was early used to provide industrial power, for which the city used to be one of the most efficient industrial centres in southern Finland. Most of the old factories remained as interesting brickwork heritage by the river, huge objects which have recently been converted into recreational, commercial or dwelling units. Unlike most of major

Finnish towns, the XIX° century grid-shaped master plan influence is not so obvious in Tampere: the city frame rather follows the topographic logics. The former industrial character tends to disappear, replaced by contemporary post-industrial activities: Tampere remains a strong regional commercial and economic center, and a very important point in Finnish territory as far as knowledge, education and culture are concerned.

The site corresponds to the typical housing neighbourhood built during the fifties and sixties to provide more dwellings for people who came and found industrial jobs in the urban areas: the road used to be built with both dwellings and industrial buildings. It is built along one of the main roads – Sammonkatu - and stands on the limit of the glacial ridge: the site stands like a balcony above Tampere's townscape.

As always in those Finnish suburban neighbourhoods, vegetation is quite dense and similar to the forest nearby. Density is very low, with three/four storey buildings spread around a few parking lots. Commercial facilities are rather low, as the main commercial centers are gathered in the very city center. However, although those areas may not look so problematic compared to similar situation in western Europe, they barely provide a sustainable and imaginable "way of life" according to the Finnish contemporary standards: in such urban relatively dense areas, an higher level of equipment and facilities, a direct relationship with major natural areas (lake, forest, fields), a better connection with urban zones through denser public transportation network and a greater diversity in dwelling types would be expected to improve the attractiveness of the place.

Existing buildings of different shapes, scales and functions are present on the competition site. However, the relationship towards existing structures doesn't appear as a real guideline in any of the entries. Most of the entries don't really take into account the site's particular topography, which seemed to be one of the preliminary conditions: relationship to the larger ridge landscape only appears in one project which is otherwise quite clumsy and out of scale. Working on the different status of the ground (public, private, open, closed) neither appears as a major theme. The possibility of new programs as a new structure on this basis is scarcely explored.

The entries were chosen for three reasons: the strong interest in the dwelling quality and variation potential for typologies (JT542 first, then AE127); the ability for connecting both sides of the site with different scales and a proper variation for the inner spaces (AE127, CO808), the new strong architectural visibility providing a new identity for the site (BL356, CO808). In a very different way, each of those entries proposes a new interesting type of ground structure: each BL356's block has got its own "garden", whose pattern is opposed to one part of the site which is left completely untouched, opened towards nature; JT542's ground is mostly made of private gardens and housing, scattered beside a longer and higher building along the main street; CO808 proposes 3 green courtyards; AE127 splits the site into several thematic courtyards for cultural and recreational activities.

Upper class entries:

BL356 (nr 1) "City periscope" (Honourable mention)

This proposal is based on three principles: first, the clear visibility and identity of the new architectural shapes - a set of serial objects whose form and scale are clearly opposed to the existing ones - are supposed to give a new structure and dynamic for the neighbourhood. Second, each of those objects is connected to an attached ground with the same geometry, and then freely set on the existing ground in order to provide the maximum amount of point of view towards landscape. Third, each object is made of a vertical part (at the scale of the landscape) and an horizontal one (closer to the ground's logics). The project proposes a rather clever integration of the existing elements as a way of dividing the land into pieces and phases. The attitude remains "picturesque" or sculptural, considering that most strength of the answer is in stressing the shape of the objects. The use of red brick could have been an interesting point if not only formalist.

CO808 (nr 4) (Prize)

The project promotes a higher density on the main street, offering a kind of reference point on the larger urban scale: this strategy, assumed within the 3 key-word thematic approach ("compress, connect, combine"), is probably the strongest asset of the proposal: different uses and typologies should be superimposed rather than set side by side, as it is commonly made in suburban areas. The three typologies of the project are quite clear and well developed: a "belt" of shops and common facilities/services, "buttons" gathering the flats in square-shaped plots, "zipper" is a linear typology with double-orientation dwelling units. The whole provides three large inner "patios" thought as green spaces, as all parking lots are underground (what in reality looks like being out of scale, if not out of place). The housing requires further studies, especially flats with too little light in the "buttons" (towers).

JT542 (nr 8) "Stabilité" (Runner-up)

The proposal emphasizes the necessity of maximal flexibility in the typologies: the jury mostly appreciates the way those variations and adaptability are expressed: unfortunately, such an interest for the dwelling unit scale has been quite uncommon among the entries. The reasons for this variability are brightly understood; the combination of "self-supporting and attachable living cells", completed with "additional attachable space cells" is quite a clever concept, well developed in panel 2. The urban scale is more conventional: a higher building along Sammonkatu, and a kind of lower "pattern" on the southern part of the site, crossed by various passages and private gardens. Architectural expression of the main building and relationship to the existing buildings might be clumsily out of scale, and prevented the jury from plainly appreciating the interest of other concepts. The building volumes seem to be too near each other. The housing must be further developed

AE127 (nr 10)

Three basic ideas should be mentioned for this project: creation of three polarities around the most interesting existing buildings, six different public spaces defined by the building structures, then three shapes of buildings: two following the streets, one transversal. Using the existing buildings as polarities gives both an interesting "rhythm" along the site, and identifies places where urban intensity is denser and richer: educational center, leisure (restaurant, gallery), public square, all three completed with public services. The rest of the project remains rather conventional, with a higher linear building along the main street to provide acoustic

protection, and terraced garden intermediate housing in the inner courtyard, where shared facilities are scattered (saunas, laundry). This system was very common in the 60-70's in Finland, although today not so suitable. The jury mostly appreciated the way urban atmosphere is delivered through quite sensitive drawings.

Lower class entries:

AE630 (nr 2)
RM052 (nr 3)
EU007 (nr 5)
OS111 (nr 6)
BU246 (nr 7)
TS200 (nr 9)
AV111 (nr 11)
TS832 (nr 12)
MW777 (nr 13)

Riga (1) center, Latvia

Overall critique

The chance to redefine the character of the urban space and of the new architecture within the old city of Riga, together with the European themes of densification, diversification and innovation, make this project exceptionally interesting and at the same time extremely complex and difficult.

The object of the competition, the study of the two squares, should be integrated into an overall evaluation and global interpretation of the urban structure. Thus, the projects assume a double role as both specialised solutions to highly delicate urban problems and exemplary interventions of new architecture integrated into the historic centre.

The most complete and interesting proposals tend to fall in one of two categories of approaches, in certain senses opposed, but both significant. On the one hand, we have the reconstruction of the historic fabric, torn by the events of history, in which the interventions outlined in the best projects were capable of interpreting the structure of the medieval framework. The second approach consists of a group of projects that attempt to interpret the existing empty spaces themselves. Legacies of wartime destruction, these voids offer modern-day opportunities to redesign public spaces through small building projects, vegetation and urban furnishings.

While the theme of the two squares, despite the opposite approaches, resulted in most cases in valid solutions, the theme of the riverfront was not approached with strong ideas in any of the projects. Nonetheless, it is probable that its development will become a priority in the future, as in many European cities, in response to modern society's increasing requirements and opportunities tied to leisure, recreation and entertainment.

There were not quite ready answers on the masterplan level and that's why the winning project could not be found. The most interesting proposals stand out for their careful analytical and interpretive studies on the planning level. Given the complexity of the theme, the architectural and typological characteristics were generally given less attention, and in fact, in this aspect the solutions were not as innovative or significant.

Upper class entries:

AA365 (nr 2) "A memory overview" (**Runner-up**)

This project clearly operates with the idea of revitalising the area through a redesign of the open spaces while preserving their present dimensions, the legacies of historic events. New construction is concentrated along the Kongu iela.

The project provides for a redesign of the paving in Strelnieku Square to cover an opportune underground parking structure, and the reinforcement of the separation from the Rāstlauskums through architectural integration of the Occupation museum. The idea of increasing and restoring the sense of intimacy in the inner squares by separating the open square towards the geographical dimension of the river is valid, while modify-

ing the Museum building in order to achieve this goal is not entirely convincing, as the structure constitutes an important testimony of the Soviet era. The solution for Livu Square is architecturally well proportioned, revitalising the open space of the square both in terms of volume and in the details of the urban furnishings.

PR 322 (nr 4) “Patchwork”

This entry belongs to a group of projects whose aim is to reconsolidate the mediaeval structure of the old city. The proposed solutions to both squares consist of the construction of traditional volumes, with the aim of restoring the squares to their historical size and configuration in a realistic but too much oriented to conventional and commercial architecture that characterize too often several urban renewal projects.

AL971 (nr 7) “Vecrīga - the inverted city” (**Honourable mention**)

This project is fundamentally based on a conceptual inversion in which the empty or void space becomes a positive entity. The control of the spaces and its revitalisation is entrusted not to the reconstruction of large volumes but to minute architectural and sculptural interventions which act as catalysts to the perception of places and views.

The largest of these is the portal, which marks the entrance to the city on Strelnieku Square. Though well designed, it appears excessively monumental either as architecture or as urban space.

AZ137 (nr 9) “Harmonic intervention” (**Runner-up**)

This project belongs to the family of solutions that stresses the need to reconsolidate the building fabric by developing a language suitable for interpreting the historic framework, thus permitting the establishment of building criteria that is capable of controlling all of the reconstruction interventions in the old city. The solution for Strelnieku Square is considered positive, in particular for its coherence and harmonisation with the other infill projects. The solution for Livu Square instead seems rather unconvincing, also in relationship to the other proposed interventions. Though barely sketched in, the architecture itself appears to be based on an interesting analysis and interpretation of the historic context. . The jury encourage the development of the project through an innovative modern language that gives high quality on the architectural scale.

Lower class entries:

ES184 (nr 1)

ET274 (nr 3)

LV003 (nr 5)

OT301 (nr 6)

JD076 (nr 8)

RG753 (nr 10)

MM690 (nr 11)

2.6 Riga (2) Kipsala, Latvia

Overall critique

The transformation of Kipsala Island into an urban area is one of the most unique and extraordinary opportunities in the history of the European city. The site relates to the context on a geographical scale, as represented by the river and the surrounding countryside, on an urban scale, as in the skyline of the historic city, and on an architectural scale, for the presence within the site of historic wood structures which strongly characterise the setting.

On the one hand, the size of the area and its condition as an island makes the intervention almost the „founding project“ of a portion of the city, while on the other hand, as an important addition to a pre-existing structure, it must establish new relationships with the historic city, with the micro-systems of the local settlements, and with macro-systems in terms of building and traffic.

The theme of European 7, innovation and residential diversification, finds important opportunities and points of reference in this particular site, for the presence of water, for its relationship with the historic settlement of wood houses and lastly, in the idea and need to create a complex system in which the place of residence is once again integrated with work, shopping and recreation, as in the historic traditions of the European city. The numerous possible approaches to the theme make this site both extremely interesting and rather difficult.

All of the proposals reflect this morphologically complex situation, especially the group of projects selected from among the most interesting. Their solutions range from those that envision a sort of duplication of the historic centre on the other side of the river, with a compact and autonomous urban layout constituting a new portion of „city-centre“, those that take advantage of the geographic scale of the intervention to devise a new urban landscape, and those centred on the definition of a strategy of intervention able to generate new urban spaces by means of a series of building regulations, without attempting to define a general and definitive layout.

In the group of proposals that stressed the „centrality,, of the area, proposing high-density building, the result was characterised by a resort to skyscrapers, apparently as a sure symbol of modernity. Their use, in the specific context, seems rather banal, not very appropriate, and at the expense of research into more innovative ways to design a modern, compact and complex part of the city.

The interest in the results of the competition lies, in fact, in the suggestions of ways to modify the city, which alternate between „projects of the imagination“, with more or less traditional designs on a large scale, and „projects of process“, which somehow lead to final results which were not initially foreseeable in their final configuration.

The emergence of these two trends deserves further investigation, both as a general theoretical discussion and in the management of the real process of transformation on the part of the city, which must learn what it can from the variety of proposals generated by this competition, in order to conduct the process of transformation with the attention and care appropriate to such a complex and unique opportunity.

Upper class entries:

DT589 (nr 11) “Kipsalandscape” (Honourable mention)

This project is based on two powerful ideas: the reinterpretation of the block as a mono-functional entity that houses shopping and leisure activities on the scale of the modern shopping centre, and the creation of a new urban terrain which, by joining together the roofs of all of the blocks, creates a new landscape and a new spatiality from which the individual office and dwelling volumes emerge. It is an interesting attempt to utilise the macro-dimensions of the modern shopping centre to create urbanity on the street level while defining a new landscape at the level of the rooftops. Both solutions contain positive developmental potential, though they would encounter both well known economic and bureaucratic difficulties in their realisation, due to the huge dimensions, the problems of dividing up the interventions, and issues tied to property rights and safety considerations. After all the concentration of so many big shopping centers should provide enormous traffic problem on the main street connecting the city center.

NU970 (nr 12) (Honourable mention)

The proposal belongs to some among the projects which base and unify the new development on a large landscape void. This project proposes a linear park in the axis of the island, defined by the main access. This interesting solution is weakened by a confused design of building and public spaces on the riverbank. The whole looks like a simple collage, although diversity might be necessary. Some objects are totally out of scale.

OY330 (nr 16) “Urban phases of dynamic” (Prize)

This project deals with the theme using an approach also found in projects for other sites. It attempts to interject the unpredictability of real-world processes, in terms of economics and social phenomena, the true gener-

ators of urban transformation, by employing a strategy capable of establishing building criteria rather than consolidating the solution in the design of specific volumes.

The proposal devises a system for „sprinkling” the settlement with a reweaving of cross streets in order to discourage lengthwise traffic along the island, which from the Vanshu Bridge reaches the area of intervention travelling through the historic settlement of wood houses.

The definition of the patterns of possible intensification is based, in the first phase, on the main roads, and in the second phase, on the consolidation of the riverbanks. While the construction along the roads follows a typical pattern of urbanization of agricultural land, which today appears all too traditional given the disadvantages regarding traffic noise and the safety of the inhabitants, the construction on either side of the Zunda Canal generates an interesting urban situation, capable of revitalising the entire community and its relationship with the hinterland.

Carried out with thoroughness and competence, the project captures an important aspect of the complexity of the process of urban modification. It is completed by suggestions for high-quality building interventions whose vocabulary indicates sensitivity and control of the architectural scale.

LP002 (nr 19) (Honourable mention)

The proposal of a new “city heart” is shown clearly. What makes the strong concept interesting are the “urban pontoons” which establish visible axes to landmarks of the old city of Riga. The dimension of them relates to the measure of the axis and in the new “city heart” they create urban voids as multipurpose space for the inhabitants. On the one hand they connect the island with Riga – on the other they separate the new housing “clusters”.

The relation between the large landscape-urban spaces and the surrounding it’s not resolved.

Middle class entries:

BS411 (nr 1) “Hanse Wharf Riga”

This project belongs to the family of solutions that envision a full-blown „second centre“, a newly founded part of the city, compact and high-density, with the characteristics of the historic centre. The proposed solution radicalises the condition of the island, stressing its relationship with the water in an artificial creation of a very dense urban environment that always refers back to the water. The structure uses all of the traditional city typologies, including closed and open blocks, boulevards and squares, creating a well-balanced whole without special quality in the open spaces. The difficulty in realisation, due to economic reasons and the hydraulics involved in the large excavations necessary to create the interior canal, was correctly dealt with by the provision of an alternative solution, thus demonstrating its concrete feasibility but not the same validity of the proposal.

EP702 (nr 3)

The design tries to balance the density of six horizontally added twelve storey triangle office buildings at the end of Kipsala with the Riga project of skyscrapers at the other end of the island. The twisted position that is of certain interest, chosen to make triangle shape volumes possible, raises critique. Using conventional urban blocks in such an very special geographic situation it’s seems not so appropriate. Neither does the consequence with which the author established triangle blocks of smaller scale that he/she puts all over the island follow a system. Even if the perspective shows this block harmonically integrated into the wooden old houses, the jury doubts that this is a solution for the whole island.

BL003 (nr 17)

The design treats the island like a world in itself. You find everything from a houseboat to the high towers, from urban density to green parks. Their parallel position makes sense and allows the inhabitants to use the whole range because of the short distances. The buildings face the river and the city of Riga. What stays is the

question if the amount of housing diversity is the right answer for this new urban district and in relation with the geographical dimension of the site and the opposite riverfront of the historical city.

PK981 (nr 18)

The proposal is cleverly inspired by two existing scales on the island: the small wooden houses scale on the eastern part (with the patio-villas), the scale of the university building on the western U-shaped buildings.

A third scale is introduced in between with towers to arrange a high-density urban field. However, the project remains too systematic. The typology of the patio-villas might be out of place. The general pattern is quite regular, without clear hierarchy among the public spaces.

Lower class entries:

CB600 (nr 2)

MY004 (nr 4)

MA184 (nr 5)

IO101 (nr 6)

MF407 (nr 7)

XQ188 (nr 8)

IC408 (nr 9)

PS264 (nr 10)

FI111 (nr 13)

PM005 (nr 14)

EM300 (nr 15)

SU472 (nr 20)

SE157 (nr 21)

KN525 (nr 22)

AP906 (nr 23)

BO291 (nr 24)

2.7 Ventspils, Latvia

Overall critique

The city of Ventspils is one of the larger cities in Latvia. Its location at the Baltic Sea together with a non-freezing port with a depth of 17.5 metres functions as a gate to the West. The city was founded in the 13th century. Old buildings and the town structure document this and are historically important.

In the 19th century a new district called Ostgals was built. It is in the west part of the city, close to the sea, the nice beach and the entrance to the harbour. From that time on the city was protected by these wooden houses against the sea and the sand. During the Soviet times there were army corps and border guards in the city. From that period are some constructions like the Culture centre at the very west of Ostgals.

The program asks to rebuild the Culture centre and turn it into a modern, architecturally and technologically high quality building, providing concert hall, youth centre, relaxation and play area. Next to it a hotel should be designed. Together with a building from the

20th century, which should be turned to a fish restaurant, the whole becomes the public place for the inhabitants of Ventspils. Furthermore nine of the existing wooden living houses from the 19th century should be either renovated to small hotels and galleries, or family living houses. The whole district should be preserved as a historical acknowledgement without making Ostgals into a museum. The proposals should provide correct historical evidence for the next generation and be harmonically involved in the existing environment.

The task offered here was seen as rather pretentious. Maybe because of that only seven proposals were made. These proposals respect the program but concentrate in general more on one of the four aspects. In the discussion of the jury it became obvious, that the special building types offered for the Culture centre and the hotel

are not seen as the right way to treat that place. These two should be seen in closer context with the historical dwellings. Interesting are the proposals which work on the dwellings either with a typology like ES 012 or by designing modern houses that relate in proportion and material to the old neighbourhood like in EB 000. By all this harmonious and respectful treatment of the existing structure it seems to be even more interesting to add something new, something that allows a vision for this district. This could be a huge "dune" as something that is more than just a sculpture but the point of interest for inhabitants and tourists coming to Ostgals.

Upper class entries:

ES012 (nr 1) (Prize)

"Commercial sculptures" specifically designed for Ostgals are offered to be placed as units in addition to the existing old houses. This way of working with old and new is innovative for this place and allows a high flexibility in bringing new meanings for the district.

The strong idea to "recompose the landscape" like a sand dune assembles the existing industrial buildings at the water front and has the potential to recover the bank for the city. At the same time this gesture leads back to an essential part of the history. Nevertheless the design needs a further development increasing the landscaping character and reducing the high, the functions and the building appearance.

RB000 (nr 5) (Runner-up)

The design shows a good solution for the Ostgals district in Ventspils. It respects the existing buildings and gives them new meanings such as Culture Centre, Hotel, Fish Restaurant and dwellings. For the architecture the minimal changes of the existing houses is enough to bring them to the present. When there is a new house like on Liu-street, it picks up material and proportion of the existing houses and promises together with the nice detailing good architecture. The architecture of the Cultural Centre follows this thinking but should be further developed.

Middle class entry:

LE737 (nr 7)

The project promotes punctual intervention. It doesn't really propose anything for the rehabilitation of the old wooden houses. With the three buildings of public use the author shows us on a detailed level what is the main intention of the proposal. The jury appreciates the lighthouse integrated into the hotel, less renovation of the existing culture centre. The new culture centre at the entrance of the harbour is from the intention point of view interesting but not the same from the architectural point of view.

Lower class entries:

DV411 (nr 2)

RT997 (nr 3)

EA318 (nr 4)

PS003 (nr 6)

3. RESULTS OF THE COMPETITION

3.1 The decision of the jury

The jury unanimously decided to distribute the prizes, runners-up and honourable mentions as follows:

Espoo:	Prize 12 000 euro to the entry TJ425 (nr 13)
	Runner-up 6 000 euro to the entry ZZ366 (nr 6)
	Honourable mention to the entry VA601 (nr 7)
Pori:	Prize 12 000 euro to the entry PM055 (nr 13)
	Runner-up 6 000 euro to the entry CD016 (nr 26)
	Honourable mention to the entry BA007 (nr 16)
Tampere	Prize 12 000 euro to the entry CO808 (nr 4)
	Runner-up 6 000 euro to the entry JT542 (nr 8)

Riga (1) center	Honourable mention to the entry BL356 (nr 1) Runner-up 6 000 euro to the entry AA365 (nr 2) Runner-up 6 000 euro to the entry AZ137 (nr 9)
Riga (2) Kipsala	Honourable mention to the entry AL971 (nr 7) Prize 12 000 euro to the entry OY330 (nr 16) Honourable mention to the entry DT589 (nr 11) Honourable mention to the entry NU970 (nr 12) Honourable mention to the entry LP002 (nr 19)
Ventspils	Prize 12 000 euro to the entry ES012 (nr 1) Runner-up 6 000 euro to the entry RB000 (nr 5)

3.2 Affirmation of the jury report

Riga 29th November 2003

Jouni J. Särkijärvi, Director General
Chairman of the jury

Frédéric Bonnet, architect,

Ilkka Halinen, city architect

Ugis Kaugurs, chief architect

Wolfgang Keuthage, architect

Andris Kokins, architect

Janis Lejnicks, Dr.arch.

Vladimirs Neiland, architect

Riitta Nikula, professor

Sergio Pascolo, architect

Marja Sopanen, architect

Dace Kalvane architect
Secretary of the jury

Antti Pirhonen, architect
Secretary of the jury

Sylvie Shirat architect
Observer

3.3 Opening of the envelopes

	Status	Name	Nationality
Espoo, Finland			
Prize:	Authors:	Rasmus Rodam	Danish
		Katrine Juul	Danish
		Rasmus Kruse Jensen	Danish
		Jacob Matzen	Danish
		Stine Margaretha Schibbye	Danish
		Ulrik Sylvest Nielsen	Danish
		Lotte Vestergaard	Danish
		Helge Hansen	German
		Kristoffer Bitsch Nejsun	Danish
Runner-up:	Authors:	Johanna Vuorinen	Finnish
		Esa Kangas	Finnish
Honourable mention:	Authors:	Panu Lehtovuori	Finnish
		Mikko Mälkki	Finnish
		Mikko Reinikainen	Finnish
		Janne Prokkola	Finnish

		Jyrki Tarpio	Finnish
		Päivi Kiuru	Finnish
Pori, Finland			
Prize:	Authors:	Hernandez Garcia Blanca	Spanish
		Hernandez Sebastian Guivernau	Chilean
		Julio Oloriz Marin	Spanish
		Valerio Canals Revilla	Spanish
Runner-up:	Author:	Niko Ollila	Finnish
	Contributors:	Mikko Vuorenhela	Finnish
		Jani Ristimäki	Finnish
Honourable mention:	Author:	Stefan Andersson	Swedish
	Contributor:	Ib Bergström	Swedish
Tampere, Finland			
Prize:	Authors:	Janne Repo	Finnish
		Saara Repo	Finnish
	Contributor:	Antti Raudaskoski	Finnish
Runner-up:	Author:	Janne Kantee	Finnish
	Contributors:	Timo Saari	Finnish
		Jari Huhtaniemi	Finnish
Honourable mention:	Author:	Holger Schmidt	German
Riga (1), Latvia			
Runner-up:	Author:	Adrian Razvan Soare	Romanian
		Letitia Barbuica	Romanian
	Contributor:	Adam Cristian Boboc	Romanian
Runner-up:	Authors:	Peteris Bajars	Latvian
		Zane Karpova	Latvian
		Inga Stakione	Latvian
		Arona Tomarina	Latvian
		Lauris Lazdins	Latvian
	Contributor:	Ilze Didirhsone	Latvian
Honourable mention:	Authors:	Christopher Hintz	German
		Simon Arnu	German
		Monika Beck	German
		Stefan Boemelburg	German
		Ulrike Volz	German
Riga (2), Latvia			
Prize:	Authors:	Sunniva Viking	Swedish
		Jasmina Jovanovic	Swedish
		Sofia Nylén	Swedish
		Alf Orvesten	Swedish
		Anders Kling	Swedish
		Anna Englund	Swedish
Honourable mention:	Authors:	Julia Feix	German
		Milena Monssen	German
		Ralf Pflugfelder	German
Honourable mention:	Authors:	Claudio Bonicco	Italian
		Andrea Lopapa	Italian

		Giorgio Ponzo	Italian
		Roberto Garelli	Italian
		Manuel Giuliano	Italian
		Giorgia Angonova Menardi	Italian
		Walter Nicolino	Italian
		Paolo Pellegrino	Italian
Honourable mention:	Authors:	Umberto Napolitano	Italian
		Benoit Jallon	French
		Michele Nicola Ruggiero	Italian
	Contributors:	Raphaelle Christine Ling	French
		Audrey Elodie Stephanie Gobillot	French
Ventspils, Latvia Prize:	Authors:	Dolores Victoria Ruiz Garrido	Spanish
		Juan Jose Ruiz Martin	Spanish
		Juan Astorga Morano	Spanish
		Rocio Salvador Pulido	Spanish
	Contributors:	Sara Ruiz Garrido	Spanish
		Rosa Maria Castellano Benavente	Spanish
		Javier Leon Torres	Spanish
		Javier Navarrete Fernandez-Nieto	Spanish
Runner-up:	Authors:	Tomà Berlanda	Italian
		Lorenzo Bronner	Swiss